

RAPORT 2007

źródło fot.: www.gdansk.gov.pl, Stare Miasto

STAN SANITARNY WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

Spis treści

Wstęp	2
Rozdział I	
Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych	3
Rozdział II	
Jakość wody przeznaczonej do spożycia	13
Rozdział III	
Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	25
Rozdział IV	
Zapobiegawczy nadzór sanitarny	41
Rozdział V	
Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej i kąpielisk	42
Rozdział VI	
Stan sanitarny zakładów opieki zdrowotnej	57
Rozdział VII	
Warunki sanitarno-higieniczne środowiska pracy	68
Rozdział VIII	
Higiena radiacyjna	83
Rozdział IX	
Warunki sanitarne w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych	86
Rozdział X	
Stan sanitarny obiektów żywnościowych, żywienia i przedmiotów użytku	97
Rozdział XI	
Działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia	110

Wstęp

Szanowni Państwo

Mam przyjemność przedstawić raport o stanie sanitarno-higienicznym województwa pomorskiego. Zawiera on zagadnienia i problemy zdrowotne, nad którymi jako instytucja powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego sprawuje nadzór Państwowa Inspekcja Sanitarna: nad warunkami środowiska, nad warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotu użytku, higieny w zakładach pracy, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, higieny radiacyjnej, warunkami higieniczno-sanitarnymi obiektów użyteczności publicznej, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów , w których udzielane są świadczenia zdrowotne. Szeroki zakres prowadzonego nadzoru ukierunkowany jest na ochronę zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobieganiu powstawania chorób , zwłaszcza chorób zakaźnych i zawodowych. Do obowiązków Państwowej Inspekcji Sanitarnej należy również szeroki zakres działalności oświatowo-zdrowotnej i promocji zdrowia, realizowany zarówno w programach ogólnopolskich, regionalnych , ale także lokalnych i środowiskowych. Raport kierowany jest do władz samorządowych i administracji rządowej województwa a także do władz zwierzchnich. Udostępniony będzie również wszystkim , którzy zajmują się zdrowiem publicznym i propagowaniem zdrowego stylu życia, różnorodnym instytucjom, stowarzyszeniom naukowym oraz organizacjom pozarządowym. Mam nadzieję, że raport będzie podstawą do wyciągnięcia wniosków i podejmowania działań, które pozwolą na dalszą poprawę zdrowia publicznego w naszym województwie. Liczę też, że raport przyczyni się do lepszego poznania zadań , jakie na rzecz zdrowia publicznego społeczeństwa wykonuje Państwowa Inspekcja Sanitarna oraz o roli w tych działaniach państwowej inspekcji sanitarnej województwa pomorskiego.

Z poważaniem
Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny
w Gdańsku

Elżbieta Charytoniuk

Rozdział I

Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych

W 2007 roku sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych na terenie województwa pomorskiego w porównaniu z rokiem 2006 przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Liczba zachorowań i współczynniki zapadalności na 100 tys. mieszkańców na wybrane choroby zakaźne w woj. Pomorskim w latach 2006-2007.

Jednostka chorobowa	Rok 2007		Rok 2006	
	Liczba chorych	Zapadalność na 100 tys. ludności	Liczba chorych	Zapadalność na 100 tys. ludności
Zatrucia pokarmowe o etiologii Salmonella	740	33,62	1138	60,58
Zatrucia pokarmowe gronkowcowe	-	-	-	-
Zatrucia pokarmowe nieokreślone	556	25,26	393	18,2
Czerwonka bakteryjna	5	0,23	2	0,09
Wirusowe zakażenia jelitowe	2194	99,68	2475	114,62
Zatrucie jadem kiełbasianym	2	0,09	7	0,32
Odra	-	-	7	0,32
Świnka	136	6,18	231	10,70
Różyczka	872	39,62	1895	87,76
Ospa wietrzna	7038	319,75	7636	353,64
Krztusiec	28	1,27	14	0,65
Zapalenia opon m.- rdz. ogółem	163	7,41	210	9,73
Zapalenia mózgu ogółem	27	1,23	20	0,91
WZW A	1	0,05	3	0,14
WZW B	62	2,82	79	3,66
WZW C	112	5,09	159	7,36
WZW B+C	5	0,23	2	0,05
WZW inne i nieokreślone	1	0,05	7	0,32
AIDS	18	0,82	19	0,88
Zakażenia HIV	51	2,32	60	2,78
Borelioza	267	12,13	264	12,00
Malaria	2	0,09	1	0,05
Świerzb	526	23,90	633	29,32
Toksoplazmoza	80	3,63	46	2,13
Dur brzuszny	-	-	-	-
Listerioza	1	0,05	1	0,05
Tężec	-	-	1	0,05
Choroba Creutzfeldta-Jacoba (CJD)	1	0,05	1	0,05
Inwazyjna choroba meningokokowa	31	1,41	19	0,88

ZATRUCIA POKARMOWE

W roku 2007 na terenie województwa pomorskiego zarejestrowano ogółem 3216 przypadków zatruc pokarmowych oraz zakażeń żołądkowo - jelitowych (sporadycznych i zbiorowych) o różnej etiologii (zapadalność – 146,1).

W porównaniu z rokiem 2006 nastąpiło zmniejszenie przypadków zatruc pokarmowych i zakażeń żołądkowo - jelitowych z ogólnej liczby 3596 do 3216.

Zapadalność z poziomu 166,5 spadła do 146,1.

Liczba zatruc pokarmowych bakteryjnych nie określonych w porównaniu z rokiem 2006 (393 przypadki - zapadalność 18,2) wzrosła do 556 przypadków (zapadalność 25,26), z czego 423 zachorowania wystąpiły w ogniskach zbiorowych zatruc pokarmowych.

Zatrucia bakteryjne o znanej etiologii wywoływane były przede wszystkim przez:

E. coli biegunkotwórczą, Campylobacter, Yersinia enterocolitica/ psedutuberculosis.

Zatrucia wywołane przez pałeczki Shigella odnotowano w trzech powiatach: gdańskim, gdyńskim i słupskim.

Zatrucia jadem kiełbasianym wystąpiły na terenie dwóch powiatów: kwidzyńskiego i malborskiego.

Zatrucie naturalnie toksycznymi substancjami spożytymi jako pokarm miało miejsce na terenie powiatu kartuskiego, gdzie doszło do zatrucia jagodami.

W roku minionym odnotowano ogółem 1466 wirusowych i innych zakażeń jelitowych, z czego 14 przypadków zachorowań wystąpiło w ogniskach zbiorowych.

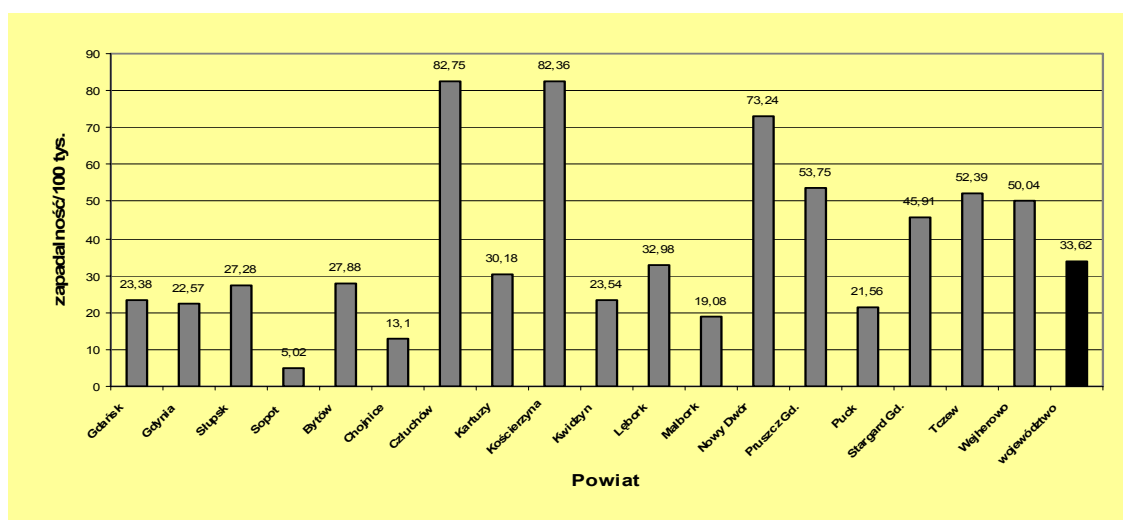
Ogniska zbiorowych zakażeń jelitowych zarejestrowano w dwóch powiatach:

- sopockim (1 ognisko – 6 osób) i kwidzyńskim (1 ognisko – 8 osób).

W porównaniu z rokiem wcześniejszym w roku 2007 zmniejszeniu uległa liczba zatruc wywołanych przez pałeczki Salmonella – z 1138 przypadków zanotowanych w 2006r. do 740 przypadków w 2007 roku (zapadalność – 33,7).

Salmonella spp. jako czynnik etiologiczny w ogniskach zatruc zbiorowych izolowana była w 9 powiatach: gdańskim, gdyńskim, słupskim, człuchowskim, kościerskim, wejherowskim, tczewskim, starogardzkim oraz w Pruszczu Gdańskim.

Wykres 1. Zatrucia pokarmowe – salmonelozy – zapadalność w poszczególnych powiatach woj. pomorskiego w roku 2007.

Zatrucia i zakażenia pokarmowe o różnej etiologii zarejestrowane w poszczególnych powiatach woj. pomorskiego wraz z wirusowymi zakażeniami jelitowymi zostały zebrane w tab.2.

W porównaniu z rokiem 2006, w ubiegłym roku liczba ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych uległa zmniejszeniu z 54 do 44.

Zbiorowe ogniska zatruc pokarmowych obejmowały w 2007 roku łącznie 645 przypadków zachorowań. W roku 2006 653 zachorowania związane były z ogniskami masowymi.

W 2007 roku najwięcej ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych zarejestrowano na terenie działalności PSSE w Wejherowie (7). Stanowiło to 15,9% wszystkich ognisk masowych na terenie woj. pomorskiego (tab.3)

22,7% zbiorowych ognisk na terenie województwa stanowiły takie, w których liczba chorych była mniejsza niż cztery osoby. W 34 ogniskach doszło do zachorowań 4 lub większej liczby osób (w roku 2006 wystąpiły 33 takie ogniska).

Odsetek przypadków zatruc salmonelozowych w ogniskach masowych wynosił w 2007 roku 18,8%, a w 2006 roku 27,1 %.

Ogniska zbiorowych zatruc pokarmowych, które wystąpiły na terenie woj. pomorskiego w roku 2006 można podzielić na zamknięte (18) i rodzinne (26).

W zatruciach o charakterze zamkniętym zarejestrowano łącznie 502 przypadki zachorowań,

W ogniskach rodzinnych – 143 osób chorych.

W porównaniu z rokiem 2006 wzrosła liczba ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych w środowisku zamkniętym: z 14 do 18, zmniejszeniu uległa liczba masowych ognisk rodzinnych: z 39 do 26.

W trakcie opracowywania ognisk zatruc zbiorowych próbki żywności były badane w 25 przypadkach. W przypadku 3 ognisk wyizolowanym czynnikiem biologicznym była *Salmonella enteritidis*.

Tabela.2 Zatrucia, zakażenia pokarmowe o różnej etiologii oraz zakażenia jelitowe zarejestrowane w 2007 roku w poszczególnych powiatach w woj. pomorskim.

Stacja	Zatrucia pokarmowe-salmonelozy (A02.0)		Czerwonka bakteryjna (A03)		Inne bakteryjne zakażenia jelitowe: wywołane E coli biegunkotwórczą/inną i BNO, Campylobacter, Yersinia enterocolitica / pseudotuberculosis, inne określone i nieokreślone (A04.0-2, A04.4, A04.5, A04.6, A04.7-9)		Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe: jadem kiełbasianym, inne określone (A05.1, A05 3-8)		Inne bakteryjne zatrucia pokarmowe nie określone (A05.9)		Wirusowe i inne określone zakażenia jelitowe: wywołane przez rotawirusy i inne wirusowe zakażenia jelit (A08.0, A08.2-5)		Zatrucia jagodami i innymi częściami roślin (T62.1-2)	
	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych	Ogólna l. zach.	w tym zach. w ogniskach zbiorowych
Gdańsk	107	6	2	0	20	0	1	0	90	15	189	0	0	0
Gdynia	57	3	1	0	22	0	0	0	39	44	176	0	0	0
Słupsk	52	6	2	0	156	0	1	0	139	30	141	0	0	0
Sopot	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	42	6	0	0
Bytów	21	0	0	0	2	0	0	0	4	0	80	0	0	0
Chojnice	12	0	0	0	0	0	0	0	106	76	36	0	0	0
Człuchów	47	11	0	0	104	0	0	0	2	91	71	0	0	0
Kartuzy	33	0	0	0	4	0	0	0	5	5	36	0	0	0
Kościerzyna	55	17	0	0	17	0	0	0	0	0	92	0	0	0
Kwidzyn	19	0	0	0	0	0	1	0	0	0	77	8	1	0
Lębork	21	0	0	0	0	0	0	0	119	116	90	0	0	0
Malbork	20	0	0	0	1	0	1	0	0	0	34	0	0	0
Nowy Dwór	26	0	0	0	27	23	0	0	0	0	10	0	0	0
Pruszcz Gd.	46	3	0	0	8	0	0	0	7	7	51	0	0	0
Puck	16	0	0	0	46	46	0	0	0	0	70	0	0	0
Starogard Gd.	56	26	0	0	6	0	0	0	42	39	23	0	0	0
Tczew	59	16	0	0	28	0	0	0	0	0	52	0	0	0
Wejherowo	91	51	0	0	2	0	0	0	3	0	196	0	0	0
Razem	740	139	5	0	445	69	3	0	556	423	1466	14	1	0

Tabela.3. Ogniska zbiorowych zatruc pokarmowych zarejestrowane na terenie woj. pomorskiego w roku 2007.

Stacja	Liczba ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych	% ognisk zatruc zbiorowych o liczbie chorych mniejszej niż 4	% wszystkich ognisk zatruc zbiorowych zarejestrowanych na terenie woj. pomorskiego
Gdańsk	2	0	4,5
Gdynia	3	33,3	6,8
Słupsk	3	33,3	6,8
Sopot	1	0	2,3
Bytów	0	0	0
Chojnice	1	0	2,3
Człuchów	4	50	9,1
Kartuzy	1	0	2,3
Kościerzyna	2	50	4,5
Kwidzyn	1	0	2,3
Lębork	3	0	6,8
Malbork	0	0	0
Nowy Dwór Gd.	3	0	6,8
Pruszcz Gd.	3	66,7	6,8
Puck	1	0	2,3
Starogard Gd.	7	28,5	15,9
Tczew	2	0	4,5
Wejherowo	7	14,3	15,9
Razem	44	22,7	100

WIRUSOWE ZAPALENIA WĄTROBY

W 2007 roku w porównaniu z rokiem 2006 na terenie województwa pomorskiego obserwowano spadek liczby zachorowań na WZW A, WZW B i WZW C.

W ubiegłym roku zarejestrowano tylko 1 przypadek zachorowania na WZW A. W porównaniu w roku 2006 zarejestrowano 3 przypadki.

Zapadalność na WZW B na terenie województwa pomorskiego w 2007 roku spadła do poziomu 2,82 (62 przypadki) z 3,66 (79 przypadków) w roku 2006.

W przypadku WZW C zapadalność spadła z poziomu 7,36 w 2006 roku do 5,09 w roku 2007.

Najwyższe współczynniki zapadalności na WZW B zarejestrowano w roku 2007 w powiecie wejherowskim (5,50), gdańskim (4,67), kwidzyńskim (4,96), oraz na terenie Gdańska (3,72), najniższe w powiecie malborskim (0,95) i chojnickim (1,09). Żadnego przypadku nie zarejestrowano na terenie powiatu lęborskiego.

W przypadku WZW C najwyższą zapadalność stwierdzono w powiecie słupskim (15,74) i bytowskim (11,95). Żadnego przypadku WZW C nie zarejestrowano w powiecie człuchowskim, malborskim i nowodworskim.

KRZTUSIEC

W roku 2007 nastąpił dwukrotny wzrost liczby zgłoszonych zachorowań w porównaniu z rokiem 2006. Zarejestrowano 28 przypadków zachorowań (zapadalność 1,27). W roku 2006 zgłoszono 14 zachorowań (zapadalność 0,65).

Najwyższe współczynniki zapadalności stwierdzono w roku 2007 w powiecie kościerskim (11,98), bytowskim (5,31) oraz w powiecie człuchowskim (3,52). Żadnego przypadku krztuśca nie zarejestrowano w powiatach: słupskim, chojnickim, kartuskim, kwidzyńskim, lęborskim, nowodworskim, gdańskim, puckim oraz w Sopocie.

ZAPOBIEGANIE WŚCIEKLIŹNIE

Ogółem w województwie pomorskim w 2007 roku zaszczepiono przeciw wścieklicznie 540 osób, w większości pokąsanych przez bezpieczne lub źle pilnowane psy (312 osób), koty (120 osób). W 108 przypadkach szczepienia były podjęte po narażeniu na kontakt z innymi zwierzętami.

BORELIOZA

Występowaniu boreliozy sprzyja obecność na terenie województwa dużych obszarów leśnych będących siedliskiem kleszczy i zakażenie tych stawonogów drobnoustrojem *Borrelia burgdorferi* stwierdzone w badaniach naukowych. W 2007 roku nie zarejestrowano znacznego wzrostu liczby przypadków zachorowań na boreliozę (267 przypadków) w porównaniu z rokiem 2006 (264 przypadki).

Najwyższą zapadalność na boreliozę zanotowano w powiecie nowodworskim (36,62) oraz w Sopocie (27,60) i Gdyni (24,16). Żadnego przypadku boreliozy nie zanotowano w powiecie malborskim.

TOKSOPLAZMOZA

W 2007 roku w porównaniu z rokiem 2006 nastąpił prawie 2-krotny wzrost liczby zachorowań na toksoplazmozę, z 46 do 80. Prawdopodobnie ma to związek z obserwowaną większą ilością przeprowadzanych badań w kierunku nosicielstwa u kobiet w ciąży.

Najwyższą zapadalność zarejestrowano w powiecie: nowodworskim (47,89) i kwidzyńskim (32,22). Natomiast najniższą zapadalność obserwowano w: Gdańsku (0,44), oraz w powiecie malborskim (0,95). Żadnych przypadków zachorowań nie zarejestrowano w: powiecie bytowskim, człuchowskim, tczewskim oraz w Sopocie.

INWAZYJNA CHOROBA MENINGOKOKOWA

W województwie pomorskim nadzór nad inwazyjną chorobą meningokokową prowadzony jest zgodnie z zasadami postępowania rekomendowanymi przez Krajowy Ośrodek Referencyjny ds. Diagnostyki Bakteryjnych Zakażeń Ośrodkowego Układu Nerwowego (KOROUN).

W każdym przypadku zgłoszenia zachorowania na zapalenie mózgu, zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych lub posocznicę o etiologii meningokokowej wdrażane są procedury mające na celu kompleksowe opracowanie ogniska. Prowadzone jest dochodzenie epidemiologiczne obejmujące wywiad, oraz wdrożenie u osób z otoczenia chorego chemioprophylaktyki.

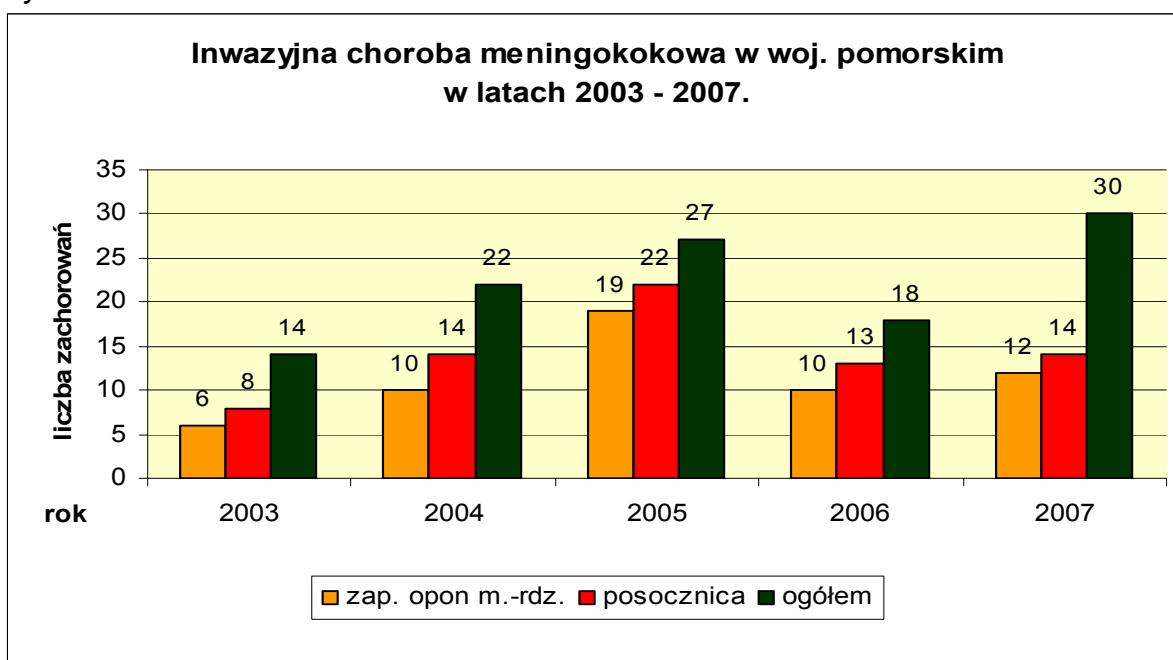
W związku ze wzrostem liczby zgłaszanych przypadków inwazyjnej choroby meningokokowej Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku wydał w 2004 roku Zarządzenie w sprawie określenia rejonów działania laboratoriów mikrobiologicznych, procedur pobierania, przechowywania i transportu próbek z zakresu mikrobiologii lekarskiej, które ujednoliciło sposób opracowywania ognisk na terenie woj. pomorskiego.

W latach 2003 – 2007 na terenie woj. pomorskiego notowano systematyczny wzrost liczby zachorowań na inwazyjną chorobę meningokokową (wykres 2). W roku 2003 zarejestrowano łącznie 14 przypadków, z czego u 6 chorych rozpoznano zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, a u 8 osób posocznicę meningokokową. W 2004 zgłoszono 22 zachorowania, z czego w 12 przypadkach była to posocznica meningokokowa, w 8 zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych a u 2 chorych posocznica oraz zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych. W roku 2005 zanotowano 27 przypadków zachorowań na chorobę meningokokową - 10 przypadków posocznic meningokokowych, 6 przypadków zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych oraz 11

przypadków zachorowań na posocznicę + zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych. W 2007 roku zarejestrowano 30 przypadków zachorowań – 14 przypadków posocznicy, 12 przypadków zapaleń opon mózgowo – rdzeniowych oraz 4 przypadki jednoczesnego wystąpienia posocznicy i zapalenia opon mózgowo – rdzeniowych.

Wyjątek stanowił rok 2006, kiedy odnotowano spadek liczby zachorowań – zarejestrowano 18 przypadków, z czego u 5 chorych rozpoznano zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, u 8 osób posocznicę meningokokową oraz 5 osób, u których wystąpiło zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych wraz z posocznicą.

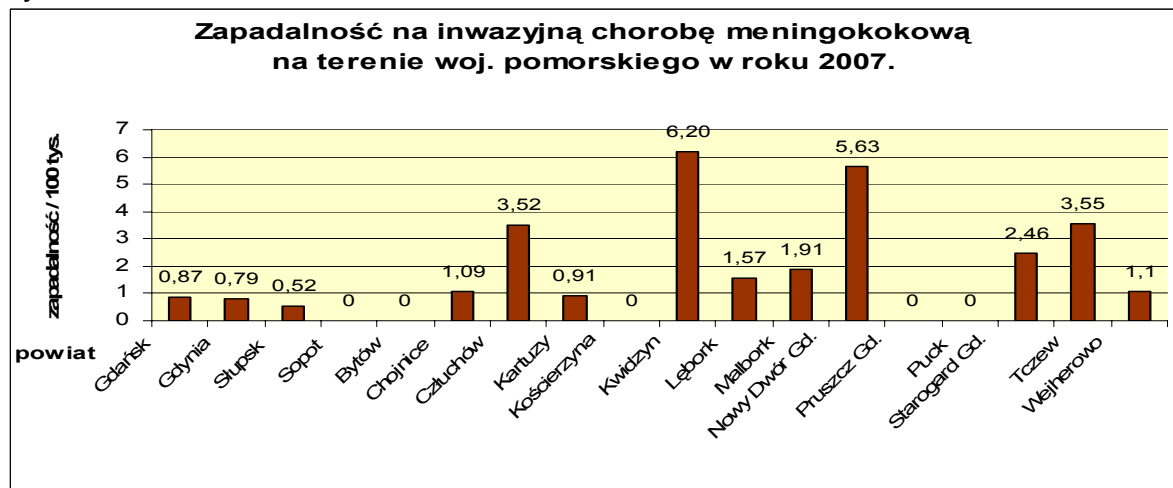
Wykres 2.

* „ogółem” nie stanowi sumy zapaleń opon i posocznicy, ponieważ u części chorych rozpoznano jednocześnie obydwie postaci inwazyjnej choroby meningokokowej.

W roku 2007 najwyższą zapadalność na chorobę meningokokową zarejestrowano w powiecie kwidzińskim (6,20), nowodworskim (5,63) tczewskim (3,55), oraz człuchowskim (3,52) (wykres 3). Wysoką zapadalność zanotowano także w powiecie starogardzkim, malborskim, lęborskim i chojnickim. Żadnego przypadku inwazyjnej choroby meningokokowej nie zarejestrowano natomiast w Sopocie oraz w powiecie bytowskim, kościerskim, gdańskim i puckim.

Wykres 3.

ZAKAŻENIA HIV I ZACHOROWANIA NA AIDS

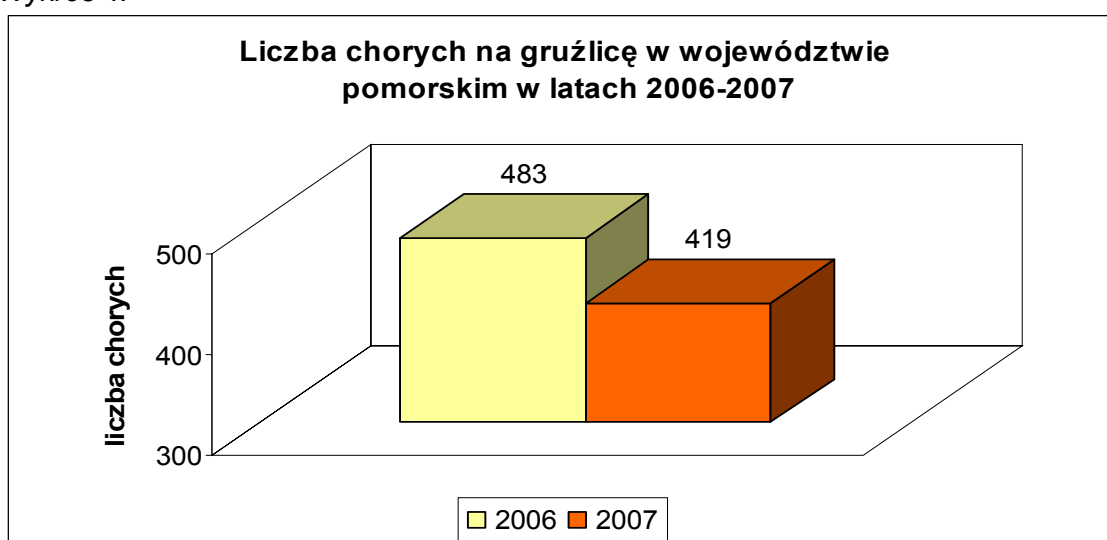
W 2007 roku zakażenie wirusem HIV wykryto na terenie województwa pomorskiego u 51 osób (29 mężczyzn i 11 kobiet, pozostałe przypadki – brak danych). Rozpoznano 18 przypadków zachorowań oraz stwierdzono 3 zgony z powodu AIDS.

GRUŻLICA

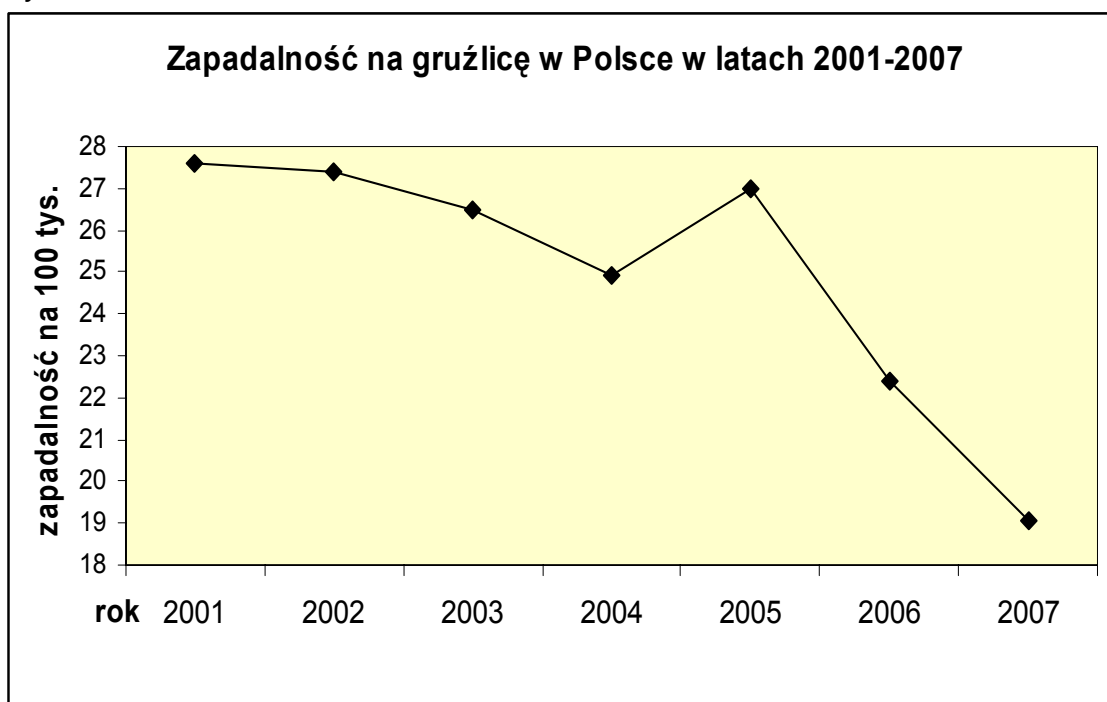
W roku 2007 w woj. pomorskim, podobnie jak w poprzednich latach, rejestracją zachorowań na gruźlicę oraz sprawozdawczością zajmowało się Pomorskie Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy w Gdańsku. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gdańsku otrzymywała sprawozdania kwartalne i roczne.

W roku 2007 zarejestrowano 419 zachorowań na gruźlicę w województwie pomorskim. Dla porównania w 2006 roku zanotowano 483 przypadki. Liczby chorych ilustruje wykres 4.

Wykres 4.

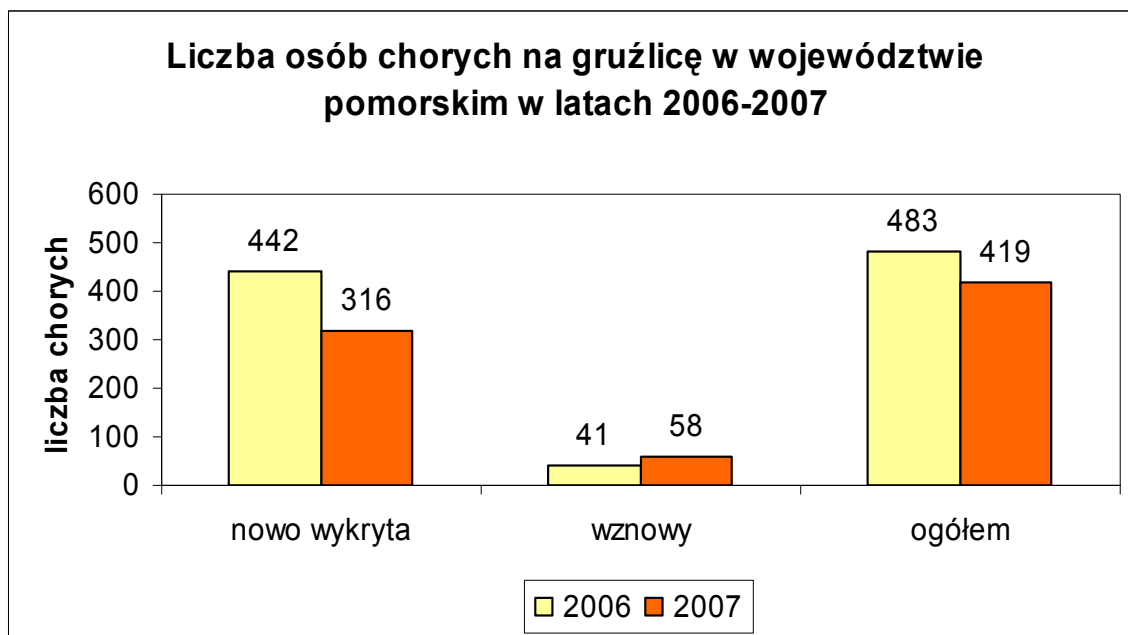

Wykres 5.

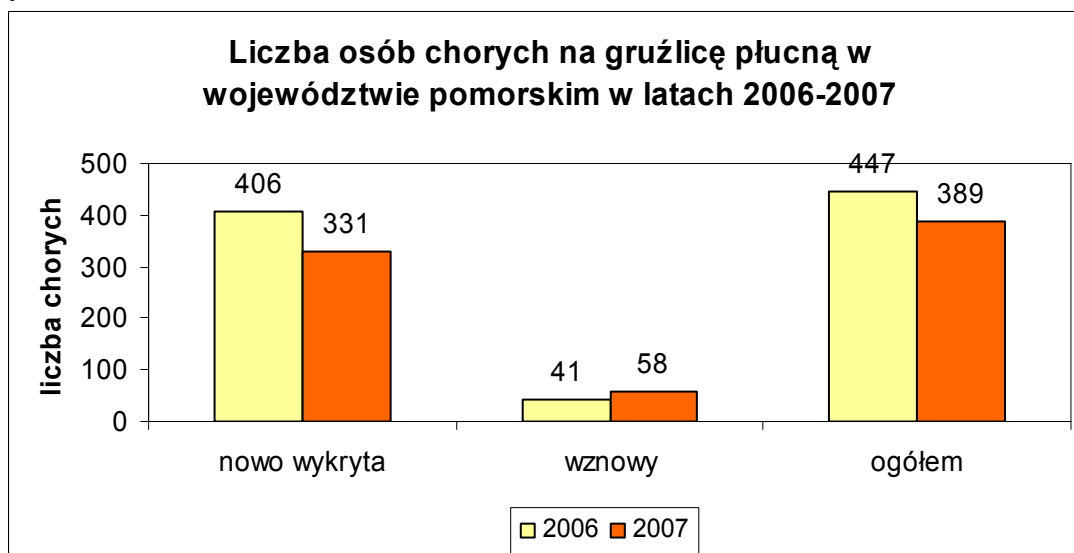
Na wykresie nr 5 przedstawiona jest zapadalność na gruźlicę (na 100 tys. mieszkańców) w województwie pomorskim, w poszczególnych latach, począwszy od 2001 roku. Na przestrzeni lat 2001-2007 zapadalność zmieniała się od 28,1 – 19,04.

Wykres 6.

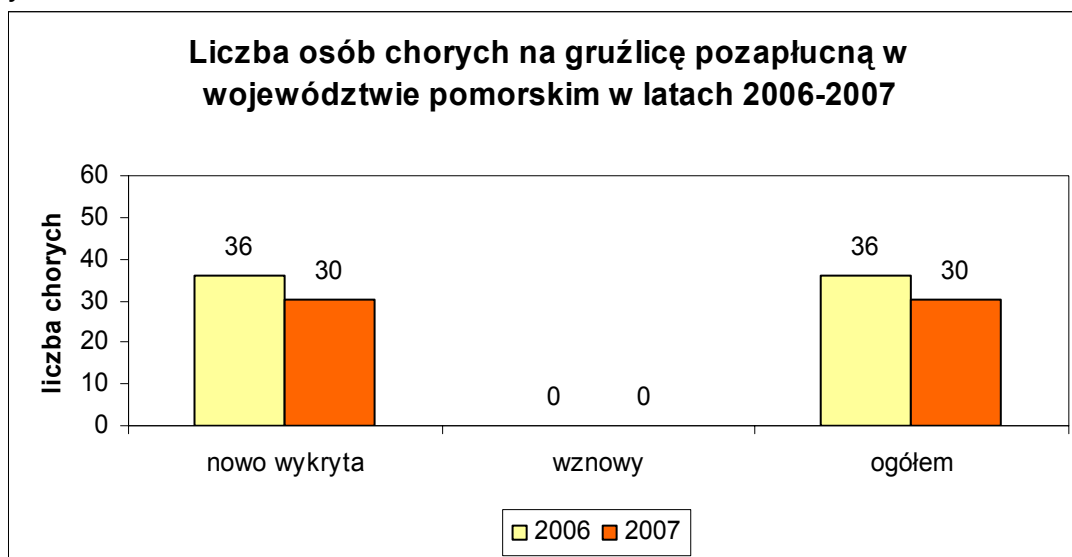
Na wykresie nr 6 przedstawiona jest liczba osób chorych na gruźlicę zarejestrowana w latach 2006 i 2007 z podziałem na liczbę przypadków nowo wykrytej gruźlicy oraz wznów. Zdecydowaną większość zachorowań stanowiły przypadki nowo wykryte.

Wykres 7.

Wśród osób chorych na gruźlicę płucną, zarówno w roku 2006, jak i 2007 zarejestrowano znacznie więcej przypadków nowo wykrytych. Zanotowano jedynie pojedyncze wznowy. w/w sytuacji ilustruje wykres nr 7.

Wykres 8.

Na wykresie nr 8 przedstawiona została liczba osób chorych na gruźlicę pozapłucną zarejestrowaną w województwie pomorskim w latach 2006-2007. W 2007 roku podobnie jak w roku 2006 nie zanotowano ponownych zachorowań na gruźlicę pozapłucną. W 2007 roku zarejestrowano nieco niższą liczbę zachorowań na gruźlicę pozapłucną w woj. pomorskim w porównaniu z rokiem 2006.

CHOROBY WENERYCZNE

W roku 2007 oraz w latach minionych, rejestracją oraz sprawozdawczością zachorowań na choroby weneryczne w woj. pomorskim zajmowała się Wojewódzka Przychodnia Skórno – Wenerologiczna – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Gdańsk, ul. Długa 84/85.

Ogółem na terenie woj. pomorskiego zanotowano 125 przypadków zachorowań na choroby weneryczne w 2007 roku.

Rozkład zachorowań w rozbiciu na poszczególne jednostki chorobowe przedstawia poniższa tabela.

ZACHOROWANIA NA CHOROBY WENERYCZNE W WOJ. POMORSKIM w 2007r.		
Kod wg ICD - 10	Jednostka chorobowa	Ilość zachorowań
A51.0 - A51.2	Kiła pierwotna	5
A51.3a	Kiła długiego okresu wczesna	2
A51.3b - A51.4	Kiła wtórna	10
A51.5 - A51.9	Kiła wczesna utajona	5
A52.0 - A52.9	Kiła późna	4
A53	Inne post kiły i kiła nieokr.	8
A54	Rzeżączka	38
A56 - A56.8	Nierzeżączkowe nieżyty	13
A63.0	Kłykciny kończyste	37
A60 - A60.9	Opryszczka narządów płciowych	3
Suma		125

Rozdział II

Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

1. Zaopatrzenie w wodę miast

Na terenie miast województwa pomorskiego w ewidencji organów PIS znajdowało się 200 urządzeń dostarczających wodę, w tym:

- 73 wodociągi o wydajności <100 m³/dobę (skontrolowano 70)
- 55 wodociągów o wydajności 100 - 1000 m³/dobę (skontrolowano 53)
- 37 wodociągów o wydajności 1000 - 10000 m³/dobę
- 3 wodociągi o wydajności 10000 - 100000 m³/dobę
- 32 studnie publiczne (skontrolowano 25)

Podstawę zaopatrzenia miast w wodę stanowią wodociągi publiczne, które oparte są na wodach wglębnych. Wyjątek, tak jak w poprzednich latach stanowią:

- ujęcie powierzchniowe w Straszynie zasilające wodociąg centralny m. Gdańska
- ujęcia drenażowe - "Pręgowo" - wodociąg centralny m. Gdańska
- "Nowe Sarnie Wzgórze" - wodociąg publiczny w Sopocie.

Ciągłej dezynfekcji związkami chloru poddawana jest woda z w/w ujęcia powierzchniowego, ujęcia drenażowego „Pręgowo”, ujęć głębinowych „Sportowa” i „Kamionka” należących do wodociągu publicznego w Kwidzynie oraz wod. lok. Warmińskie Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego Sp. z o.o. w Kwidzynie (powiat kwidzyński). Natomiast uj. "Nowe Sarnie Wzgórze" w Sopocie - dezynfekowane jest przy pomocy lamp UV.

Wodociągi o wydajności < 100 m³/dobę

W 2007 roku w województwie pomorskim oceniono 70 wodociągów z 73 znajdujących się w ewidencji, z czego **23 wodociągi (32,86%)** dostarczały wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym. Na 273 zbadanych próbek wody ogółem 136 nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym. Pod względem bakteriologicznym woda w tych wodociągach nie budziła zastrzeżeń.

Pod względem fizykochemicznym woda odbiegała od wymagań sanitarnych z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza, manganu, jonu amonowego, zapachu oraz związane z tym mętność oraz barwę.

L.p.	miasto, gmina	Fe mg/l	Mn mg/l	zapach	Jon amonowy mg/l	barwa mg/l	mętność NTU
1	2	3	4	5	7	8	9
1.	Gdańsk Wod. zakł. POSD sp. z o.o. Oddział Dystrybucji Gazu			nieakceptow alny	0,62	20	
2.	Gdańsk – Sobieszewo Wod. lok. Kemping nr 69	0,339			1,41		1,8
3.	Gdańsk Osowa Wod. lok. Grupa Ożarów S.A.	0,46	0,11				2,6
4.	Gdańsk Kokoszeki Wod. lokalny	0,74	0,3	nieakceptow alny			5,2
5.	Gdańsk – Leśniewo Wod. zakł	0,39	0,27	nieakceptow alny			
6.	Malbork gm. Malbork Wod. lok. Szpital SPZOZ	6,97	0,6			20	71
7.	Krynica Morska Wod. lok. Camping nr 71	1,401	0,152		0,66		3,8
8.	Krynica Morska – Piaski Wod. publ.	1,84	3,795		1,5	20	10
9.	Krynica Morska – Piaski ZHP Komenda Hufca Katowice		0,139			40	
10.	Puck gm. Puck Wod. lok. PZM Amex Sp. z o. o.	0,919	0,122			20	6,9
11.	Władysławowo – Ostrowo Wod. lok. D.W. „Wodnik” E. Bernat	0,752	0,097				3,3

12.	Karwia Pensjonat „Aleksander” Wod. lok. A.J Pargulscy		0,56				
13.	Starogard Gdański Wod. zakł. Stado Ogierów	0,3	0,19		1,39		1,63
14.	Skarszewy - Wod. zakł. „POLBET” Przedsiębiorstwo Produkcyjno Usługowe		0,09				
15.	Skarszewy - Wod. lokalny Młyn Usługowo Handlowy	0,32					2,13
16.	Słupsk - Wod.lokalny „Zasta”	0,68	0,69				6,4
17.	Ustka gm. Ustka Wod. lok. Polski Koncern Naftowy ORLEN S.A.	0,63	0,130				5,2
18.	Kępice gm. Kępice Wod. publ. „Kępice III”	1,66	0,15				12,4
19.	Tczew - Czyżykowo wod. lok. Gospodarstwo Ogrodnicze		0,146				
20.	Wejherowo gm. Wejherowo Wod. lok. Cementownia Wejherowo	0,231					4,47
21.	Wejherowo gm. Wejherowo Wod. lok. Zakład Mech. „Zamek”	0,42	0,09				2,32
22.	Kwidzyn Wod.lokalny PPK sp. z o.o.		0,08				
23.	Człuchów Wod. lok. ŁPO Ośrodek Wypoczynkowy	1,02	0,116				5,8

Ludność zaopatrywana w wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym stanowiła **77,18 %** ogólnej liczby ludności zaopatrywanej z wodociągów o w/w wydajności.

Wodociągi o wydajności 100 - 1000 m³/dobę

W 2007 roku w województwie pomorskim oceniono 53 wodociągi z 55 znajdujących się w ewidencji, z czego **10 wodociągów (18,87 %)** dostarczało wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym. Na 526 zbadanych próbek wody ogółem 144 nie odpowiadały wymaganiom sanitarnym. Pod względem bakteriologicznym woda w tych wodociągach nie budziła zastrzeżeń.

Pod względem fizykochemicznym jakość wody w 10 wodociągach odbiegała od wymagań sanitarnych głównie z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza, manganu, jonu amonowego, fluorków, zapachu oraz mętność i barwę.

L.p	miasto, gmina	Fe mg/l	Mn mg/l	zapach	Jon amonowy mg/l	barwa mg/l	Fluorki mg/l	mętność NTU
1	2	3	4	5	7	8	9	10
1.	Gdańsk Wod. zakł. AWF i S		0,07	nieakcepto walny				1,5
2.	Gdańsk Wod. publ. Sobieszewo - Świbno			nieakcepto walny	0,88		2,7	
3.	Gdańsk Wod. zakł. Grupa Lotos S.A.			nieakcepto walny	0,83		1,7	
4.	Gdańsk Wod. zakł. Szpital Akademii Medycznej ul. Dębinki 7			nieakcepto walny	0,8	25	2,2	
5.	Czarne I - Wod. publ	0,96	0,102					1,7
6.	Gdańsk, Zarząd Portu Morskiego Wod. zakł.					50		
7.	Krynica Morska gm. Krynica Morska wod. zakł. OW „Neptun”	0,201	0,232		0,915			3,6
8.	Słupsk wod. lok. „EURO-INDUSTRY”	0,53						4,9
9.	Słupsk Wod. lok. „STOLON” Sp. z o.o.	0,43	0,78					
10	Czarna Woda Wod. publ	0,682	0,223		1,31	25		10,5

Ludność zaopatrywana w wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym stanowiła **77,53 %** ogólnej liczby ludności zaopatrywanej z wodociągów o w/w wydajności.

Wodociągi o wydajności 1000 - 10000 m³/dobę

W 2007 roku w województwie pomorskim eksploatowano i oceniono 37 wodociągów, z czego 12 dostarczało wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym, w tym 3 pod względem bakteriologicznym:

- **Krynica Morska gm. Krynica Morska** – ogólna liczba bakterii 22±2°C po 72 h w ilości > 300 jtk/ml, ogólna liczba bakterii w 36±2°C po 48 h w ilości > 300 jtk/ml, enterokoki w ilości do 22 jtk/100 ml, bakterie grupy coli do 40 jtk/100ml, bakterie grupy coli typ kałowy w ilości do 2 jtk/100 ml.
- **Pelplin gm. Pelplin** - ogólna liczba bakterii w 22±2°C po 72 h w ilości > 300 jtk/ml
- **Gniew gm. Gniew** - ogólna liczba bakterii w 22±2°C po 72 h w ilości > 300 jtk/ml, bakterie grupy coli do 2 jtk/100ml

Na 932 zbadanych próbek wody ogółem 256 nie odpowiadało wymaganiom sanitarnym.

Pod względem fizykochemicznym jakość wody w 12 wodociągach odbiegała od wymagań sanitarnych głównie z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza, manganu, jonu amonowego, Σ chlorynów i chloranów, fluorków, zapachu oraz mętności i barwy.

L.p	miasto, gmina	Σchlorynów i chloranów	Fe mg/l	Mn mg/l	Jon amonowy mg/l	zapach	Fluorki mg/l	barwa mg/l	mętność NTU
1	2	3	4	5	6	7	8	9	11
1.	Gdańsk - Wod. lok. Zakład Nawozów Fosforowych Sp. z o. o.				1,02		2,3	30	
2.	Gdańsk Osowa Wod. publ.		0,29			nieakceptowalny			1,9
3.	Gdańsk - Wod. zakł. Stocznia Gdańsk ul. Na Ostrowiu				0,97	nieakceptowalny			
4.	Gdańsk - wod. zakł. Stocznia „Remontowa”				1,1	nieakceptowalny		40	
5.	Puck - Wod. publ.		0,354	0,081					
6.	Kwidzyn gm. Kwidzyn Wod. publ. uj. Sportowa i uj. Kamionka	1,54	0,798	0,355	0,77			20	5,2
7.	Prabuty gm. Prabuty Wod. publ.		0,699	0,388	0,68				
8.	Malbork gm. Malbork Wod. publ.				1,11		3,2		1,98
9.	Dzierżgoń gm. Dzierżgoń - Wod. publ.			0,127	1,1				
10.	Krynica Morska Wod. publ.		1,148	0,202	1,43			40	2,8
11.	Pelplin gm. Pelplin Wod. publ.			0,086	1,11	nieakceptowalny			
12.	Gniew - Wod. publ.			0,061					

Ludność zaopatrywana w wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym wynosiła **151,696 tys.** z czego 13,636 tys. stanowiła ludność zamieszkała na terenach wiejskich, zaopatrywana w wodę z w/w wodociągów.

Wodociągi o wydajności 10000 - 100000 m³/dobę

W 2007 roku w województwie pomorskim eksploatowano i oceniono 3 wodociągi, które dostarczały wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym i zaopatrywały łącznie **832,902** tys. ludności. Ponadto 4,533 tys. ludności zamieszkałej na terenach wiejskich, zaopatrywane było w wodę tylko z ujęcia „Pręgowo” wodociągu centralnego m. Gdańska. Dostawa wody w tym rejonie charakteryzowała się ponadnormatywną zawartością związków żelaza, manganu i mętności i dlatego ludność ta została zakwalifikowana do grupy ludności zaopatrywanej w wodę

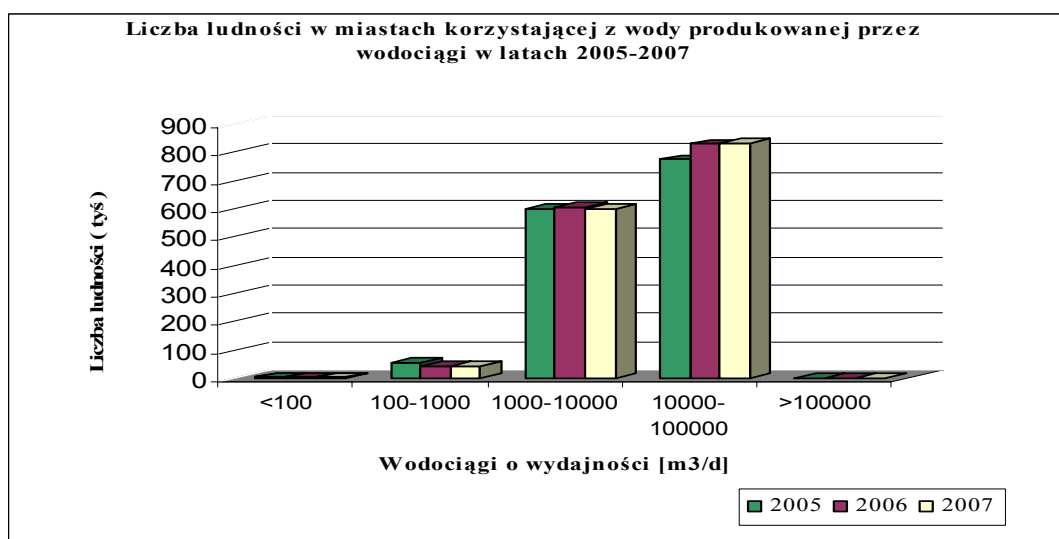
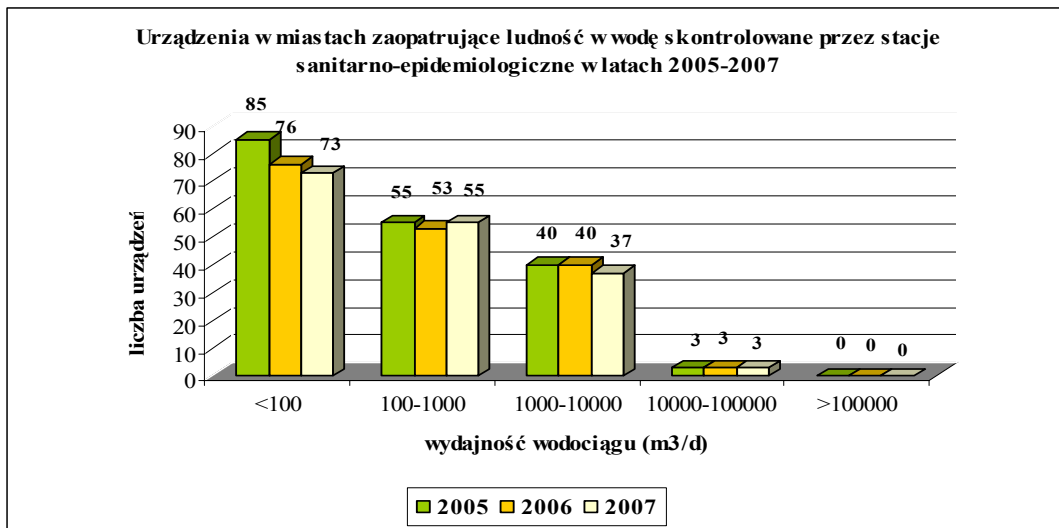
nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym. Należy podkreślić, że woda z ujęcia „Pręgowo” jest podawana do sieci wod. Centralnego m. Gdańska już po zmieszaniu z wodą ujęcia „Straszyn” i związku z tym nie wykazywała przekroczeń j.w.

Na 743 zbadanych próbek wody ogółem jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym w 86 próbkach (głównie w punktach zlokalizowanych w instalacjach). W celu wykluczenia bądź potwierdzenia zanieczyszczenia punktowego, były realizowane badania powtórne, które wykazały, że zła jakość wody w tych próbkach miała charakter incydentalny.

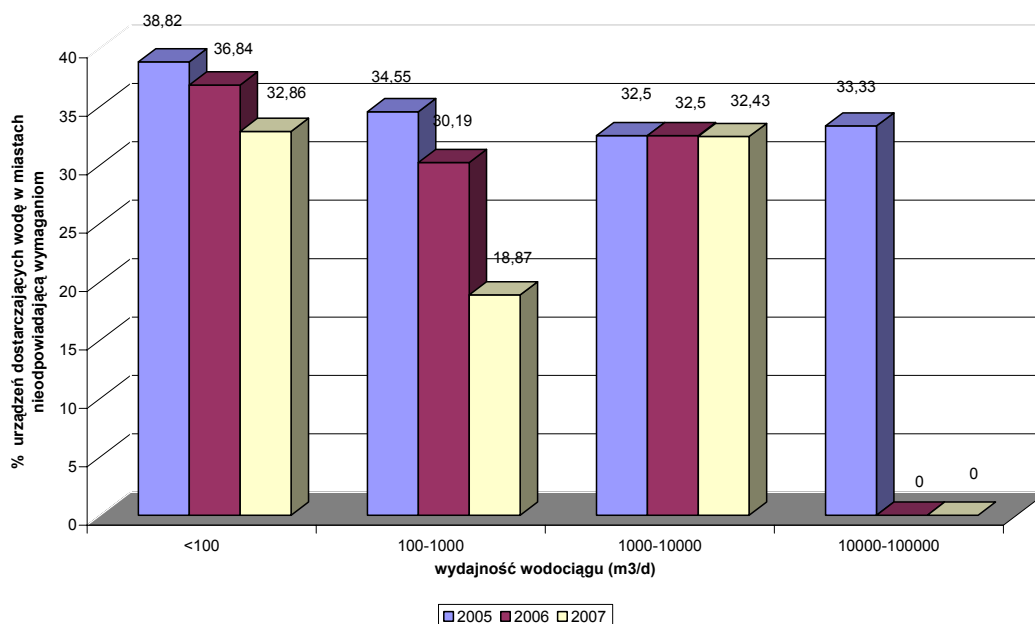
Są to wodociągi:

1. **powiat m. Gdańsk** – wod. centralny m. Gdańsk
2. **powiat m. Gdynia** – wod. publiczny w Gdyni
3. **powiat m. Słupsk** – wod. publiczny w Słupsku

Jakość wody z czerpni ujęcia „Straszyn”, wodociągu centralnego m. Gdańsk, została zaliczona do kategorii A3 - wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. nr 204 poz.1728).

Odsetek (%) wodociągów dostarczających wodę w miastach nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym w latach 2005-2007.

Studnie publiczne

W 2007 roku, z 32 zewidencjonowanych studni publicznych, skontrolowano i oceniono 25 studni.

Ogółem zbadano 29 próbek wody. W 27 próbkach jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym pod względem fizykochemicznym z uwagi na zawartość manganu, żelaza, jonu amonowego, mętność oraz barwę. Pod względem bakteriologicznym jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym w 1 studni z uwagi na ponadnormatywną liczbę bakterii grupy coli (7jtk/100 ml), Escherichia coli (7jtk/100 ml) i Enterokoki (>100 jtk/100ml).

Powyższe studnie traktowane są jako urządzenia zaopatrujące w wodę w warunkach specjalnych – nie są urządzeniami powszechnie dostępnymi do ujmowania wody.

2. Zaopatrzenie w wodę wsi

Na terenie wsi województwa pomorskiego w ewidencji organów PIS znajdowało się 1189 urządzeń dostarczających wodę, w tym:

- 943 wodociągów o wydajności <math><100\text{m}^3/\text{d}</math> (skontrolowano 920)
- 231 wodociągów o wydajności 100 -1000 m^3/d (skontrolowano 229)
- 3 wodociągi o wydajności 1000 -10000 m^3/d
- 1 wodociąg o wydajności 10000 -100000 m^3/d
- 11 studni publicznych (skontrolowano 6)

Podstawę zaopatrzenia obszarów wiejskich w wodę stanowią wodociągi publiczne, które oparte są na wodach w głębszych. Ciągłej dezynfekcji związkami chloru poddawana jest woda w wod. publicznym Lędziechowo gm. Nowa Wieś Lęborska (powiat lęborski).

Wodociągi o wydajności <math><100\text{m}^3/\text{d}</math>.

W roku sprawozdawczym skontrolowano 920 wodociągów. Na 4024 zbadanych próbek wody ogółem jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym w 1552 próbkach. Wodę o jakości nie odpowiadającej wymaganiom sanitarnym stwierdzono w **296 wodociągach (32,17 %)**, z tego pod względem bakteriologicznym w 12 :

Maksymalna liczba bakterii					
nazwa wodociągu, gmina	ogólna liczba mikroor. w 36±2°C po 48 h jtk/ml	ogólna liczba mikroor. w 22±2°C po 72 h jtk/ml	bakterie grupy coli jtk/100ml	Escherichia coli jtk/100ml	Enterokoki jtk/100ml
powiat kartuski: wod. lok. Nadleśnictwo Burchardztwo Przewóz gm. Chmielno			4	3	32
wod. lok. Babi Dół Nadleśnictwo Kolbudy gm. Żukowo	>300	128	20		5
powiat lęborski: wod. publ. Unieszyno gm. Cewice			32		1
wod. publ. Sarbsk gm. Wicko			30		1
wod. publ. Wrześcienko gm. Wicko			22		
wod. publ. Wojciechowo gm. Wicko			82	1	1
powiat malborski: wod. lok. Malbork PKP gm. Malbork			3		
powiat wejherowski: wod. publ. Opalino gm. Gniewino			80		1
powiat tczewski: wod. publ. Waćmierzek gm. Tczew	>300	112	11		6
wod. publ. Zajączkowo gm. Tczew	187	70			
wod. publ. Szprudowo gm. Gniew	>300				1
wod. publ. Rzeżęcín gm. Morzeszczyn	>300				

Pod względem fizykochemicznym woda w 290 wodociągach nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym głównie z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza, manganu oraz związaną z tym podwyższoną barwę oraz mętność.

Ludność zaopatrywana w wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym stanowiła **70,58 %** ogólnej liczby ludności zaopatrywanej z wodociągów o w/w wydajności.

Wodociągi o wydajności 100-1000 m³/d.

W roku sprawozdawczym skontrolowano 229 wodociągów. Na 1848 zbadanych próbek wody ogółem jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym w 546 próbkach.

Wodę o jakości nieodpowiadającej wymaganiom sanitarnym stwierdzono w **51 wodociągach (22,27 %)**, w tym w 3 pod względem bakteriologicznym:

Maksymalna liczba bakterii					
nazwa wodociągu, gmina	ogólna liczba mikroor. w 36±2°C po 48 h jtk/ml	ogólna liczba mikroor. w 22±2°C po 72 h jtk/ml	bakterie grupy coli jtk/100ml	Escherichia coli jtk/100ml	Enterokoki jtk/100ml
powiat kwidzyński: wod. publ. Wandowo gm. Gardeja	>300	250			2
powiat pucki: wod. publ. Strzelno gm. Puck	>300		5	2	
powiat tczewski: wod. publ. Wielkie Walichnowy gm. Gniew	>300				

Pod względem fizykochemicznym woda w 49 wodociągach nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym głównie z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza, manganu oraz związaną z tym podwyższoną barwę oraz mętność.

Ludność zaopatrywana w wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym stanowiła **79,36 %** ogólnej liczby ludności zaopatrywanej w wodę z wodociągów o w/w wydajności.

Wodociągi o wydajności 1000 - 10000 m³/d.

W roku 2007 na terenach wiejskich znajdowały się 3 wodociągi:

- powiat wejherowski – wod. publiczny Gościcino gm. Wejherowo
- powiat kartuski – wod. publiczny Małkowo gm. Żukowo

- powiat słupski – wod. publiczny Kobylnica gm. Kobylnica

We wszystkich wodociągach jakość wody odpowiadała wymaganiom sanitarnym. Na 118 zbadanych próbek wody ogółem jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym w 36 próbkach (głównie w punktach zlokalizowanych w instalacjach). W celu wykluczenia bądź potwierdzenia zanieczyszczenia punkowego, były realizowane badania powtórne, które wykazały, że zła jakość wody w tych próbkach miała charakter incydentalny.

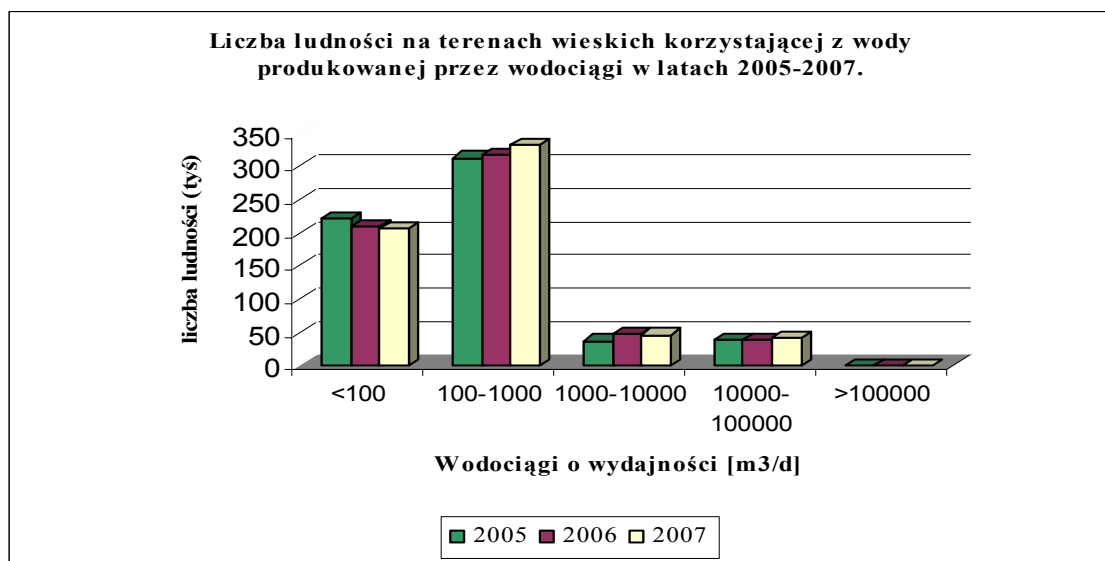
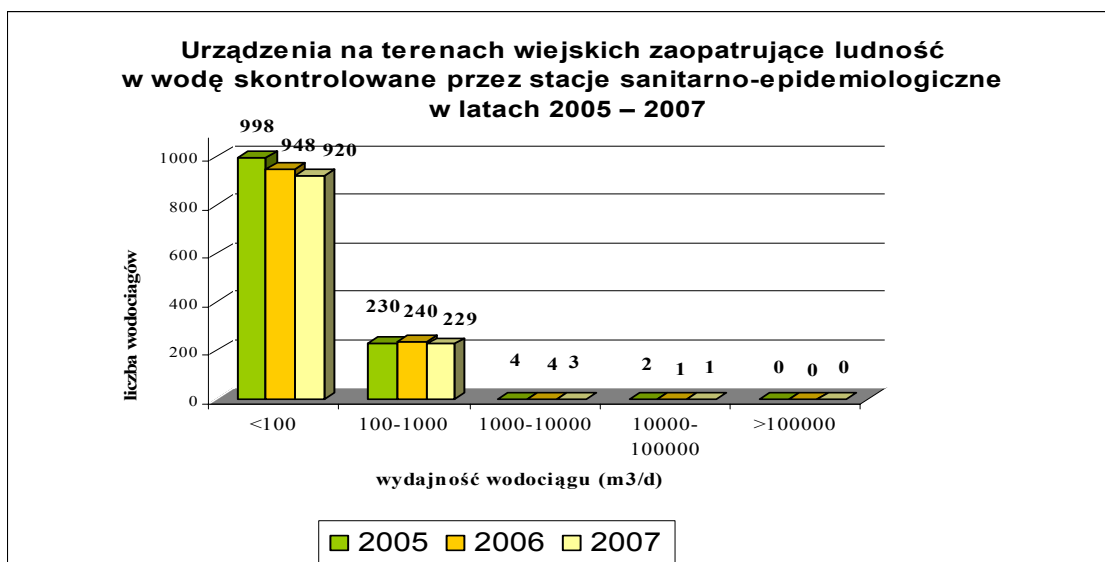
Ludność zaopatrywana w wodę z w/w wodociągów wynosiła 32,366 tys.

Wodociągi o wydajności 10000 - 100000 m³/d.

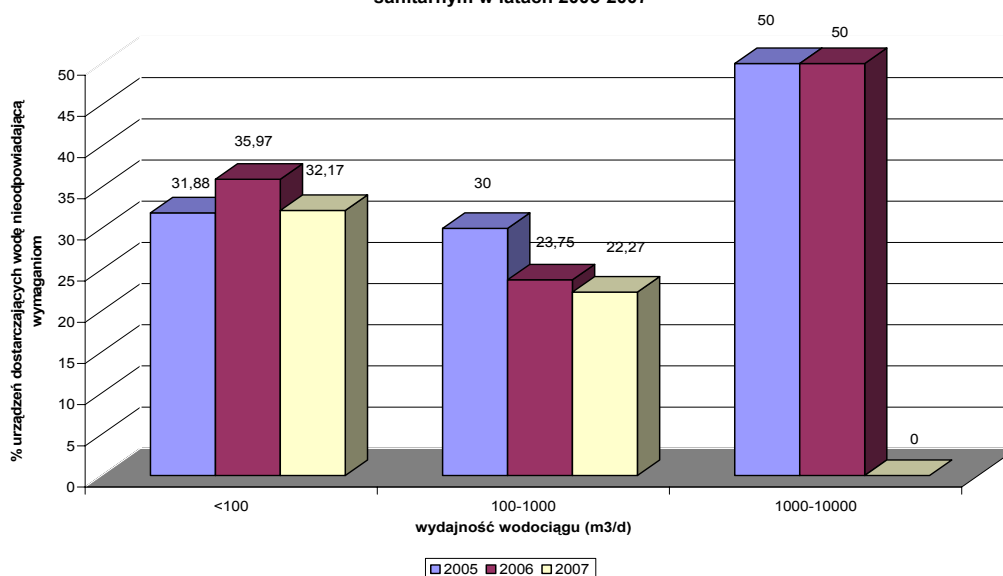
W roku 2007 na terenach wiejskich znajdował się 1 wodociąg, w którym jakość wody odpowiadała wymaganiom sanitarnym tj. Centralny Wodociąg Żuławski.

Na 116 zbadanych próbek wody ogółem jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym w 30 próbkach (głównie w punktach zlokalizowanych w instalacjach). W celu wykluczenia bądź potwierdzenia zanieczyszczenia punkowego, były realizowane badania powtórne, które wykazały, że zła jakość wody w tych próbkach miała charakter incydentalny.

Ludność zaopatrywana w wodę z w/w wodociągu wynosiła 36,272 tys.

Odsetek (%) wodociągów wiejskich dostarczających wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym w latach 2005-2007

Studnie publiczne

Na terenach wiejskich w ewidencji PSSE znajduje się 11 studni publicznych, skontrolowano 6. Pobrano 12 próbek wody ze studni publicznych – w 9 próbkach jakość wody nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym z uwagi na ponadnormatywną zawartość jonu amonowego, manganu, żelaza, barwę oraz mętność. W 4 studniach stwierdzono przekroczenia bakteriologiczne w badanej wodzie. W czasie prowadzonych działań mających na celu wyeliminowanie zanieczyszczenia bakteriologicznego wody, studnie zostały odpowiednio zabezpieczone.

Ponadnormatywna zawartość fluorków w wodzie wodociągów województwa pomorskiego stwierdzana w 2007 roku (NDS = 1,5 mg/l):

Powiat gdański

- Koszwały Zakład Rolny gm. Cedry Wielkie (2,1 mg/l) – zaopatruje w wodę cz. miejscowości Koszwały, (liczba ludności – 240),
- Trutnowy II gm. Cedry Wielkie (3,3 mg/l) - zaopatruje w wodę 21 osób,

Miasto Gdańsk

- Gdańsk – Zakłady Nawozów Fosforowych Fosfory Sp. z o. o (max 2,3 mg/l) – zaopatruje 328 pracowników
- Gdańsk – Gdańska Stocznia Północna S.A. (1,9 mg/l) – zaopatruje 1000 pracowników
- Gdańsk - Sobieszewo – Świbno (max 2,7 mg/l) – zaopatruje 2150 osób,
- Gdańsk - Akademickie Centrum Kliniczne- Szpital Akademii Medycznej w Gdańsku (2,2 mg/l)
- Gdańsk – Grupa Lotos S.A. (1,7 mg/l) - zaopatruje 2500 pracowników
- Gdańsk – Ujęcie awaryjne Wodociągu centralnego m. Gdańsk – Krakowiec (max 2,6mg/l)

Powiat tczewski

- Tczewskie Łąki gm. Tczew (max 2,66 mg/l) – ponadto zaopatruje w wodę miejscowości Czatkowy gm. Tczew, Mały Miłobądz, gm. Tczew (liczba ludności - 792),
- Małe Walichnowy gm. Pelplin (max 2,35 mg/l) – ponadto zaopatruje w wodę Międzyłęż gm. Pelplin (zaopatruje 800 osób)
- Wielkie Walichnowy gm. Gniew (max 3,34mg/l) - ponadto zaopatruje w wodę miejscowości Kuchnia i Polskie Gronowo gm. Gniew, (zaopatruje 966 osób)

- Brody Pomorskie gm. Gniew (2,32mg/l), zaopatruje 216 osób,

Powiat malborski

- Malbork (max 3,2 mg/l) - ponadto zaopatruje w wodę miejscowości Grobelno, Krasna Łąka, Zarzecze gm. Malbork (liczba ludności – 40 000)

Ponadnormatywna zawartość azotanów w wodzie wodociągów województwa pomorskiego stwierdzana w 2007 roku (NDS = 50mg/l):

Powiat człuchowski

- Głędowo gm. Człuchów (52,8 - 60,4 mg/l) - ponadto zaopatruje w wodę miejscowości Jęczniki Małe, Jęczniki Wielkie gm. Człuchów (liczba ludności - 1247)
- Debrzno gm. Debrzno (54,2mg/l) - ponadto zaopatruje w wodę miejscowości Debrzno Wieś, Bolesławowo gm. Debrzno (liczba ludności - 5361)
- Strzeczona gm. Debrzno (54,24 - 58,9mg/l) - ponadto zaopatruje w wodę miejscowość Buchowo gm. Debrzno (liczba ludności - 559),

Powiat słupski

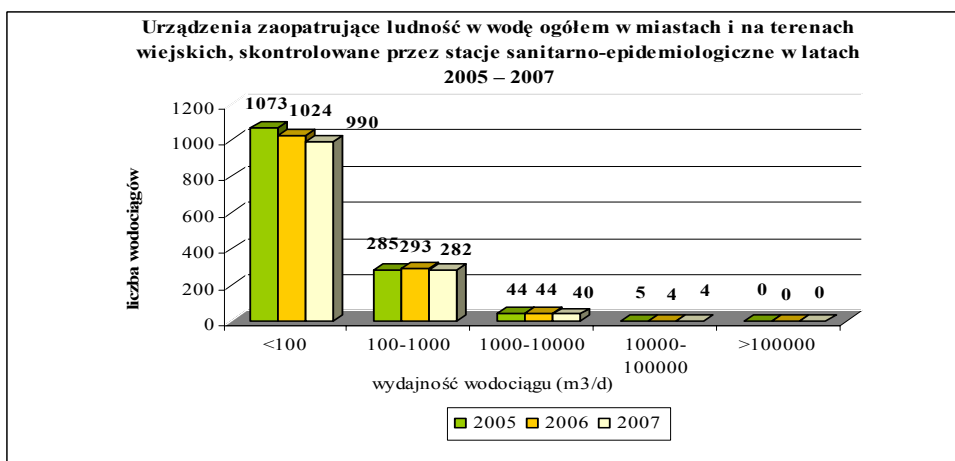
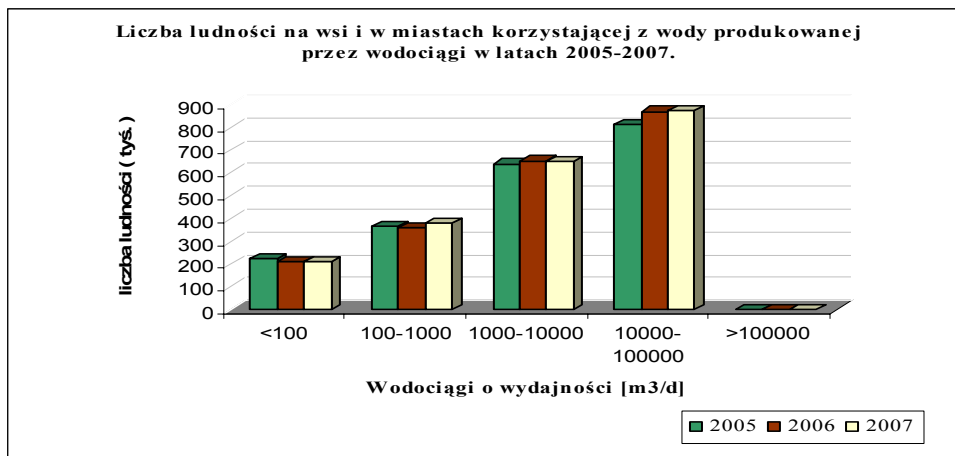
- Płocko gm. Kępice (51,31- 53,19mg/l) – zaopatruje 157 osób,
- Dąbrówka gm. Damnica (max 56,6mg/l) - ponadto zaopatruje w wodę miejscowość Wiszno gm. Damnica (liczba ludności – 166)
- Grąbkowo gm. Potęgowo (51,4 mg/l)- zaopatruje 107 osób,
- Gałęzów gm. Dębica Kaszubska (max 61mg/l)- zaopatruje 20 osób,
- Malczkowo gm. Potęgowo (max 59,3 mg/l) - zaopatruje 482 osoby,
- Rębowo gm. Potęgowo (max 63 mg/l) - zaopatruje 113 osób,

Powiat wejherowski

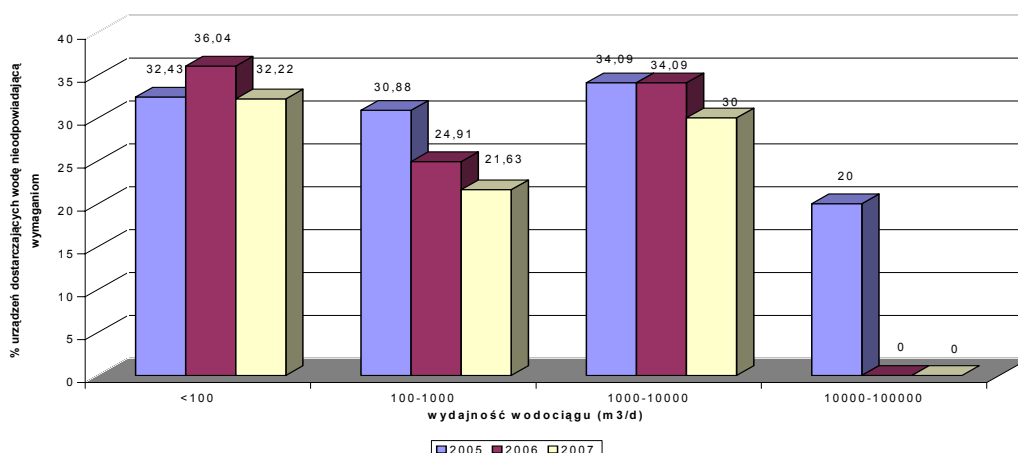
- Jeżewo gm. Choczewo (51 - 53mg/l) - zaopatruje 102 osoby,

Powiat bytowski

- Tursko AWRSP gm. Miastko (57,6 – 60,1mg/l) - zaopatruje 160 osób

Odsetek (%) wodociągów dostarczających wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym w latach 2005-2007.

Działalność kontrolno – represyjna

W roku 2007 r. wykonano ogółem **24131** badań, w tym:

- **7873** badań chemicznych
- **7560** badań fizycznych
- **8698** badań mikrobiologicznych

W wyniku działań z nadzoru nad zaopatrzeniem ludności w wodę, wydano:

- **367** decyzji administracyjnych w celu poprawy jakości wody,
- **454** decyzji rachunkowych,
- **26** postanowień o nałożeniu grzywny.

Ponadto:

- opracowano **1390** ocen o jakości wody przeznaczonej do spożycia,
- rozpatrzono **62** interwencje na jakość wody (słuszność **19** interwencji została potwierdzona badaniem wody).

Wykaz Przedsiębiorstw Wodociągowo - Kanalizacyjnych na terenie woj. pomorskiego:

L.p.	Przedsiębiorstwo Wodociągowo - Kanalizacyjne
powiat bytowski	
1.	Wodociągi Miejskie Bytów Sp. z o.o., ul. Mickiewicza 1, 77-100 Bytów
2.	Zakład Wodociągów i Kanalizacji Miastko, ul. Mickiewicza 3, 77-200 Miastko
3.	Zakład Gospodarki Komunalnej w Czarnej Dąbrówce
4.	Zakład Usług Komunalnych w Trzebielinie
5.	Zakład Usług Wodnych Słupsk
powiat chojnicki	
6.	Miejskie wodociągi Sp. z o. o. Pl. Piastowski 27 a, 89-600 Chojnice
7.	Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej sp. z o. o., ul. Stycznia 56 a, 89-600 Chojnice
8.	Zakład Gospodarki Komunalnej ul. Bolta 10, 89-632 Brusy
9.	Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. ul. Leśna 11, 89-650 Czernik
10.	Spółka wodna "Wodociągowo – Kanalizacyjna" ul. Długa 134, 89-606 Charzykowy
powiat człuchowski	
11	Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z. o. o. w Człuchowie, ul. Sobieskiego 11, 77-300 Człuchów
12	Zakład Gospodarki Komunalnej przy Urzędzie Gminy w Człuchowie
13	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Debrznie, ul. Traugutta 2, 77-310 Debrzno
14	Przedsiębiorstwo Wodno – Kanalizacyjne Sp. z o. o. w Czarnem, ul. Kościuszki 42, 77-330 Czarne
15	Zakład Gospodarki Komunalnej w Przechlewie, ul. Człuchowska 26, 77-320 Przechlewo
16	Zakład Gospodarki Komunalnej w Rzeczenicy, ul. Człuchowska 11, 77-304 Rzeczenica
17	Zakład Gospodarki Komunalnej w Koczale, ul. Zielona 2, 77-220 Koczała
powiat m. Gdańsk	
18	Saur Neptun Gdańsk S.A. ul. Wałowa 46, 80-858 Gdańsk
19	Przedsiębiorstwo Usług Energetycznych i Komunalnych „Unikom” Sp. z o. o., ul. Budowlanych 31, 80-298

	Gdańsk
powiat m. Gdynia	
20	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gdyni Sp. z o. o. ul. Witomińska 29, 83-311 Gdynia
powiat kartuski	
21	Kartuskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Kartuzach, ul. Mściwoja II 4, 83-340 Kartuzy
22	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. ul. Kartuska 12, 83-340 Sierakowice
23	Zakład Usług Komunalnych, Marian Marszałkowski, Gliniec, ul. Akacyjna 24, 83-330 Żukowo
24	Zakład Komunalny w Steżycy, ul. Jana II Sobieskiego 31, 83-322 Steżycza
25	Gminny Zakład Remontowo – Usługowy, ul. Ceramiczna 1, 83-314 Somonino
powiat kościerski	
26	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. „Wodociągi Kościerskie” , ul. Strzelecka 30A, 83-400 Kościerzyna
27	Zakład Komunalny w Dziemianach, ul. 8 Marca 3 83-425 Dziemiany
28	Komunalny Zakład Budżetowy w Starej Kiszewie, ul. 6-go Marca 2b, 83-430 Stara Kiszewa
powiat kwidziński	
29	Przedsiębiorstwo Wodociągowe – Kanalizacyjne Sp. z o. o., ul. Sportowa 29, 82-500 Kwidzyn
30	Przedsiębiorstwo Wodociągów Kanalizacji i Ciepłownictwa „Pewik” Sp. z o. o. ul. Kwidzińska 15, 82-550 Prabuty
31	Zakład Budżetowy „Pomezania”, ul. Lipowa 1, 82-420 Ryjewo
32	Zakład Gospodarki Komunalnej w Gardei, ul. Kwidzińska 27, 82-520 Gardeja
powiat lęborski	
33	Przedsiębiorstwo Wodociągowe „Łeba – Wicko” Sp. z o. o. ul. Łebska 49, 84-360 Łeba
34	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. u. Pionierów 2, 84-300 Lębork
35	Gminny Zakład Usług Komunalnych ul. Młynarska 10, 84-351 Nowa Wieś Lęborska
powiat malborski	
36	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Malborku ul. Chrobrego 31, 82-200 Malbork
37	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Sztumie, ul. Kochanowskiego 28, 82-400 Sztum
38	Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Dzierzgoniu, ul. Słowackiego 24, 82-440 Dzierzgoń,
39	Centralny Wodociąg Żuławski Sp. z o. o. w Nowym Dworze Gd. ul. Warszawska 28a, 82-100 Nowy Dwór Gdański
40	Zakład Gospodarki Komunalnej w Miłoradzu, ul. Główna 5, 82-213 Miłoradz
41	Zakład Gospodarki Komunalnej w Mikołajkach Pom., 82-433 Mikołajki Pomorskie
42	Zakład Gospodarki Komunalnej w Starym Targu, 82-410 Stary Targ,
43	Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Starym Dzierzgoniu 82-450 Stary Dzierzgoń,
44	Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Malborku, ul. Solskiego 1, 82-200 Malbork
powiat nowodworski	
	Centralny Wodociąg Żuławski Sp. z o. o. w Nowym Dworze Gd., ul. Warszawska 28a, 82-100 Nowy Dwór Gdański
45	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Krynicy Morskiej, ul. Przyjaźni 1, 82-120 Krynica Morska
powiat pucki	
46	Pucka Gospodarka Komunalna Sp. z o. o. , ul. Zamkowa 6, 84-100 Puck
47	Krokowskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o. o., Żarnowiec 76 84- 112 Żarnowiec
48	Zespół Zakładów Obsługi Miasta, Zakład budżetowy w Helu, ul. Kuracyjna 3, 84-150 Hel
49	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „PEKO” Sp. z o. o., ul. Chrzanowskiego 44, 81-198 Kosakowo „PEWIK” Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. 81-963 Gdynia, ul. Witomińska 29
powiat gdański	
	Saur Neptun Gdańsk S.A. ul. Wałowa 46, 80-858 Gdańsk
50	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji „WiK” Sp. z o. o. ul. Grunwaldzka 1, 83-000 Pruszcz Gd.
51	„Eksplloatator” Sp. z o. o. ul. Na Skarpie 9, 83-010 Straszyn
52	„Reknica” Sp. z o. o. ul. Leśna 12, 83 – 050 Kolbudy
53	„Wema” S. C. Władysław Girsztowt, Marek Ullmann ul. Tczewska 2, 83-032 Pszczółki
powiat słupski	
54	Wodociągi Słupsk Sp. z o.o. ul. Orzeszkowej 1, 76-200 Słupsk
55	Wodociągi Ustka Sp. z o.o. ul. Ogrodowa 14, 76-270 Ustka
56	Zakład Energetyki Ciepłej w Kępicach, ul. Bielaka 8, 77-230 Kępice
57	Zakład Usług Wodnych w Słupsku Sp. z o.o. ul. Szczecińska 86, 76-200 Słupsk
58	Zakład Gospodarki Komunalnej w Jezierzycach, ul. Kolejowa 5, 76-219 Jezierzycy
59	Zakład Usług Publicznych w Potęgowie, ul. Głuszyńska 10, 76-230 Potęgowo
60	Zakład Gospodarki Komunalnej w Smołdzinie, ul. Bohaterów Warszawy 30, 76-214 Smołdzino
61	Zakład Gospodarki Komunalnej w Dębnicy Kaszubskiej, ul. Zjednoczenia 48d, 76-248 Dębica Kaszubska
62	Zakład usług Publicznych Główny Sp. z o.o. ul. Słupska 21, 76-220 Główny
powiat m. Sopot	
	Saur Neptun Gdańsk S.A. ul. Wałowa 46, 80-858 Gdańsk
powiat starogardzki	
63	Gminny Zakład Usług Komunalnych – ul. Szkolna 3, 83 – 211 Jabłowo
64	Zakład Gospodarki Miejskiej – ul. Spacerowa 13, 83 – 220 Skórcz
65	STAR WiK Sp. z o.o., Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji – ul. Lubichowska 128, 83 – 200 Starogard Gdański
66	Gminne Wodociągi i Kanalizacje Sp. z o.o. – ul. Polna 33, 83 – 250 Skarszewy
67	Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej Zakład Budżetowy – ul. Mickiewicza 7, 83 – 262 Czarna

	Woda
68	Zakład Komunalny Gminy Zblewo – ul. Pinczyńska 40, 83 – 210 Zblewo
powiat wejherowski	
	Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Gdyni Sp. z o. o. ul. Witomińska 29, 83-311 Gdynia
69	Gniewińskie Przedsiębiorstwo Komunalne w Kostkowie 84-251 Kostkowo 3
powiat tczewski	
70	Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Tczewie ul. Czatkowska 8, 83 – 100 Tczew
71	Zakład Usług Komunalnych w Gniewie ul. Wiślana 6 Gniew
72	„Pelkom” Pelplin Sp. z o.o. ul. Starogardzka 12, 83-130 Pelplin
73	„Energoagva” S.C., Al. Zwycięstwa 3f/6, 83-110 Tczew
74	„Pecol” E. Bober Rożental ul. Ks. Pasierba 14 83-130 Pelplin

Zgody na odstępstwo

W 2007 roku PPIS w Gdańsku, Tczewie i Malborku wydali łącznie 4 zgody na odstępstwo. Wszystkie zgody zostały udzielone z uwagi na ponadnormatywną zawartość fluorków w wodzie. Dotyczyły one wodociągów:

1. wod. publ. Tczewskie Łąki gm. Tczew
2. wod. publ. Małe Walichnowy gm. Pelplin
3. wod. grupowy Gdańsk - Sobieszewo – Świbno uj. Sobieszewo
4. wod. publ. Malbork

Szczegółowe informacje dot. wydanych zgód na odstępstwo przedstawia poniższa tabela:

wodociąg	numer i data wydania zgody	produkcja wodociągu	liczba zaopatrywanej ludności w wodę	termin wydanej gody na odstępstwo
wod. publ. Tczewskie Łąki gm. Tczew	SE-XVI-094/8/MA/07 z 02.08.2007 r.	61,7 m ³ /dobę	791	30.07.2009 r.
wod. publ. Małe Walichnowy gm. Pelplin	SE-XVI-094/9/MA/07 z 28.08.2007 r.	160 m ³ /dobę	740	28.08.2010 r.
wod. grupowy Gdańsk - Sobieszewo - Świbno uj. Sobieszewo	SE.NS-30/4710/1046/2d/OCz/07 z 12.11.2007 r.	400 m ³ /dobę	2150	12.11.2010 r.
wod. publ. Malbork	SE.NS-30/4710/84/MJ/07 z 31.12.2007 r.	8000 m ³ /dobę	40 000	31.12.2010 r.

Wnioski

1. Poprawa jakościowego zaopatrzenia w wodę dzielnic m. Gdańska Sobieszewo - Świbno i Osowa:
  - a) podjęcie działań dla wyeliminowania dostarczania mieszkańcom dzielnicy m. Gdańska – Sobieszewo - Świbno wody o nieodpowiedniej jakości - ponadnormatywny fluor;
  - b) wprowadzenie uzdatniania wody z ujęcia w Gdańsku - Osowej celem eliminacji siarkowodoru oraz związków żelaza.
2. Konieczne jest podjęcie działań w celu spowodowania pilnej wymiany ołowianych przyłączy w instalacjach wodociągowych na terenie miasta Gdańska. Spośród zewidencjonowanych 2020 przyłączy, nie wymienionych zostało łącznie 873 przyłączy. W 2007 roku wymieniono 131.
3. Wskazane byłoby przestrzeganie zasady, aby woda podawana do sieci wodociągowej z poszczególnych ujęć posiadała tylko śladowe ilości związków żelaza oraz uwzględnienie tego wymogu na etapie projektowania SUW. Pozwoli to wyeliminować perturbacje z eksploatacją sieci wodociągowych.
4. Należy pilnie podjąć działania w celu wyegzekwowania od przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych przedłożenia właściwym PPIS wniosków o zgodę na odstępstwo dla tych dostaw wody, w których aktualnie woda posiada ponadnormatywną zawartość fluorków oraz azotanów.
5. Konieczne jest podjęcie działań dla spowodowania poprawy jakości wody wodociągów publicznych, zakładowych i lokalnych w zakresie redukcji związków żelaza, manganu oraz amoniaku poprzez:

- a) modernizację SUW w przypadku konieczności jej rozbudowy
  - b) zabezpieczenie właściwej pracy SUW
  - c) budowę SUW tam, gdzie aktualnie ich nie ma, a woda podawana do sieci wymaga uzdatniania.
6. Zaostrzenie w październiku 2000 r. rygorów sanitarnych w zakresie dopuszczalnych stężeń zw. żelaza, manganu i mętności w wodzie spowodowało bardzo istotny wzrost ilości urządzeń wodnych dostarczających wodę nie odpowiadającą wymaganiom sanitarnym. W stosunku jednak do roku 2006 odsetek wodociągów zaopatrujących w wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym zmniejszył się tylko o 3,73 % (w roku 2007 jakość wody w 392 wodociągach z 1316 skontrolowanych nie odpowiadała wymaganiom sanitarnym głównie z uwagi na ponadnormatywną zawartość żelaza, manganu oraz związane z tym podwyższoną mętność oraz barwę.)
  7. Wprowadzenie do obowiązkowego monitoringu jakości wody badań fizykochemicznych w sieci wodociągowej (kurki konsumenckie) również wpłynęło na wzrost ilości urządzeń dostarczających wodę nieodpowiadającą wymaganiom sanitarnym (dotyczy to tej grupy obiektów, w których woda podawana do sieci odpowiadała wymaganiom sanitarnym, a na skutek złego stanu sanitarnego sieci i złej jej eksploatacji w punktach czerpalnych wody u konsumentów stwierdza się istotne jej pogorszenie).
  8. Problemy jakości wody w kurkach konsumenckich są problemami złożonymi i mogą wynikać nie tylko ze złej jakości wody dostarczanej przez firmę wodociagową, ale istotna też tu jest eksploatacja wewnętrznej sieci wodociagowej, jak również jej warunki techniczne (miejsca stagnacji, niewłaściwe materiały itd.)
  9. Konieczne jest podjęcie działań systemowych w celu podniesienia wiedzy merytorycznej pracowników firm wodociagowych w zakresie prawidłowej eksploatacji ujęć, SUW oraz sieci wodociagowej, w tym jej czyszczenia i dezynfekcji.

Rozdział III

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Jakość powietrza atmosferycznego w Polsce oceniana jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska; odpowiedzialność za jego prowadzenie zgodnie z ustawą „Prawo ochrony środowiska” spoczywa na Inspekcji Ochrony Środowiska.

Sieć monitoringu jakości powietrza w województwie pomorskim składa się ze stacji pomiarowych obsługiwanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną, Inspekcję Ochrony Środowiska i Agencję Regionalnego Monitoringu Atmosfery Aglomeracji Gdańskiej (ARMAAG).

Na podstawie zebranych wyników badań w wojewódzkim systemie monitoringu jakości powietrza Pomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Gdańsku wykonuje corocznie ocenę jakości powietrza dla każdej ze stref, na które został podzielony obszar województwa. Ocena jakości powietrza w województwie pomorskim przedstawiana jest Wojewodzie Pomorskiemu w celu przygotowania programów ochrony powietrza dla stref, w których standardy jakości powietrza nie są dotrzymane.

Niniejsze opracowanie zostało wykonane na podstawie wyników badań uzyskanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w roku 2007.

Pomiary prowadzone były w miastach: Gdańsk, Gdynia, Słupsk, Tczew, Starogard Gd., Wejherowo, Malbork, Chojnice, Kwidzyn, Lębork, Kościerzyna, Pruszcz Gdański oraz w uzdrowisku Sopot i w miejscowościach na prawach uzdrowisk: Ustce i Łebie.

Obejmowały one stężenia:

- pyłu zawieszonego R oznaczonego metodą reflektometryczną na 20 stanowiskach,
- dwutlenku siarki na 20 stanowiskach,
- dwutlenku azotu na 21 stanowiskach w tym na jednym o charakterze komunikacyjnym,
- pyłu zawieszonego PM10 oznaczonego metodą wagową na 5 stanowiskach, a w nim ołowiu, kadmu, niklu, arsenu i WWA (benzo/a/antracen, chryzen, benzo/b/fluoranten, benzo/k/fluoranten, dibenzo/a,h/antracen, benzo/g,h,i/perylene oraz benzo/a/piren) i substancji smołowych
- benzenu, toluenu i ksylenu (BTX) na 2 stanowiskach pomiarowych.
- fluoru na 1 stanowisku

Lokalizację stacji pomiarowych do pobierania próbek średniodobowych i zakres wykonywanych pomiarów przedstawiono w tabeli nr 1.

Do interpretacji wyników przyjęto następujące kryteria:

a) dla pyłu PM10, SO₂, NO₂, Pb i benzenu wartości dopuszczalne określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz. U. z 2002r. Nr 87 poz. 796),

b) dla pyłu R (pomiary wykonywane metodą reflektometryczną) wartości dopuszczalne przyjęto jak dla pyłu PM10 zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 12.01.2005r.,

c) dla Cd, Ni, As, benzo/a/pirenu, substancji smołowych, toluenu, ksylenu i fluoru wartości podane w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 5 grudnia 2002r. w sprawie wartości odniesienia dla niektórych substancji w powietrzu (Dz.U. z 2003r. Nr 1 poz. 12),

Dopuszczalne poziomy substancji omawianych w opracowaniu dla terenu kraju przedstawiono w poniższych tabelach.

Dopuszczalne poziomy niektórych substancji w powietrzu dla terenu kraju

Lp.	Nazwa substancji	Okres uśredniania wyników	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu w $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Dopuszczalna częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu w roku kalendarzowym	Akt prawny
1.	Benzen	Rok kalendarzowy	5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	a)
2.	Dwutlenek azotu	Jedna godzina	200 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	18 razy	a)
		Rok kalendarzowy	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	
3.	Dwutlenek siarki	Jedna godzina	350 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	24 razy	a)
		24 godziny	125 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	3 razy	
		Rok kalendarzowy	20* $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	
4.	Ołów	Rok kalendarzowy	0,5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	a)
5.	Pył zawieszony PM 10	24 godziny	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	35 razy	a)
		Rok kalendarzowy	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	
6.	Pył zawieszony R	24 godziny	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	b)
		Rok kalendarzowy	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	
7.	Kadm	Rok kalendarzowy	10 ng/m^3	-	c)
8.	Nikiel	Rok kalendarzowy	25 ng/m^3	-	c)
9.	Benzo/a/piren	Rok kalendarzowy	1 ng/m^3	-	c)
10.	Substancje smołowe	Rok kalendarzowy	10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	c)
11.	Toluen	Rok kalendarzowy	10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	c)
12.	Ksylen	Rok kalendarzowy	10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	c)
13.	Arsen	Rok kalendarzowy	10 ng/m^3	-	c)
14.	Fluor	Rok kalendarzowy	2 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	-	c)

*poziom dopuszczalny ze względu na ochronę roślin

Dopuszczalne poziomy niektórych substancji na obszarach ochrony uzdrowiskowej

Lp.	Nazwa substancji	Okres uśredniania wyników pomiarów	Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu w $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Akt prawny
1.	Dwutlenek azotu	Jedna godzina	200	a)
		Rok kalendarzowy	35	
2.	Dwutlenek siarki	Jedna godzina	350	a)
		24 godziny	125	
		Rok kalendarzowy	20	
3.	Pył zawieszony	24 godziny	50	a)*
		Rok kalendarzowy	40	

* z powodu braku dopuszczalnych poziomów na obszarach ochrony uzdrowiskowej przyjęto dopuszczalny poziom substancji w powietrzu obowiązujący na terenie kraju

Stężenie dwutlenku azotu

Teren województwa z wyłączeniem obszarów ochrony uzdrowiskowej

W 2007r. nieznaczne przekroczenie dopuszczalnego stężenia średniorocznego $Da = 40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ stwierdzono w Tczewie i w Gdyni Śródmieściu przy Al. Piłsudskiego, które wynosiły odpowiednio $40,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i $40,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Na pozostałych stanowiskach stężenia (S_a) wahały się od $13,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Gdyni Karwinach do $39,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Starogardzie Gdańskim. (tabela nr 2a).

W stosunku do roku 2006 w jedenastu stanowiskach stężenia dwutlenku azotu uległy obniżeniu, a w siedmiu wzrosły. Największy wzrost stężeń zaobserwowano w Gdyni Śródmieściu przy Al. Piłsudskiego i w Malborku o ponad 16% (tabela nr 2a).

W przypadku stanowiska usytuowanego w Gdyni w pobliżu skrzyżowania ulic Świętojańskiej i Al. Piłsudskiego wyraźnie widać wpływ komunikacji na wysokość stężeń dwutlenku azotu. Średnie roczne stężenie tego związku na tym stanowisku jest ponad 2.5 krotnie wyższe od stężenia odnotowanego w mieszkalno -usługowej części miasta.

Najwyższą zmierzoną wartość średniodobową stwierdzono w Starogardzie Gdańskim - $139 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (tabela nr 3a).

Na diagramie przedstawiono rozkład rocznych stężeń dwutlenku azotu w roku 2007 w poszczególnych miastach.

Obszary ochrony uzdrowiskowej

W 2007 roku dopuszczalna wartość $Da = 35 \mu\text{g}/\text{m}^3$ nie została przekroczona na żadnym stanowisku (tabela nr 2b).

Stężenia (S_a) wahały się od $9,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Łebie do $20,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Sopocie

W stosunku do 2006 r. we wszystkich miejscowościach zaobserwowano spadek stężeń średniorocznych. Największy w Sopocie o ponad 15%.

Maksymalna zmierzona wartość średniodobowa wyniosła $61 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Sopocie. (tabela nr 3b)

Stężenie dwutlenku siarki

Teren województwa z wyłączeniem obszarów ochrony uzdrowiskowej

W 2007r. zanotowane stężenia średnioroczne (S_a) we wszystkich miejscowościach województwa pomorskiego utrzymywały się znacznie poniżej wartości dopuszczalnej $Da = 20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Stwierdzone stężenia wynosiły od $0,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Słupsku do $9,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Tczewie.

W stosunku do roku 2006 w większości miejscowości zaobserwowano wyraźny spadek stężeń średniorocznych od 20% w Gdańsku Wrzeszczu do 61% w Słupsku. Wzrost tych stężeń odnotowano w Kwidzynie, Malborku i Gdyni Śródmieściu. W dwóch ostatnich z wymienionych miejscowości zaobserwowano ponad 20% wzrost tych wartości (tabela 2a).

Dopuszczalna częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu $D_{24} = 125 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w roku kalendarzowym wynosząca 3 razy nie została przekroczona na żadnym stanowisku.

Najwyższe zmierzone stężenie średniodobowe stwierdzono w Kwidzynie - $70 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (tabela 3a).

Na diagramie przedstawiono rozkład rocznych stężeń dwutlenku siarki w roku 2007 w poszczególnych miastach.

Obszar ochrony uzdrowiskowej

W 2007r. we wszystkich miejscowościach zaobserwowano wyraźny spadek stężeń średniorocznych w stosunku do 2006r. (tabela nr 2b). Stwierdzone stężenia średnioroczne (S_a) dwutlenku siarki wynoszą od $0,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Ustce do $4,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Łebie przy przyjętej wartości $Da = 20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Maksymalna zmierzona wartość średniodobowa wyniosła $31 \mu\text{g}/\text{m}^3$ w Łebie. (tabela nr 3b)

Pył zawieszony

a) stężenie pyłu zawieszonego oznaczonego metodą reflektometryczną (pył R)

Teren województwa z wyłączeniem obszarów ochrony uzdrowiskowej

W 2007r. podobnie jak w roku 2006 nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnego stężenia średniorocznego $Da=40\mu\text{g}/\text{m}^3$ w żadnej z miejscowości, gdzie prowadzone były pomiary. Średnioroczne stężenia (Sa) wahały się od $4,0\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Gdyni Karwinach do $34,3\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Kościerzynie (tabela nr 2a).

W stosunku do 2006r. poziom stężeń na wszystkich stanowiskach pomiarowych poza Malborkiem, wyraźnie się obniżył od 7% w Gdyni Śródmieściu do prawie 50% w Słupsku.

W Kościerzynie 93 próbki przekroczyły dopuszczalny poziom $D_{24} = 50\mu\text{g}/\text{m}^3$ przy dopuszczalnej częstości przekraczania wynoszącej 35 razy.

Najwyższe zmierzone stężenie średniodobowe stwierdzono w Kościerzynie $149\mu\text{g}/\text{m}^3$ (tabela nr 3a).

Na diagramie przedstawiono rozkład rocznych stężeń pyłu zawieszonego (R) w 2007r. w poszczególnych miastach.

Obszary ochrony uzdrowiskowej

Wyniki pomiarów pyłu zawieszonego (R) odniesiono do dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu obowiązujących na terenie kraju, ponieważ pył zawieszony na obszarach ochrony uzdrowiskowej nie jest normowany (tabela nr 2b).

Dopuszczalna wartość średnioroczna $Da = 40\mu\text{g}/\text{m}^3$ nie została przekroczona w żadnej z miejscowości. Stwierdzone stężenia wynosiły od $6,2$ do $8,0\mu\text{g}/\text{m}^3$ i w stosunku do roku 2006 uległy znacznemu obniżeniu od 17% do 30%.

Maksymalne zmierzone stężenie średniodobowe - $53,0\mu\text{g}/\text{m}^3$ stwierdzono w Sopocie (tabela nr 3b).

b) stężenie pyłu zawieszonego PM10 (stężenie pyłu o średnicy aerodynamicznej ziaren do $10\mu\text{m}$)

W roku 2007 we wszystkich miejscowościach, w których prowadzone były pomiary (Gdańsk, Wejherowo, Kościerzyna, Słupsk i Gdynia) stwierdzone stężenia średnioroczne nie przekraczały wartości dopuszczalnej $Da = 40\mu\text{g}/\text{m}^3$ i wynosiły od $19,9\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Gdyni do $23,2\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Kościerzynie.

W stosunku do roku 2006 we wszystkich miejscowościach stwierdzono wyraźny spadek stężeń od 7% w Gdyni do ok. 32% w Wejherowie (tabela nr 4).

W Kościerzynie 36 próbek przekroczyło dopuszczalny poziom $D_{24} = 50\mu\text{g}/\text{m}^3$ przy dopuszczalnej częstości przekraczania wynoszącej 35 razy.

Najwyższe zmierzone stężenie średniodobowe PM10 - $129\mu\text{g}/\text{m}^3$ stwierdzono w Wejherowie (tabela nr 5).

Na diagramie przedstawiono rozkład rocznych stężeń pyłu zawieszonego PM10 oznaczonego metodą wagową w latach 2006 - 2007 dla poszczególnych miast.

Metale ciężkie, substancje smołowe i wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA) oznaczone w pyłe zawieszonym PM10

c) metale

W 2007 roku podobnie jak w latach ubiegłych średnioroczne stężenia (Sa) badanych metali nie przekraczały wartości dopuszczalnych na żadnym stanowisku (tabela nr 4).

W przypadku **ołowiu** średnioroczne stężenia (Sa) wynosiły od $0,01\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Gdyni i Kościerzynie do $0,03\mu\text{g}/\text{m}^3$ w Słupsku przy wartości dopuszczalnej $Da = 0,5\mu\text{g}/\text{m}^3$. Maksymalną wartość w próbce - $0,25\mu\text{g}/\text{m}^3$ zanotowano w Słupsku.

Średnioroczne stężenie (Sa) **kadm** wynosiły od 0,5 ng/m³ w Kościerzynie do 0,7 ng/m³ w Gdańsku przy wartości dopuszczalnej Da=10 ng/m³. Maksymalną wartość w próbce - 1,9 ng/m³ stwierdzono w Wejherowie.

Średnioroczne stężenia (Sa) **niklu** kształtują się od 2,0 ng/m³ w Gdyni do 4,3 ng/m³ w Gdańsku, przy wartości dopuszczalnej Da= 25 ng/m³. Maksymalną wartość w próbce - 22 ng/m³ stwierdzono w Słupsku.

Średnioroczne stężenie (Sa) **arsenu** wynosiły od 1,9 ng/m³ w Wejherowie do 5,1 ng/m³ w Gdańsku przy wartości dopuszczalnej Da= 10 ng/m³.

Maksymalną wartość w próbce - 10,5 ng/m³ zanotowano w Słupsku.

Odnotowany wyraźny wzrost stężeń arsenu na wszystkich stanowiskach spowodowany jest zmianą metodyki oznaczania na bardziej czułą, zalecaną przez Unię Europejską.

d) substancje smołowe, benzo/a/piren i ΣWWA

W 2007 roku średnioroczne stężenia (Sa) substancji smołowych, benzo/a/pirenu i ΣWWA we wszystkich miastach, w których są prowadzone badania w stosunku do roku 2006 uległy znacznemu obniżeniu (tabela nr 4).

W przypadku substancji smołowych o ponad 20% (poza Gdynią, gdzie utrzymywały się na tym samym poziomie), w przypadku benzo/a/pirenu o ponad 55%, a w przypadku ΣWWA o 66% (tabela nr 4).

Stężenia (Sa) substancji smołowych wynosiły od 10,0 µg/m³ w Wejherowie do 19,6 µg/m³ w Gdyni, co stanowi w przypadku Gdyni prawie dwukrotne przekroczenie wartości dopuszczalnej Da=10 µg/m³. Maksymalną wartość w próbce- 35 µg/m³ zanotowano w Gdyni (tabela nr 5).

Średnioroczne stężenia (Sa) benzo/a/pirenu wynosiły od 0,8 ng/m³ w Gdyni i w Gdańsku do 1,7 ng/m³ w Kościerzynie, przy wartości dopuszczalnej Da=1 ng/m³.

W Wejherowie, Kościerzynie i Słupsku stwierdzone stężenia przekraczają wartość dopuszczalną od 1,4 do 1,7 krotnie. Maksymalną wartość w próbce- 6,9 ng/m³ stwierdzono w Wejherowie (tabela nr 5).

Średnioroczne stężenia (Sa) sumy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (ΣWWA) wynosiły od 4,6 ng/m³ w Gdyni do 10,1 ng/m³ w Kościerzynie (tabela nr 4).

Maksymalną wartość w próbce - 39,5 ng/m³ stwierdzono w Wejherowie (tabela nr 5).

Na diagramach przedstawiono rozkład stężeń średniorocznych substancji smołowych i benzo/a/pirenu w latach 2006 – 2007.

Zanieczyszczenia specyficzne: benzen, toluen, ksylen (BTX),fluor

W 2007 roku pomiary **benzenu, toluenu i ksylenu** prowadzone były w Gdańsku Śródmieściu przy ul. Rajskiej i na stanowisku komunikacyjnym w Gdyni Śródmieściu na skrzyżowaniu Al. Piłsudskiego i ul. Świętojańskiej (tabela nr 6 i 7).

Średnioroczne stężenia (Sa) **benzenu, toluenu i ksylenu** w stosunku do roku 2006 uległy znacznemu obniżeniu.

Średnioroczne stężenia (Sa) **benzenu** w obu stanowiskach nie przekraczały dopuszczalnego stężenia Da= 5 µg/m³.

Stężenia (Sa) wynosiły od 0,6 µg/m³ w Gdańsku i 0,9 µg/m³ w Gdyni.

Najwyższe zmierzone stężenie średniodobowe benzenu - 5,6 µg/m³ stwierdzono w Gdyni.

Średnioroczne stężenia (Sa) **toluenu** wynosiły 3,1 µg/m³ w Gdyni i 3,2 µg/m³ w Gdańsku, przy wartości dopuszczalnej Da= 10 µg/m³.

Najwyższe zmierzone stężenie średniodobowe toluenu - 46 µg/m³ stwierdzono w Gdańsku.

Średnioroczne stężenia (Sa) **ksylenu** wynosiły 2,6µg/m³ w Gdyni i 3,3 µg/m³ w Gdańsku przy wartości dopuszczalnej Da = 10 µg/m³.

Najwyższe zmierzone stężenie średniodobowe ksyłenu - $17 \mu\text{g}/\text{m}^3$ zanotowano w Gdańsku.

W 2007 roku rozpoczęto pomiary **fluoru** w Gdańsku Nowym Porcie.

Średnioroczne stężenie (S_a) fluoru wyniosło $1,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ przy wartości dopuszczalnej $Da=2,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Najwyższa zmierzona wartość średniodobowa fluoru wyniosła $6,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (tabela nr 8).

Podsumowanie

Na podstawie wyników badań zanieczyszczenia powietrza prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w latach 2006-2007 można sformułować następujące wnioski dotyczące zmian poziomu zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w woj. pomorskim.

1. W 2007 roku w porównaniu do roku 2006 średni poziom stężeń zanieczyszczeń energetycznych (pył zawieszony, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu) uległ znacznemu obniżeniu. Stężenia tych zanieczyszczeń w znacznym stopniu zależą od warunków meteorologicznych zwłaszcza w okresie zimowym. Szczególnie dotyczy to stężeń pyłu zawieszonego i dwutlenku siarki. Stężenia tych zanieczyszczeń obniżyły się średnio o ok.30%.

Stwierdzone stężenia średnioroczne dla w/w zanieczyszczeń wahają się w niżej przedstawionych zakresach:

- średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego R waha się w granicach od 10 % do 86% wartości dopuszczalnej $Da = 40 \mu\text{g}/\text{m}^3$,
- średnioroczne stężenia dwutlenku siarki waha się granicach od 4% do 48% wartości dopuszczalnej $Da = 20 \mu\text{g}/\text{m}^3$,
- średnioroczne stężenie dwutlenku azotu waha się od 37% do 100% wartości dopuszczalnej $Da = 40 \mu\text{g}/\text{m}^3$

2. Średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀, którego pomiary wykonywane są w 5 miastach: Gdańsku, Słupsku, Gdyni, Wejherowie i Kościerzynie nie przekraczają wartości dopuszczalnej $Da = 40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i stanowią od 50% do 58% tej wartości. W stosunku do roku 2006 podobnie jak w przypadku w/w zanieczyszczeń zaobserwowano wyraźny spadek poziomu stężeń tego zanieczyszczenia średnio o ok. 20%

2.1. Oznaczane w pyle zawieszonym PM₁₀ stężenia średnioroczne:

- substancji smołowych osiągnęły lub przekroczyły wartość dopuszczalną na wszystkich stanowiskach. Wartość $Da = 10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ przekroczona jest od 1,1 do prawie 2 krotnie.
- benzo/a/pirenu przekroczyły wartość $Da = 1 \text{ ng}/\text{m}^3$ w Wejherowie, Kościerzynie i Słupsku od 1,4 do 1,7 krotnie.

2.2. Oznaczane w pyle zawieszonym PM₁₀ stężenia metali ciężkich tj. ołowiu, kadmu, niklu i arsenu nie przekraczają wartości dopuszczalnych na żadnym stanowisku. Stwierdzone stężenie średnioroczne w przypadku :

- ołowiu nie przekracza 6 % dopuszczalnej wartości $Da= 0,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- kadmu nie przekracza 7% wartości odniesienia $Da= 10 \text{ ng}/\text{m}^3$
- niklu nie przekracza 17% wartości odniesienia $Da=25 \text{ ng}/\text{m}^3$
- arsenu nie przekracza 51% wartości odniesienia $Da=10 \text{ ng}/\text{m}^3$

3. Na obszarach ochrony uzdrowiskowej stężenia pyłu zawieszonego, dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w ostatnich latach utrzymywały się znacznie poniżej wartości dopuszczalnych. W roku 2007 r. zaobserwowano wyraźne obniżenie poziomu stężeń w/w związków w stosunku do roku 2006.

4. Stężenia specyficzne.

Stężenia benzenu, toluenu i ksyłenu w stosunku do roku 2006 uległy znacznemu obniżeniu średnio o ok. 45% i podobnie jak w latach ubiegłych nie przekroczyły wartości dopuszczalnych na żadnym stanowisku.

Stwierdzone stężenie średnioroczne w przypadku:

- benzenu nie przekracza 18% wartości dopuszczalnej $Da = 5 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- toluenu nie przekracza 32% wartości odniesienia $Da = 10 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- ksyleny nie przekracza 33% wartości odniesienia $Da = 10 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Średnioroczne stężenie (Sa) fluoru w Gdańsku Nowym Porcie wyniosło $1,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ co stanowi 75% wartości odniesienia $Da = 2 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

5. Porównanie wyników pomiarów stężeń zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego prowadzonych w Gdyni Śródmieściu na stanowisku komunikacyjnym i na pozostałych stanowiskach w województwie pomorskim potwierdza sformułowany w 2006r. wniosek, że transport miejski ma wyraźny wpływ na wzrost stężeń dwutlenku azotu i substancji smołowych, ale nie ma wpływu na wzrost stężeń benzo/a/pirenu i sumy WWA.

**Wykaz stacji obsługiwanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną
w województwie pomorskim w roku 2007**

Tabela nr 1

L.p.	Lokalizacja	Badane substancje			Częstotliwość prowadzenia pomiarów manualnych
		SO ₂ , NO ₂ , pył zaw. R	BTX benzen, toluen,ksylen	Pył PM 10, metale, subst. smołowe, ΣWWA	
1	Wejherowo ul. Obrońców Helu 3	+			codziennie
2	Wejherowo Plac Jakuba Wejhera 8			+	codziennie
3	Gdynia - Śródmieście ul. Żwirki i Wigury 14	+			codziennie
4	Gdynia - Karwiny ul. Staffa 10	+			codziennie
5	Gdynia –Śródmieście Al. J. Piłsudskiego 52/54	tylko NO ₂	+	+	5 dni w tygodniu (pon.– piątek) BTX– 10 prób w mies.
6	Sopot ul. Chrobrego 6/8	+			codziennie
7	Gdańsk Śródmieście ul. Rajska 6	+	+		5 dni w tygodniu (pon.– piątek) BTX – 10 prób w miesiącu
8	Gdańsk- Wrzeszcz ul. Dębinki 4	+			5 dni w tygodniu (pon. – piątek),
9	Gdańsk – Wrzeszcz ul. Legionów 11	+			5 dni w tygodniu (pon. – piątek)
10	Gdańsk – Morena ul. Jaśkowa Dolina 105	+			codziennie (pon. – piątek)
11	Gdańsk - Nowy Port ul. Na Zaspę 31a	+ i fluor			5 dni w tygodniu (pon. – piątek)
12	Gdańsk – Przeróbka ul. Głęboka 11			+	codziennie
13	Pruszcz Gdański ul. Wojska Polskiego 9	+			codziennie
14	Tczew, ul. Obr. Westerplatte 10	+			5 dni w tygodniu (pon. – piątek)
15	Starogard Gdański Rynek Ratusz Miejski	+			codziennie
16	Kościerzyna, Rynek 9	+			codziennie
17	Kościerzyna, ul. Staszica 6			+	codziennie
18	Kwidzyn, ul. Chopina 40	+			co 5 dni
19	Malbork, ul. Konopnickiej 6	+			co 5 dni
20	Chojnice, ul. Szpitalna 3	+			5 dni w tygodniu (pon. – piątek)
21	Słupsk, ul. Szarych Szeregów 15	+			codziennie

22	Słupsk, ul. Piotra Skargi 8			+	codziennie
23	Ustka, ul. Marynarki Polskiej 5	+			co 5 dni
24	Lębork, ul. Czołgistów 5	+			co 5 dni
25	Łeba, ul. Nadmorska 8	+			co 5 dni

Średnioroczne stężenia (Sa) dwutlenku azotu, dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego na terenie województwa pomorskiego w latach 2006 – 2007

Tabela nr 2a

L.p.	Jednostka administracyjna	Średnioroczne stężenia Sa [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]								
		Dwutlenek azotu			Dwutlenek siarki			Pył zawieszony R		
		2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %
1	Gdańsk Śródmieście	30,4	28,3	-6,9	9,1	6,6	-27,5	14,7	9,9	-32,7
2	Gdańsk Nowy Port	24,6	22,2	-9,8	12,0	8,7	-27,5	14,1	9,1	-35,5
3	Gdańsk Wrzeszcz	31,4	27,7	-11,8	7,4	5,9	-20,3	15,5	11,2	-27,7
4	Gdańsk Wrzeszcz WSSE	25,1	21,9	-12,7	8,0	6,3	-21,3	10,8	7,4	-31,5
5	Gdańsk Morena	23,1	19,5	-15,6	4,7	2,9	-38,3	11,0	7,9	-28,2
6	Pruszcz Gdański	20,2	17,7	-12,4	4,0	2,9	-27,5	11,7	8,1	-30,8
7	Gdynia Śródmieście	17,7	17,0	-4,0	5,5	6,6	20,0	5,9	5,5	-6,8
8	Gdynia Śr. Al. Piłsudskiego	34,5	40,1	16,2	-	-	-	-	-	-
9	Gdynia Karwiny	12,6	13,4	6,3	5,2	5,5	5,8	5,3	4,0	-24,5
10	Wejherowo	18,8	19,6	4,3	3,1	2,4	-22,6	17,6	11,5	-34,7
11	Tczew	37,7	40,2	6,6	19,8	9,6	-51,5	28,2	19,2	-31,9
12	Starogard Gdański	35,2	39,4	11,9	15,6	8,6	-44,9	20,3	17,3	-14,8
13	Kościerzyna	26,1	25,2	-3,4	11,0	7,1	-35,5	39,3	34,3	-12,7
14	Słupsk Śródmieście	25,7	18,6	-27,6	1,8	0,7	-61,1	15,2	7,7	-49,3
15	Lębork	18,1	14,6	-19,3	13,5	7,9	-41,5	11,5	8,7	-24,3
16	Kwidzyn	19,2	17,3	-9,9	3,9	4,1	5,1	16,6	14,4	-13,3
17	Malbork	16,6	19,3	16,3	0,9	1,2	33,3	3,3	6,4	93,9
18	Chojnice	26,5	26,8	1,1	7,8	5,3	-32,1	25,3	22,3	-11,9
Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu Da		40			20			40		

Średnioroczne stężenia (Sa) dwutlenku azotu, dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego na obszarach ochrony uzdrowiskowej woj. pomorskiego w latach 2006 - 2007

Tabela nr 2b

L.p.	Jednostka administracyjna	Średnioroczne stężenia Sa [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]								
		Dwutlenek azotu			Dwutlenek siarki			Pył zawieszony R		
		2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %
1	Sopot	24,0	20,2	-15,8	4,2	3,5	-16,7	10,1	8,0	-20,8
2	Ustka	13,5	13,4	-0,7	1,9	0,7	-63,2	8,8	6,2	-29,5
3	Łeba	10,6	9,7	-8,5	7,5	4,4	-41,3	9,2	7,6	-17,4
Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu Da		35			20			40		

Tabela nr 3a

CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ NO₂, SO₂ i pyłu zawieszonego R w 2007 r.

L.p	Stanowisko pomiarowe	NO ₂ [µg/m ³]					SO ₂ [µg/m ³]					Pył zawieszony R [µg/m ³]				
		L. pom	Xśr.	f	max	min	L. pom	Xśr.	f	max	min	L. pom	Xśr.	f	max	min
1	Wejherowo Obrońców Helu 3	365	19,6	-	58	4	365	2,4	0	14	1	365	11,5	6	98	0
2	Gdynia - Śródmieście ul. Żwirki i Wigury 14	347	17,0	-	53	2	343	6,6	0	15	2	343	5,5	0	50	0
3	Gdynia – Karwiny ul. Staffa 10	343	13,4	-	88	1	339	5,5	0	12	2	343	4,0	0	38	0
4	Gdynia - Śródmieście Al. J. Piłsudskiego	239	40,1	-	92	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Gdańsk - Śródmieście ul. Rajska 6	250	28,3	-	90	3	251	6,6	0	30	0	251	9,9	1	54	2
6	Gdańsk Wrzeszcz ul. Dębinki 4	251	21,9	-	61	3	251	6,3	0	42	0	252	7,4	0	43	0
7	Gdańsk Wrzeszcz ul. Legionów 11	252	27,7	-	58	0	249	5,9	0	38	0	251	11,2	2	62	1
8	Gdańsk - Morena ul. Jaśkowa Dolina 105	348	19,5	-	50	2	349	2,9	0	22	0	350	7,9	1	52	1
9	Gdańsk Nowy Port ul. Na Zaspę 31a	245	22,2	-	56	2	247	8,7	0	40	0	249	9,1	1	53	1
10	Pruszcz Gdański ul. Wojska Polskiego 9	365	17,7	-	45	0	361	2,9	0	14	0	361	8,1	2	53	1
11	Tczew ul. Obr. Westerplatte	250	40,2	-	130	5	252	9,6	0	45	1	252	19,2	15	97	0
12	Starogard Gdański Rynek Ratusz Miejski	347	39,4	-	139	11	345	8,6	0	26	2	346	17,3	8	83	1
13	Kościerzyna Rynek 9	351	25,2	-	78	2	345	7,1	0	31	1	344	34,3	93	149	1
14	Kwidzyn ul. Chopina 40	73	17,3	-	39	2	73	4,1	0	70	0	73	14,4	2	63	0
15	Malbork ul. Konopnickiej 6	72	19,3	-	40	4	73	1,2	0	15	0	73	6,4	0	29	0

Tabela nr 3a c.d.

CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ NO ₂ , SO ₂ i pyłu zawieszonego R w 2007 r.																
L.p	Stanowisko pomiarowe	NO ₂ [µg/m ³]					SO ₂ [µg/m ³]					Pył zawieszony R [µg/m ³]				
		L. pom	Xśr.	f	max	min	L. pom	Xśr.	f	max	min	L. pom	Xśr.	f	max	min
16	Chojnice ul. Szpitalna 3	223	26,8	-	76	7	215	5,3	0	27	0	224	22,3	14	112	2
17	Słupsk ul. Szarych Szeregów	301	18,6	-	52	8	306	0,7	0	4	0	306	7,7	0	43	1
18	Lębork ul. Czołgistów 5	70	14,6	-	41	5	70	7,9	0	31	1	73	8,7	1	52	1
Wartość dopuszcz.			40					20	3				40	35		

Tabela nr 3b

CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ NO ₂ , SO ₂ i pyłu zawieszonego R w 2007 r.													
L.p	Stanowisko pomiarowe	NO ₂ [µg/m ³]				SO ₂ [µg/m ³]				Pył zawieszony R [µg/m ³]			
		L. pom	Xśr.	max	min	L. pom	Xśr.	max	min	L. pom	Xśr.	max	min
1	Sopot ul. Chrobrego 6/8	359	20,2	61	3	358	3,5	29	0	357	8,0	53	1
2	Ustka ul. Marynarki Polskiej 5	71	13,4	43	4	72	0,7	3	0	72	6,2	37	0
3	Łeba ul. Nadmorska 8	70	9,7	57	3	73	4,4	31	0	73	7,6	30	1
Wartość dopuszcz.			35				20				40		

L. pom. – ilość pomiarów w roku

X śr. – stężenie średnioroczne

f – dopuszczalna częstość przekroczenia dopuszczalnego poziomu w roku kalendarzowym

max - maksymalna wartość stężenia średniodobowego

min – minimalna wartość stężenia średniodobowego

Średnioroczne stężenia (Sa) pyłu zawieszonego PM10 i oznaczone w nim ołów (Pb), kadm (Cd), nikiel (Ni), arsen(As), WWA, benzo/a/piren i substancje smołowe w latach 2006-2007

Tabela nr 4

L.p.	Stanowisko pomiarowe	Pył zawieszony PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			Ołów (Pb) [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			Kadm (Cd) [ng/m^3]			Nikiel (Ni) [ng/m^3]		
		2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %
1	Gdańsk Przeróbka ul. Głęboka	26,3	22,7	-13,7	0,02	0,02	0	0,5	0,7	+40,0	1,4	4,3	+207
2	Wejherowo Pl. Jakuba Wejhera	29,2	19,9	-31,8	0,03	0,02	-33,3	1,1	0,6	-45,5	0,8	2,1	+163
3	Kościerzyna ul. Staszica	33,7	23,2	-31,2	0,01	0,01	0	0,4	0,5	+25,0	0,7	2,5	+257
4	Słupsk ul. Piotra Skargi	27,7	21,6	-22,0	0,01	0,03	+200	0,6	0,6	0	0,8	3,3	+313
5	Gdynia Śródmieście Al. Piłsudskiego	24,2	22,5	-7,0	0,01	0,01	0	0,4	0,6	+50,0	1,2	2,0	+67
Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu Da		40			0,5			10			25		

Tabela nr 4 c.d.

L.p.	Stanowisko pomiarowe	Arsen (As) [ng/m^3]			Benzo/a/piren [ng/m^3]			Substancje smołowe [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			Suma WWA [ng/m^3]		
		2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %	2006	2007	Kier. zmian %
1	Gdańsk Przeróbka ul. Głęboka	0,02	5,1	+254	2,0	0,8	-60,0	14,3	11,4	-20,3	14,8	5,0	-66,2
2	Wejherowo Pl. Jakuba Wejhera	0,0	1,9	+190	5,5	1,4	-74,5	16,6	10,0	-39,8	37,6	9,0	-76,1
3	Kościerzyna ul. Staszica	0,0	3,6	+360	5,1	1,7	-66,6	17,7	12,8	-27,7	33,7	10,1	-70,0
4	Słupsk ul. Piotra Skargi	0,0	3,3	+330	3,9	1,5	-61,5	16,3	11,2	-31,3	25,9	8,4	-67,6
5	Gdynia Śródmieście Al. Piłsudskiego	0,0	2,3	+230	1,8	0,8	-55,5	19,6	19,6	0	14,1	4,6	-67,4
Dopuszczalny poziom substancji w powietrzu Da		10			1			10			-		

Tabela nr 5

CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ PYŁU ZAWIESZ. PM 10, B/a/P, SUBST. SMOŁOWYCH i Σ WWA w 2007 r.																			
L.p	Stanowisko pomiarowe	Pył zawieszony PM10 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]					Benzo/a/piren [ng/m^3]				Subst. smołowe [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]				Σ WWA [ng/m^3]				
		L.pom	Xśr.	f	max	min	L.pom	Xśr.	max	min	L.pom	Xśr.	max	min	L.pom	Xśr.	max	min	
1	Wejherowo Plac Jakuba Wejhera	333	19,9	18	129	0	24	1,4	6,9	0,07	24	10,0	31	2	24	9,0	39,5	0,4	
2	Gdynia Śródmieście Al. J. Piłsudskiego	191	22,5	9	88	4	17	0,8	3,1	0,1	16	19,6	35	2	17	4,6	18,2	0,7	
3	Gdańsk ul. Głęboka	326	22,7	16	94	5	23	0,8	3,4	0	23	11,4	24	3	23	5,0	17,4	0,3	
4	Kościerzyna ul. Staszica	351	23,2	36	88	4	25	1,7	5,9	0,1	25	12,8	31	2	25	10,1	34,6	0,8	
5	Słupsk ul. Piotra Skargi	335	21,6	11	64	5	25	1,5	4,7	0,1	25	11,2	21	4	25	8,4	23,7	0,7	
Wartość dop.			40	35			1				10				-				

Tabela nr 5 c.d.

CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ OŁOWIU, KADMU, NIKLU I ARSENU w 2007 r.																	
L.p	Stanowisko pomiarowe	Ołów [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]				Kadm [ng/m^3]				Nikiel [ng/m^3]				Arsen [ng/m^3]			
		L. pom	Xśr.	max	min	L.pom	Xśr.	max	min	L.pom	Xśr.	max	min	L.pom	Xśr.	max	min
1	Wejherowo Plac Jakuba Wejhera	24	0,02	0,09	0	24	0,6	1,9	0,3	24	2,1	4	0	21	1,9	3,9	0
2	Gdynia Śródmieście Al. J. Piłsudskiego	9	0,01	0,03	0,01	9	0,6	1,2	0,4	9	2,0	3	1	9	2,3	5,6	0
3	Gdańsk ul. Głęboka	24	0,02	0,07	0,01	24	0,7	1,3	0	24	4,3	19	1	19	5,1	7,1	2,1
4	Kościerzyna ul. Staszica	26	0,01	0,04	0	26	0,5	1,4	0	26	2,5	5	1	21	3,6	7,9	0
5	Słupsk ul. Piotra Skargi	24	0,03	0,25	0	24	0,6	1,2	0,2	24	3,3	22	0	20	3,3	10,5	0
Wartość dop.			0,5			10				25				10			

L. pom. – ilość pomiarów w roku
X śr. – stężenie średnioroczne

f – dopuszczalna częstość przekraczania dopuszczalnego poziomu w roku kalendarzowym

min – minimalna wartość stężenia średniodobowego
max - maksymalna wartość stężenia średniodobowego

Średnioroczne stężenia (Sa) benzenu, toluenu, ksylenu i fluoru w latach 2006 – 2007 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]

Tabela nr 6

L.p	Jednostka administracyjna	Średnioroczne stężenia Sa								
		Benzen			Toluen			Ksylen		
		2006	2007	Kierunek zmian %	2006	2007	Kierunek zmian %	2006	2007	Kierunek zmian %
1	Gdańsk Śródmieście ul. Rajska	0,9	0,6	-33,3	5,7	3,2	-43,9	6,2	3,3	-46,8
2	Gdynia Śródmieście Al. Piłsudskiego	1,5	0,9	-40,0	5,7	3,1	-45,6	6,0	2,6	-56,7
Wartość dop. Da		5			10			10		

Tabela nr 7

CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ BTX w 2007 r.

L.p	Stanowisko pomiarowe	L.pom.	Benzen [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			L.pom.	Toluen [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			L.pom.	Ksylen [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]		
			X śr.	max	min		X śr.	max	min		X śr.	max	min
1	Gdańsk Śródmieście ul. Rajska	120	0,6	4,8	0	120	3,2	46	0	120	3,3	17	0
2	Gdynia Śródmieście Al. Piłsudskiego	117	0,9	5,6	0	117	3,1	24	0	117	2,6	7	0
Wartość dop. Da			5				10				10		

Tabela nr 8

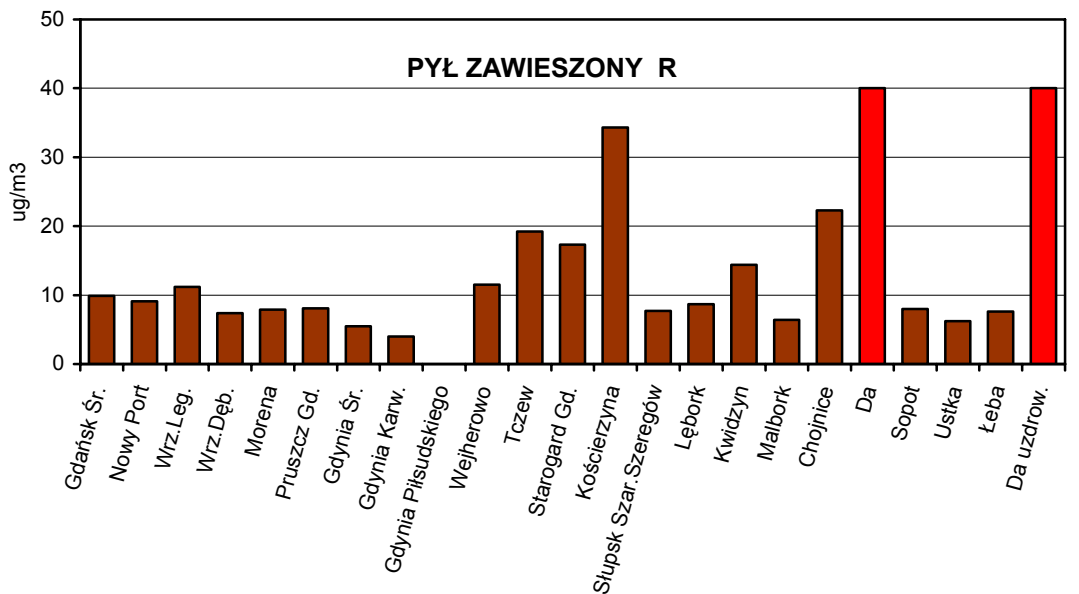
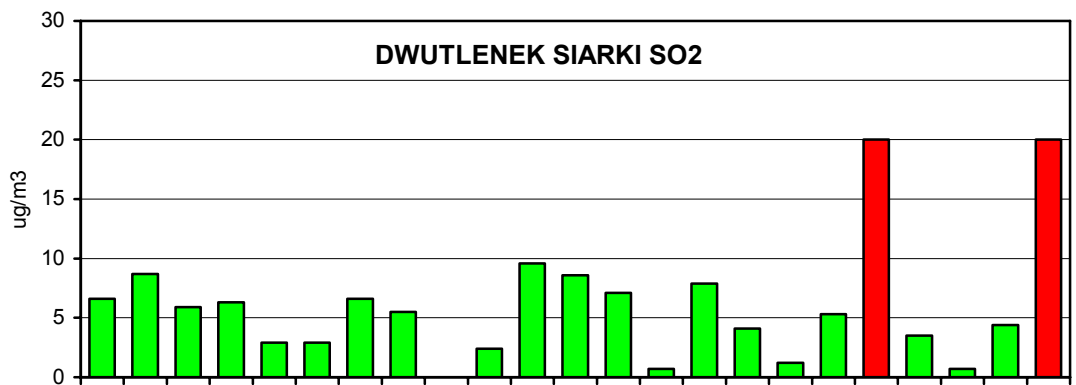
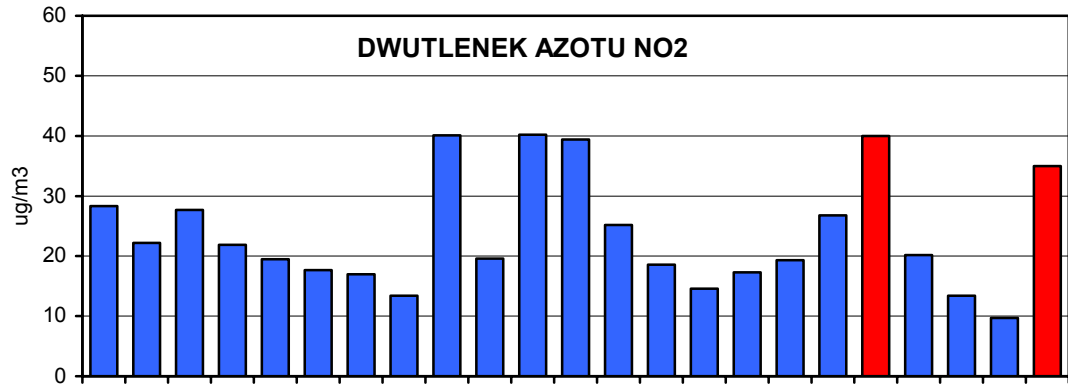
CHARAKTERYSTYKA STĘŻEŃ ZWIĄZKÓW FLUORU w 2007 r.

L. p	Stanowisko pomiarowe	L.pom.	Fluor [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			Wartość dopuszczalna Da
			X śr.	max	min	
1	Gdańsk – Nowy Port ul. Na Zaspę 31a	167	1,5	6,3	0,1	2

L. pom. – ilość pomiarów w roku
X śr. – stężenie średnioroczne

min – minimalna wartość stężenia średniodobowego
max - maksymalna wartość stężenia średniodobowego

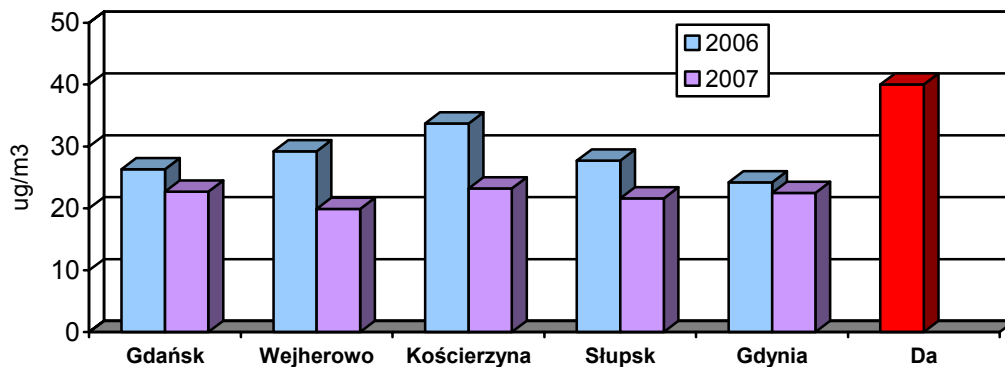
Stężenie średnioroczne dwutlenku azotu, dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego w roku 2007

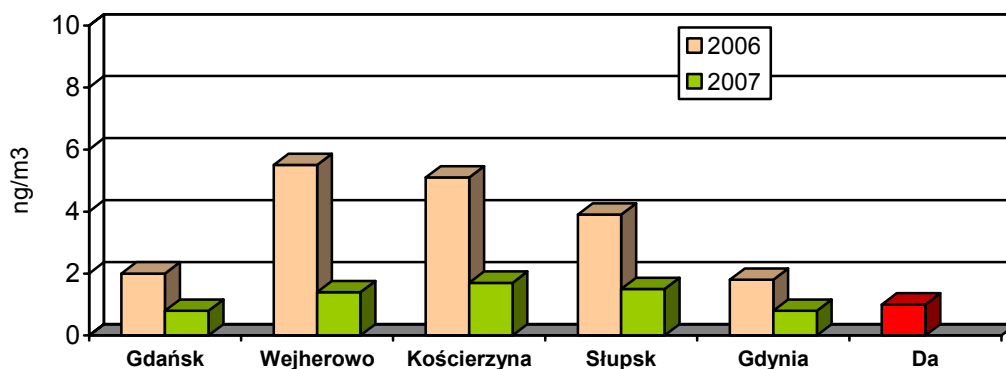

Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10, benzo/a/pirenu i substancji smołowych w latach 2006-2007

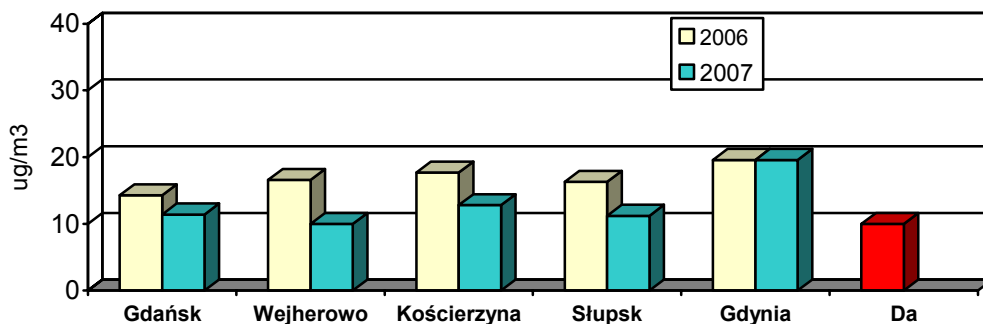
Pył zawieszony PM10

Benzo/a/piren

Substancje smołowe

Rozdział IV

Zapobiegawczy nadzór sanitarny

Działalność Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego polega m.in. na :

1. sprawowaniu kontroli spełnienia wymagań higienicznych i zdrowotnych w procesie inwestycyjnym, poprzez uzgadnianie projektów budowlanych przed uzyskaniem decyzji pozwolenia na budowę, zmiany sposobu użytkowania oraz na etapie dopuszczenia inwestycji do użytkowania.
2. sprawowaniu nadzoru nad warunkami higieny środowiska przy uzgadnianiu planów zagospodarowania przestrzennego województwa, gmin i kierunków rozwoju.
3. uczestniczeniu w ustalaniu uwarunkowań środowiskowych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

W roku 2007 uzgodniono w zakresie spełnienia warunków sanitarno higienicznych i ochrony środowiska:

- 279 planów zagospodarowania przestrzennego
- 1587 wniosków dotyczących obowiązku sporządzania raportu przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko
- 1501 decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych zgody na realizację przedsięwzięć
- 585 dokumentacji projektowych

Przeprowadzono 1820 kontroli obiektów w trakcie realizacji oraz wizji lokalnych. Uczestniczono w dopuszczeniu do użytkowania 886 obiektów.

Na stan sanitarny województwa znaczący wpływ mają inwestycje w sferze infrastruktury komunalnej, obejmujące m.in. budowę i modernizację ujęć wody wraz ze stacjami uzdatniania wody, sieci wodociągowej, sieci kanalizacji sanitarnej, oczyszczalni ścieków, zakładów odzysku, unieszkodliwiania odpadów oraz dróg, realizowane w województwie pomorskim.

Nadzór nad procesem inwestycyjnym obiektów użyteczności publicznej w tym obiektów ochrony zdrowia, usług, w szczególności obiektów żywienia i żywności ma na celu zapewnienie odpowiedniego standardu sanitarnego i zdrowotnego tych obiektów.

Nadzór nad procesem inwestycyjnym dużych przedsięwzięć przemysłowych jest szczególnie istotny w pracy zapobiegawczego nadzoru sanitarnego ze względu na oddziaływanie tych zakładów na zdrowie ludzi. Ograniczanie i minimalizowanie oddziaływania na środowisko zakładów przemysłowych osiągnięta jest poprzez ich rozbudowę, przebudowę i modernizację.

Podkreślić należy, że w celu spełnienia odpowiednich warunków sanitarnych i zdrowotnych przepisy prawa nakładają na inwestorów, projektantów obowiązek stosowania najlepszych dostępnych technik, technologii i zabiegów organizacyjnych. Zapobiegawczy nadzór sanitarny nadzoruje ich wykonanie.

Rozdział V

Stan sanitarny obiektów użyteczności publicznej i kąpielisk

Ustępy publiczne

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2007r. znajdowało się 187 ustępów publicznych, w tym 156 stałych i 31 tymczasowych. Ustępy publiczne nie skanalizowane stanowiły 10% wszystkich znajdujących się w ewidencji.

Skontrolowano ogółem 185 szaletów.

Przeprowadzono ogółem 331 kontroli sanitarnych szaletów publicznych.

Ponadto kontrolowano ustępy nie ujęte w ewidencji tj.: toalety przenośne, ustawiane podczas trwania imprez masowych i w czasie sezonu letniego oraz szalety zlokalizowane w budynkach PKP i PKS.

W 4 skontrolowanych ustępach publicznych stwierdzono nieprawidłowości bieżącego stanu sanitarnego. Osoby winne zaniedbań ukarano łącznie 8 mandatami karnymi na łączną kwotę 800 zł.

Większość obiektów odnowiono lub wyremontowano przed rozpoczęciem sezonu letniego.

Wystawiono 1 decyzję administracyjną celem poprawy stanu sanitarno-technicznego szaletu publicznego.

1 obiekt wykazano jako zły.

Podobnie jak w latach ubiegłych, pomimo wystąpień PPIS w Kościerzynie, Słupsku i Kartuzach, w miejscowościach turystycznych leżących na terenie powojszych powiatów nadal brakuje stałych szaletów publicznych.

Domy Pomocy Społecznej

W 2007r. na terenie województwa pomorskiego w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się ogółem 80 obiektów w tym:

- 61 całodobowych dla przewlekle chorych emerytów i rencistów
- 19 domów pomocy społecznej dziennego pobytu

Przeprowadzono ogółem 158 kontroli sanitarnych tych obiektów.

Kontrolowano również noclegownie i schroniska dla bezdomnych.

Kontrole sanitarne tych obiektów nie wykazały nieprawidłowości sanitarnych.

Zaopatrzenie w wodę do spożycia domów pomocy społecznej zlokalizowanych na terenie woj. pomorskiego najczęściej pochodzi z wodociągów publicznych, rzadziej z własnego ujęcia.

Jakość wody z wodociągów jest objęta planowanym nadzorem organów PIS.

Istniejące na terenie woj. pomorskiego Domy Pomocy Społecznej zlokalizowane są zarówno w budynkach wolnostojących lub w kompleksach budynków innego przeznaczenia, zmodernizowanych tak by spełniały potrzeby ich mieszkańców. Większość DPS jest koedukacyjna.

Z informacji uzyskanych od poszczególnych PPIS, zdecydowana większość DPS posiada dobry stan sanitarno-techniczny.

W większości obiektów prowadzone były remonty i modernizacje pomieszczeń mieszkalnych i sanitarnych.

W celu uzyskania poprawy stanu sanitarno-technicznego wystawiono 3 decyzje administracyjne dotyczące DPS.

Ponadto PPIS w Gdyni wystąpił do Wojewody Pomorskiego z wnioskiem o podjęcie stosownych działań, w celu poprawy istniejącego stanu obiektu.

Większość DPS przystosowana jest dla osób niepełnosprawnych oraz posiada odpowiednio wyposażone pokoje (1,2 i więcej osobowe) ze wspólnymi węzłami sanitarnymi, na każdym piętrze, natomiast w pokojach są jedynie umywalki.

Pokoje z własnymi węzłami sanitarnymi (WC, natryski, wanna, umywalka) są głównie w obiektach nowych.

Opieka pielęgniarska jest zapewniona całodobowo (duże obiekty) lub w wyznaczonym czasie (mniejsze).

Opiekę medyczną zapewniają zakłady opieki zdrowotnej, prywatne gabinety lekarskie, zabiegowe i rehabilitacyjne zlokalizowane na miejscu.

W niektórych DPS przyjmują lekarze różnych specjalności, zwykle raz w tygodniu lub w miarę potrzeb.

Gospodarkę bielizną i odpadami prowadzono prawidłowo.

Hodowle zwierząt gospodarskich prowadzone są jedynie w 2 obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu tczewskiego oraz w 1 w powiecie kościerskim.

Obiekty hotelarskie i turystyczne

W 2007r. w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie woj. pomorskiego znajdowało się 897 obiektów, w tym:

- 192 hotele, motele i pensjonaty
- 52 kempingi
- 18 domów wycieczkowych
- 56 schronisk, schronisk młodzieżowych i pól biwakowych
- 579 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie.

W w/w grupie, innych obiektów świadczących usługi hotelarskie, znajdowały się obiekty nie posiadające nadanej kategorii, przede wszystkim ośrodki wypoczynkowe.

Większość obiektów była zlokalizowana na terenie miast (59%).

Skontrolowano 876 obiektów hotelarskich i turystycznych, co stanowi 98% wszystkich zewidencjonowanych obiektów.

Przeprowadzono ogółem 1610 kontroli sanitarnych obiektów hotelarskich i turystycznych.

Kontrolowano ponadto pokoje gościnne i gospodarstwa turystyczne nie objęte ewidencją.

Obiekty hotelarskie i turystyczne							
	hotele	motele	pensjonaty	kempingi	domy wycieczkowe	schroniska pola biwakowe	inne
	141	3	48	52	18	56	579
Obiekty hotelarskie i turystyczne							
ewidencja			skontrolowanych	liczba kontroli	mandaty/kwota	decyzje	
miasto	534	wieś	876	1610	21/4350	5	

W celu wyegzekwowania poprawy stanu sanitarno-technicznego wystawiono łącznie 5 decyzji.

Większość skontrolowanych obiektów posiadała właściwy stan sanitarny.

Nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli to: uchybienia w gospodarce bielizną, brudne pomieszczenia sanitarne oraz brak dokumentacji zdrowotnej pracowników.

Osoby winne zaniedbań ukarano łącznie 21 mandatami karnymi na łączną kwotę 4350 zł.

W 2007r. do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpłynęło 14 interwencji dotyczących niewłaściwego stanu sanitarnego obiektów. W związku z interwencjami przeprowadzono kontrole sanitarne obiektów. W 8 przypadkach interwencje były uzasadnione. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni podjęli działania w celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości.

Ponadto w 2007r. w 6 obiektach w próbach ciepłej wody stwierdzono przekroczenia dopuszczalnej liczby pałeczek *Legionella pneumophila*.

W związku z powyższym podjęto działania związane z czyszczeniem i dezynfekcją całego systemu wodnego.

Zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, tatuażu i odnowy biologicznej

W 2007 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej było ogółem 2154 zakłady usługowe.

W porównaniu do roku 2006r. przybyły ogółem 103 zakłady usługowe.

Skontrolowano ogółem 2132 zakłady.

Zakłady fryzjerskie i kosmetyczne										
Ilość zakładów	Ogółem w ewid.	fryzjer.	kosmet.	odnowa biolog.	tatuażu	inne zakłady ¹	skontrol.	liczba kontroli	mandaty /kwota	decyzje
	2154	1067	290	274	12	511	2132	4883	85/15700	46

¹ - inne zakłady, w których są świadczone łącznie więcej niż jedna z usług.

Powierzchnia zakładów waha się w granicach od 11-200 m². Najczęściej składają się one z kilku pomieszczeń tj. poczekalni, salonu usługowego, zaplecza sanitarnego i socjalnego oraz magazynowego.

Niektóre stare zakłady ze względu na małą powierzchnię posiadają jedno pomieszczenie prowizorycznie podzielone na część usługową i socjalno-magazynową.

Zaplecza socjalne zakładów to najczęściej wydzielone pomieszczenia, z szafami dwudzielnymi na odzież ochronną i osobistą oraz kąpielnią do spożywania posiłków.

W zakładach, gdzie powstają odpady zanieczyszczone krwią lub wydzielinami opracowano stosowne instrukcje postępowania.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarce odpadami stałymi i ściekami.

W większości obiektów stosuje się bieliznę jednorazowego użytku.

W zakładach usługowych stosujących bieliznę wielokrotnego użytku, bielizna czysta przechowywana jest w wydzielonych i oznakowanych szafkach, natomiast bielizna brudna składowana jest w odpowiednio oznakowanych pojemnikach.

Dezynfekcję przyborów oraz narzędzi przeprowadza się w plastikowych lub szklanych pojemnikach z pokrywkami, a następnie płucze się pod bieżącą wodą.

Narzędzia wielokrotnego użytku, których stosowanie powoduje naruszenie ciągłości tkanek, po każdym użyciu poddaje się dezynfekcji, a następnie myje i sterylizuje. Sterylizacja narzędzi odbywa się poza zakładami, na podstawie umów podpisanych z placówkami służby zdrowia. Nieznaczną część zakładów posiada autoklawy. Przechowywanie sterylnych narzędzi nie budziło zastrzeżeń.

Podczas kontroli sanitarnych zakładów usługowych najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były:

- brak środka dezynfekcyjnego lub jego nieprawidłowe stężenie, niewłaściwy pojemnik na środek dezynfekcyjny lub brak właściwego oznakowania
- brudne narzędzia i brak bieżącej czystości pomieszczeń i stanowisk pracy
- wielokrotne używanie podwłóśników
- brak segregacji odzieży, nieporządek w szafach personelu
- nieprawidłowe przechowywanie bielizny czystej i brudnej.

W/w nieprawidłowości stwierdzono w ogółem 85 zakładach (4% skontrolowanych) tj. w: Gdańsku (21), Gdyni (21), Sopocie (8), Słupsku (6), Bytowie (4), Chojnicach (2), Człuchowie (2), Kwidzynie (4), Lęborku (1), Malborku (1), Starogardzie Gdańskim (10), Tczew (4), Wejherowie (1).

Za nieprawidłowości bieżącego stanu sanitarnego nałożono ogółem 85 mandaty karne na kwotę 15700 zł.

W związku z brakiem dostosowania niektórych zakładów do wymogów sanitarno-technicznych wydano ogółem 46 decyzji administracyjnych.

Do końca 2007r. wykonano zarządzenia 19 decyzji. W druku GUS wykazano 22 obiekty ze złym stanem sanitarnym.

Baseny

W 2007r. w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się ogółem 71 basenów krytych, w tym 2 parki wodne oraz 25 basenów odkrytych.

W 2007r. przybyły 3 baseny, w porównaniu z rokiem ubiegłym, natomiast 2 baseny były nieczynne.

Baseny kryte zlokalizowane są najczęściej w szkołach i hotelach, natomiast odkryte znajdują się na terenach ośrodków wypoczynkowych i w obiektach hotelarskich.

Wiele obiektów posiada ponadto rozmaite urządzenia atrakcji wodnych oraz pomieszczenia odnowy biologicznej tj.: sauny, gabinety masażu, hydromasaż, solaria, siłownie, sale do ćwiczeń, fizykoterapia itp.

Wszystkie obiekty posiadają regulaminy określające warunki korzystania z basenów.

Baseny kryte posiadają poczekalnię i szatnię na odzież wierzchnią, a także prawidłowe zaplecze higieniczne tj.: rozbieralnie, kabiny ustępowe oraz natryski.

W obiektach, w których wypożycza się ręczniki wydzielono szafy lub pomieszczenia na czystą bieliznę. Ręczniki brudne przechowywane są w workach, a następnie przekazywane bezpośrednio do pralni lub do magazynu bielizny brudnej.

Wszystkie obiekty posiadają wydzielone miejsca do przechowywania środków czystości i preparatów dezynfekcyjnych.

Ścieki z w/wym. obiektów odprowadzane są do kanalizacji sanitarnej.

Odpady gromadzi się w pojemnikach plastikowych z pokrywami, wyłożonych workami foliowymi, a następnie usuwa na wysypisko śmieci transportem wyspecjalizowanych firm.

Kontrole sanitarne większości omawianych obiektów nie wykazały nieprawidłowości sanitarnych.

Na terenie województwa pomorskiego w roku 2007 jakość wody badano w 94 basenach kąpielowych, z czego na 69 pływalniach krytych (w tym w 2 Parkach Wodnych) oraz na 25 basenach letnich odkrytych (z czego 18 w powiecie nowodworskim). Dwa obiekty kryte były wyłączone z eksploatacji przez cały rok.

W porównaniu z rokiem ubiegłym liczba badanych basenów krytych wzrosła o 3 obiekty (jeden basen w Hotelu Grand w Sopocie, dwa obiekty w powiecie puckim: w hotelu „Velaves” we Władysławowie oraz w ośrodku wczasowym „Zew Morza” w Jastrzębiej Górze).

W ciągu roku zbadano jakość wody w 37 „jakuzzi” zlokalizowanych w 35 obiektach.

Do oceny jakości wody w basenach kąpielowych oraz w basenach z hydromasażem przyjęto następujące wskaźniki:

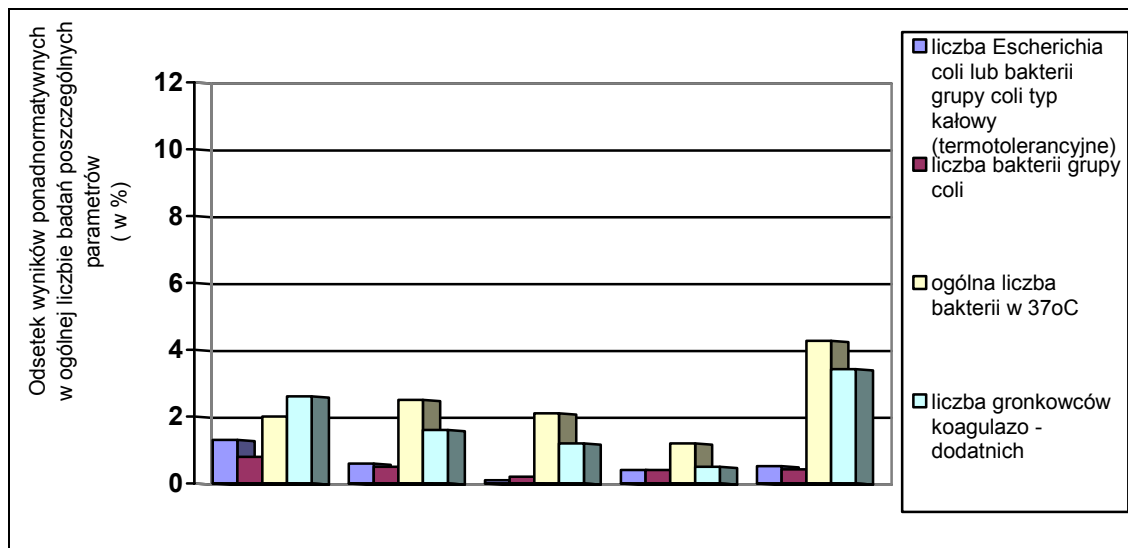
- liczba *Escherichia coli* lub bakterii grupy coli typ kałowy (termotolerancyjne),
- liczba bakterii grupy coli
- ogólna liczba mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$
- liczba gronkowców koagulazo -dodatnich
- zawartość chloru wolnego.

- Baseny kryte

W badaniach stwierdzono przekroczenia wskaźników:

- liczba *E. coli* lub grupy coli typu kałowego w 100 ml wody – 11 badań na 2108 pobranych prób, co stanowi 0,52 % ogółu badań,
- liczba bakterii grupy coli w 100 ml wody – 9 badań na 2108 pobranych prób, co stanowi 0,43 % ogółu badań,
- ogólna liczba mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ – 90 badań na 2108 pobranych, co stanowi 4,27 % ogółu badań,

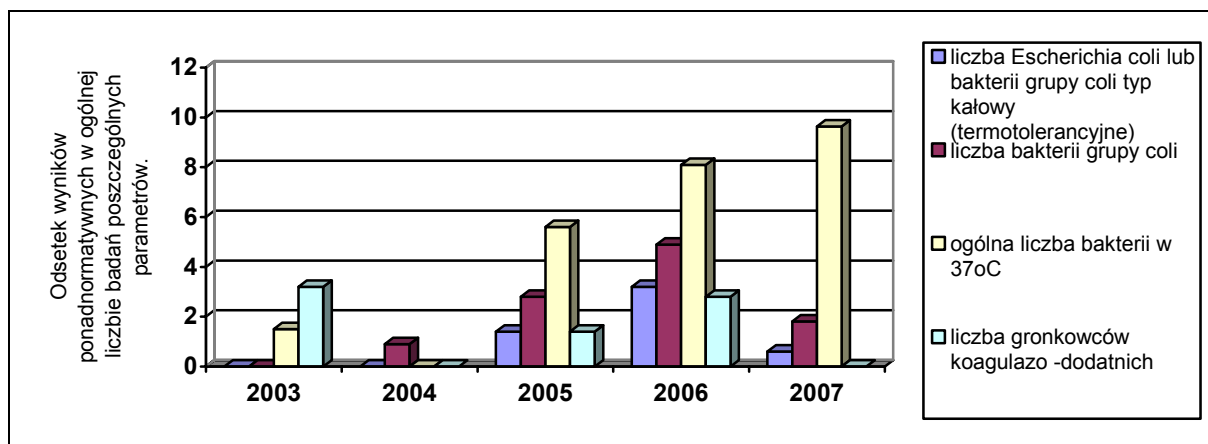
- liczba gronkowców koagulazo - dodatnich w 100 ml wody – 72 na 2108 pobranych prób, co stanowi 3,42 % ogółu badań,
- Ponadto w 297 badaniach na 2093 pobranych prób stwierdzono odbiegające od wymagań wartości chloru wolnego, co stanowi 14,19 % ogółu badań. Chlor wolny poniżej 0,3 mg/l stwierdzono w 79 badaniach (3,77 % ogółu badań) a w 218 badaniach stwierdzono powyżej 0,6 mg/l – 10,42 % ogółu badań)

- Baseny odkryte

W badaniach jakości wody w tych obiektach stwierdzono przekroczenia wskaźników:

- liczba E. coli lub grupy coli typu kałowego w 100 ml wody – 1 na 166 pobranych prób, co stanowi 0,6 % ogółu badań,
  - liczba bakterii grupy coli w 100 ml wody – 3 na 166 pobranych prób, co stanowi 1,81 % ogółu badań,
  - ogólna liczba mikroorganizmów w 36±2°C – 16 na 166 pobranych prób, co stanowi 9,64 % ogółu badań,
  - liczba gronkowców koagulazo-dodatnich w 100 ml wody – 0 na 152 pobranych prób,
- Ponadto w 81 badaniach na 166 pobranych prób stwierdzono odbiegające od wymaganych wartości chloru wolnego, co stanowi 48,8 % z czego 37,35 % ogółu badań stanowiły wartości powyżej 0,6 mg/l

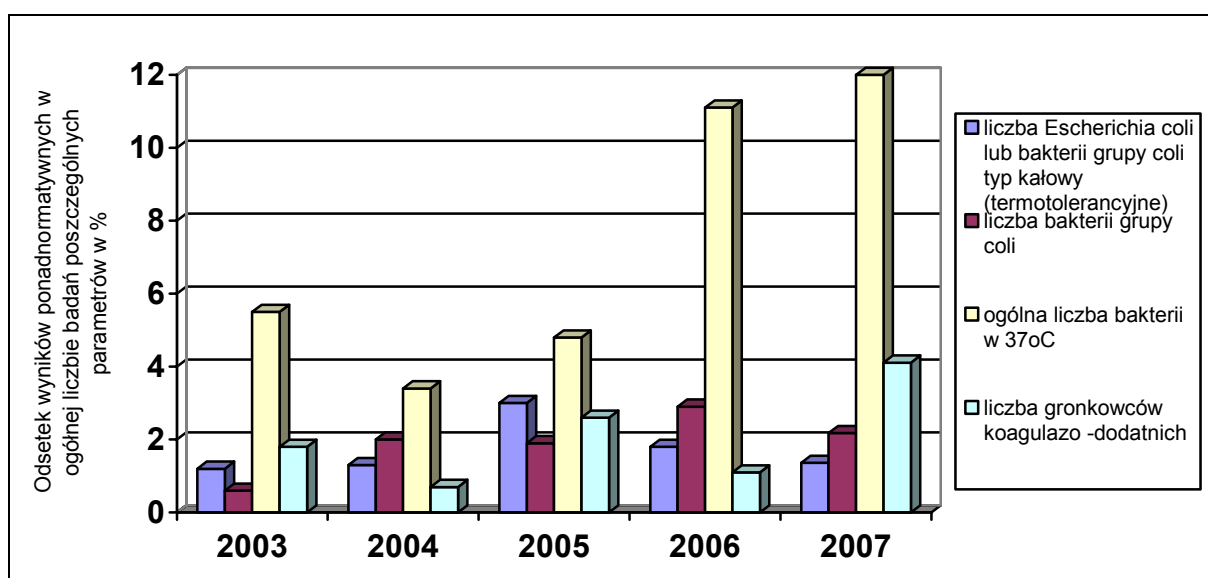

- Obiekty typu „jacuzzi”

W badaniach jakości wody z powyższych obiektów stwierdzono przekroczenia wskaźników:

- liczba E. coli lub grupy coli typu kałowego w 100 ml wody – 5 na 367 pobranych prób, co stanowi 1,36 % ogółu badań,
- liczba grupy coli w 100 ml wody – 8 na 367 pobranych prób, co stanowi 2,18 % ogółu badań,
- ogólna liczba mikroorganizmów w 36±2°C – 45 na 367 pobranych prób, co stanowi 12,26 % ogółu badań,
- liczba gronkowców koagulazo-dodatnich w 100 ml wody – 15 na 373 pobranych prób, co stanowi 4,11 % ogółu badań

Ponadto w 86 badaniach na 361 pobranych prób stwierdzono odbiegające od wymagań wartości chloru wolnego, co stanowi 23,27 % ogółu badań, z czego 19,67 % badań stanowiły wartości chloru wolnego poniżej 0,7 mg/l.

Dużym utrudnieniem w prowadzonym nadzorze jest brak przepisów prawnych określających wymagania sanitarne dla jakości wody w tych obiektach.

Kapieliska

a) plaże

W 2007r. stan sanitarno-porządkowy większości plaż strzeżonych nadmorskich i śródlądowych był zadowalający.

Zaopatrzenie plaż i terenów przyplażowych w pojemniki na odpady było zwiększane w trakcie sezonu letniego.

Do PPIS w Nowym Dworze Gdańskim wpłynęła interwencja dotycząca stanu sanitarnego plaży w Jantarze. Przeprowadzona kontrola potwierdziła nieprawidłowy stan sanitarno-porządkowy. Nakazano posprzątanie plaży. Do PPIS w Lęborku wpłynęły 2 interwencje dotyczące refulacji plaży w Łebie. Od czerwca do lipca prowadzone były prace związane z pogłębieniem toru wodnego prowadzącego do portu w Łebie. Do PPIS w Pucku wpłynęła interwencja dotycząca zrzutu ścieków do Zatoki Puckiej z terenu kempingu w Chałupach. Przeprowadzona kontrola nie potwierdziła zgłaszanych nieprawidłowości.

Przebywającym na plażach przy kąpieliskach morskich i śródlądowych bez wyposażenia w WC umożliwiono korzystanie z tych urządzeń sanitarnych zlokalizowanych w pobliskich obiektach turystycznych.

Kąpieliska nie dopuszczone do kąpieli wyposażono w tablice informacyjne o zakazie kąpieli.

b) Jakość wody

- Kąpieliska morskie

W oparciu o Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 16 października 2002 r. (Dz. U. nr 183 poz. 1530) Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku w dniu 15 czerwca 2007 r. wydał Komunikat nr 3/07 dotyczący możliwości kąpieli. Określono w nim miejscowości które dopuszczono do organizowania kąpielisk.

Były to:

a) położone nad otwartym morzem:

Ustka, Orzechowo – na odcinku 400 m po zachodniej i 400 m po wschodniej stronie rzeki, z wyłączeniem odcinków 100 m po obu stronach ujścia rzeki Orzechówka, Poddąbie, Dębina, Rowy, Czołpino – na odcinku 200 m przy zejściu obok budynku byłej Stacji Ratownictwa Morskiego, Łeba z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach ujścia kanału portowego, Stilo, Lubiatowo, Białogóra, Dębki, Karwieńskie Błota, Karwia, Ostrowo, Jastrzębia Góra, Chłapowo, Władysławowo, Chałupy, Kuźnica, Jastarnia, Jurata, Hel

b) położone nad Zatoką Pucką:

Hel, Jurata, Jastarnia, Kuźnica, Chałupy, Swarzewo, Gnieźdźewo, Puck, Rzucewo, Osłonino, Rewa

c) położone nad Zatoką Gdańską:

Gdynia - Babie Doły, Gdynia Oksywie, Gdynia Śródmieście, Gdynia Redłowo, Gdynia Orłowo

z wyłączeniem odcinków 300 m po obu stronach ujścia rzeki Kaczej (tj. 400 m od molo w stronę Gdyni i 200 m od molo w stronę Sopotu) oraz z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach ujścia rzeki Kolibianki, Sopot – w granicach administracyjnych miasta - na odcinkach udostępnionych do kąpieli,

Gdańsk – na odcinku: od granicy administracyjnej miasta z Sopotem do ul. Zdrojowej w Gdańsku – Brzeźnie z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach ujścia Potoku Jelitkowskiego i molo w Brzeźnie, Gdańsk – Stogi, Gdańsk – Sobieszewo, Gdańsk – Sobieszewo – Orle, Gdańsk – Świbno, Mikoszewo – na odcinku: zejście przy rezerwacie Mewia Łacha do granicy administracyjnej z Jantarem, Jantar – z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach przystani rybackiej, Stegna - z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach przystani rybackiej, Sztutowo, Kąty Rybackie - z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach przystani rybackiej, Skowronki, Przebrno, Krynica Morska, Piaski – z wyłączeniem odcinków 50 m po obu stronach przystani rybackiej.

Nie dopuszczono organizowania kąpielisk w Gdyni Orłowie na odcinkach 300 m po obu stronach ujścia rzeki Kaczej (tj. 400 m od molo w stronę Gdyni i 200 m od molo w stronę Sopotu) oraz wyżej wymienionych odcinkach wód przy ujściach rzek, kanałów, przystani rybackich, czy molo.

W trakcie trwania sezonu wyłączono z eksploatacji żadnych kąpielisk z uwagi na przekroczenia bakteriologiczne i fizykochemiczne.

W 2007 r. krótkotrwały zakwit sinic stwierdzono jedynie na kąpieliskach w Gdyni – Śródmieściu, Gdyni – Redłowie oraz Gdyni - Babich Dołach. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku wydał w dniu 08.08.2007r. komunikat ogólny ostrzegający ludność przed kąpielą w wodach o zmienionej barwie i mętności.

- Kąpieliska śródlądowe

W dniu 15 czerwca Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku wydał Komunikat dopuszczający kąpiel w 145 kąpieliskach zorganizowanych i miejscach tradycyjnie wykorzystywanych do kąpieli, zaś w dniu 18 czerwca 2007 r. wydał aneks dopuszczający warunkowo dodatkowo 1 kąpielisko na jeziorze Sarbskim w Sarbsku (powiat lęborski). Komunikaty te są dostępne na stronie www.wsse.gda.pl. Dodatkowo do końca czerwca br. zostały dopuszczone 3 kąpieliska przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych.

Nie dopuszczono organizowanie kąpieli w akwenach zlokalizowanych na:

- jeziorze Damaszką w Turzu, gm. Tczew, powiat tczewski, przy Parku Gminnym, z uwagi na zakwit sinic, ponadnormatywną liczbę paciorkowców kałowych,
  - jeziorze Półwieś w Półwsi, gm. Gniew, powiat tczewski, przy drodze krajowej nr 1 z uwagi głównie na zakwity sinic,
  - jeziorze Otomińskim w Otominie, gm. Kolbudy, powiat gdański, przy leśniczówce, z uwagi na przekroczenia wskaźników bakteriologicznych tj. obecność salmonelli i ponadnormatywną liczbę paciorkowców kałowych,
  - rzecze Raduni w Pruszczu Gdańskim, gmina Pruszcz Gdański w związku z dużą zmiennością pod względem bakteriologicznym jakości wody rzeki w rejonie kąpieliska.
- rzecze Linawa w Mirówku, gm. Nowy Dwór Gdański, z uwagi na ponadnormatywną liczbę bakterii grupy coli, coli typu kałowego.

Ponadto Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni warunkowo dopuścili do eksploatacji następujące akweny:

- Ostrowite w Ostrowitem, gm. Chojnice, miejsce tradycyjnie wykorzystywane do kąpieli – dopuszczone warunkowo z uwagi na niską przejrzystość,
- Kamień w Gardei, gm. Gardeja, powiat kwidzyński, z uwagi na zmienną jakość wody pod względem niskiej przejrzystości.

Niektóre kąpieliska w trakcie sezonu letniego wyłączano czasowo z eksploatacji.

Powodem zawieszania kąpieli było:

- zakwit sinic – sytuacja dotyczyła 19 kąpielisk,
- przekroczenia bakteriologiczne – sytuacja dotyczyła 4 kąpielisk,
- zbyt niska przejrzystość – sytuacja dotyczyła 1 kąpieliska.

- Zjeżdźalnie wodne

W sezonie letnim 2007 r. nadzorem sanitarnym objęto 8 zjeżdźalni wodnych zlokalizowanych na plażach.

- w Gdańsku (2), Sopocie i Gdyni (zasilane wodą z wodociągów publicznych),
- w Krynicy Morskiej i Stegnie (zasilane wodą z igłofiltrów),
- we Władysławowie, Łebie (zasilane wodą morską).

Przekroczenia bakteriologiczne stwierdzono jedynie w zjeżdźalni wodnej zlokalizowanej we Władysławowie, gdzie 18 lipca 2007r. zanotowano przekroczenia liczby bakterii grupy coli (24 000 na ślizgu i w niecce). Badania powtórne przeprowadzone 24 lipca 2007 r. nie wykazały zanieczyszczenia wody.

Środki transportu i obiekty przeznaczone do obsługi ruchu pasażerskiego

W roku 2007 organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej skontrolowały 1516 środków transportu osobowego: kolejowego, drogowego, żeglugi morskiej i śródlądowej oraz przeprowadziły 1364 kontrole obiektów przeznaczonych do obsługi ruchu pasażerskiego w transporcie kolejowym, drogowym, lotniczym, żeglugi morskiej i śródlądowej. Dane liczbowe dotyczące środków transportu i obiektów przeznaczonych do obsługi środków transportu przedstawiono w tabeli (1, 2).

1. Środki transportu

Kontrole sanitarno-higieniczne dotyczyły transportu zbiorowego, wykorzystywanego w międzynarodowych, krajowych i miejskich przewozach podróży tzn.:

- środków komunikacji lądowej - autobusów transportu krajowego i międzynarodowego, mikrobusów, trolejbusów, tramwajów, składów pociągów dalekobieżnych (z wagonami sypialnymi, z kuszetami), pociągów pospiesznych, osobowych, szybkiej kolei miejskiej;
- statków morskich i żeglugi śródlądowej; promów pasażerskich, kutrów wycieczkowych i łodzi.

Kontrole wykazały:

- 1.1. Środki transportu osobowego kolejowego – zróżnicowany stan SA
- 1.2. nitarno-techniczny taboru i podobnie jak w 2006 roku najlepszy dotyczył wagonów InterCity, a najgorszy pociągów linii lokalnych. Czynności kontrolne były prowadzone w bazie przygotowania wagonów do drogi lub przy torach odstawkowych, po świeżo przeprowadzonych czynnościach sprzątnięcia, mycia oraz ewentualnych naprawach, dlatego udokumentowany stan sanitarny przed odjazdem pociągu mógł zdecydowanie odbiegać od stanu czystości tych samych wagonów w drodze. Nie prowadzi się czyszczenia wagonów w czasie drogi lub czyszczenie pobieżne realizowane jest zbyt rzadko. Podkreśla się brak uregulowań prawnych, pozwalających na skontrolowanie pociągu znajdującego się w ruchu.

Kontrole sanitarno-techniczne dotyczyły: składów pociągów dalekobieżnych (należących do PKP Intercity Warszawa S.A.), pociągów pospiesznych i osobowych (własność Gdyńskiego Zakładu Przewozów Regionalnych, pozostałych Zakładów Przewozów Regionalnych, Szybkiej Kolei Miejskiej obsługującej rejon Trójmiasta i okolic). Bieżący nadzór sanitarny prowadzony był także w wagonach sypialnych i w kuszetach, należących do przedsiębiorstwa WARS S.A. w Warszawie Oddział Północ w Gdyni. W czasie kontroli stwierdzano sporadycznie uszkodzenia urządzeń wodnych (w 3 wagonach), które usuwano na bieżąco.

1.2. Środki transportu osobowego drogowego.

1.2.1. W autobusach, mikrobusach, trolejbusach, autokarach komunikacji miejskiej stan sanitarno-techniczny w większości skontrolowanych pojazdów transportu miejskiego nie budził zastrzeżeń.

1.2.2. Autobusy transportu międzynarodowego. W województwie pomorskim jest zarejestrowanych 86 przedsiębiorstw transportu międzynarodowego, w których flotę stanowi 197 skanalizowanych autobusów. Stan sanitarno-higieniczny w 60 skontrolowanych autobusach nie budził zastrzeżeń. Ocena dotyczyła zarówno bieżącego stanu sanitarnego ww. środków transportu, jak i procesu przygotowania środka do drogi (mycie, sprzątnięcie, zaopatrzenie w wodę przeznaczoną do spożycia, odbiór nieczystości stałych i płynnych, sposób usuwania ścieków, niezdatnej do spożycia żywności).

1.2.3. Pojazdy do przewozu zwłok. W roku 2007r. w województwie pomorskim ocenie sanitarnej poddano 103 pojazdy do przewozu zwłok i szczątków ludzkich. Stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych pojazdów nie budził zastrzeżeń. Samochody były trwale oznakowane, posiadały odizolowaną kabinę kierowcy od części ładunkowej, zabezpieczenie przed przesuwaniem się trumny w czasie transportu. Podłoga w części do umieszczenia trumny była gładka, łatwo zmywalna. Stosowano prawidłowe środki dezynfekcyjne natomiast odpady były przekazywane do wskazanych szpitali (zgodnie z oświadczeniem przewoźników).

1.2.4. Karetki pogotowia. Organy PIS woj. pomorskiego przeprowadziły 88 kontroli sanitarno-higienicznych karetek pogotowia. Kontrole nie wykazały uchybień – stosowano bieliznę jednorazowego użytku, wnętrza pojazdów było dezynfekowane

zgodnie z instrukcją, usuwanie wykorzystanego sprzętu jednorazowego użytku przebiegało zgodnie z procedurą postępowania z odpadami medycznymi.

1.3. Środki transportu morskiego i śródlądowego. Armatorami są: Stena Line Polska Sp. z o.o., Polska Żegluga Bałtycka S.A., Żegluga Gdańska (biała flota), Żegluga Gdyńska (biała flota), Żegluga Pomorska (biała flota), przedsiębiorcy prywatni.

Graniczna Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gdyni oraz dwa Punkty Granicznej Kontroli Sanitarnej - w Gdańsku i Ustce kontrolowały jednostki pływające w ruchu krajowym i międzynarodowym. Przeprowadzone kontrole nie wykazały nieprawidłowości sanitarnych. Dokonywano odpraw sanitarnych na statkach, kontrolowano statki w związku z wydaniem świadectwa zwolnienia od deratyzacji lub w związku z wydaniem certyfikatu medycznego.

Gromadzone w workach foliowych nieczystości ze statków pełnomorskich i promów pasażerskich były odbierane z nabrzeży przez wyspecjalizowane firmy. Podobnie na statkach żeglugi śródlądowej - po całodniowych rejsach, nieczystości zgromadzone w workach foliowych, usuwano do kontenerów usytuowanych na nabrzeżach. Wszystkie nieczystości stałe pochodzące ze statków były wywożone na terenowo właściwe komunalne wysypiska śmieci. Ścieki sanitarne ze statków zdawano w punktach na nabrzeżach. Wody zaolejone przepompowywano na barki wyspecjalizowanych firm i przekazywano do oczyszczalni wód balastowych w Gdańsku (z terenu portów Gdańska, Gdyni, Pucka, Władysławowa, Helu, Łeby, Rowów, Ustki).

2. Obiekty przeznaczone do obsługi ruchu pasażerskiego

2.1. Obiekty transportu kolejowego - część skontrolowanych obiektów podobnie jak w poprzednim, 2006 roku była w złym stanie sanitarno-technicznym (brudne ściany i sufity, brak szyb w oknach, wyeksploatowane urządzenia sanitarne). PPIS w Gdańsku wydał dwie decyzje administracyjne nakazujące doprowadzenie ścian i sufitów w pasażu dworca oraz w pomieszczeniu gromadzenia odpadów komunalnych dworca PKP Gdańsk Główny do należytego stanu sanitarno-technicznego, jak i zlikwidowania nieakceptowalnych zapachów - obie wykonano. Zmieniony został termin wykonania zarządzeń decyzji, dotyczącej niewłaściwego stanu sanitarno-technicznego wiaty na przystanku SKM Gdańsk-Politechnika (do dnia 30 czerwca 2008r.), a za zły stan sanitarny dworca w Gdańsku-Wrzeszczu nałożono mandat karny w wysokości 100 PLN. W złym stanie sanitarno-technicznym znajduje się budynek dworca Gdynia Główna (przybrudzone ściany, nierówna posadzka, miejscowe ubytki farby i tynku) i za zły stan czystości bieżącej ukarano mandatami firmy sprzątające dworzec (2 mandaty po 300 PLN). Rozpoczęcie przebudowy dworca przewiduje się w 2008r. PPIS w Lęborku za zły stan sanitarno-porządkowy tunelu i peronów na dworcu w Lęborku ukarał PKP PLK S.A. Zakład Linii Kolejowych w Gdańsku dwukrotnie mandatem w wysokości 100 PLN. Ostatecznie kontrola przeprowadzona 27.09 2007 r. wykazała usunięcie nieprawidłowości. Ponadto wydano decyzje administracyjne nakazujące udostępnienie ustępów ogólnodostępnych zarówno na dworcu PKP w Lęborku, jak i w Pruszczu Gdańskim (zarządzenia decyzji wykonano). PPIS w Gdyni oraz PPIS w Malborku wykazali w druku sprawozdawczym MZ-46 po 1 obiekcie ze złym stanem sanitarno-technicznym (budynek dworca Gdynia Główna oraz budynek dworca w Malborku), PPIS w Gdańsku 2 obiekty tj. budynek dworca w Gdańsku-Wrzeszczu oraz przystanek Gdańsk-Politechnika, PPIS w Kartuzach wykazał 5 obiektów kolejowych tj. przystanek w Krzesznej, stację w Żukowie, Somoninie, Gołubiu Kaszubskim, Wieżycy, natomiast PPIS w Tczewie wykazał łącznie 7 obiektów ze złym stanem sanitarno-technicznym (Subkowy, Swarozyn, Majewo, Morzeszczyn, Miłobądz, Pelplin, Tczew).

2.2. Obiekty transportu osobowego drogowego.

2.2.1. Skontrolowane w roku 2007 na terenie województwa pomorskiego dworce autobusowe i poczekalnie, stanowiska autobusowe oraz zaplecze socjalne dla kierowców były utrzymane czysto.

Zaplecze międzynarodowego transportu pasażerskiego - stacje paliwowe, parkingi oraz bazy autobusowe. Stwierdza się znaczny stopień zróżnicowania baz autobusowych zarówno z uwagi na zakres usług tzn.: mycia, sprzątnięcia, odbioru nieczystości stałych i płynnych, jak i na wyposażenie baz. Z uwagi na brak przepisów wykonawczych dotyczących wyposażenia myjni oraz stacji paliwowych w urządzenia do odbioru ścieków z autokarów, kierowcy do czynności opróżniania zbiorników fekalnych wykorzystywali studzienki kanalizacyjne. Na ogólną liczbę 196 stacji paliw przypada 10 punktów zlewnych. Kontrole w przedsiębiorstwach uczestniczących w międzynarodowych przewozach osób w dalszym ciągu wykazują, że bardzo niewielki procent tych przewoźników posiada dokumentację zrzutu nieczystości płynnych ze skanalizowanych autokarów .

2.2.2. Zaplecze dla samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich. Ocenie sanitarnej zostały poddane punkty utrzymania czystości samochodów do przewozu zwłok i szczątków ludzkich (stanowisko do mycia i dezynfekcji, zaopatrzenie w zimną i ciepłą wodę, odprowadzanie ścieków). Tak, jak w roku 2006 wykazały one duże zróżnicowanie. W przypadku braku własnego zaplecza samochody były myte w myjniach. Stwierdzano to na podstawie dokumentacji zabiegów mycia i dezynfekcji.

2.3. Morskie przejścia graniczne osobowe w: Gdańsku, Gdyni, Górkach Zachodnich (sportowe), Łebie (sportowe), Ustce, Helu, Jastarni (sportowe), Władysławowie. Graniczna Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Gdyni oraz GPKS w Gdańsku i Ustce prowadziły nadzór sanitarny w morskich przejściach granicznych osobowych:

- Baza Promowa w Gdyni ul. Kwiatkowskiego 60 (przeprowadzono 3 kontrole sanitarne).
- Punkt Graniczny Aleja Zjednoczenia 2 w Gdyni. (przeprowadzono 4 kontrole sanitarne).
- Baza Promowa Polskiej Żeglugi Bałtyckiej w Gdańsku ul. Przemysłowa 1. (przeprowadzono 2 kontrole sanitarne).
- Przystanie Żeglugi Śródlądowej – Gdańsk-Westerplatte, Sopot - Molo, Gdańsk Zielona Brama, Gdańsk Wartka, Gdynia Skwer Kościuszki. Obiekty sezonowe; (przeprowadzono 8 kontroli sanitarnych).
- Przystanie jachtowe (obiekty sezonowe) - Przystań Żeglarska „Marina Gdynia” (przeprowadzono 1 kontrolę sanitarną).
- Przystań Jachtowa „Marina” w Gdańsku (przeprowadzono 2 kontrole sanitarne).
- Port Jachtowy „Marina” w Łebie (przeprowadzono 2 kontrole sanitarne).
- Przystań Jachtowa „Marina” w Pucku (przeprowadzono 2 kontrole sanitarne).
- Przystań żeglarska w Krynicy Morskiej (przeprowadzono 1 kontrolę sanitarną).
- Przystanie rybackie – Świbno, Sopot, Jantar, Stegna, Kały Rybackie, Krynica Morska, Piaski (przeprowadzono 7 kontroli sanitarnych). Stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.
- Nabrzeża portowe – skontrolowano 32 nabrzeża portowe znajdujące się pod nadzorem PGKS w Gdańsku (łącznie 55 kontroli); 26 nabrzeży w Gdyni (łącznie 54 kontroli), 3 w Pucku (6 kontroli), 5 w Jastarni (10 kontroli), 8 we Władysławowie (16 kontroli) i 5 na Helu (łącznie 10 kontroli) pod nadzorem GSSE w Gdyni, a ponadto 21 nabrzeży w Łebie (łącznie 42 kontrole sanitarne), 29 w Ustce (łącznie 58 kontroli sanitarnych), 5 nabrzeży w Rowach (łącznie 10 kontroli sanitarnych) – pod nadzorem PGKS w Ustce. Na nabrzeżach znajdują się punkty poboru wody, w których prowadzi się nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia, a także punkty odbioru ścieków ze statków. Stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń.

2.4. Lotnicze przejście graniczne w Gdańsku-Rębiechowie.

Graniczna Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gdyni przeprowadziła 7 kontroli sanitarnych terminalu w Porcie Lotniczym im. Lecha Wałęsy. Nałożono jeden mandat za zły stan sanitarno-porządkowy terminalu. Usługi lotniskowe poddano 6 kontrolom sanitarnym. W 2007r. z portu skorzystało 1722552 pasażerów tj. o 37 % pasażerów więcej w porównaniu z rokiem ubiegłym. W porcie realizowane były loty do krajów UE jak i spoza UE (Turcja, Egipt).

W porcie lotniczym prowadzi się nadzór nad wodą przeznaczoną do spożycia. Zaopatrzenie w wodę odbywa się z wodociągu lokalnego, będącego pod nadzorem PGIS w Gdyni. Zabezpieczenie medyczne portu i przejścia granicznego stanowi Pomorskie Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy w Gdańsku ul. Smoluchowskiego 18. Plan reagowania Kryzysowego Państwowej Inspekcji Sanitarnej przygotowany przez WSSE w Gdańsku Nr SE. 90/4/04 z dnia 17.02.2004r. reguluje działania na wypadek zagrożenia epidemiologicznego oraz bioterrorystycznego.

Tabela 1 Środki transportu w woj. pomorskim w 2007 roku

Lp.	PSSE	Liczba środków transportu w ewidencji	Liczba skontrolowanych środków transportu					Liczba skontrolowanych środków transportu ogółem	Liczba kontroli		Liczba decyzji		Liczba mandatów na kwotę	Obiekty zle w GUS
			Publiczny osobowy	Karetka pogotowia	Przewóz zwłok	Przewóz odpadów niebezpiecznych	Inne*,**		Zap.	Wykon.	Wyd.	Wykon.		
1	Gdańsk	-	63	7	0	0	3	73	14	73	0	0	0	0
2	Gdynia	-	362	18	5	0	6	362	0	362	0	0	0	3
3	Sopot	49	38	6	3	0	2	38	0	0	0	0	0	0
4	Słupsk	146	120	5	16	4	1	55	62	56	0	0	0	0
5	Bytów	139	110	5	7	6	11	41	8	41	0	0	0	0
6	Chojnice	-	52	2	7	17	0	78	41	89	0	0	0	0
7	Człuchów	-	6	1	1	0	1	9	0	9	0	0	0	0
8	Kartuzy	10	45	7	3	20	3	30	4	31	0	0	0	0
9	Kościerzyna	-	10	1	3	0	0	14	15	15	0	0	0	0
10	Kwidzyn	6	0	6	10	0	0	42	0	48	0	0	0	0
11	Lębork	48	34	3	3	0	6	48	38	48	0	0	0	0
12	Malbork	16	58	5	9		14	88	17	92	0	0	0	0
13	Nowy Dwór Gd.	-	14	2	4	0	1	21	3	13	0	0	0	0
14	Pruszcz Gd.	-	6	1	5	0	0	12	10	12	0	0	0	0
15	Puck	-	24	0	8	0	0	32	18	25	0	0	0	0
16	Starogard Gd.	6	0	6	10	0	0	42	0	48	0	0	0	0
17	Tczew	-	92	13	7	22	10	36	0	41	0	0	0	0
18	Wejherowo	43	8	0	2	0	3	13	43	0	0		0	0
19	GSSE Gdynia	154	22	0	0	0	287	482	166	489	0	0	0	0
SUMA		617	1064	88	103	69	348	1516	439	1492	0	0	0	3

*samochody do przewozu białiny

**statki pasażerskie, statki morskie bandery polskiej i obcej, prom samochodowy „Wisłoujście”, łódzie i kutry rybackie

Tabela 2 Obiekty przeznaczone do obsługi ruchu pasażerskiego w woj. pomorskim w 2007 roku

Lp.	PSSE	Liczba obiektów w ewidencji	Liczba skontrolowanych obiektów przeznaczonych do obsługi środków transportu						Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba kontroli		Liczba decyzji		Liczba mandatów na kwotę	Obiekty złe w GUS
			Dworce, bazy	Parkingi*	Przystanki*	Stacje paliw*	Myjnie*	Inne		Zap.	Wykon.	Wyd.	Wykon.		
1	Gdańsk	22	4	0	12	0	0	5	19	32	50	2	2	1x100 PLN	2
2	Gdynia	16	7	10	600	34	25	13	79	90	97	0	0	2x300 PLN	1
3	Sopot	17	3	8	0	4	2	0	16	41	48	0	0	2x200 PLN	0
4	Słupsk	42	3	6	0	29	0	1	39	42	45	0	0	0	0
5	Bytów	136	4	4	118	10	0	0	34	15	34	0	0	0	0
6	Chojnice	54	9	11	1	21	2	12	54	77	73	0	0	0	0
7	Człuchów	4	2	4	1	5	1	0	8	8	8	0	0	0	0
8	Kartuzy	22	1	15	14	7	0	0	48	5	47	0	0	0	5
9	Kościerzyna	17	2	0	5	10	0	0	17	18	32	0	0	0	2
10	Kwidzyn	127	8	28	77	14	0	0	119	11	146	0	0	0	0
11	Lębork	77	11	6	50	10	0	9	74	42	53	0	0	3x100 PLN	0
12	Malbork	53	5	15	13	20	0	13	84	64	101	0	0	0	1
13	Nowy Dwór Gd.	5	2	9	0	0	1	0	12	12	12	0	0	0	0
14	Pruszcz Gd.	6	2	0	4	2	0	0	8	8	12	0	0	0	0
15	Puck	15	11	0	0	3	1	0	28	18	28	0	0	0	0
16	Starogard Gd.	127	8	28	77	14	0	0	119	11	146	0	0	0	0
17	Tczew	777	13	8	733	10	7	6	42	28	66	0	0	0	7
18	Wejherowo	21	8	0	0	13	2	0	21	29	24	0	0	0	0
19	GSSE Gdynia	179	18	0	0	0	0	176	179	350	342	0	0	1x500 PLN	0
SUMA		1717	121	152	1705	206	215	235	1000	901	1364	2	2	9x1900 PLN	18

*obiekty nie ewidencjonowa

Obiekty podległe Ministerstwu Sprawiedliwości

W 2007r. PPIS województwa pomorskiego skontrolowali ogółem 10 zakładów karnych i aresztów śledczych dla dorosłych, zlokalizowanych w Gdańsku, Czarnem (pow. Człuchów), Malborku, Sztumie, Czersku (pow. Chojnice), Starogardzie Gdańskim, Wejherowie, Kwidzynie i Chojnicach.

Kontrole obejmowały również 2 szpitale (Gdańsk, Czarne) oraz ambulatoria, zakłady fryzjerskie, sale zajęć i inne, usytuowane w tych obiektach.

W związku z pismem GIS w Warszawie Nr GIS EP-AO-911-7-/k/07 z dnia 24.09.07 przeprowadzono kontrole doraźne tych obiektów i szpitala AŚ w Gdańsku.

Informację kompleksową przekazano do GIS w Warszawie pismem Nr SE.NS-10/070/GIS/103/HR/07 z dnia 9.11.07r.

W 2007r. poprawił się stan sanitarno-techniczny w następujących obiektach:

1. Areszcie Śledczym w Wejherowie(po remoncie kapitalnym)
2. ZK , ul. Siennicka, Gdańsk-(nowy pawilon, zaplecze dla pracowników)
3. ZK w Sztumie
4. ZK w Malborku
5. Areszcie Śledczym w Gdańsku, ul. Kurkowa(remont instalacji i węzła ciepłego, elewacji, pomieszczeń sanitarnych, spacerniaka, pomieszczeń rehabilitacji pacjentów szpitala)

W trakcie remontu są następujące obiekty:

1. Szpital AŚ w Gdańsku, ul. Kurkowa – trwa modernizacja dostosowawcza do wymogów technicznych i sanitarnych.
2. ZK w Gdańsku, ul Siennicka- budowa budynku oddziału penitencjarnego dla 154 osadzonych. Zakończenie budowy w 2008r.

Wodociąg zaopatrujący w wodę ZK w Malborku uzyskał od PPIS w Malborku zgodę na odstępstwo jakości wody w zakresie zawartości fluorków w terminie do 31.12.2010r.

Nie stwierdzono nieprawidłowości sanitarnych, a jedynie w AŚ w Gdańsku, ul. Kurkowa wydano zalecenia. W AŚ i ZK w Gdańsku, podobnie jak w roku ubiegłym stwierdzono przeludnienie cel.

W 2007r. PPIS w Gdańsku i Człuchowie rozpatrzyli 2 interwencje dot. szpitali – bezzasadne.

Wentylacja klimatyzacja

W 2007r. PPIS prowadzili kontrole czystości wentylacji i klimatyzacji w wybranych obiektach użyteczności publicznej(głównie hotelarskie, baseny, sportowe i kulturalno-widowiskowe). Dokonywano wizualnej oceny czystości kratki wentylacyjnych oraz sprawdzenia dokumentacji, dotyczącej prowadzonych przeglądów instalacji i wymiany filtrów.

Skontrolowane obiekty są wyposażone głównie w wentylację grawitacyjną i mechaniczną włączaną automatycznie. Niektóre hotele w Gdańsku i Gdyni posiadają klimatyzację bez nawilżania wyłącznie w salach konferencyjnych, restauracyjnych, balowych.

Instalacje większości obiektów posiadały otwory rewizyjne do czyszczenia kanałów. Na kratkach wentylacyjnych nie stwierdzano nagromadzonych pyłów.

Zarządcy okazywali protokoły przeglądów instalacji wentylacji i klimatyzacji dokonywanych przez osoby uprawnione, zgodnie z przepisami Prawa Budowlanego. Serwis i konserwację z wymianą filtrów prowadzą specjalistyczne firmy z częstotliwością 1 lub 2 razy w roku.

W trakcie kontroli sanitarnych szpitali przypomniano dyrektorom o obowiązku przeglądów instalacji i wymiany filtrów.

Rozdział VI

Stan sanitarny zakładów opieki zdrowotnej

I. Zakłady lecznictwa zamkniętego województwa pomorskiego

Pion Epidemiologii Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa pomorskiego

W roku 2007 sprawował nadzór nad 49 obiektami lecznictwa zamkniętego.

Przeprowadzono ogółem 1447 kontroli obiektów lecznictwa zamkniętego obejmujących zagadnienia sterylizacji, dezynfekcji, stanu technicznego, funkcjonalności oraz przestrzegania zasad reżimu sanitarnego w zakresie zwalczania zakażeń szpitalnych.

W 2007 roku wydano 47 decyzji administracyjnych dotyczących głównie remontów i modernizacji oddziałów, sterylizatorni, bloków operacyjnych, a także zmieniających termin wykonalności i wygaszających.

Nałożono 23 decyzji płatniczych na sumę 1836,96 zł i 6 mandatów na kwotę 800,00zł.

Na terenie województwa pomorskiego funkcjonuje 9 Szpitalnych Oddziałów Ratunkowych, zlokalizowanych w :

- Akademickim Centrum Klinicznym Szpitala Akademii Medycznej w Gdańsku
- Pomorskim Centrum Traumatologii Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Mikołaja Kopernika w Gdańsku
- Szpitalu Miejskim im. J. Brudzińskiego w Gdyni
- Szpitalu Specjalistycznym w Wejherowie
- Szpitalu Specjalistycznym w Kościerzynie
- Szpitalu Powiatowym im. dr A. Majkowskiego w Kartuzach
- Szpitalu Powiatowym w Kwidzynie
- Szpitalu Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lęborku
- Szpitalu Specjalistycznym im. J.K. Łukowicza w Chojnicach
- Specjalistycznym Szpitalu Św. Jana w Starogardzie Gdańskim

W trakcie organizacji jest Szpitalny Oddział Ratunkowy w Szpitalu Specjalistycznym św. Wojciecha w Gdańsku-Zaspie.

Na terenie województwa pomorskiego funkcjonuje 11 Stacji Dializ

1. Stacja Dializ Akademickiego Centrum Klinicznego Szpitala Akademii Medycznej w Gdańsku (Klinika Nefrologii, Transplantologii i Chorób Wewnętrznych Oddział Hemodializ; Klinika Nefrologii Dziecięcej)
2. Stacja Dializ Szpitala Specjalistycznego im. Św. Wojciecha w Gdańsku
3. NZOZ Stacja Dializ International Nephrology Center Poland Sp. z o. o. W Wejherowie
4. Stacja Dializ Szpitala Morskiego im. PCK w Gdyni
5. Stacja Dializ Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Lęborku
6. Stacja Dializ Szpitala Specjalistycznego w Kościerzynie
7. Centrum Usług Medycznych „Dializa” NZOZ Kostrzyń nad Odrą sp. z o. o. Stacja Dializ Miastko
8. NZOZ Centrum Dializ Fresenius Nephro Care Stacja Dializ Nr 3 w Kwidzynie
9. Stacja Dializ Szpitala Specjalistycznego im. J.K. Łukowicza w Chojnicach
10. NZOZ Stacja Dializ „GAMBRO” w Starogardzie Gdańskim
11. Stacja Dializ Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Słupsku

Stan techniczny szpitali jest zróżnicowany. W większości z nich przeprowadza się bieżące prace remontowe i modernizacyjne, polepszające warunki sanitarno-

higieniczne w budynkach szpitalnych, a polegające głównie na odnawianiu powłok malarskich, wymianie tynków, podłóg, stolarki okiennej i drzwiowej.

Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili decyzje administracyjne w celu wyegzekwowania poprawy stanu technicznego na oddziałach szpitalnych o złym stanie technicznym. Egzekwowanie przez Państwową Inspekcję Sanitarną poprawy stanu technicznego w placówkach napotyka jednak na trudności z powodu złej kondycji finansowej szpitali.

Stan sanitarny i reżim higieniczny w szpitalach nie budził większych zastrzeżeń. W przypadku stwierdzenia rażących nieprawidłowości natury higienicznej nakładano mandaty i w trybie natychmiastowym egzekwowano poprawę warunków sanitarnych. Bieżąca czystość w obiektach szpitalnych jest dobra.

W części obiektów utrzymaniem porządku i czystości zajmują się firmy usługowe, a w części zespół higieny szpitalnej złożony z pracowników szpitala.

W ramach nadzoru nad procesami dezynfekcji sprawdza się, czy w zakładach opieki zdrowotnej używane są środki dezynfekcyjne dopuszczone do stosowania, czy środek do dezynfekcji został właściwie dobrany, a jego stężenie robocze, czas użytkowania roztworu roboczego i czas dezynfekcji są prawidłowe.

Dezynfekcja sprzętu, narzędzi, urządzeń sanitarnych, powierzchni w szpitalach prowadzona jest prawidłowo. Podczas kontroli stwierdzono dobrą znajomość zasad i techniki zabiegów dezynfekcyjnych wśród pracowników odpowiedzialnych za te czynności.

Na terenie województwa pomorskiego funkcjonuje 16 komór dezynfekcyjnych, w tym 13 znajduje się w szpitalach. Ich stan techniczny jest dobry, bądź dostateczny.

Na terenie województwa pomorskiego w lecznictwie zamkniętym Centralne Sterylizatornie działają w:

- Szpitalu Specjalistycznym św. Wojciecha w Gdańsku,
- Szpitalu Specjalistycznym w Kościerzynie,
- Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Chojnicach.
- Akademickim Centrum Klinicznym Szpitalu Akademii Medycznej w Gdańsku
- Szpitalu Specjalistycznym im. Ceynowy w Wejherowie
- Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Słupsku

Sterylizatornia spełniająca wymogi stawiane Centralnej Sterylizatorni zawarte w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z 10 listopada 2006 r. w sprawie wymagań jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładów opieki zdrowotnej to Centralna Sterylizatornia Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Słupsku.

W wielu szpitalach trwają prace remontowe i modernizacyjne mające na celu pozyskanie dla potrzeb sterylizatorni pomieszczeń spełniających funkcję brudnej, czystej i sterylnej części, oraz łączące te części śluzy fartuchowo – umywalkowe.

We wszystkich sterylizatorniach prowadzona jest na bieżąco kontrola aparatury sterylizującej, wyniki jej tworzą dokumentację udostępnianą Państwowej Inspekcji Sanitarnej podczas kontroli.

Cała aparatura sterylizująca znajdująca się w województwie pomorskim jest systematycznie kontrolowana. Pracownicy pionów epidemiologii w 2007 roku przeprowadzili 258 kontroli sterylizacji w obiektach lecznictwa zamkniętego.

Prowadzi się kontrolę fizyczną, chemiczną i biologiczną. Wskaźniki biologiczne oceniające skuteczność procesów sterylizacji używane są najczęściej raz w tygodniu, bądź zgodnie z zaleceniami PZH raz w miesiącu.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zastosowali 667 testy do kontroli biologicznej procesów sterylizacji.

Aparaty na tlenek etylenu kontroluje się testami biologicznymi podczas każdego procesu sterylizacji. Aparaty te umieszczane są w osobnych pomieszczeniach.

Stan techniczny aparatury sterylizującej na ogół jest dobry. Stary sprzęt jest sukcesywnie wycofywany z placówek służby zdrowia.

W szpitalach województwa pomorskim znajduje się ogółem 156 aparatów sterylizujących w tym :

- 138 to autoklawy
- 14 sterylizatory niskotemperaturowe na tlenek etylenu
- 2 sterylizatory niskotemperaturowe na formaldehyd
- 2 sterylizatory plazmowe

Materiał medyczny do sterylizacji pakowany jest zgodnie z przyjętymi standardami w rękawy, torebki papierowe, papierowo – foliowe, włókninę lub papier, bądź kontenery do dużych zestawów. Do transportu materiałów sterylnych na oddziały służą specjalnie przeznaczone do tego celu wózki.

Dezynsekcje i deratyzacje na terenie szpitali wykonywane są przez dezynfektorów szpitalnych lub zakłady usługowe DDD zgodnie z potrzebami.

W związku z koniecznością dostosowania zakładów opieki zdrowotnej do wymagań Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10 listopada 2006 r. w sprawie wymagań, jakim powinny pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładów opieki zdrowotnej, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gdańsku w 2007 r. pozytywnie zaopiniował 26 projektów dostosowawczych i wydał 26 postanowień dla szpitali.

W szpitalach województwa pomorskiego istnieją powołane przez dyrektorów zespoły i komitety ds. kontroli zakażeń szpitalnych.

Kompetencje członków zespołów i komitetów określone są odpowiednimi zarządzeniami dyrektora lub zatwierdzonym regulaminem pracy.

We wszystkich szpitalach zatrudnione są pielęgniarki epidemiologiczne wchodzące w skład zespołów ds. kontroli zakażeń szpitalnych. Liczba pielęgniarek epidemiologicznych uzależniona jest od specyfiki szpitala. W większości zakładów na jedną pielęgniarkę przypada ustawowa liczba 250 łóżek szpitalnych.

Działalność zespołów ds. kontroli zakażeń szpitalnych polega głównie na tworzeniu procedur służących zapobieganiu zakażeniom, wdrażaniu ich w praktykę szpitalną, szkoleniu personelu medycznego z ich znajomości, monitorowaniu i rejestracji stwierdzonych zakażeń oraz szkoleniu personelu placówki w zakresie kontroli i rozpoznawania zakażeń zakładowych.

Zespoły ds. kontroli zakażeń zakładowych ze wszystkich szpitali województwa pomorskiego sporządziły półroczne i roczne raporty za 2007 rok o zakażeniach zakładowych i patogenach alarmowych, przedłożyły je kierownikom placówek, a roczne raporty przekazano właściwym Państwowym Powiatowym Inspektorom Sanitarnym.

Planowanie, ocena i analizowanie skuteczności realizowanego programu kontroli zakażeń szpitalnych należy do zadań komitetów.

Zespół ds. zakażeń ściśle współpracuje ze szpitalnymi laboratoriami mikrobiologicznymi.

Wspólnie określają częstotliwość wykonywanych badań czystości mikrobiologicznej. Po stwierdzeniu obecności bakterii chorobotwórczych opracowywane jest postępowanie dezynfekcyjne zgodnie z procedurami.

Podczas kontroli sanitarnych sprawdza się postępowanie zespołu w przypadku wystąpienia zakażenia szpitalnego. Wyżej wymienione zespoły opracowują plany pracy, uwzględniające szkolenie personelu medycznego na takie tematy jak:

- Epidemiologia zakażeń
- Higiena szpitalna

- Dekontaminacja rąk
- Dezynfekcji, mycia narzędzi i sprzętu medycznego
- Zasady i metody sterylizacji
- Postępowanie z materiałem sterylnym
- Postępowanie po ekspozycji
- Procedury wkluc dożylnych i stosowanie cewników naczyniowych oraz zakładanie cewników urologicznych
- Postępowanie z narzędziami po zabiegach i zużytym sprzęcie
- Postępowanie z brudną bielizną
- Postępowanie z odpadami medycznymi
- Postępowanie z systemem endoskopowym
- Zasady racjonalnej antybiotykoterapii.

Czynniki wpływające negatywnie na funkcjonalność lecznictwa zamkniętego województwa pomorskiego:

- obiekty szpitalne umieszczone są w starych budynkach, których stan techniczny budzi zastrzeżenia,
- bloki operacyjne działają bez prawidłowo zorganizowanych pomieszczeń przygotowawczych i służ
- krzyżowanie się dróg czystych, brudnych na blokach operacyjnych i w sterylizatorniach
- sterylizatornie nie spełniają wymogów stawianych Centralnej Sterylizatorni
- przestarzały sprzęt – w tym aparatura sterylizująca
- słabe zaplecze magazynowe i socjalne placówek
- brak wydzielonych wind do transportu posiłków.

Pion Higieny Komunalnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa pomorskiego kontrolował obiekty lecznictwa zamkniętego pod względem:

- gospodarki odpadami stałymi,
- gospodarki ściekowej,
- gospodarki bielizną,
- czystości, porządku i estetyki,
- prosektoria,
- Apteki szpitalne
- Zaopatrzenie w wodę obiektów lecznictwa zamkniętego

➤ **Gospodarka odpadami stałymi.**

W obiektach lecznictwa zamkniętego prowadzono segregację odpadów na komunalne i medyczne.

W skontrolowanych obiektach lecznictwa zamkniętego nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.

Odpady medyczne na oddziałach usuwano do worków foliowych. Dla odpowiednich rodzajów odpadów stosowano różne kolory worków.

W związku z wejściem w życie nowego rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23.08.2007r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi (Dz. U. 162/07; poz. 1153) większość szpitali dostosowało kolorystykę worków na odpady medyczne do wymagań.

Zużyty sprzęt jednorazowego użytku usuwano do sztywnych opakowań.

Odpady zakaźne poddawano dezynfekcji i usuwano do sztywnych opakowań lub oznakowanych worków, a następnie transportowano do Punktów Gromadzenia Odpadów.

Odpady medyczne ze szpitali gromadzone były w specjalnie oznakowanych, wydzielonych i zamkniętych pomieszczeniach, usytuowanych w budynkach szpitali, bądź na ich posesjach.

Przy niektórych szpitalach min.: Powiatowym w Tczewie, Miastku oraz Specjalistycznym w Chojnicach zorganizowano Zbiornice Punkty Gromadzenia Odpadów, gdzie gromadzono odpady z kilku szpitali, a następnie wywożono je do spalarni odpadów niebezpiecznych poza teren województwa pomorskiego.

Bieżący stan sanitarny istniejących pomieszczeń służących do przetrzymywania odpadów nie budził zastrzeżeń.

W związku z wejściem w życie w/cyt. rozporządzenia w wielu szpitalach zaistniał problem braku dostosowania sanitarno-technicznego pomieszczeń istniejących Magazynów Odpadów Niebezpiecznych do określonych przepisami wymagań (m.in. wentylacja podciśnieniowa, filtry, itp.).

Pomimo wcześniej zaopiniowanych programów dostosowawczych, niektóre szpitale przedstawiły aneksy do programów.

Odbiorcami odpadów są firmy posiadające stosowne zezwolenia .

Wywóz odpadów z Punktów Gromadzenia Odpadów do spalarni odbywał się 2-3 razy w tygodniu specjalistycznym transportem spalarni lub specjalistycznych firm transportowych.

Pojazdy najczęściej dezynfekowano przy spalarniach lub w bazach transportowych.

Jak wynika z informacji uzyskanych od poszczególnych PPIS w bieżącym roku nie stwierdzono zaniedbań w transporcie odpadów medycznych na drodze szpital-spalarnia.

W 2007r. na terenie woj. pomorskiego działała spalarnia Zakładu Farmaceutycznego POLPHARMA S.A. w Starogardzie Gdańskim, gdzie unieszkodliwiano odpady medyczne pochodzące z 13 obiektów: Pomorskiego Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy w Gdańsku, Wojewódzkiego Szpitala Psychiatrycznego w Gdańsku, ZOZ-u dla Szkół Wyższych w Gdańsku, NZOZ-u Klinika „Medica” w Gdyni, Szpitala Św. Jana w Starogardzie Gdańskim, Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych Starogardzie Gdańskim, Regionalnego Ośrodka Psychiatrii Sądowej w Starogardzie Gdańskim, Szpitala Powiatowego w Kartuzach, Szpitala Rehabilitacyjnego w Dzierżąźnie pow. Kartuszy, NZOZ-u „Neptun” Oddział Rehabilitacji Kardiologicznej w Szybanku pow. Kartuszy, Powiatowego w Tczewie, Rehabilitacyjnego i Opieki Długoterminowej w Tczewie oraz Szpitala Powiatowego w Człuchowie.

Odpady medyczne z większości szpitali spalano w spalarniach zlokalizowanych poza terenem województwa pomorskiego. Najczęściej w spalarni ECO-ABC Bełchatów ul. Przemysłowa 7, a także spalarniach: w Koszalinie, Szpitala w Grudziądzu oraz spalarni Firmy TPO Sp. z o.o. w Łodzi i spalarni FHU EMKA w Żyrardowie.

➤ Gospodarka ściekowa.

W województwie pomorskim ogółem 7 szpitali posiada własne urządzenia do podczyszczania ścieków tj.: Św. Jana w Starogardzie Gd. i Lęborku (os. Imhoffa), im. Ceynowy w Wejherowie (oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna), Rehabilitacyjny w Dzierżąźnie, Bytowie, Miastku pow. Bytów, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Słupsku (oczyszczalnia mechaniczno-biologiczna).

Podobnie jak w latach ubiegłych dezynfekcję ścieków prowadziły 4 szpitale tj.: Specjalistyczny w Starogardzie Gdańskim-Kocborowie, Rehabilitacyjny w Dzierżąźnie, Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Słupsku i Specjalistyczny w Wejherowie. Dezynfekcję ścieków prowadzono jedynie na oddziałach zakaźnych, zgodnie z opracowanymi instrukcjami wewnętrznymi.

W Pomorskim Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy w Gdańsku przy ul. Smoluchowskiego 11 zakończono próbę z instalacją prototypową dezynfekcji ścieków

zakaźnych przy pomocy lampy UV. Podjęto decyzje o budowie nowej instalacji do dezynfekcji lampami UV ścieków z całego szpitala. Inwestycja ma zostać zakończona w połowie 2008r.

➤ Gospodarka bielizną.

Na oddziałach szpitalnych brudna bielizna była wkładana do worków foliowych, a następnie pakowana w worki płócienne lub brezentowe.

Bielizna zakaźna była dezynfekowana na oddziałach i pakowana do podwójnych oznakowanych worków foliowych.

Bieliznę brudną z oddziałów transportowano ręcznie lub wózkami (przeznaczonymi do przewozu bielizny brudnej) do pralni szpitalnej lub do Punktu Obrotu Bielizną. Z Punktu Obrotu Bielizną (z magazynu bielizny brudnej) bieliznę brudną odwożono do pralni transportem firmy piorącej.

Punkty Obrotu Bielizną składały się z magazynu bielizny brudnej, magazynu bielizny czystej oraz zaplecza socjalnego. Niektóre szpitale nie posiadają Punktów Obrotu Bielizną. W w/w placówkach bielizna brudna przekazywana była bezpośrednio z oddziałów do samochodu specjalistycznego i przewożona do pralni, a czysta z samochodu bezpośrednio na oddziały.

Podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych w większości obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości w gospodarowaniu bielizną.

W 2007r. na terenie woj. pomorskiego ogółem 8 szpitali posiada własne pralnie tj.: AM w Gdańsku, ZOZ dla Psychicznicy i Nerwowo Chorych w Starogardzie Gdańskim, Specjalistyczny w Kościerzynie, Rejonowy w Nowym Dworze Gdańskim, Miastku, Bytowie, Słupsku (szpital w budowie), Lęborku.

Tradycyjny ciąg technologiczny prania posiadają pralnie 5-ciu szpitali tj.: ZOZ dla Psychicznicy i Nerwowo Chorych w Starogardzie Gdańskim, Rejonowy w Nowym Dworze Gd., Miastku, Bytowie i Lęborku.

Dezynfekcja wstępna bielizny w tych pralniach była prowadzona w kadziach zamokowych (moczenie w roztworze chloraminy).

W programach dostosowawczych ujęto modernizację lub likwidację pralni w tych szpitalach.

Pozostałe pralnie posiadają trwałą barierę sanitarną i pełną automatykę dezynfekcji i procesu prania bielizny.

Większość szpitali woj. pomorskiego korzysta z usług pralni z barierą sanitarną i w pełni zautomatyzowanych, zlokalizowanych poza szpitalami w woj. pomorskim i poza województwem. Są to pralnie: EUROCOMMERCE Sp. z o.o. w Gdyni, Konsorcjum Pralnicze A Sp. z o.o. w Gdyni, ACK AM ul. Dębowa w Gdańsku, CP w Słupsku, Pralnia Pomorska Swarżyn-Zabagno, Pralnia w Przechlewie „BeWa” oraz usytuowanych poza województwem pomorskim np. Pralnia Służby Zdrowia w Toruniu, RZU przy Jednostce Wojskowej 12 w Elblągu, Pralnia Pomorska w Mielnie.

Jak wynika z informacji uzyskanych od PPIS w/w pralnie posiadają warunki zapewniające bezpieczeństwo sanitarne prania bielizny szpitalnej.

Modernizacja pralni Szpitala w Nowym Dworze Gdańskim została uwzględniona w programie dostosowawczym szpitala.

➤ Czystość, porządek, estetyka.

Stan sanitarno-porządkowy otoczenia placówek lecznictwa zamkniętego nie budził zastrzeżeń.

➤ Prosektoria.

W 2007r. wyremontowano salę sekcijną prosektury Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego Nr1 ACK AM w Gdańsku przy ul. Dębinki 7. Trwa remont Sali przechowywania i wydawania zwłok oraz zaplecza higieniczno-sanitarnego.

Trwa remont Zakładu Patomorfologii Pomorskiego Centrum Traumatologii Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Gdańsku.

➤ Apteki szpitalne.

W skontrolowanych obiektach stan sanitarny nie budził zastrzeżeń.

➤ Działalność kontrolno-represyjna.

W 2007 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nadzorowały ogółem 44 szpitale (bez szpitali Aresztów Śledczych i Zakładów Karnych).

Pracownicy pionu higieny komunalnej SSE przeprowadzili ogółem 232 kontrole szpitali (w tym część kontroli przeprowadzana była wspólnie z pionem epidemiologii).

Ponadto kontrolowane były zakłady opiekuńczo-lecznicze, opieki hospicyjno-paliatywnej i inne zoz-y.

Niezależnie od powyższych kontroli oddziały szpitalne w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego były kontrolowane przez piony epidemiologii PSSE.

PPIS w Kwidzynie wydał decyzję zmieniającą termin wykonania zarządzenia dot. szpitala NZOZ „Zdrowie” w Kwidzynie.

Ponadto w 2007r. wydawano decyzje administracyjne dotyczące zagadnień epidemiologicznych.

W 2007r. do Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Gdańsku wpłynęły wnioski 31 szpitali, o zaopiniowanie programów dostosowawczych.

W druku GUS MZ-46 wykazano ogółem 8 obiektów ze złym stanem sanitarnym.

➤ Zaopatrzenie w wodę obiektów lecznictwa zamkniętego

31 obiektów lecznictwa zamkniętego zaopatrywanych jest w wodę z wodociągów publicznych, 16 obiektów korzysta z własnych ujęć wody tj.:

1. Szpital Św. Jana w Starogardzie Gd. ul. Bałewskiego 1
2. Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Starogardzie Gd. ul. Skarszewska
3. Wojewódzki Szpital Psychiatryczny im. Prof. T. Bilikiewicza w Gdańsku ul. Srebniki 1
4. Akademickie Centrum Kliniczne – Szpital Akademii Medycznej w Gdańsku ul. Dębinki 7
5. Szpital Specjalistyczny Św. Wojciecha Adalberta w Gdańsku-Zaspie ul. Jana Pawła II
6. Pomorskie Centrum Chorób Zakaźnych i Gruźlicy w Gdańsku ul. Smoluchowskiego 18
7. Szpital Specjalistyczny im. J.K Łukowicza w Chojnicach, ul. Leśna 10
8. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Słupsku, ul. Hubalczyków
9. Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Słupsku – Oddział w Ustce
10. Dom Wczasowo – Sanatoryjny „Perła” w Ustce, ul. Wczasowa 27
11. Szpital Specjalistyczny im. F. Ceynowy w Wejherowie, ul. A. Jagalskiego 10
12. Samodzielny Publiczny ZOZ Szpital w Człuchowie, ul. Szczecińska
13. Samodzielny Publiczny ZOZ Szpital w Sztumie
14. Szpital Specjalistyczny w Kościerzynie
15. Oddział Rehabilitacji Kardiologicznej w Wieżycy
16. Szpital Specjalistyczny w Prabutach, ul. Kuracyjna 30

W 2007 roku szpitale zaopatrywane były w wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym pod względem bakteriologicznym i fizykochemicznym.

Wyjątek stanowiły :

a) zaopatrywane z własnych ujęć wody:

powiat m. Gdańsk

- Akademickie Centrum Kliniczne – Szpital Akademii Medycznej w Gdańsku ul. Dębinki 7
– zawartość fluorków do 2,2 mg/l, barwa do 25 mg/l, jon amonowy do 0,71 mg/l oraz zapach nieakceptowalny

b) zaopatrywane z wodociągów publicznych:

powiat pucki

- Samodzielny Publiczny ZOZ Szpital im. F. Żaczka w Pucku, ul. 1 Maja 13 – zawartość manganu 0,08 mg/l

powiat malborski

- Samodzielny Publiczny ZOZ Szpital w Malborku – zawartość fluorków 2,1 - 3,2 mg/l, jon amonowy 1,01 – 1,11 mg/l

Powiat tczewski

- Centrum Leczenia Uzależnień „Zapowiednik” w Opaleniach, ul. Czapskiego - zawartość jonu amonowego 1,88 mg/l
- Zakład Opiekuńczo Lecznicy w Gniewie, ul. 7-go Marca 10 – zawartość manganu 0,061 mg/l

Powiat kwidzyński

- NZOZ Szpital „Zdrowie” w Kwidzynie, ul. Hallera 31 – zawartość żelaza 0,244 – 0,265 mg/l, Σ chlorynów i chloranów 1,16 – 1,54 mg/l

W celu poprawy jakości wody właściwi miejscowo Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali w tym względzie stosowne decyzje administracyjne.

Większość szpitali w województwie pomorskim posiada rezerwowe źródła zaopatrzenia w wodę. Jakość wody rezerwowych źródeł odpowiadała wymaganiom sanitarnym za wyjątkiem:

powiat malborski

- Wodociągu lokalnego szpitala w Malborku – zawartość żelaza 6,97 mg/l, manganu 0,6 mg/l oraz mętność 71 mg/l i barwę 20 mg/l

Rezerwowych źródeł zaopatrzenia w wodę nie posiadają :

powiat m. Sopot

- Wojewódzki Zespół Reumatologiczny Oddział Szpitalny w Sopocie (Szpital Reumatologiczny) ul. Grunwaldzka 1/3
- Dom Hospicyjny „Caritas” w Sopocie, Al. Niepodległości 632

powiat m. Gdańsk

- Zespólny ZOZ Areszt Śledczy w Gdańsku, ul. Kurkowa 12
- Specjalistyczny Zespół Opieki Zdrowotnej nad Matką i Dzieckiem w Gdańsku ul. Polanki 119
- SWISSMED Centrum Zdrowia Sp. z o.o. Gdańsk, ul. Wileńska 44
- ZOZ dla Szkół Wyższych Gdańsk Al. Zwycięstwa 30
- Akademickie Centrum Kliniczne Szpital Akademii Medycznej „Kliniczna” w Gdańsku, ul. Kliniczna 1a

powiat kwidzyński

- Hospicjum Św. Wojciecha w Kwidzynie
- Samodzielny Publiczny ZOZ Sanatorium w Prabutach gm. Kwidzyn

powiat bytowski

- Szpital Powiatu Bytowskiego w Bytowie ul. Lęborska

powiat m. Słupsk

- Hospicjum Miłosierdzia Bożego w Słupsku

- NZLU „SALUS” w Słupsku, ul. Zielona

powiat nowodworski

- Szpital Rejonowy w Nowym Dworze Gdańskim, ul. Dworcowa 12

powiat pucki

- SPZOZ Szpital im. F. Żaczka w Pucku, ul.1 Maja 13

II. Zakłady leczenia otwartego województwa pomorskiego

W 2007r. pod nadzorem organów Pionu Higieny Komunalnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowały się ogółem 972 zakłady otwartej opieki zdrowotnej, które obejmowały różne typy obiektów, m.in.: przychodnie, poradnie, ośrodki zdrowia.

Niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej stanowiły 86% wszystkich obiektów.

Skontrolowano ogółem 950 obiektów, co stanowi 98% zewidencjonowanych placówek.

Przeprowadzono ogółem 2068 kontroli sanitarnych obiektów.

Większość zakładów leczenia otwartego zlokalizowana była na terenie miast (78%).

➤ Stan sanitarno-techniczny obiektów:

W związku ze zmianą Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 czerwca 2005r., w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 116, poz. 985) i przedłużeniem terminu dostosowania ZOZ do wymogów organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa pomorskiego kontynuowały opiniowanie programów dostosowania zakładów opieki zdrowotnej do wymagań.

W 2007r. w obiektach trwały prace związane z dostosowaniem ich do wymagań ustalonych wyżej cyt. rozporządzeniem.

➤ Czystość bieżąca w obiektach:

W 2007r. czystość bieżąca w większości skontrolowanych obiektów była prawidłowa.

Za stwierdzone nieprawidłowości bieżącego stanu sanitarnego w w/w obiektach nałożono 5 mandatów karnych na kwotę 1300 zł.

➤ Gospodarka bielizną:

Powszechnie stosowano bieliznę jednorazowego użytku.

W obiektach, w których stosowano bieliznę wielokrotnego użytku bielizna czysta i brudna gromadzona była w wydzielonych pomieszczeniach lub pojemnikach.

Pranie bielizny odbywało się w pralniach szpitalnych, komunalnych, wojskowych lub pralkach automatycznych usytuowanych na miejscu oraz we własnym zakresie (fartuchy).

W 2007r. w większości placówek nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie gospodarki bielizną czystą i brudną.

➤ Gospodarka odpadami:

W obiektach leczenia otwartego prowadzona była segregacja odpadów medycznych przeznaczonych do unieszkodliwienia oraz komunalnych. Odpady medyczne przekazywano wyspecjalizowanym firmom, które zajmują się transportem oraz unieszkodliwianiem odpadów.

W niektórych skontrolowanych obiektach stwierdzono nieprawidłowości w gospodarce odpadami. Na osoby winne nałożono łącznie 5 mandatów karnych na łączną kwotę 1500zł.

➤ Gospodarka ściekowa:

W 2007r. w obiektach otwartej opieki zdrowotnej nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie gospodarki ściekowej.

W 2007r. poszczególni Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni nałożyli ogółem 10 mandatów karnych na łączną sumę 2800 zł. oraz wystawili łącznie 26 decyzji administracyjnych.

W 2007r. w drukach GUS wykazano ogółem 28 obiektów ze złym stanem sanitarnym, o 3 mniej w porównaniu do roku ubiegłego.

Zakłady lecznictwa otwartego						
ewidencja		skontrolowanych	liczba kontroli	mandaty/kwotę	decyzje	złe w GUS
miasto	wieś					
756	216	950	2068	10/2800	26	28

➤ Zaopatrzenie w wodę obiektów lecznictwa otwartego

Większość obiektów lecznictwa otwartego zaopatrywana jest w wodę z wodociągów publicznych. Część z nich zaopatrywana jest w wodę z wodociągów zakładowych, w których jakość wody odpowiadała wymaganiom sanitarnym.

Pod względem bakteriologicznym jakość wody budziła zastrzeżenia jedynie w:

- wodociągu publicznym w Pelplinie gm. Pelplin zaopatrującym NZOZ „Pelmed” w Pelplinie i NZOZ „Pelmed” w Rudnie gdzie stwierdzono przekroczenia ogólnej liczby mikroorganizmów w 22±2°C po 72 h w ilości > 300 jtk/ml.

- w wodociągu publicznym w Wandowie gm. Gardeja zaopatrującym SPZOZ Gardeja ośrodek Wandowo gdzie stwierdzono przekroczenia ogólnej liczby bakterii w 22±2°C po 72 h w ilości od 250 do >300 jtk/ml. oraz stwierdzono przekroczenia ogólnej liczby mikroorganizmów w 36°C±2°C, od 64 – 250 jtk/ml.

Pod względem fizykochemicznym, jakość wody w niektórych wodociągach publicznych zaopatrujących obiekty lecznictwa otwartego odbiegała od wymagań sanitarnych z uwagi na ponadnormatywną zawartość związków żelaza, manganu, fluoru, jonu amonowego oraz barwę i mętność.

Właściwi terenowo Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali stosowne decyzje administracyjne zobowiązujące właścicieli wodociągów do doprowadzenia jakości wody do obowiązujących wymagań sanitarnych.

III. Gabinety indywidualnej i specjalistycznej praktyki lekarskiej

W województwie pomorskim w 2007 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowały się ogółem 3192 indywidualne i grupowe praktyki lekarskie i pielęgniarstwo.

Najliczniejszą grupę wśród omawianych placówek stanowiły indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie (43%).

Natomiast wśród wyżej wymienionych indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarskich najliczniejsze były gabinety stomatologiczne (50 %).

Przeważająca część praktyk była zlokalizowana na terenie miast (92%).

Skontrolowano ogółem 1520 praktyk, co stanowi 48% wszystkich zewidencjonowanych obiektów. Łącznie przeprowadzono 3210 kontroli sanitarnych.

Podobnie jak w roku ubiegłym w Gdańsku i Gdyni plany kontroli nie obejmowały wszystkich gabinetów, a jedynie 24 % i 28 % z ogólnej liczby gabinetów zewidencjonowanych. Powodem planowania takiej liczby kontroli gabinetów indywidualnej i specjalistycznej praktyki lekarskiej były problemy kadrowe.

Należy podkreślić, że utrudnieniem związanym z kontrolą powyższych gabinetów są popołudniowe godziny funkcjonowania tych obiektów. Dodatkowo godziny przyjęć ulegają częstym zmianom.

Indywidualne i grupowe praktyki lekarskie i pielęgniarstwo						
ewidencja		skontrolowanych	Liczba kontroli	mandaty/kwotę	decyzje	złe w GUS
miasto	wieś					
2935	257	1520	3210	16/3750	3	16

Specjalistyczne praktyki lekarskie			
stomatologiczne	laryngologiczne	ginekologiczne	inne
1322	82	231	1087

Jak wynika z informacji uzyskanych od poszczególnych PPIS, w porównaniu do roku ubiegłego nie zaobserwowano istotnych zmian w funkcjonowaniu istniejących gabinetów lekarskich.

Posiadały one opinie wydane przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w celu rejestracji działalności.

Jak wynika z uzyskanych od PPIS informacji najczęściej stwierdzanymi podczas kontroli nieprawidłowościami były: nieprawidłowa sterylizacja i dezynfekcja narzędzi, nieprawidłowe postępowanie z narzędziami wielokrotnego użytku, zły stan sanitarny pomieszczeń i sprzętu, ogólny nieporządek oraz nieprawidłowe postępowanie z odpadami medycznymi.

Za stwierdzone nieprawidłowości właścicieli praktyk ukarano łącznie 16 mandatami karnymi na łączną kwotę 3750 zł.

Ponadto za stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości sanitarne wystawiano decyzje płatnicze za dokonane czynności kontrolne, a zalecenia ujmowano w protokołach kontroli sanitarnych.

Rekontrole wykazały usunięcie wcześniej stwierdzonych nieprawidłowości.

Nie uległ zmianie sposób obrotu bielizną czystą i brudną w gabinetach lekarskich.

W większości obiektów lekarze stosują bieliznę jednorazowego użytku.

Wszystkie gabinety prowadzą segregację odpadów na komunalne i medyczne.

Odpady komunalne gromadzono w zamykanych pojemnikach wyłożonych workami foliowymi, a następnie usuwano do pojemników ogólnodostępnych lub kontenerów ustawionych na posesjach.

Odpady medyczne przekazywano do spalenia do Punktów Gromadzenia Odpadów Medycznych przy szpitalach.

W 2007r. PPIS wystawili łącznie 3 decyzje administracyjne.

W druku GUS z roku na rok spada ilość obiektów ze złym stanem sanitarnym.

W 2007r. w drukach GUS wykazano ogółem 16 obiektów ze złym stanem sanitarnym, o 21 mniej w porównaniu do roku ubiegłego.

Działalność kontrolno-represyjna organów PIS woj. pomorskiego w 2007r.				
	Liczba kontroli	Mandaty/kwotę	decyzje	Złe w GUS
Lecznictwo zamknięte	232	0	1	8
Lecznictwo otwarte	2068	10/2800	26	28
Praktyki lekarskie i pielęgniarskie	3210	16/3750	3	16

Rozdział VII

Warunki sanitarno-higieniczne środowiska pracy

W 2007 roku pracownicy pionu higieny pracy przeprowadzili 6196 kontroli i rekontroli w 3737 zakładach pracy. Wydano 1252 decyzji administracyjnych (w tym decyzje dotyczące poprawy warunków pracy, decyzje dotyczące badań i pomiarów czynników szkodliwych, decyzje unieruchamiające zakład/stanowiska pracy). W zakładach objętych nadzorem nadal obserwuje się szereg uchybień, dotyczących podstawowych obowiązków, jakie nakłada na pracodawców Kodeks Pracy i akty wykonawcze do Kodeksu Pracy.

Najczęściej stwierdzane uchybienia to:

- złe warunki techniczne pomieszczeń pracy oraz pomieszczeń higieniczno-sanitarnych,
- brak lub nieaktualne umowy dotyczące sprawowania opieki profilaktycznej z lekarzami uprawnionymi do badań profilaktycznych
- brak aktualnych profilaktycznych badań lekarskich pracowników,
- niewystarczająca ilość lub brak środków ochrony indywidualnej,
- brak informacji dla pracowników o zagrożeniach zawodowych i jego skutkach,
- działalność produkcyjna często rozpoczynana jest w obiektach istniejących – brak jest opinii dotyczącej przebudowy lub modernizacji obiektu,
- brak rejestrów wyników badań środowiskowych i kart pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia występujących na stanowiskach pracy,
- brak rejestrów substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy oraz brak wykazów pracowników narażonych na ww. czynniki,
- brak spisów substancji i preparatów niebezpiecznych stosowanych w zakładach pracy,
- brak lub niewłaściwe karty charakterystyki substancji i preparatów niebezpiecznych,

W 399 zakładach pracy województwa pomorskiego stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia. W kontrolowanych zakładach pracy 8391 pracowników pracowało w przekroczeniach normatywów czynników fizycznych (hałasu i drgań, mikroklimatu zimnego i gorącego), 1443 pracowników pracowało w przekroczeniach pyłów, 516 w przekroczeniach normatywów związanych z czynnikami chemicznymi.

W wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych warunki pracy poprawiono 1154 pracownikom, unieruchomiono 1 stanowisko pracy. Nałożono 19 mandatów, 16 postanowień o nałożeniu grzywny oraz wydano 130 upomnień.

Tabela 1. Informacje dotyczące nadzorowanych zakładów pracy, w których stwierdzono przekroczenia czynników szkodliwych dla zdrowia

P(G)SSE	Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono przekroczenia NDS/NDN (***)	Liczba pracowników pracujących w przekroczeniach (***)				Liczba wydanych decyzji dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych	Liczba wydanych decyzji unieruchamiających stanowisko w związku z przekroczeniem normatywu higienicznego	Liczba pracowników, którym poprawiono warunki pracy w zakresie przekroczeń normatywów higienicznych (****)
		NDS/NDN (ogółem) ^{*)}	NDS czynników chemicznych	NDS pyłów	NDN czynników fizycznych ^{**)}			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Bytów	13	147	0	30	117	13	0	120
2.Chojnice	40	240	2	7	231	5	0	48
3.Człuchów	13	142	12	15	119	3	0	112
4.Gdańsk	40	3613	227	368	3439	12	1	202
5.Gdynia	55	592	216	485	532	2	0	112
6.Graniczna Gdynia	35	1582	0	271	1567	1	0	0
7.Kartuzy	30	445	0	23	436	9	0	285
8.Kościerzyna	23	470	0	7	470	6	0	30
9.Kwidzyn	32	435	4	90	372	2	0	3
10.Lębork	23	250	12	20	218	10	0	21
11.Malbork	8	148	0	8	140	10	0	49
12.Nowy Dwór Gdański	2	16	0	0	0	2	0	0
13.Pruszcz Gdański	10	159	0	0	159	0	0	0
14.Puck,	3	6	0	4	2	1	0	2
15.Słupsk	9	122	24	46	79	1	0	121
16.Sopot	4	34	0	0	34	0	0	0
17.Starogard Gdański	28	304	17	11	278	1	0	17
18.Tczew	15	133	0	22	111	1	0	7
19.Wejherowo	16	98	2	36	87	3	0	25
Razem:	399	8936	516	1443	8391	82	1	1154

Tabela 2. Postępowanie administracyjne prowadzone przez P(G)SSE w województwie pomorskim w 2007 roku

P(G)SSE	Liczba zakładów pracy skontrolowanych	Liczba kontroli	Liczba wydanych decyzji ^{*)} ogółem	W tym decyzji:			Liczba nakazów / obowiązków w decyzji	Liczba wydanych postanowień ^{***)}
				unieruchamiających stanowisk /oddział / zakład pracy ^{**)}	dotyczących poprawy warunków w pracy	dotyczących badań i pomiarów czynników szkodliwych		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.Bytów	95	183	21	0	12	9	91	0
2.Chojnice	218	291	33	0	5	22	48	1
3.Człuchów	70	116	25	0	6	12	118	0
4.Gdańsk	521	1085	283	1	186	131	801	3
5.Gdynia	512	784	52	0	13	37	78	65
6.Graniczna Gdynia	119	189	1	0	0	1	1	0
7.Kartuzy	144	250	76	0	36	49	250	0
8.Kościierzyna	129	237	96	0	66	42	273	1
9.Kwidzyn	167	330	141	0	26	76	244	2
10.Lębork	162	363	82	0	16	52	158	3
11.Malbork	217	383	149	0	95	85	273	6
12.Nowy Dwór Gdański	79	143	64	0	42	23	235	1
13.Pruszcz Gdański	127	175	26	0	19	18	40	1
14.Puck	55	80	20	0	7	12	55	0
15.Słupsk	329	450	25	0	23	15	99	0
16.Sopot	150	203	9	0	5	3	20	0
17.Starogard Gdański	326	475	40	0	1	25	142	4
18.Tczew	154	237	56	0	11	30	119	2
19.Wejherowo	163	222	53	0	43	46	198	1
Razem:	3737	6196	1252	1	612	688	3243	90

Nadzór nad laboratoriami upoważnionymi do przeprowadzania badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego

Tabela 3.

Lp	Nazwa i adres laboratorium	Data ważności upoważnienia	Zakres upoważnienia
1	2	3	4
1	Pracownia Ochrony Środowiska „TECHOSERVICE” S.A. 80-432 Gdańsk, ulica K. Leczkowa 22a Nr PKD 74-30.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zawartości wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku i drgań. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
2	Laboratorium Badań Środowiskowych Lekarskiej Specjalistycznej Spółdzielni Pracy 80-244 Gdańsk, ulica Grunwaldzka 68 Nr PKD 85-12.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku i drgań. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
3	Laboratorium Badań Środowiskowych przy Zakładach Porcelany Stołowej „Lubiana” S.A. 83-407 Łubiana k/Kościerzyny Nr PKD 26-21.Z	Bezterminowe Ważne na terenie Zakładu oraz Spółek.	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
4	Laboratorium Zespołu Monitoringu Środowiska Pracy przy Zakładach Farmaceutycznych „POLPHARMA” S.A. 83-200 Starogard Gdański, ulica Pelplińska 19 Nr PKD 24-41.Z	Bezterminowe Ważne na terenie Zakładu oraz Spółek	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określenie stężenia pyłu całk. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
5	Laboratorium Chemiczne oraz Ochrony Pracy i Środowiska Stoczni Gdynia S.A. 81-969 Gdynia, ulica Czechosłowacka 3 35-11.Z	Bezterminowe Ważne na terenie Zakładu oraz Spółek.	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zawartości wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
6	Grupa ds. Badania Środowiska Pracy Centralnego Laboratorium Stoczni Gdańskiej, Grupa Stoczni Gdynia S.A. 80-873 Gdańsk, ulica Na Ostrowiu 15/20 Nr PKD 35-11.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
7	Laboratorium Ochrony Środowiska i Kontroli Jakości przy Gdańskich Zakładach Nawozów Fosforowych Spółka z o.o. 80-550 Gdańsk, ulica Kujawska 2 Nr PKD 24-15.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku.
8	Pracownia Zwalczania Szkodliwości Przemysłowych przy Ośrodku Badawczo-Rozwojowym Przemysłu Płyt Drewnopochodnych w Czarnej Wodzie 83-262 Czarna Woda, ulica Mickiewicza 10a Nr PKD 73-10.G	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zawartości wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku i drgań. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
9	Laboratorium Przedsiębiorstwa Ochrony Pracy i Środowiska „EKOPEX” 80-239 Gdańsk, ulica Czarnieckiego 6 Nr PKD 74-30.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku i drgań. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu. 6 Określenie stężeń włókien mineralnych

10	Laboratorium Ochrony Środowiska Gdańskiej Stoczni „Remontowej” S. A. 80-958 Gdańsk, ul. Na Ostrowiu 1 Nr PKD 35-11.B	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku.
11	Zespół Badań Środowiska Pracy przy LOTOS LAB Spółka z o.o. 80-718 Gdańsk, ulica Elbląska 135 Nr PKD 73-10	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku.
12	Pracownia Nieorganiczna i Badań Środowiska J.S.H. Laboratoria Spółka z o.o. dawniej POLCARGO Centralne Laboratorium Chemiczne Spółka z o.o. 81-336 Gdynia Ul. Indyjska 13 Nr PKD 74-30.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku
13	Pracownia Badań Środowiska Pracy International Paper Kwidzyn S.A. 82-500 Kwidzyn, ulica Lotnicza 1 Nr PKD 21-12	Bezterminowe	1. Pobór próbek powietrza. 2. Określanie stężenia pyłu i zaw. wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku. 5. Pomiary parametrów mikroklimatu.
14	Laboratorium Badań Środowiskowych WIRELAND S.A. 77-100 Bytów ulica Szarych Szeregów 10 Nr PKD 28-73.Z	Bezterminowe Ważne tylko na terenie Spółki.	1. Pomiary natężenia dźwięku.
15	Laboratorium Pomiarowe TP EmiTel Spółka z o.o. w Radiowo-telewizyjnym Centrum Nadawczym Chwaszczyno, ulica Rewerenda 6 Nr PKD 64-20.D	Bezterminowe	1. Badania i pomiary pól elektromagnetycznych wielkiej częstotliwości w zakresie 0,1 MHz do 300 GHz. 2. Pomiary natężenia dźwięku.
16	SHARK-BIS Lech Jabłoński 83-400 Kościerzyna, ul. H. Sawickiej 4b Nr PKD 72-20.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek pyłu i związków chemicznych. 2. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza metodą wykrywaczy rurkowych o krótkim czasie pomiaru. 3. Oznaczanie stężenia pyłu całkowitego i respirabilnego. 4. Pomiary natężenia dźwięku.
17	Instytut Morski w Gdańsku 80-830 Gdańsk, ul. Długi Targ 41/42 Zakład Elektroniki Morskiej 80-307 Gdańsk, ul. Abrahama 1 Nr PKD 73-10.G	Bezterminowe	1. Pomiary kontrolne i wydawanie opinii dotyczących BHiP w zakresie pól elektromagnetycznych o częstotl. od 0 Hz do 300000 MHz.
18	Doktor Krasicki Spółka z o.o. Laboratorium Badań Środowiskowych 81-244 Gdynia ulica Zakręt do Oksywia 3. Nr PKD 85-12.Z	Bezterminowe	1. Pobór próbek oraz oznaczenia chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 2. Pobór próbek powietrza oraz określanie stężenia pyłu i zawartości wolnej krystalicznej krzemionki w pyłe. 3. Oznaczanie chemicznych zanieczyszczeń powietrza. 4. Pomiary natężenia dźwięku. 5. Pomiary drgań mechanicznych (drgania o oddziaływaniu ogólnym i przenoszone przez kończyny górne na organizm człowieka)

Analiza chorób zawodowych stwierdzonych w woj. pomorskim w roku 2007

Liczba chorób zawodowych stwierdzonych w woj. pomorskim.

W 2007 r. stwierdzono 130 przypadków chorób zawodowych. W porównaniu z rokiem 2006 (141), liczba stwierdzonych chorób zawodowych w roku sprawozdawczym nieznacznie spadła.

Tabela 4. Liczba stwierdzonych chorób zawodowych w 2007 w porównaniu z 2006 r.

Rok	Liczba stwierdzonych chorób zawodowych
2006	140
2007	130

Powiaty województwa pomorskiego o największej liczbie stwierdzonych chorób zawodowych.

W roku sprawozdawczym najwięcej chorób zawodowych stwierdzono na terenie działania następujących PSSE:

1. PSSE w Gdańsku – 53 przypadków
2. PSSE w Gdyni – 21 przypadków
3. PSSE w Słupsku – 8 przypadków
4. PSSE w Malborku – 8 przypadków

Choroby zawodowe stwierdzone na terenie działania wyżej wymienionych czterech PSSE stanowią ponad 70% wszystkich chorób zawodowych stwierdzonych w 2007 r.

Choroby zawodowe najczęściej występujące na terenie województwa pomorskiego w 2007 roku

1. zawodowe choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa: (28,57% wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych)
2. zawodowe uszkodzenie słuchu (22,6% wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych)
3. przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat (13,57% wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych)
4. choroby skóry 7,14%

Tabela 5. Liczba chorób zawodowych w województwie pomorskim w 2007 roku

Numer choroby zawodowej	2004	2005	2006	2007
	liczba przypadków	liczba przypadków	liczba przypadków	liczba przypadków
1	2	3	4	4
1	2	2	2	1
2	0	0	0	
3	3	0	3	2
4	3	2	4	4
5	0	0	1	
6	2	7	4	4
7	1	1	2	
8	1	1	1	
9	0	0	0	
10	0	0	0	
11	0	0	0	
12	1	1	0	2
13	0	0	0	
14	0	0	1	
15	36	24	19	40
16	1	0	0	
17	2	0	4	4
18	9	9	10	2
19	6	3	5	4
20	6	8	7	10
21	39	46	32	14
22	4	6	4	7
23	0	0	1	
24	0	0	0	
25	1	1	0	1
26	19	30	40	35
Razem:	136	141	140	130

Tabela 6. Analiza najczęściej występujących chorób zawodowych w roku 2007 w porównaniu z rokiem 2006 w województwie pomorskim

Rok	Choroby zawodowe o najwyższej zapadalności wg nr z wykazu chorób zawodowych z 2002							
	poz. 15		poz. 18		poz. 21		poz. 26	
	liczba przypadków	udział procent.	liczba przypadków	udział procent.	liczba przypadków	udział procent.	liczba przypadków	udział procent.
2007	40	30.37	35	26.92	14	10.77	10	7.69
2006	19	13,57	10	7,14	32	22,86	40	28,57

Zawodowe choroby zakaźne lub pasożytnicze

W roku 2006 stwierdzono 35 przypadków zawodowych chorób zakaźnych.

W porównaniu z 2006 r. w roku sprawozdawczym nie zanotowano wzrostu liczby chorób zawodowych tej grupy (z 35 przypadków do 40). Dominującymi schorzeniami wśród zawodowych chorób zakaźnych i inwazyjnych (podobnie jak w 2006 r.) są wirusowe zapalenia wątroby typu B i C. Stanowią one 70% wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych tej grupy.

Tabela 7. Analiza zawodowych chorób zakaźnych i inwazyjnych stwierdzonych w roku 2006 w porównaniu z rokiem 2005 w województwie pomorskim

Rok	WZW typu B	WZW typu C	WZW typu B i C	Gruźlica	Inne			Raz em
					borelioza	bruceloza	pozostałe	
2007	14	11		6	4			35
2006	14	18	0	5	3	0	0	40

Tabela 8. Choroby zawodowe w województwie pomorskim w 2007 roku według wieku pracowników

Grupa wieku (lata)	2007 rok	
	liczba chorób zawodowych	%
1	2	3
ogółem	130	100
do 29	2	1.54
30-39	13	10
40-49	13	10
50-59	77	59.23
60 i więcej	25	19.23

Tabela 9. Choroby zawodowe w woj. pomorskim w 2007 roku według okresu narażenia na czynnik szkodliwy

Okres narażenia na czynnik szkodliwy	2007 rok	
	Liczba chorób zawodowych	%
1	2	3
ogółem	130	100
zmiana robocza		
do 4 lat	8	6.15
5-9 lat	5	3.85
10-14 lat	6	4.61
15-19 lat	14	10.77
20 lat i dłużej	95	73.08
nie można określić / bez znaczenia	2	1.54

Informacja z zakresu nadzoru nad substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym z terenu województwa pomorskiego w 2007 roku

W roku sprawozdawczym nadzór nad substancjami, preparatami, czynnikami lub procesami technologicznymi o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy pełniono zgodnie z nowym Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 01.12.2004 r. w sprawie substancji, preparatów, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy (Dz.U. Nr. 280/2004 poz. 2771). W roku sprawozdawczym, na terenie województwa pomorskiego objęto nadzorem 174 zakłady pracy, w których występowały czynniki rakotwórcze i mutagenne. W bezpośrednim kontakcie z ww. czynnikami zatrudnionych było 2503 osób. W omawianej grupie zakładów przeprowadzono 139 kontroli, wydano 26 decyzji dotyczących poprawy warunków pracy. Najczęściej występującymi czynnikami rakotwórczymi i mutagennymi na terenie województwa pomorskiego były: związki chromu sześciowartościowego, benzen, tlenek etylenu, promieniowanie jonizujące, oraz wirusy HBV i HCV.

Analizując informacje o substancjach, preparatach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, które nadsyłają pracodawcy nadal obserwuje się brak spójności danych zawartych w tych informacjach z informacjami znajdującymi się w dokumentacji Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Pracodawcy, szczególnie w tak zwanych „małych podmiotach gospodarczych”, wykazują niski poziom świadomości i niedostateczny poziom wiedzy merytorycznej na temat stosowanych w ich zakładach czynników rakotwórczych. Wiąże się z tym mała świadomość pracowników o istniejącym ryzyku zawodowym.

Nadal stwierdza się brak rejestrów dotyczących ww. zagadnień, w szczególności rejestrów prac oraz pracowników narażonych na działanie ww. czynników jak również brak oznakowania stanowisk pracy oraz zbiorników.

Tabela 10. Dane liczbowe z zakresu nadzoru nad czynnikami rakotwórczymi lub mutagennymi z terenu województwa pomorskiego w 2007 roku

P(G)SSE	Liczba zakładów pracy	Liczba osób narażonych na czynniki rakotwórcze			Liczba kontroli	Liczba zakładów, w których stwierdzono następujące uchybienia				Liczba wydanych decyzji
		ogółem	kobiet	mężczyzn		brak rejestru prac	brak rejestru pracowników	brak informacji do PWIS	brak oznakowania (stanowisk, zbiorników, itd.)	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Bytów	14	305	60	245	3	1	1	0	0	1
Chojnice	12	149	75	74	10	1	1	1	0	1
Człuchów	10	50	12	38	5	2	2	2	1	2
Gdańsk	7	69	1	68	10	1	1	1	0	3
Gdynia	26	477	194	283	27	0	0	0	0	0
Gdynia Graniczna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kartuzy	14	140	36	104	14	1	0	0	1	7
Kościerzyna	12	177	73	104	16	5	2	2	3	5
Kwidzyn	4	25	3	22	4	0	0	1	0	1
Lębork	3	34	20	14	0	0	0	0	0	0
Malbork	10	74	16	58	13	4	4	1	0	1
Nowy Dwór Gdański	4	123	76	47	4	3	3	3	0	3
Pruszcz Gdański	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Puck	8	43	15	28	4	0	0	0	0	0
Słupsk	3	18	10	8	5	1	1	0	2	0
Sopot	7	85	60	25	8	0	0	0	0	0
Starogard Gdański	4	74	30	44	4	0	0	0	0	0
Tczew	7	66	32	34	4	0	0	0	0	0
Wejherowo	29	594	270	324	8	4	4	7	0	2
Razem	174	2503	983	1520	139	23	19	18	7	26

Informacja z zakresu nadzoru nad substancjami i preparatami niebezpiecznymi, prekursorami i produktami biobójczymi z terenu województwa pomorskiego 2007 roku

W roku sprawozdawczym na terenie województwa pomorskiego zewidencjonowano 1819 obiektów, w których stosowano substancje i preparaty chemiczne. Ponadto zewidencjonowano 46 producentów, 15 importerów substancji i preparatów chemicznych spoza krajów UE oraz 399 dystrybutorów ww. substancji. Przeprowadzono 962 kontrole u stosujących substancje i preparaty chemiczne w działalności zawodowej w celu dokonania oceny prawidłowości wdrażania przepisów ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz aktów wykonawczych do ww. ustawy oraz 604 kontrole podmiotów wprowadzających do obrotu ww. substancje i preparaty. W wyniku przeprowadzonych kontroli wydano ogółem w I i II instancji 224 decyzje administracyjne oraz nałożono 16 mandatów karnych.

Najczęściej stwierdzane uchybienia z ww. zakresu kontroli to:

- brak spisu substancji /preparatów niebezpiecznych
- brak lub niezgodne z prawem karty charakterystyki substancji /preparatów niebezpiecznych
- nieprawidłowe oznakowanie substancji /preparatów niebezpiecznych
- brak poinformowania Inspektora do Spraw Substancji i Preparatów Chemicznych o wprowadzaniu do obrotu substancji istniejących lub preparatów niebezpiecznych
- brak właściwego oznakowania pojemników, zbiorników, niezabudowanych rurociągów służących do przechowywania substancji niebezpiecznych i preparatów niebezpiecznych

Błędy w kartach charakterystyki substancji/preparatów niebezpiecznych dotyczyły najczęściej punktu 1 (brak wskazania przeznaczenia substancji/preparatu niebezpiecznego), punktu 2 (brak numeru WE, brak stężeń /przedziałów stężeń substancji w preparacie, brak klasyfikacji substancji), punktu 3 (w większości przypadków brak wszystkich informacji wymaganych w tym punkcie). W kontrolowanych kartach stwierdzano również brak lub nieprawidłowe informacje w punkcie 15 karty dotyczącym informacji o przepisach prawnych.

Informacja z zakresu nadzoru w zakładach ochrony zdrowia z terenu województwa pomorskiego w 2007 roku

Pion higieny pracy sprawuje nadzór nad warunkami pracy w zakładach ochrony zdrowia, które znajdują się na terenie podległym właściwym państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym. W 2007 roku na obszarze województwa pomorskiego przeprowadzono 259 kontroli w 390 zakładach ochrony zdrowia.

Czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy

Do najczęściej występujących czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy w placówkach ochrony zdrowia należą następujące czynniki:

- formaldehyd, tlenek etylenu, chlor (w sterylizatorniach);
- formaldehyd, ksylen, etanol (zakłady patomorfologii i histopatologii);
- promieniowanie jonizujące i pola elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości (bloki operacyjne, zakłady diagnostyki obrazowej, zakłady rehabilitacji i sale zabiegowe);
- halotan (sale operacyjne);
- pył całkowity, pył respirabilny, tlenek węgla, hałas (kotłownie, spalarnie),
- hałas, mikroklimat (pralnie i kuchnie)

Badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy wykonywane były przez jednostki posiadające uprawnienia do wykonywania ww. badań zgodnie z

Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20.04.2005 r. w sprawie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz.U. Nr 73/2005 poz.645)

Narażenie na czynniki biologiczne

Przeprowadzono kontrole dotyczące m.in. opracowania ryzyka zawodowego, prowadzenia rejestru prac i pracowników, stosowania znaku ostrzegającego przed zagrożeniem biologicznym, zapewnienia warunków bezpiecznego zbierania, przechowywania oraz usuwania odpadów, sporządzenia i stosowania procedur dezynfekcji, pobierania, transportu oraz przetwarzania próbek i materiałów pochodzenia ludzkiego, procedury umożliwiającej bezpieczne usuwanie i postępowanie ze skażonymi odpadami, sporządzenia i dostarczenia pracownikom aktualnych pisemnych instrukcji bezpiecznego postępowania ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi, zapewniania pracownikom systematycznych szkoleń.

Leki cytostatyczne

Podawane są w 9 zakładach ochrony zdrowia województwa pomorskiego. Pomieszczenia, w których przygotowywane i podawane są leki cytostatyczne w 9 kontrolowanych jednostkach spełniają wymogi Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 31.08.2000r w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy przygotowywaniu, podawaniu i przechowywaniu leków cytostatycznych w zakładach opieki zdrowotnej (Dz.U. nr 79/00 poz. 897). Personel zatrudniony w kontakcie z ww. lekami posiada szkolenia z zakresu bezpiecznej i higienicznej pracy.

We wszystkich kontrolowanych zakładach ochrony zdrowia profilaktyczna opieka zdrowotna sprawowana jest zgodnie z wymogami Rozporządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 30.05.1996r w sprawie przeprowadzania badań lekarskich pracowników, zakresu profilaktycznej opieki zdrowotnej nad pracownikami oraz orzeczeń lekarskich wydawanych do celów przewidzianych w Kodeksie Pracy (Dz.U. Nr 69/96 poz. 332). Kontrolowane zakłady ochrony zdrowia posiadają odpowiednie umowy podpisane z lekarzami posiadającymi uprawnienia do wykonywania badań profilaktycznych.

W związku ze stwierdzonymi uchybieniami sanitarno-higienicznymi wydano 25 decyzji administracyjnych likwidację stwierdzonych uchybień.

Decyzje te dotyczyły przede wszystkim:

- opracowania i wdrożenia instrukcji dotyczących bezpiecznej pracy ze szkodliwymi czynnikami biologicznymi,
- zaopatrzenia poszczególnych jednostek organizacyjnych kontrolowanych zakładów ochrony zdrowia w komplet kart charakterystyk dla stosowanych substancji i preparatów chemicznych,
- zapewniania pracownikom odzieży roboczej i ochron osobistych, poprawy warunków pracy w pomieszczeniach pracy.

Tabela 11. Nadzór nad warunkami pracy w zakładach ochrony zdrowia w województwie pomorskim w 2007 roku

PKD	Liczba zakładów ochrony zdrowia	Liczba zatrudnionych	Liczba kontroli		Liczba decyzji				
			Ogółem	w tym stwierdzających uchybienia higieniczno - sanitarne	Ogółem	w tym dotyczących			
						poprawy warunków pracy	chemikaliów	przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych	inne
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
55	2	22	2	0	0	0	0	0	0
74	1	277	2	0	0	0	0	0	0
75	2	24	2	1	0	0	0	0	0
85	385	25367	253	43	25	12	1	4	7
Razem	390	25690	259	44	25	12	1	4	7

Tabela 12. Choroby zawodowe stwierdzone w ochronie zdrowia w roku 2006 w województwie pomorskim u pracowników ochrony zdrowia

Rodzaj choroby zawodowej wg wykazu chorób zawodowych z 2002 r	Liczba chorób zawodowych	
	2006 r.	2007 r
1	2	3
Alergiczne kontaktowe zapalenie skóry	3	1
Pokrzywka kontaktowa	2	0
WZW typu B	14	15
WZW typu C	18	10
Astma oskrzelowa	2	0
Ostre uogólnione reakcje alergiczne	1	0
Gruźlica	5	5
Przewlekłe zapalenie ścięgna i jego pochewki	1	0
Zespół cieśni w obrębie nadgarstka	1	0
Toksyczne pohałotanowe uszkodzenie wątroby	1	0
Razem:	48	31

Tabela 13. Rodzaj i liczba chorób zawodowych stwierdzonych u pracowników ochrony zdrowia na terenie województwa pomorskiego w 2007r. w porównaniu do 2006 r.

zawód	Liczba chorób zawodowych	
	2006 r.	2007 r.
1	2	3
lekarz	12	8
lekarz stomatolog	6	0
pomoc stomatologa	0	1
położna	5	3
pielęgniarka	16	15
asystent analityk	0	0
technik analityk	0	1
salowa	7	1
technik Rtg	0	0
sprzątaczką	0	0
inne zawody	3	2
Razem:	49	31

Współpraca z Państwową Inspekcją Pracy, Służbą Medycyny Pracy oraz innymi instytucjami w 2007 roku

Państwowa Inspekcja Pracy - na bieżąco wymieniano informacje dotyczące liczby i rodzaju stwierdzonych chorób zawodowych w zakładach pracy, braku zgłoszenia przez pracodawcę działalności gospodarczej w trybie art. 209 Kodeksu Pracy, narażenia zawodowego pracowników, unieruchomienia zakładu pracy lub stanowiska pracy.

Państwowa Inspekcja Weterynaryjna – współpraca w ramach bieżącego nadzoru prowadzonego nad ubojniami, mleczarniami, masarniami, jelicarniami, fermami drobiu oraz trzody chlewnej.

W ramach współpracy na bieżąco przekazywane są informacje dotyczące szkodliwych czynników biologicznych występujących w zakładach podlegających nadzorowi PIW (ze względu na bezpieczeństwo produktu) oraz informacje dotyczące naruszenia przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy w tych zakładach.

W grudniu 2007r. podjęto działania na rzecz ochrony zdrowia pracowników na wypadek wystąpienia na terenie województwa pomorskiego grypy ptaków - ustalono w ramach współpracy z Państwowymi Inspektorami Weterynarii wykazy ferm drobiu, pakowalni jaj konsumpcyjnych oraz ubojni drobiu.

Organy samorządu terytorialnego – przekazywano informacje o stanie sanitarnym powiatu w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, warunków zdrowotnych środowiska pracy oraz bezpieczeństwa chemicznego na terenie nadzorowanym (wszystkie powiaty).

Uczestniczono w pracach powiatowego zespołu d.s. koordynacji i inicjowania przedsięwzięć w sprawach ochrony w rolnictwie indywidualnym na terenie powiatu sztumskiego.

Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego – w ramach współpracy z Powiatowymi Inspektoratami Nadzoru Budowlanego wymieniano informacje dotyczące braku decyzji o zmianie sposobu użytkowania pomieszczeń oraz przeprowadzano wspólne kontrole dotyczące skarg mieszkańców na uciążliwości związane z działalnością zakładów produkcyjnych.

Służba Medycyny Pracy – w ramach współpracy z Wojewódzkim Ośrodkiem Medycyny Pracy w Gdańsku na prośbę lekarzy orzeczników, którzy dysponowali niewystarczającym materiałem dowodowym dotyczącym oceny narażenia zawodowego, dokonywano uzupełniającej oceny narażenia, niezbędnej w realizacji procedury orzeczniczej dotyczącej chorób zawodowych.

Przekazywano informacje dotyczące wyników pomiarów czynników szkodliwych na stanowiskach pracy (z archiwum poszczególnych PSSE).

Informowano WOMP w Gdańsku o przypadkach przeprowadzania badań profilaktycznych pracowników przez lekarza nie posiadającego uprawnień do przeprowadzania badań profilaktycznych (gdy badana osoba pracuje w narażeniu na czynniki szkodliwe dla zdrowia).

Inspekcja Handlowa - w ramach współpracy z Inspekcją Handlową przesyłano pisma informujące o stwierdzanych przypadkach braku informacji w języku polskim na oznakowaniu substancji/preparatów chemicznych.

Inspekcja Handlowa - w ramach współpracy z Inspekcją Handlową przesłano pisma informujące o stwierdzanych przypadkach braku informacji w języku polskim na oznakowaniu substancji/preparatów chemicznych.

Promocja zdrowia -województwo pomorskie 2007 rok

Podczas prowadzenia czynności kontrolnych promowano zachowania prozdrowotne wśród pracodawców i pracowników. Szczególną uwagę zwracano na następujące kwestie:

- informowanie o obowiązkach stosowania środków technicznych i ochron indywidualnych mających na celu zapobieganie chorobom zawodowym;
- stanowiska pracy, na których pracownicy mają kontakt z substancjami i preparatami chemicznymi (pełne i prawidłowe poinformowanie pracowników o zagrożeniu z jakim mają do czynienia na stanowisku pracy), konieczności posiadania kart charakterystyki i wykorzystania w praktyce wiadomości w nich zawartych;
- fakt posiadania instrukcji stanowiskowych oraz znaków ostrzegawczych, nakazujących stosowanie odpowiednich środków ochrony indywidualnej;
- stosowanie przez pracowników technicznych, organizacyjnych i indywidualnych środków ochrony osobistej, zgodnych z zaleceniami zawartymi w kartach charakterystyki (zwracano uwagę na to czy środki ochrony indywidualnej posiadają odpowiednie certyfikaty);
- informowanie pracodawców o uwzględnianiu zasad ergonomii pracy oraz o przestrzeganiu przepisów z zakresu ochrony zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych oraz spożywania alkoholu w miejscu

pracy; zwracano uwagę na edukację zdrowotną pracodawców, większa świadomość pracodawców w tym zakresie skutkuje wprowadzaniem nowych technologii w procesach pracy,

- dostosowanie stanowisk komputerowych do obowiązujących przepisów; tłumaczono jak ważne są przerwy w pracy, prawidłowe usytuowanie monitorów komputerowych oraz zachowanie zasad ergonomii;
- weryfikację danych zawartych w ocenie ryzyka zawodowego zatrudnionych pracowników – fakt przekazywania informacji o zagrożeniach zawodowych (chemicznych, fizycznych, biologicznych);
- profilaktykę szczepień ochronnych w zakładach pracy, w których pracownicy mają kontakt z czynnikami biologicznymi (szczególnie osób najbardziej eksponowanych na zakażenie);
- propagowanie zachowań prozdrowotnych, które zobowiązują do określonych zachowań na stanowiskach pracy, na których pracownicy mają kontakt z czynnikami rakotwórczymi;
- propagowanie zachowań prozdrowotnych, które zobowiązują do określonych zachowań na stanowiskach pracy, na których pracownicy mają kontakt z czynnikami biologicznymi; dokonanie właściwej oceny ryzyka w tym zakresie;
- zobowiązywano pracodawców do udostępnienia odpowiednio wyposażonych apteczek I pomocy i zorganizowania pomocy przedlekarskiej.

Napotymano jednak na trudności w prowadzeniu instruktażu podczas kontroli ze względu na pojawiające się zniecierpliwienie u pracodawców wydłużaniem czasu kontroli.

W wyniku przeprowadzanych kontroli stwierdzono, że szanse na podejmowanie programów promocji zdrowia wśród pracowników istnieją przede wszystkim w zakładach pracy o dobrej kondycji ekonomicznej oraz zarządzanych przez menadżerów, rozumiejących zasady nowoczesnego zarządzania.

Rozdział VIII

Higiena radiacyjna

Ochrona przed promieniowaniem jonizującym.

Oddział Higieny Radiacyjnej WSSE w Gdańsku sprawował w 2007 r. nadzór nad 434 medycznymi pracownikami rentgenowskimi stosującymi aparaty rtg w celach diagnostycznych i 64 aparatami rtg bez pracowni (w 2006 r. odp. 355 i 77). W w/w jednostkach stosowanych było (wg stanu na dzień 31 grudnia 2007 r.) 647 aparatów rtg (590 w 2006 r.).

W roku 2007 r. wydano 154 decyzje zezwalające na stosowanie aparatów rtg, 105 decyzji zezwalających na uruchomienie pracowni rtg i 4 decyzje zezwalające na pracę ambulansów rtg. (w 2006 r. odpowiednio 98, 77, 4).

W 2007 r. skontrolowano 148 diagnostycznych pracowni rtg i 26 aparatów rtg bez pracowni (w 2006 r. odp. 107 i 10). Wydano 63 decyzje Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (w 2006 r. 29). Decyzje zostały wydane m. in. ze względu na: brak w pracowniach rtg wymaganej przepisami prawnymi dokumentacji, brak dokumentów potwierdzających stosowanie systemu jakości. Stwierdzono, że wiele pracowni nie rejestruje fizycznych parametrów ekspozycji i nie wykonuje pomiarów parametrów technicznych aparatów rtg. Kontrole wykazały również braki w dokumentowaniu narażenia pracowników stosownie do kategorii narażenia, brak programu szkoleń pracowników w zakresie ochrony radiologicznej zatwierdzonego przez państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego, brak programu ochrony radiologicznej, a także stosowania aparatów rtg bez wymaganego zezwolenia. Inne nieprawidłowości stwierdzane w czasie kontroli dotyczą braku odpowiednich znaków ostrzegawczych na drzwiach pracowni, braku informacji o konieczności powiadomienia o ciąży pacjentki.

Pomiary promieniowania jonizującego wykonywane są przez Laboratorium Badań Radiacyjnych na zlecenia wewnętrzne Oddziału Higieny Radiacyjnej WSSE w Gdańsku oraz zlecenia klientów zewnętrznych.

LBR wykonuje pomiary promieniowania rentgenowskiego na stanowiskach pracy oraz za osłonami stałymi (kontrolując skuteczność zamontowanych osłon) w czasie kontroli odbiorowych, przeprowadzanych po wpłynięciu do PWIS wniosku o wydanie zezwolenia na eksploatację aparatu rtg i/lub uruchomienie pracowni rtg.

Pomiary promieniowania na stanowiskach pracy i za osłonami stałymi przeprowadzane są także w czasie okresowych kontroli użytkowników źródeł promieniowania rentgenowskiego. W roku 2007 wykonano pomiary wokół 150 aparatów rtg (100 w 2006 r.). Pomiary nie wykazały nieprawidłowości. Ekspozycja na promieniowanie rentgenowskie osób zawodowo narażonych i osób postronnych w kontrolowanych jednostkach jest zgodna z zasadą optymalizacji.

Wykonywane są pomiary w zakresie kontroli jakości aparatury stosowanej w rentgenodiagnostyce – wybrane testy specjalistyczne, (wykonywane za pomocą aparatury otrzymanej w ramach projektu Phare 2001 „Radiation protection in diagnostic radiology”, zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 25 sierpnia 2005r. w sprawie warunków bezpiecznego stosowania promieniowania jonizującego dla wszystkich rodzajów ekspozycji medycznej, (Dz.U. nr194, poz. 1625). Wykonano pomiary w zakresie kontroli jakości przy 92 aparatach rtg. W przypadku 19 aparatów rtg stwierdzono niespełnienie wymagań określonych przepisami. Wydano odpowiednie decyzje polecające doprowadzenie parametrów technicznych aparatów do obowiązujących norm. Usterki są sukcesywnie usuwane.

Pomiary skażeń promieniotwórczych.

W województwie pomorskim działają dwie placówki podstawowe pomiarów skażeń promieniotwórczych z siedzibą w Gdyni i w Słupsku. Wykonują badania zawartości beta-promieniotwórczych izotopów cezu i strontu metodą radiochemiczną w próbkach produktów żywnościowych, wody wodociągowej i powierzchniowej oraz pasz.

Zakres badań i rodzaj prób, w których określano stężenie w/w izotopów promieniotwórczych zgodnie są z harmonogramem opracowanym przez Państwową Agencję Atomistyki. Ponadto badane są próbki produktów żywnościowych w ramach badań monitoringowych „Bezpieczeństwo Zdrowotne Żywności”.

Wykonano badania zawartości Cs-137 w 82 próbkach oraz Sr-90 w 3 próbkach.

Wyniki z roku 2007 nie obiegają od wyników z kilku lat ubiegłych. Wyniki oznaczeń przedstawia poniższa tabela.

Rodzaj próbki	Zawartość izotopów promieniotwórczych Cs-137 Bq/kg (Bq/dm³)
Mleko	< 0,5 ÷ 1,3
Mięso (wołowe i wieprzowe)	< 0,5 ÷ 0,8
Ryby morskie i słodkowodne	< 0,5 ÷ 5,0
Warzywa i owoce	< 0,5 ÷ 0,8
Jaja	<0,5 ÷ 0,5
Zboża (pszenica, żyto)	0,5 ÷ 0,5
Woda z sieci wodociągowej	< 0,1
Woda powierzchniowa	< 1,0
Pasze zielone dla zwierząt	< 0,5 ÷ 1,0

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi w zakresie częstotliwości od 0 Hz do 300 GHz.

Oddział Higieny Radiacyjnej sprawował w 2007 r. nadzór nad 385 zakładami, w których stosuje się 1285 urządzeń wytwarzających pola elektromagnetyczne (w 2006 r. odp. 348 i 994).

W 2007 r. w nadzorowanych zakładach przeprowadzono 73 kontrole (63 w 2006) i skontrolowano 60 (58 w 2006 r.) zakładów stosujących urządzenia wytwarzające pole elektromagnetyczne w zakresie 0 Hz – 300 GHz.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 25 decyzji dotyczących głównie obowiązku wykonania pomiarów kontrolnych oraz przeszkolenia pracowników w zakresie bhp.

Zgodnie z posiadaną ewidencją w zakładach stosujących źródła pól e-m zatrudnionych było 2690 osób. Z tego 60 osób pracuje w największym narażeniu na działanie pola elektromagnetycznego (tzn. wskaźnik ekspozycji zawiera się w przedziale $0,5 < W < 1$), a dla 609 osób wskaźnik ekspozycji jest mniejszy tj. $W < 0,5$. Największe narażenie dotyczy osób zatrudnionych przy obsłudze aparatów do elektrochirurgii tzw. lancetronów i zgrzewarek wykorzystywanych w przemyśle.

W 2007 r. rozpatrzono 16 skarg ludności w związku z tym przeprowadzono kontrole połączone z wykonaniem pomiarów. Pomiary nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych wartości natężeń pól elektromagnetycznych.

Działalność opiniodawcza – współpraca z Oddziałem Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego.

OHR opiniuje w zakresie higieny radiacyjnej raporty o oddziaływaniu na środowisko stacji nadawczych w tym stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji nadawczych UKF i TV, urządzeń radiolokacyjnych i radiokomunikacyjnych, urządzeń i linii energetycznych wysokiego napięcia a także projekty planów zagospodarowania przestrzennego terenów, gdzie występują źródła pól elektromagnetycznych. Oddział zajmuje się także opiniowaniem protokołów pomiarów promieniowania elektromagnetycznego wokół urządzeń wytwarzających to promieniowanie. Do zadań OHR należy opiniowanie projektów pracowni rentgenowskich i innych zakładów stosujących źródła promieniowania jonizującego.

W 2007 r. wydano 381 opinie na temat raportów o oddziaływaniu na środowisko stacji bazowych telefonii komórkowej, 49 opinii o oddziaływaniu na środowisko stacji nadawczych radiokomunikacji stałej i ruchomej oraz 7 opinii na temat linii energetycznych wysokiego napięcia. Opracowano 119 opinii na temat osłon stałych pracowni rentgenowskich.

Wnioski

Stan sanitarny województwa pomorskiego w zakresie higieny radiacyjnej, mimo stwierdzanych podczas kontroli nieprawidłowości, nie budzi zastrzeżeń, które mogłyby skutkować zagrożeniami zdrowia dla osób zatrudnionych przy stosowaniu źródeł promieniowania jonizującego lub źródeł pól elektromagnetycznych jak również osób z ogółu ludności. Jak wynika z przeprowadzonych kontroli korzystnym zjawiskiem jest poprawa warunków lokalowych i technicznych w pracowniach rentgenowskich. Problem stanowi natomiast opracowanie i wdrożenie wymaganej przepisami dokumentacji (programy szkoleń, programy ochrony radiologicznej, plany postępowania awaryjnego). Zdaniem użytkowników medycznej aparatury rentgenowskiej duże utrudnienie stanowią dla nich często zmieniające się przepisy prawne a w niektórych przypadkach ich brak.

W dalszym ciągu należy zwrócić uwagę na konieczność pilnej wymiany lub modernizacji stosowanej w zakładach opieki zdrowotnej woj. pomorskiego aparatury rentgenowskiej, niespełniającej wymagań obowiązujących przepisów. Jest to szczególnie istotne w sytuacji, gdy termin dostosowania się w tym zakresie do wymogów Unii Europejskiej upłynął z końcem 2006 r. Nie mniej ważną sprawą jest także dalsze wdrożenie przez jednostki organizacyjne stosujące promieniowanie jonizujące w celach medycznych systemu zarządzania jakością.

Rozdział IX

Warunki sanitarne w szkołach i innych placówkach oświatowo wychowawczych

Na terenie województwa pomorskiego Państwowa Inspekcja Sanitarna skontrolowała w 2007 roku 20 żłobków, 1609 placówek nauczania i wychowania, 26 szkół wyższych oraz 948 placówek wypoczynku zimowego oraz letniego dzieci i młodzieży.

Spośród skontrolowanych obiektów stałych 971 stanowiły różnego rodzaju szkoły, w tym 386 szkół podstawowych, 17 filii szkół podstawowych, 112 gimnazjów, 57 różnych liceów, techników i szkół zawodowych, 249 zespołów szkół ogólnokształcących, 138 zespołów szkół ponadpodstawowych oraz 12 szkół policealnych. Do wymienionych placówek szkolnych uczęszczało 328 727 uczniów.

W 2007 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej skontrolowali również 353 przedszkola – do placówek tych uczęszczało 32 332 dzieci.

Zakres prowadzonego przez Państwową Inspekcję Sanitarną nadzoru obejmował ogół warunków higieniczno – sanitarnych w placówkach oświatowo – wychowawczych oraz placówkach wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży. Ocenie poddano dostosowanie mebli szkolnych i przedszkolnych do wymagań ergonomii, tygodniowe rozkłady zajęć szkolnych w zakresie higieny procesu nauczania, warunki higieniczno - sanitarne w pracowniach komputerowych, realizację wymogów w zakresie stosowania niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych w pracowniach chemicznych, stan sanitarno – techniczny warsztatów szkolnych oraz infrastrukturę do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego. Przeprowadzano również ocenę istniejącego oświetlenia elektrycznego pod względem spełnienia wymagań Polskiej Normy.

Ponadto w trakcie kontroli sanitarnych w placówkach oświatowo - wychowawczych pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zwracali uwagę na zapewnienie uczniom opieki medycznej oraz dożywianie dzieci i młodzieży.

Stan sanitarny placówek oświatowo – wychowawczych

Z danych, jakimi dysponuje Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. pomorskiego wynika, że w 8 placówkach oświatowo – wychowawczych zajęcia odbywały się w budynkach nieprzystosowanych, czyli budowanych w innym celu niż mieszczące się w nich placówki, nie zaadaptowane lub nie w pełni zaadaptowane do programu funkcjonalnego placówki. Problem ten dotyczył 2 przedszkoli, 3 szkół podstawowych oraz 3 zespołów szkół ponadpodstawowych.

W 2007 roku budynki znajdujące się w złym stanie sanitarno - technicznym użytkowały 92 placówki nauczania i wychowania – były to głównie szkoły podstawowe, zespoły szkół ogólnokształcących oraz zespoły szkół ponadpodstawowych.

W zakresie czystości i porządku stwierdzono nieprawidłowości w 24 placówkach, natomiast w złym stanie zarówno sanitarno - technicznym jak i czystości i porządku znajdowało się 8 placówek nauczania i wychowania.

Istotnym elementem warunków higieniczno - sanitarnych jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w czasie pobytu w placówce możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb higienicznych. Dane dotyczące zaopatrzenia placówek oświatowo – wychowawczych w instalacje wodociągowe i kanalizacyjne oraz inne wybrane parametry higieniczne przedstawiono w tabeli nr 1.

Tabela 1. Warunki do utrzymania higieny.

Rodzaj placówki	L. placówek w których stwierdzono brak instalacji wodociągowej	L. placówek w których stwierdzono brak kanalizacji	L. placówek posiadających ustępy zewnętrzne	L. placówek w których stwierdzono ponadnormatywną liczbę uczniów na urządzenia ustępowe	L. placówek w których stwierdzono brak ciepłej wody
przedszkola	-	-	-	3	-
szk. podstawowe + filie	4	3	2	9	13
gimnazja	-	-	-	6	3
zasadnicze szkoły zawodowe	-	-	-	-	-
technika	-	-	-	1	-
licea	-	-	-	2	1
ogólnokształcące zespoły szkół	2	2	1	15	9
szkoły policealne	-	-	-	-	-
placówki pracy pozaszkolnej	-	-	-	-	2
ogółem	6	5	3	36	28

Nie wszystkie placówki na terenie województwa pomorskiego wyposażone były w instalację wodociągową i kanalizacyjną. Brak instalacji wodociągowej odnotowano w 6 placówkach, w tym w 4 szkołach podstawowych / filiach szkół podstawowych oraz w 2 zespołach szkół, natomiast bez kanalizacji funkcjonowało 5 szkół (3 szkoły podstawowe bądź ich filie oraz 2 zespoły szkół).

W przypadku 36 skontrolowanych placówek stwierdzono ponadnormatywną liczbę uczniów na urządzenie ustępowe – nie zachowano obowiązujących standardów dostępności do urządzeń ustępowych. Problem ten dotyczył przede wszystkim zespołów szkół, szkół podstawowych oraz gimnazjów. W przypadku 2 szkół podstawowych oraz 1 zespołu szkół stwierdzono funkcjonowanie ustępów na zewnątrz budynku. Ustępy te były skanalizowane i zaopatrzone w umywalki, ściany i posadzki łatwozmywalne.

Jednym z podstawowych wymogów higienicznych w placówkach pobytu dzieci i młodzieży jest zapewnienie ciepłej wody, mimo to w 28 placówkach oświatowo – wychowawczych odnotowano jej brak – szkoły nie posiadały instalacji ciepłej wody. Problem ten dotyczył głównie szkół podstawowych / filii szkół podstawowych (13) oraz zespołów szkół (9), przy czym w 3 spośród wymienionych zespołów szkół uczniowie mają możliwość korzystania z ciepłej wody w sezonie grzewczym.

Brak ciepłej wody odnotowano również w 2 placówkach pracy pozaszkolnej – w miejsko – gminnym ośrodku kultury oraz w centrum kultury, sportu i turystyki.

W 2007 roku wydano 8 decyzji administracyjnych na doprowadzenie ciepłej wody do umywalk w sanitariatach.

Poprawę stanu higieniczno – sanitarnego egzekwowano wydając zalecenia pokontrolne oraz w drodze postępowania administracyjnego. W 2007 roku wydano 251 decyzji administracyjnych nakazujących doprowadzenie do odpowiedniego stanu pomieszczeń lub urządzeń, najwięcej - 70 na różnego typu zespoły szkół, 68 na szkoły podstawowe oraz 46 decyzji na przedszkola. Wydane przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych decyzje w zdecydowanej większości dotyczyły nakazu doprowadzenia do odpowiedniego stanu brudnych z ubytkami powłok malarskich ścian i sufitów, naprawy zniszczonych podłóg, naprawy bądź wymiany wyeksploatowanej stolarki okiennej lub drzwiowej oraz remontu sanitariatów. Ponadto nakazywano doprowadzenie do odpowiedniego stanu nawierzchni dróg prowadzących do budynków, przejść i boisk, naprawę zniszczonego ogrodzenia oraz zapewnienie odpowiedniej wentylacji.

W roku 2007 w placówkach oświatowo – wychowawczych przeprowadzono szereg remontów. Remonty bieżące przeprowadzono w 778 placówkach oświatowo – wychowawczych, remonty generalne natomiast - w 18 placówkach. Jak wynika z danych zebranych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w 120 placówkach przeprowadzono remonty i modernizację sanitariatów, wymianę instalacji elektrycznej przeprowadzono w 30 placówkach, natomiast stolarkę okienną / drzwiową wymieniono w 152 placówkach. Remonty podłóg przeprowadzono w 157 placówkach, natomiast remonty dachów - w 41 placówkach. Najwięcej remontów bieżących przeprowadzono w szkołach podstawowych, zespołach szkół oraz w przedszkolach, natomiast najwięcej remontów generalnych przeprowadzono w szkołach podstawowych oraz w zespołach szkół.

Podobnie jak w latach ubiegłych w 2007 roku w placówkach oświatowo – wychowawczych odnotowano przypadki występowania toksycznych materiałów budowlanych. Największy problem stanowią ksylament, lepik oraz papa smołowa – materiały budowlane używane w budownictwie w latach -60 – 70tych ubiegłego stulecia, uznane później za toksyczne.

W 2007 roku występowanie toksycznych materiałów budowlanych stwierdzono w 8 placówkach oświatowych na terenie Gdańska, Kartuz, Pruszcza Gdańskiego, Bytowa, Kwidzyna oraz Kościerzyny. Na ich usunięcie wydano 6 decyzji administracyjnych, natomiast w przypadku 2 placówek wystosowano pisma do dyrektorów szkół i Starosty Powiatowego w Pruszczu Gdańskim o podjęcie działań w celu usunięcia toksycznych materiałów budowlanych z warstw podłogowych.

Ponadto w Słupsku zakończono postępowanie administracyjne w przedszkolu (prowadzone od 2006 r.) dot. usunięcia materiałów budowlanych zawierających azbest.

Warunki nauczania i wychowania

Meble

Ławka szkolna, w której uczeń spędza znaczną część czasu w szkole, ma istotny wpływ na jego postawę i zdrowie. Nieodpowiednio dobrane stanowisko pracy ucznia powoduje nieprawidłowe obciążenie poszczególnych części kręgosłupa i mięśni, jest przyczyną zmęczenia dziecka a także prowadzi do deformacji kręgosłupa i utrwalenia wad postawy, które trudno później skorygować. Dlatego też w użytkowaniu mebli szkolnych istotne jest stosowanie zasad ergonomii - dostosowanie wymiarów mebli do wzrostu dzieci i młodzieży.

W 2007 roku ocenę dostosowania mebli do wzrostu przeprowadzono w 376 placówkach dla 916 oddziałów, obejmując badaniem 16782 dzieci. Stwierdzono, że 1763 dzieci (10,5%) w 117 placówkach oświatowo - wychowawczych korzysta z mebli niezgodnie z zasadami ergonomii. Zły stan techniczny mebli szkolnych stwierdzono w 30 placówkach.

Na poprawę dostosowania mebli do wzrostu uczniów oraz na zapewnienie odpowiedniego stanu mebli wydano ogółem 19 decyzji administracyjnych.

W 2007 roku na terenie woj. pomorskiego przeprowadzono również ocenę mebli pod kątem posiadania certyfikatów. Wyniki oceny przedstawiono w tabeli nr 2 (załącznik nr 1).

Oceną objęto 1079 placówek oświatowo - wychowawczych, w 312 placówkach (28,9%) meble nie posiadały certyfikatów, 13,8% skontrolowanych placówek posiadało ponad 50% mebli z certyfikatami, natomiast w 13,44% placówek wszystkie meble posiadały certyfikaty.

Pracownie komputerowe

Komputerowe stanowisko pracy wymaga projektowania ergonomicznego. Właściwe ustawienie komputera, monitora i klawiatury, a także odpowiedniego,

wyprofilowanego krzesła umożliwi mniej obciążającą fizycznie i psychicznie pracę z komputerem.

W 2007 roku dokonano oceny 655 szkolnych pracowni komputerowych w 511 placówkach oświatowo – wychowawczych. Nieprawidłowości stwierdzono w 138 pracowniach, co stanowi 21% skontrolowanych pracowni. Do najczęściej występujących uchybień należą m. in.: brak obrotowych krzesła umożliwiających dostosowanie wysokości krzesła do wzrostu użytkownika, nieodpowiednie oświetlenie / brak badań natężenia oświetlenia elektrycznego, zbyt mała powierzchnia pracowni w stosunku do ilości znajdujących się w niej komputerów, niezachowanie odległości między sąsiadującymi monitorami oraz brak wentylacji.

W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości zalecano organizowanie stanowisk komputerowych zgodnie z zasadami ergonomii, stosowano wystąpienia do dyrektorów szkół, w kilku przypadkach wydano decyzje administracyjne.

Warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego

W 2007 roku podczas bieżących kontroli placówek oświatowo – wychowawczych zwracano szczególną uwagę na infrastrukturę do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Jak wynika z danych zebranych przez PIS, na 971 skontrolowanych szkół w 79 uzyskano poprawę warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego – oddano do użytku 7 nowych obiektów sportowych, w przypadku 24 placówek oświatowo – wychowawczych przeprowadzono modernizację bloków sportowych. Ponadto przeprowadzono szereg remontów, m. in. odmalowywano ściany i sufity, wymieniano podłogi, stolarkę okienną w salach gimnastycznych, odnawiano zaplecze sali gimnastycznej.

W wyniku bieżących kontroli stwierdzono, że 223 szkoły nie posiadały ani sali gimnastycznej ani zastępczej (rekreacyjnej). Salę gimnastyczną jako jedyny obiekt do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiadało 27 placówek, tylko salę rekreacyjną / zastępczą posiadało 26 szkół, w 140 placówkach były wyłącznie boiska sportowe. Szkół, które dysponowały co najmniej dwiema różnymi możliwościami do prowadzenia zajęć takich jak: sala gimnastyczna, sala rekreacyjna, boisko czy basen było 695. Boiska sportowe posiadały 844 placówki.

Żadnych warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego nie posiadały 74 placówki, w przypadku 126 szkół stwierdzono, że uczniowie ćwiczą na korytarzu.

Zły stan sanitarno – techniczny pomieszczeń bloku sportowego stwierdzono w 45 placówkach. Nieprawidłowości dotyczyły m.in. brudnych ścian / sufitów w sali gimnastycznej, zniszczonej podłogi w sali gimnastycznej, stanu sanitarno – technicznego przebieralni oraz pomieszczeń sanitarnych zlokalizowanych przy bloku sportowym.

Możliwość korzystania z basenu, hali sportowej oraz siłowni / klubu fitness miało w 2007 roku 435 placówek oświatowo – wychowawczych, w tym 209 placówek korzystało z basenu, z różnego typu sal sportowych korzystało 128 placówek, z siłowni lub innych np. fitness klub korzystało 98 szkół.

W 2007 roku przeprowadzono ocenę urządzeń i sprzętu sportowego pod kątem posiadania certyfikatów. Wyniki oceny przedstawiono w tabeli nr 3 (załącznik nr 2). Spośród 627 skontrolowanych placówek w 294 (46,9%) stwierdzono urządzenia i sprzęt sportowy bez certyfikatów, natomiast tylko w 41 przypadkach (6,5%) 100% urządzeń i sprzętu sportowego posiadało certyfikaty.

W ramach nadzoru sanitarnego oceniono również możliwość korzystania przez uczniów z natrysków po zajęciach sportowych. Na 971 skontrolowanych szkół różnego typu 512 posiadało salę gimnastyczną z pełnym zapleczem (w tym z natryskami), z czego 495 placówek posiadało czynne natryski z ciepłą wodą. W 85 przypadkach uczniowie w ogóle nie używali natrysków, a w 263 tylko po zajęciach dodatkowych.

Ocena oświetlenia elektrycznego

Jakość oświetlenia jest jednym z istotnych elementów fizycznego środowiska zarówno pracy, nauki jak i życia. Oświetlenie o odpowiednio dobranych cechach zapewnia wystąpienie stanu widzenia zwanego wygodą widzenia. Wystąpienie wygody widzenia podczas odczytywania treści podanych na tablicy oraz odrabiania ćwiczeń wpływa na koncentrację i ułatwia uczniom przyswajanie wiedzy. Odpowiednio dobrane otoczenie świetlne może stworzyć atmosferę motywującą i pobudzającą do działania.

W 2007 roku oceniono oświetlenie elektryczne w 47 placówkach oświatowo – wychowawczych na terenie województwa pomorskiego pod względem spełnienia wymagań normy PN-EN 12464-1:2004 pt. „Światło i oświetlenie. Oświetlenie miejsc pracy. Część 1: Miejsca pracy we wnętrzach”. Ocenie poddano natężenie oraz równomierność oświetlenia elektrycznego. Wyniki przeprowadzonej oceny umieszczono w tabeli nr 2.

Tab. 2. Ocena natężenia oświetlenia elektrycznego

Rodzaj placówki	OŚWIETLENIE SZTUCZNE			
	skontrolowano		stwierdzono niewłaściwe	
	w ilu placówkach	oddziałów	w ilu placówkach	oddziałów
Przedszkola	15	58	11	41
Szkoły podstawowe	15	100	11	76
Gimnazja	2	12	2	8
szkoły ponadgimnazjalne	3	56	2	12
inne	12	92	11	81
RAZEM	47	318	37	218

W wierszu „inne” uwzględniono Zespół Szkół Publicznych, Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, 2 zespoły szkół ponadgimnazjalnych, 5 zespołów szkół ogólnokształcących, warsztaty szkolne zespołu szkół ponadgimnazjalnych, zespół szkół zawodowych oraz ognisko wychowawcze.

Pomiary przeprowadzono w 47 placówkach dla 318 oddziałów. Nieprawidłowości stwierdzono w 218 oddziałach, co stanowi 68,5% oddziałów dla których przeprowadzono badania.

W wyniku przeprowadzonych badań stwierdzono, że nieprawidłowe natężenie oświetlenia elektrycznego występowało najczęściej na następujących stanowiskach pomiarowych:

- tablica w sali lekcyjnej – ponad 80% pomiarów wykazała nieprawidłowości,
- ławka,
- stanowisko komputerowe.

Równomierność oświetlenia elektrycznego była zgodna z Polską Normą na wszystkich badanych stanowiskach.

W ramach działań zmierzających do wyeliminowania nieprawidłowości wydano 21 decyzji dot. poprawy oświetlenia elektrycznego.

Warsztaty szkolne

W 2007 roku na terenie województwa pomorskiego przeprowadzono ocenę realizacji wymogów higieniczno - sanitarnych w 31 warsztatach szkolnych, w których naukę pobiera 6519 uczniów. W wyniku kontroli nieprawidłowości stwierdzono w 13 warsztatach, w tym w 6 przypadkach odnotowano zły stan sanitarno – techniczny pomieszczeń i ciągów komunikacyjnych. Nieprawidłowości w zakresie stosowania środków ochrony indywidualnej stwierdzono w 2 warsztatach, w 2 przypadkach nie zapewniono odpowiednich warunków do utrzymania higieny osobistej. Ponadto odnotowano przypadki nieprawidłowego natężenia oświetlenia elektrycznego oraz braku szatni dla uczniów.

Rozkłady zajęć szkolnych

W 2007 roku ocenę rozkładów zajęć lekcyjnych przeprowadzono w 241 szkołach dla 1539 oddziałów. Niezgodne z zasadami higieny rozkłady zajęć lekcyjnych stwierdzono w 115 placówkach, dla 630 oddziałów (40,9% ogółu ocenionych rozkładów). Najczęściej występujące nieprawidłowości dotyczyły:

- nierównomiernego rozłożenia zajęć dydaktycznych oraz przekroczenia dopuszczalnej maksymalnej liczby godzin lekcyjnych w poszczególnych dniach tygodnia;
- braku różnorodności zajęć w danym dniu – często nie uwzględniano zajęć z elementami ruchu;
- rozpoczynania zajęć lekcyjnych o różnych porach;
- łączenia w kilkunastogodzinne bloki zajęć z tego samego przedmiotu;
- stosowania skróconych pięciominutowych przerw międzylekcyjnych (105 szkół).

W celu wyeliminowania nieprawidłowości w zakresie rozkładów zajęć szkolnych wydawano zalecenia pokontrolne, wystosowywano pisma do dyrektorów szkół a także wystawiano decyzje administracyjne.

Opieka medyczna

Na 971 skontrolowanych szkół, gabinety profilaktycznej opieki zdrowotnej funkcjonowały w 555 placówkach (57,15%).

Opiekę pielęgniarską zapewniono w 817 placówkach (co stanowi 84,14% skontrolowanych szkół), natomiast opiekę lekarza podstawowej opieki zdrowotnej zapewniono w 76 placówkach (7,82%). Opiekę stomatologiczną zapewniło uczniom 57 placówek (5,87%)

W 2007 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, w placówkach oświatowo – wychowawczych odnotowano przypadki występowania wszawicy i świerzbu. Najczęściej problem ten dotyczył dzieci i młodzieży uczęszczających do przedszkoli oraz szkół podstawowych, jednakże przypadki wszawicy stwierdzono również w kilku zespołach szkół. Podczas kontroli sanitarnych pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przekazywali dyrektorom placówek ulotki informacyjne oraz udzielali instruktażu ustnego dot. zachorowań i zapobiegania wszawicy i innym chorobom zakaźnym.

Dożywianie dzieci i młodzieży

W 2007 roku skontrolowano łącznie 999 szkół podstawowych oraz gimnazjów – funkcjonujących zarówno samodzielnie jak i w zespołach – w zakresie prowadzonego przez nie dożywiania dzieci i młodzieży. Informacje dot. dożywiania przedstawiono w tabeli nr 5 (załącznik nr 3).

Ciepłe posiłki wydawano w 738 placówkach (co stanowi 73,87% skontrolowanych szkół), w tym 492 placówki wydawały wyłącznie posiłki jednodaniowe (49,25%). Z ciepłych posiłków skorzystało ogółem 72 410 dzieci (co stanowi 32,12% dzieci uczęszczających do skontrolowanych placówek).

Szkoły organizują dla uczniów również drugie śniadania – w 2007 roku tego typu formę dożywiania zarejestrowano w 117 placówkach, a skorzystało z nich 5617 dzieci. Podawanie uczniom napoju odnotowano w 337 placówkach - z napoju oferowanego przez szkoły skorzystało 43 337 uczniów.

Dzieci i młodzież z najuboższych rodzin objęto dożywianiem dofinansowanym przez ośrodki pomocy społecznej, komitety rodzicielskie i inne organizacje. W 2007 roku z posiłków dofinansowanych skorzystało 44975 uczniów szkół podstawowych i gimnazjów.

Substancje i preparaty chemiczne w szkolnych pracowniach chemicznych

Spośród 971 skontrolowanych szkół różnego typu 249 placówek posiadało w swoich pracowniach chemicznych substancje i preparaty chemiczne. Ilość posiadanych przez szkoły substancji i preparatów niebezpiecznych wynosiła 3819,48 kg, w tym 105,4 kg (2,76%) przeterminowanych (w roku 2006 Państwowa Inspekcja Sanitarna zarejestrowała 1079,65 kg przeterminowanych niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych).

W wyniku kontroli przeprowadzonych przez upoważnionych przedstawicieli Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych odnotowano jeden przypadek braku aktualnego spisu posiadanych substancji i preparatów niebezpiecznych oraz trzy przypadki braku oznakowania bądź oznakowania niezgodnego z przepisami. Nie odnotowano nieprawidłowości w zakresie przechowywania substancji i preparatów niebezpiecznych, przypadków braku kart charakterystyki substancji i preparatów chemicznych również nie stwierdzono.

W jednym przypadku odnotowano brak zlewu z wodą bieżącą ciepłą i zimną na zapleczu gabinetu chemicznego i w gabinecie chemicznym – wydano decyzję administracyjną.

Przeterminowane substancje i preparaty chemiczne, zgodnie z Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Dz. U. Nr 62, poz. 628 z późn. zm.) są odpadami, które sukcesywnie są przekazywane do utylizacji.

Wypoczynek zimowy dzieci i młodzieży

Na terenie województwa pomorskiego w 2007 roku do Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgłoszono 196 placówek wypoczynku zimowego dzieci i młodzieży, w tym 47 form wyjazdowych oraz 149 form w miejscu zamieszkania. W zorganizowanych placówkach wypoczywało ogółem 11883 dzieci i młodzieży, w tym 2444 na zimowiskach wyjazdowych.

Wypoczynek w miejscu zamieszkania organizowany był najczęściej w obiektach całorocznych, będących pod stałym nadzorem Inspekcji Sanitarnej. W ramach tego wypoczynku uczestnicy przebywali na półkoloniach zimowych lub też uczęszczali do szkół, które w tym czasie udostępniły swoim uczniom pracownie komputerowe i sale gimnastyczne.

W czasie trwania wypoczynku przeprowadzono ogółem 198 kontroli stanu sanitarnego. Dwie spośród skontrolowanych placówek nie zapewniły odpowiednich warunków higieniczno – sanitarnych (na osoby odpowiedzialne nałożono mandaty karne), w dwóch przypadkach odnotowano brak aktualnej dokumentacji zdrowotnej personelu pedagogicznego, natomiast właściwej opieki medycznej nie zapewniło uczestnikom wypoczynku 9 placówek.

W czasie trwania ferii zimowych odnotowano 6 przypadków zachorowań w 5 placówkach wypoczynku oraz 2 urazy w 2 placówkach.

W 2007 roku zgłoszono dwie prośby o interwencję w sprawie nieodpowiednich warunków higieniczno – sanitarnych.

Wypoczynek letni dzieci i młodzieży

W 2007 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa pomorskiego zaopiniowała pozytywnie 751 placówek wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym 456 kolonii, 91 obozów, 158 innych form wyjazdowych oraz 46 placówek w miejscu zamieszkania. W zorganizowanych placówkach wypoczywało 76 362 dzieci i młodzieży. W trakcie prowadzenia przez organizatorów działalności wypoczynkowej w 653 placówkach przeprowadzono ogółem 885 kontroli i rekontroli stanu sanitarnego.

Do najczęściej występujących nieprawidłowości odnotowanych w placówkach kolonijnych należą m.in: brak bieżącej czystości i porządku w pokojach mieszkalnych

oraz niewłaściwy stan sanitarno – higieniczny sanitariatów; niezachowany wskaźnik powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego uczestnika; brak aktualnych wpisów w książeczkach zdrowia do celów sanitarno – epidemiologicznych personelu pedagogicznego oraz brak tablic określających zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń i sprzętu sportowego.

Na obozach pod namiotami odnotowano natomiast niewłaściwy stan sanitarno – techniczny pomieszczeń higieniczno – sanitarnych, brak bieżącego porządku i czystości przy namiotach, niedostateczne wyposażenie namiotów oraz zbyt dużą ilość osób zakwaterowanych w namiocie.

W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że w 27 placówkach nie zapewniono odpowiednich warunków sanitarno – higienicznych. W 16 placówkach kontrole wykazały brak aktualnej dokumentacji zdrowotnej personelu pedagogicznego. Organizatorzy 11 placówek nie zapewnili uczestnikom opieki medycznej.

W czasie trwania akcji letniej odnotowano 237 przypadków zachorowań wśród dzieci w 65 placówkach wypoczynku oraz 102 wypadki / urazy w 65 placówkach.

W okresie wakacji do Państwowej Inspekcji Sanitarnej wpłynęło 19 próśb o interwencję, w tym 11 uzasadnionych.

W 2007 roku, w związku ze stwierdzonymi podczas kontroli sanitarnych w placówkach wypoczynku letniego dzieci i młodzieży uchybieniami, nałożono 34 mandaty karne na osoby odpowiedzialne za utrzymanie właściwego stanu i warunków sanitarnych. Organizatorów zobowiązano do usunięcia nieprawidłowości.

W czasie trwania wypoczynku zimowego i letniego w 2007 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna podejmowała różnego rodzaju działania edukacyjne. Organizatorom wypoczynku letniego dzieci i młodzieży pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. pomorskiego przekazywali płyty CD z opracowanym przez Oddział Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia WSSE w Gdańsku poradnikiem „Bezpieczne lato”. Tematyka przekazywanych materiałów dotyczyła m. in. zapobiegania zatruciom pokarmowym, warunków bezpiecznej kąpieli, niebezpieczeństwa zakażenia chorobami (np. borelioza, AIDS).

Ponadto, w związku ze zwiększoną liczbą zachorowań w kraju na inwazyjną chorobę meningokokową, prowadzony nadzór nad warunkami pobytu dzieci i młodzieży w placówkach wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży połączony był z instruktażem w zakresie zapobiegania tej chorobie. Instruktaż dotyczył przestrzegania ogólnych zasad higieny osobistej uczestników wypoczynku, higieny otoczenia, zachowania odpowiedniej powierzchni mieszkalnej i częstego wietrzenia pomieszczeń.

Tabela nr 3. Ocena mebli szkolnych i przedszkolnych

Rodzaj placówki	Liczba szkół/przedszkoli objętych nadzorem/ liczba placówek skontrolowanych pod kątem posiadania certyfikatów	Liczba szkół/przedszkoli skontrolowanych, w których meble posiadają certyfikaty				Liczba szkół/przedszkoli skontrolowanych posiadających meble bez certyfikatów
		do 25% mebli posiadających certyfikaty	do 50% mebli posiadających certyfikaty	powyżej 50% mebli posiadających certyfikaty	100% mebli posiadających certyfikaty	
Przedszkola	357/291	50	54	55	61	71
Szkoły podstawowe + filie	426/348	116	52	39	38	103
Gimnazja	117/96	28	18	16	11	23
LO	47/33	15	0	5	4	9
Zespoły szkół	398/288	99	30	31	29	99
Inne	34/23	6	5	3	2	7
Ogółem	1379/1079	314	159	149	145	312

W kolumnie *Inne* ujęto 31 ośrodków szkolno – wychowawczych oraz 3 młodzieżowe ośrodki wychowawcze.
Dane umieszczone w kolumnie „liczba szkół / przedszkoli objętych nadzorem” pochodzą z października 2007r

Tabela nr 4. Spełnienie wymogów w stosunku do urządzeń i sprzętu sportowego

Rodzaj placówki	Liczba szkół objętych nadzorem/ liczba szkół skontrolowanych pod kątem posiadania certyfikatów	Liczba szkół skontrolowanych posiadających sale gimnastyczne			Liczba szkół skontrolowanych posiadających urządzenia i sprzęt sportowy bez certyfikatów	Liczba szkół skontrolowanych, w których urządzenia i sprzęt sportowy posiadają certyfikaty			
		Pełno-wymiarowe	Zastępcze	Pełnowymiarowe i zastępcze		do 25 % urządzeń i sprzętu posiadającego certyfikaty	do 50 % urządzeń i sprzętu posiadającego certyfikaty	powyżej 50 % urządzeń i sprzętu posiadającego certyfikaty	100 % urządzeń i sprzętu posiadającego certyfikaty
Szkoły podstawowe + filie	426/253	77	125	51	138	50	36	16	13
Gimnazja	117/78	36	18	24	26	27	15	4	6
LO	47/27	13	9	5	12	9	4	1	1
Zespoły szkół	398/252	125	68	59	110	77	32	13	20
Inne	34/17	9	7	1	8	7	1	0	1
Ogółem	1022/627	260	227	140	294	170	88	34	41

W kolumnie *Inne* ujęto 31 ośrodków szkolno – wychowawczych oraz 3 młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Dane umieszczone w kolumnie „liczba szkół / przedszkoli objętych nadzorem” pochodzą z października 2007r.

Tabela nr 5. Prowadzenie dożywiania

Rodzaje placówek	Liczba placówek skontrolowanych	Liczba placówek skontrolowanych, w których stwierdzono:								Liczba dzieci i młodzieży korzystających z posiłków dofinansowywanych
		Wydawanie ciepłych posiłków				Organizowanie śniadań szkolnych		Podawanie napoju		
		liczba placówek wydających		liczba korzystających dzieci i młodzieży		liczba placówek	liczba korzystających	liczba placówek	liczba korzystających	
		ogółem	w tym wyłącznie posiłki jednodaniowe	z pełnych obiadów	z posiłków jednodaniowych					
Szkoły podstawowe	638	475	314	18 301	32 415	90	4 374	241	35 883	31 674
Filie szkół podstawowych	15	1	1	-	68	3	30	11	436	235
Gimnazja	346	262	177	6 909	14 717	24	1 213	85	7 058	13 066
Filie gimnazjów	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Razem	999	738	492	25210	47200	117	5617	337	43377	44975

Rozdział X

Stan sanitarny obiektów żywnościowych, żywienia i przedmiotów użytku

W 2007r. w rejestrze organów PIS woj. pomorskiego ujętych było ogółem 20441 zakładów żywnościowo-żywnieniowych oraz zakładów produkujących i wprowadzających do obrotu materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, w tym 20270 zakładów żywnościowo-żywnieniowych oraz 171 zakładów produkujących i wprowadzających do obrotu materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością

Struktura nadzorowanych obiektów żywnościowo - żywieniowych przedstawiała się następująco:

- 985 zakładów produkcji żywności,
- 12082 zakłady obrotu żywnością, w tym 857 środków do transportu żywności,
- 4991 zakładów żywienia zbiorowego otwartego, w tym 3106 zakładów małej gastronomii,
- 2212 zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego.

W porównaniu do 2006r. liczba obiektów żywnościowo-żywnieniowych zmniejszyła się o 14.

Ponadto pod nadzorem organów PIS w 2007r. znajdowało się:

- 40 zakładów produkujących materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością,
- 131 zakładów wprowadzających do obrotu hurtowego bądź detalicznego materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością.

Skontrolowano 14476 zakładów, ocenie sanitarnej pod kątem spełnienia wymagań poddano 6735 zakładów, z których 243 tj. 3,6% było niezgodnych z wymaganiami.

Ogółem w 2336 obiektach został wdrożony i funkcjonował system HACCP, stanowi to 16,1% obiektów skontrolowanych.

W nadzorowanych zakładach przeprowadzono 22104 kontrole i rekontrole, w tym 1273 kontrole interwencyjne związane między innymi ze skargami konsumentów i powiadomieniami w systemie RASFF.

Państwowi Powiatowi /Graniczni Inspektorzy Sanitarni wydali ogółem 1051 decyzji administracyjnych, w tym 32 dotyczyły unieruchomienia działalności całego obiektu bądź części produkcji oraz 83 decyzje zakazujące wprowadzenia do obrotu środka spożywczego.

W postępowaniu mandatowym nałożono 1829 mandatów karnych na łączną sumę 378 600zł. (średni mandat wyniósł 212 zł). Do sądów grodzkich skierowano 3 wnioski, o ukaranie, a do PWIS w Gdańsku skierowano 18 wniosków o nałożenie kary pieniężnej z art. 103 ust.1 pkt.4 i pkt.5.

W nadzorowanych obiektach pobrano do badań 5188 próbek, 107 próbek tj. 2,0% uległa dyskwalifikacji.

Działalność kontrolno-represyjna w nadzorowanych obiektach w 2007 roku.

Lp.	Działania	Działalność kontrolno-represyjna w obiektach:						Ogółem
		Produkcji żywności	Obrotu żywnością	żywienia zbiorowego otwartego	żywienia zbiorowego zamkniętego	Produkt. mater. i wyrob.	Obrotu mater. i wyrob.	
1.	Liczba obiektów skontrolowanych	899	7838	3762	1875	25	77	14476
2.	Liczba obiektów niezgodnych z wymaganiami	28	124	59	31	-	1	243
3.	Liczba kontroli i rekontroli	1752	11414	5756	3013	34	135	22104
4.	Liczba wydanych decyzji administr. Ogółem w tym: unieruchomienia działalności	149	487	211	202	-	-	1051
		8	10	12	2	-	-	32

	zakładu	zakazu						
	wprowadzania	do						
	produktów	obrotu						
	4	66	7	5	-	-	82	
5.	Liczba mandatów karnych /na kwotę, zł	142/ 31950	958/ 186150	590/ 130100	139/ 30400	-	-	1856/ 378600
6.	Liczba wniosków o ukaranie, w tym do sądu do PWIS o nałożenie kar pieniężnych.	4	8	9	-	-	21	
		-	2	1	-	-	3	
		4	6	8	-	-	18	
7.	Liczba decyzji o nałożeniu kary pieniężnej/ na kwotę, zł	2	8	6	-	-	16/ 38700,-	

Rodzaje obiektów niezgodnych z wymaganiami wyrażone w % w stosunku do obiektów ocenianych.

zakłady produkcji żywności	4,3 %
zakłady obrotu żywności	3,8 %
zakłady żywienia zbiorowego otwartego	3,4 %
w tym zakłady małej gastronomii	3,7 %
zakłady żywienia zamkniętego	2,6 %

Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością - 14,2 %.

Obiekty produkcji niespełniające wymagań uszeregowane wg liczb malejących (ogółem niezgodnych 4,3 %), w tym:

piekarnie	6,9 %
zakłady przemysłu zbożowo- młynarskiego	6,2 %
ciastkarnie	6,0 %
zakłady garmażeryjne	4,1 %
inne wytwórnie żywności	3,5 %

Obiekty obrotu żywności niespełniające wymagań uszeregowane wg liczb malejących (ogółem 3,8 %), w tym:

kioski spożywcze	5,1 %
sklepy spożywcze	4,3 %
magazyny hurtowe	2,1 %

Zakłady żywienia zbiorowego otwartego niespełniające wymagań (ogółem niezgodnych 3,4 %), w tym punkty małej gastronomii niezgodne z wymaganiami 3,7 %.

Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego niespełniające wymagań uszeregowane wg liczb malejących (ogółem niezgodnych 2,6 %), w tym:

stołówki, bursy i internaty	8,3 %
stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych	7,6 %
stołówki szkolne	3,6 %
stołówki w przedszkolach	3,5 %
inne zakłady żywienia	2,5 %
bloki żywienia w domach opieki społecznej	1,6 %
stołówki w domach wczasowych	0,8 %

Hurtownie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością (niezgodny z wymaganiami 1 obiekt, co stanowi 14,2 % w stosunku do ocenianych).

Porównanie stanu sanitarnego obiektów ocenianych jako niespełniające wymagań w 2007 roku do danych z 2006 roku wyrażone w %.

Lp.	Rodzaj obiektów	% obiektów niezgodnych z wymaganiami			
		2007r.	2006r.	wzrost (%)	spadek (%)
1.	Obiekty produkcji żywności ogółem	4,3	7,0	-	2,7
	w tym: - piekarnie	6,9	8,7	-	1,8
	- zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego	6,2	5,8	0,4	-
	- ciastkarnie	6,0	7,7	-	1,7
	- przetwórnice owocowo-warzywne i grzybowe	-	3,0	-	3,0
	- zakłady garmazeryjne	4,1	10,3	-	6,2
	- wytwórnice lodów	-	5,4	-	5,4
	- wytwórnice wyrobów cukierniczych	-	9,0	-	9,0
	- wytwórnice używek	-	50,0	-	50,0
	- automaty do lodów	-	2,4	-	2,4
	- inne wytwórnice żywności	3,5	-	3,5	-
2.	Obiekty obrotu żywności ogółem	3,8	6,9	-	3,1
	w tym: - sklepy	4,3	7,1	-	2,8
	- magazyny hurtowe	2,1	3,6	-	1,5
	- kioski spożywcze	5,6	5,2	-	0,4
3.	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego	3,4	3,5	-	0,1
	w tym punkty małej gastronomii	3,8	4,9	-	1,1
4.	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego ogółem	2,6	2,9	-	0,3
	w tym: - kuchenki niemowlęce	-	9,0	-	9,0
	- stołówki szkolne	3,6	2,4	1,2	-
	- bloki żywienia w szpitalach	-	4,1	-	4,1
	- stołówki w przedszkolach	3,6	3,8	-	0,2
	- domy opieki społecznej	1,5	1,6	-	0,1
	- bursy i internaty	8,3	7,6	0,7	-
	- stołówki na koloniach i obozach	2,2	2,9	-	0,7
	- bufety w zakładach pracy	-	0,8	-	0,8
	- zakłady specjalne i wychowawcze	7,6	10,7	-	3,1
	- domy wczasowe	0,8	4,4	-	3,6
	- inne zakłady żywienia	2,5	-	2,5	-

Obiekty nie figurujące w ewidencji w 2007r:

- wytwórnice substancji dodatkowych

Opis stanu sanitarnego obiektów

Zakłady produkcji żywności: w rejestrach Powiatowych/Granicznej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych znajdowało się ogółem 985 zakładów, skontrolowano 899 zakładów.

Pod względem zgodności z wymaganiami oceniono 637 zakładów, z których 28 tj. 4,3 % nie spełniało wymagań.

W tej grupie obiektów najwyższy procent zakładów niespełniających wymagań stanowiły:

- **piekarnie:** w ewidencji ujętych było 301 zakładów, 281 zakładów skontrolowano, przeprowadzając łącznie 529 kontroli, w tym 24 kontrole interwencyjne.

W 246 zakładach przeprowadzono ocenę zgodności, z czego 17 zakładów (6,9 %) uznano jako niespełniające wymagań. Przyczyną takiej oceny były m.in. brak zabezpieczenia przed szkodnikami, obecność szkodników w zakładzie, niewłaściwa higiena personelu, w tym brak potwierdzenia stanu zdrowia personelu.

Wydano ogółem 67 decyzji administracyjnych, w tym 5 dotyczyło przerwania produkcji. Za bieżące uchybienia sanitarne nałożono 71 mandatów karnych na kwotę 16.100 zł.

W zakładach piekarniczych pobrano 74 próbki do badań laboratoryjnych, z których 3 zostały zakwestionowane.

- **zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego:** w ewidencji ujętych było 21 zakładów, 19 zakładów skontrolowano przeprowadzając 37 kontroli, w tym 4 interwencyjne. 16 zakładów oceniono na zgodność z wymaganiami, 1 zakład (6,2 %) oceniono jako „niezgodny”. Wydano 2 decyzje administracyjne, 1 z nich dotyczyła zakazu wprowadzenia produktu do obrotu. Najczęstsze nieprawidłowości to brak zabezpieczenia przed szkodnikami, niewłaściwy stan techniczny urządzeń.

Pobrano 35 próbek do badań sanitarnych, z których 1 została zakwestionowana.

- **ciastkarnie:** w ewidencji było 189 zakładów, skontrolowano 173 zakłady przeprowadzając w nich 358 kontroli, w tym 13 interwencyjnych. W 133 zakładach przeprowadzono ocenę zgodności z wymaganiami, z czego 8 tj. (6,0%) uznano jako niespełniające wymagań. W postępowaniu administracyjnym wydano 33 decyzje, w tym 1 dotyczyła ograniczenia produkcji. W postępowaniu mandatowym nałożono 29 mandatów karnych na kwotę 5.650 zł. W tej grupie zakładów powtarzającymi się nieprawidłowościami były niewłaściwe przechowywanie surowców, w tym jajek, tłuszczów, drożdży i innych dodatków.

W miejscu produkcji pobrano do badań ogółem 146 próbek m.in. wyrobów ciastkarskich, próbek do badań sanitarnych; żadna z pobranych próbek nie była kwestionowana.

- **zakłady garmażeryjne:** w ewidencji ujętych było 30 zakładów, 27 zakładów skontrolowano przeprowadzając w nich łącznie 55 kontroli, w tym 3 interwencyjne.

W 24 zakładach przeprowadzono ocenę pod kątem zgodności z przepisami prawa żywnościowego. 1 z ocenianych zakładów za brak udokumentowania stanu zdrowia personelu uznano jako „niezgodny” z wymaganiami (4,1%). W postępowaniu administracyjnym wydano 16 decyzji, w tym 1 dotyczyła zakazu wprowadzenia produktu do obrotu. Nałożono 3 mandaty karne na sumę 500,00 zł.

W miejscu produkcji pobrano 33 próbki wyrobów garmażeryjnych, żadna z badanych próbek nie była kwestionowana.

- **inne wytwórnie żywności:** w ewidencji były 53 zakłady, 40 zakładów skontrolowano przeprowadzając w nich 60 kontroli, w tym 3 interwencyjne. W 28 zakładach przeprowadzono ocenę zgodności z wymaganiami, z których 1 zakład tj. 3,5 % oceniono jako „niezgodny”. Wydano 4 decyzje administracyjne, w tym 1 dotyczyła unieruchomienia produkcji. Nałożono 4 mandaty karne na kwotę 1100,00 zł. W tej grupie zakładów produkcyjnych znalazły się m.in. produkcja drożdży, produkcja cukru pudru, prażenie kukurydzy, wypiek wafli itp. W tej zróżnicowanej grupie wytwórni żywności uchybienia dotyczyły zarówno stanu technicznego jak i niezachowania higieny produkcji.

Do sądów grodzkich skierowano 2 wnioski o ukaranie oraz 2 wnioski do PWIS w Gdańsku o nałożenie kary pieniężnej.

Pobrano do badań 7 próbek środków spożywczych, 1 uległa dyskwalifikacji.

Pozostałe niżej wymienione zakłady z grupy obiektów produkcji żywności w ilości 392, zostały ocenione jako zgodne z wymaganiami, były to:

- wytwórnie lodów (w ewid. 53 zakłady)
- automaty do lodów (w ewid. 238 zakładów)
- wytwórnie tłuszczów roślinnych (w ewid. 2 zakłady)
- przetwórnice owocowo – warzywne i grzybowe (w ewid. 48 zakładów)
- browary i słodownie (w ewid. 4 zakłady)
- wytwórnie napojów bezalkoholowych i rozlewnie piwa (w ewid. 6 zakładów)
- wytwórnie naturalnych wód mineralnych, naturalnych wód źródlanych i stołowych (w ewid. 3 zakłady)
- wytwórnie makaronów (w ewid. 4 zakłady)
- wytwórnie wyrobów cukierniczych (w ewid. 15 zakładów)
- wytwórnie koncentratów spożywczych (w ewid. 6 zakładów)
- wytwórnie octu, majonezu i musztardy (w ewid. 2 zakłady)
- wytwórnie chrupek, chipsów i prażynek (w ewid. 4 zakłady)
- wytwórnie suplementów diety (w ewid. 2 zakłady)
- wytwórnie środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego (w ewid. 2 zakłady)
- cukrownie (w ewid. 2 zakłady)

W/w zakłady zostały ocenione jako zgodne z wymaganiami. Przeprowadzono w nich łącznie 492 kontrole, w tym 36 kontroli interwencyjnych. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 23 decyzje administracyjne, w tym 1 decyzję przerwania produkcji lodów w automacie oraz 2 decyzje zakazu wprowadzenia do obrotu środka spożywczego specjalnego przeznaczenia żywieniowego. Nałożono 35 mandatów karnych na kwotę 8.700 zł.

Pobrano 173 próbki do badań laboratoryjnych, z których 21 zostało zakwestionowanych co stanowi 12,1 % próbek zbadanych. Badany asortyment środków spożywczych z tych zakładów to przede wszystkim lody pobrane z wytwórni jak i z automatów, makarony, wyroby cukiernicze i koncentraty spożywcze.

Obiekty obrotu żywnością

Ogółem w ewidencji figurowały 12082 zakłady, w tym 8783 sklepy, 1438 kiosków spożywczych, 589 magazynów hurtowych, 231 obiektów ruchomych i tymczasowych, 857 środków do transportu żywności oraz 181 innych obiektów obrotu żywnością.

W 7838 obiektach przeprowadzono łącznie 11414 kontroli i rekontroli. W podanej liczbie kontroli 877 stanowiły kontrole interwencyjne. Kontrole kompleksowe na zgodność z wymaganiami przeprowadzono w 3169 obiektach, z których 124, tj. 3,8 % nie spełniało wymagań. W 14,8% skontrolowanych obiektach był wdrożony system HACCP.

W grupie zakładów obrotu żywnością wydano ogółem 487 decyzji administracyjnych, w tym 10 decyzji unieruchomienia działalności i 66 decyzji zakazu wprowadzenia produktu do obrotu. Za bieżące uchybienia sanitarne nałożono 958 mandatów karnych na sumę 186 150 zł, ponadto skierowano 2 wnioski do sądów grodzkich oraz 6 wniosków do PWIS w Gdańsku o ukaranie karą pieniężną.

Z obiektów obrotu żywnością pobrano do badań 4392 próbki środków spożywczych i próbek sanitarnych, 54 próbki (1,2 %) zostały zdyskwalifikowane.

W grupie obiektów obrotu żywnością najwyższy procent zakładów niespełniających wymagań stanowiły:

- **kioski spożywcze** (5,1% niezgodnych z wymaganiami).

W ewidencji było zarejestrowanych 1438 kiosków, 737 skontrolowano przeprowadzając 982 kontrole sanitarne w tym 44 kontrole interwencyjne. W 310 kioskach przeprowadzono ocenę zgodności z wymaganiami, w tym 16 oceniono jako niespełniające wymagań. Jak wynika z oceny sanitarnej 69 miało wdrożone elementy systemu HACCP, a 517 stosowało zasady dobrej praktyki higienicznej.

Najczęstszą przyczyną ocen niezgodnych z wymaganiami było niewłaściwe przechowywanie produktów nietrwałych oraz zbyt duży asortyment oferowanej do sprzedaży żywności.

Wydano ogółem 27 decyzji administracyjnych, z których 8 dotyczyło zakazu wprowadzenia produktu do obrotu. Nałożono 96 mandatów karnych na sumę 18650 zł. Do PWIS w Gdańsku wpłynął 1 wniosek o nałożenie kary pieniężnej.

Do badań pobrano 121 próbek środków spożywczych, 3 próbki zostały zdyskwalifikowane.

- **sklepy spożywcze** (4,3 % niezgodnych z wymaganiami).

W ewidencji ujętych było 8783 sklepy, 5684 obiektów zostało skontrolowanych, w których przeprowadzono 8617 kontroli, w tym 711 interwencyjnych. Inspektorzy sanitarni wydali 402 decyzje, z których 7 dotyczyło przerwania działalności, a 56 decyzji dotyczyło zakazu wprowadzenia do obrotu środków spożywczych.

W sklepach nałożono ogółem 796 mandatów karnych na sumę 152 700 zł, skierowano 2 wnioski do sądu grodzkiego oraz 4 wnioski do PWIS w Gdańsku o nałożenie kary pieniężnej. W sklepach najczęściej kwestionowano niezachowanie warunków chłodniczych dla środków spożywczych nietrwałych, brak procedur zabezpieczania i wycofania z obrotu żywności nieodpowiadającej wymaganiom jakości zdrowotnej oraz brak dokumentacji umożliwiającej zidentyfikowanie dostawców a także niewłaściwa higiena personelu.

W sklepach spożywczych pobrano 3869 próbek do badań laboratoryjnych, z których 49 uległo dyskwalifikacji tj. 1,2 % próbek zbadanych.

- **magazyny hurtowe** (2,1 % niezgodnych z wymaganiami).

W 2007 roku w rejestrze zakładów nadzorowanych było 589 magazynów hurtowych, 462 skontrolowano, przeprowadzając 805 kontroli, w tym 92 kontrole interwencyjne. W 275 hurtowniach przeprowadzono kontrole kompleksowe połączone z oceną stanu sanitarnego, z których 6 (2,1 %) oceniono jako niezgodne z wymaganiami. Przyczyną powyższej oceny był brak potwierdzenia stanu zdrowia osób mających kontakt z żywnością, a także brak potwierdzenia jakości wody. W 91 zakładach został wdrożony i funkcjonuje system HACCP.

W nadzorowanych obiektach wydano 53 decyzje administracyjne, w tym 1 dotyczyła przerwania działalności zaś 2 decyzje dotyczyły zakazu wprowadzenia produktu do obrotu.

Ogółem nałożono 40 mandatów karnych na sumę 8 850 zł. W magazynach hurtowych pobrano do badań 398 próbek środków spożywczych, 2 próbki uległy dyskwalifikacji.

Pozostałe obiekty z grupy obiektów obrotu żywnością:

- obiekty ruchome i tymczasowe (w ewid. 231),

- środki do transportu żywności (w ewid. 857),

- inne obiekty obrotu żywnością (w ewid. 184, w tym głównie były to punkty sprzedaży środków spożywczych na stacjach paliw) zostały ocenione jako spełniające wymagania.

W w/w grupach obiektów przeprowadzono łącznie 1010 kontroli sanitarnych, w tym 21 interwencyjnych. Wydano 5 decyzji administracyjnych, w tym 2 decyzje dotyczyły przerwania działalności handlowej w zakresie sprzedaży środków spożywczych nieopakowanych. Za bieżące uchybienia sanitarne nałożono 26 mandatów karnych na sumę 5 950 zł. Do PWIS w Gdańsku wpłynął 1 wniosek o nałożenie kary pieniężnej.

Obiekty żywienia zbiorowego otwartego (ogółem w ewidencji było 4991 zakładów, w tym 3106 punktów małej gastronomii oraz 19 wagonów gastronomicznych).

Skontrolowano 3762 zakłady, w tym 2193 zakłady małej gastronomii i 14 wagonów restauracyjnych.

W 1706 zakładach przeprowadzono kontrole kompleksowe połączone z oceną stanu sanitarnego, 59 ocenianych zakładów (3,4 %) oceniono jako niespełniające wymagań. W grupie zakładów małej gastronomii obiektów „niedostatecznych” było 3,8 %. W grupie obiektów żywienia zbiorowego otwartego 568 zakładów posiada wdrożony system HACCP.

Ogółem w obiektach żywienia zbiorowego otwartego przeprowadzono 5756 kontroli i rekontroli w tym 207 były to kontrole interwencyjne. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali ogółem 211 decyzji administracyjnych, z których 12 dotyczyło unieruchomienia działalności, a 7 dotyczyło zakazu wprowadzania produktu do obrotu. Za

stwierdzone uchybienia sanitarne nałożono 590 mandatów karnych na sumę 130.100 zł. Do sądu grodzkiego skierowano 1 wniosek o ukaranie, a do PWIS w Gdańsku skierowano 8 wniosków o nałożenie kary pieniężnej. 6 spośród skierowanych wniosków do PWIS dotyczyło punktów małej gastronomii, w których bez uzgodnień z organami PIS rozszerzono działalność gastronomiczną lub w ogóle nie zgłaszano takiej działalności pod nadzór organów PIS.

W omawianej grupie zakładów pobrano do badań 78 próbek żywności, 3 próbki zostały zdyskwalifikowane.

Obiekty żywienia zbiorowego zamkniętego (w ewidencji ujętych było ogółem 2212 zakładów).

Ogólny procent obiektów niespełniających wymagań wynosił 2,6%. Kontrole sanitarne w ilości 3113 zostały przeprowadzone w 1875 obiektach. 1194 zakłady zostały ocenione pod kątem wymagań sanitarno-higienicznych i zdrowotnych, w tym 31 zakładów (2,6%) oceniono jako niespełniające wymagań.

Spośród skontrolowanych 18775 zakładów, 358 posiada wdrożony system HACCP co stanowi 19% obiektów skontrolowanych. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali ogółem 202 decyzje administracyjne, z których 2 dotyczyły zamknięcia zakładu zaś 5 decyzji dotyczyło zakazu wprowadzania produktu do obrotu. Za uchybienia natury bieżącej i porządkowej nałożono 139 mandatów karnych na sumę 30 400 zł. Wniosków o ukaranie do sądu bądź do PWIS nie kierowano.

W tej grupie zakładów pobrano do badań 234 próbki, z których w ramach ustalania przyczyny zatruć pokarmowych zbadano 98 próbek kontrolnych posiłków, 9 próbek wody i 52 próbki tzw. „sanitarne”. Z ogółem zbadanych 234 próbek zakwestionowano 24 tj. 10,2%. W ramach oceny jakości żywienia zbadano 27 próbek posiłków obiadowych.

W grupie zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego najwyższy odsetek zakładów nie spełniających wymagań stanowiły:

- **stołówki w bursach i internatach** (8,3 % zakładów niespełniających wymagań).

Pod nadzorem organów PIS w 2007 roku były 32 zakłady, skontrolowano w ciągu roku szkolnego 30 zakładów przeprowadzając 77 kontroli i rekontroli sanitarnych, w tym 1 kontrolę interwencyjną. W 24 zakładach przeprowadzono ocenę stanu sanitarnego pod kątem zgodności z wymaganiami, w tym 2 zakłady (8,3 %) oceniono jako niespełniające wymagań. Oceny zakładów jako niezgodnych z wymaganiami dotyczyły obiektów, w których dominowały uchybienia techniczne, w tym niewłaściwe wyposażenie np. brak wystarczającej ilości urządzeń chłodniczych.

W 9 zakładach wdrożono system HACCP.

Poprawę stanu technicznego stołówek egzekwowano w postępowaniu administracyjnym wydając 9 decyzji terminowych. Poprawę bieżącego stanu porządkowego egzekwowano mandatami karnymi; nałożono 2 mandaty karne na sumę 1000 zł.

Ze stołówek burs i internatów pobrano do badań 26 próbek, żadna z badanych próbek nie była kwestionowana.

- **stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych** (w ewidencji 43 zakłady).

Skontrolowano 36 zakładów przeprowadzając 64 kontrole i rekontrole. W 26 zakładach przeprowadzono ocenę zgodności stanu sanitarnego z wymaganiami. 2 stołówki tj. 7,5 % oceniono jako „niezgodne”, a przyczyną takiej oceny był zły stan techniczny, w tym brak zabezpieczenia przed szkodnikami.

W 7 stołówkach omawianej grupy obiektów wdrożono system HACCP.

W nadzorowanych zakładach Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wydali 7 decyzji administracyjnych nakazujących poprawę stanu technicznego oraz 5 mandatów karnych na sumę 900 zł.

Z omawianej grupy zakładów pobrano do badań 15 próbek, żadna z badanych próbek nie była kwestionowana.

- **stołówki w przedszkolach** (w ewidencji 359 stołówek, w tym 16 z żywieniem cateringowych).

Skontrolowano 313 stołówek, przeprowadzając w nich 418 kontroli i rekontroli. Na prośbę osób interweniujących przeprowadzono 6 kontroli. 256 stołówek przedszkolnych oceniono

pod kątem oceny zgodności z wymaganiami, 9 z ocenianych stołówek oceniono jako niespełniające wymagań (3,5 %). Taką ocenę uzyskały przed wszystkim stołówki przedszkoli znajdujące się w starych obiektach, w których nie jest możliwa prawidłowa funkcjonalność pomieszczeń, np. brak pomieszczeń do obróbki wstępnej, dostawa towaru poprzez pomieszczenia produkcyjne, niewłaściwie usytuowana toaleta dla personelu kuchennego.

W 86 stołówkach przedszkolnych wdrożono system HACCP. Ogółem w tej grupie stołówek wydano 29 decyzji administracyjnych zobowiązujących do poprawy stanu technicznego, w 10 przypadkach zastosowano mandaty karne na sumę 1950 zł.

Z liczby 313 skontrolowanych stołówek 12 nie prowadziło produkcji posiłków obiadowych korzystając z usług firm cateringowych.

- **inne zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego** (w ewidencji 112 zakładów).

Do tej grupy zaliczono miejsca produkcji i spożywania, bądź tylko miejsca spożywania posiłków regeneracyjnych, małe pensjonaty, tzw. „zielone szkoły” itp.

Skontrolowano 97 zakładów, w 39 przeprowadzono ocenę zgodności z wymaganiami, 1 zakład (2,5%) oceniono jako „niezgodny” za brak właściwego stanowiska do mycia naczyń stołowych. Ogółem w tej grupie obiektów przeprowadzono 118 kontroli, w tym 9 kontroli interwencyjnych. Wydano 2 decyzje administracyjne a także nałożono 4 mandaty karne na sumę 850 zł.

Pobrano do badań 23 próbki, z których 10 tj. 43 % zakwestionowano.

- **stołówki na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach** (w ewidencji 394 stołówki).

Skontrolowano 313 stołówek przeprowadzając w nich 523 kontrole sanitarne, w tym 16 interwencyjnych. W 91 stołówkach przeprowadzono kontrole kompleksowe połączone z oceną stanu sanitarnego, 2 stołówki tj. 2,2% zostało uznanych jako niespełniające wymagań. W postępowaniu administracyjnym wydano 12 decyzji, z których 1 dotyczyła przerwania działalności gastronomicznej zaś 2 decyzje dotyczyły zakazu produkcji i serwowania konsumentom deserów z udziałem surowych jaj. W okresie funkcjonowania stołówek nałożono 37 mandatów karnych na sumę 8350 zł.

Najczęściej powtarzające się nieprawidłowości to brak potwierdzenia stanu zdrowia personelu, którego rotacja w okresie letnim jest bardzo duża, nieznanomość podstawowych zasad przestrzegania higieny przez personel, brak próbek kontrolnych żywności lub niewłaściwe odkładanie i przechowywanie tych próbek.

- **bloki żywienia w domach opieki społecznej** (w ewidencji 92 obiekty, w tym 5 z żywieniem cateringowym).

Skontrolowano 84 obiekty, z których 5 nie prowadziło produkcji posiłków korzystając z usług firm cateringowych. 64 bloki żywienia w domach opieki społecznej poddano ocenie sanitarnej pod kątem zgodności z wymaganiami, 1 tj. 1,5 % z ocenianych zakładów nie spełniał wymagań; dotyczyło to zakładu, który został uruchomiony bez żadnych uzgodnień z inspekcją sanitarną, nie spełniając podstawowych wymagań takich jak: prawidłowe mycie i dezynfekcja naczyń stołowych, niewłaściwy stan zdrowia personelu, kontrola jakości wody, usuwania odpadów itp.

W 18 obiektach bloki żywienia funkcjonują z wdrożonymi zasadami systemu HACCP.

Ogółem przeprowadzono 136 kontroli, w tym 3 kontrole interwencyjne, wydano 11 decyzji administracyjnych, w tym 1 dotyczyła czasowego unieruchomienia działalności bloku żywienia. Postępowania mandatowego nie stosowano.

- **stołówki w domach wczasowych** (w ewidencji 313 obiektów).

281 obiektów skontrolowano, przeprowadzając w nich 511 kontroli, w tym 8 kontroli interwencyjnych, 119 stołówek w domach wczasowych poddano ocenie sanitarnej pod kątem spełnienia wymagań, w tej liczbie 1 stołówka tj. (0,8 %) została oceniona jako niezgodna z wymaganiami za nieprawidłowe mycie i dezynfekcję naczyń stołowych oraz brak potwierdzenia stanu zdrowia personelu kuchennego.

W 55 stołówkach całorocznie działających domów wczasowych został wdrożony funkcjonuje system HACCP.

W postępowaniu administracyjnym wydano ogółem 40 decyzji, z których 2 dotyczyły zakazu serwowania konsumentom surówek niewiadomego pochodzenia.

Za bieżące uchybienia w stanie sanitarno-higienicznym nałożono ogółem 39 mandatów karnych na sumę 9400 zł.

Zakłady z grupy obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego ocenione jako spełniające wymagania to:

- stołówki pracownicze (w ewid. 40 zakładów),
- bufety przy zakładach pracy (w ewid. 175 zakładów),
- bloki żywienia w szpitalach (w ewid. 37 zakładów, w tym 16 funkcjonujące w systemie cateringowym),
- kuchenki niemowlęce (w ewid. 24 kuchenek),
- bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach (w ewid. 8 zakładów),
- stołówki w żłobkach i domach małego dziecka (w ewid. 19 zakładów),
- stołówki w domach dziecka i młodzieży (w ewid. 12 zakładów),
- stołówki studenckie (w ewid. 7 zakładów),
- zakłady usług cateringowych (w ewid. 7 zakładów),

Ogółem w w/w grupach zakładów tzw. „dobrych” w ewidencji figurowało 329 zakładów. Skontrolowano 283 zakłady przeprowadzając ogółem 469 kontroli, w tym 11 interwencyjnych. 64 spośród obiektów skontrolowanych posiada wdrożone zasady systemu HACCP. Wydano łącznie 23 decyzje administracyjne, z których 1 dotyczyła zakazu wprowadzania do obrotu produktów spożywczych przeterminowanych. Nałożono łącznie 31 mandatów karnych na sumę 6 650 zł.

- Wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W ewidencji było 40 zakładów, 25 zakładów skontrolowano przeprowadzając w nich 34 kontrole sanitarne, w tym 1 kontrolę interwencyjną. W 15 zakładach przeprowadzono ocenę zgodności stanu sanitarnego z wymaganiami uznając je za zgodne z wymaganiami. W postępowaniu administracyjnym wydano 1 decyzję nakazującą poprawę stanu technicznego. Mandatów karnych nie stosowano.

- Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

W ewidencji było ujętych 131 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. 77 miejsc obrotu hurtowego i detalicznego zostało skontrolowane, w których przeprowadzono łącznie 135 kontroli, w tym 56 interwencyjnych w ramach między innymi systemu RASSF. Mandatów karnych nie stosowano, wydano 1 decyzję zobowiązującą do poprawy stanu technicznego zakładu, który jako jedyny spośród skontrolowanych został oceniony jako niezgodny z wymaganiami.

Ocena sposobu żywienia w zakładach zamkniętych żywienia zbiorowego

W 2007 roku oceniono sposób żywienia w 416 zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego, przeprowadzając 423 oceny teoretyczne oraz 27 ocen laboratoryjnych.

Ocenę jakości żywienia przeprowadzono w 13 grupach zakładów żywienia zbiorowego, w tym w:

- 129 stołówkach przedszkolnych,
- 95 stołówkach szkolnych,
- 51 stołówkach na koloniach, półkoloniach, obozach i zimowiskach,
- 38 stołówkach w domach wczasowych,
- 36 w domach opieki społecznej,
- 22 stołówkach zakładów specjalnych i wychowawczych,
- 11 szpitalach,
- 10 stołówkach w domach dziecka i młodzieży,
- 8 stołówkach w żłobkach i domach małego dziecka,
- 8 stołówkach w bursach i internatach,
- 2 stołówkach studenckich,
- 2 kuchenkach niemowlęcych,
- 4 „innych” zakładach żywienia.

Błędy żywieniowe były stwierdzone zarówno na etapie planowania żywienia jak i realizacji.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości dotyczyły:

- niewłaściwego zbilansowania dziennej racji pokarmowej, tzn. wyższego spożycia tłuszczów w stosunku do ilości zalecanej,
- niskiego spożycia produktów mlecznych, dostarczających oprócz pełnowartościowego białka zwierzęcego dobrze przyswajalnego wapnia,
- niskiego spożycia warzyw i owoców szczególnie w postaci surowej, a zatem występujące niedobory witamin, głównie witaminy C,
- małe spożycie produktów bogatych w błonnik i witaminy z grup B,

Oceny laboratoryjne posiłków obiadowych potwierdzały błędy z oceny teoretycznej tj. zbyt wysoka wartość energetyczna wynikająca z dużej zawartości tłuszczu.

Nadzór nad obiektami produkcji, konfekcjonowania i obrotu kosmetykami.

W 2007 roku w ewidencji zakładów nadzorowanych, ujętych było 271 zakładów produkcji i obrotu kosmetyków, w tym:

- 21 zakładów produkujących kosmetyki
- 6 zakładów konfekcjonujących kosmetyki
- 244 zakłady obrotu hurtowego i detalicznego kosmetykami.

Skontrolowano 216 zakładów, przeprowadzając w nich 778 kontroli, w tym większość kontroli w ramach powiadomienia RAPEX (1 zakład był kontrolowany średnio 3,6 razy do roku).

W skontrolowanych zakładach oceniono:

- warunki produkcji w 10 zakładach,
- dokumentację dotyczącą kosmetyku w 11 zakładach,
- oznakowanie opakowań jednostkowych w 92 zakładach.

W pozostałych obiektach kontrole dotyczyły powiadomień w ramach RAPEX.

Nieprawidłowości w zakresie kontrolowanych zagadnień nie stwierdzono, nałożono zaledwie 1 mandat karny na kwotę 500 PLN. Postępowania administracyjnego nie prowadzono.

W skontrolowanych miejscach sprzedaży kosmetyków pobrano 27 próbek do badań mikrobiologicznych m.in.: mleczko, tonik, krem do twarzy dla dorosłych, preparat do demakijażu, fluid płynny do twarzy oraz kosmetyki pielęgnacyjne dla dzieci. Żadna z pobranych próbek nie była kwestionowana.

Bezpieczeństwo zdrowotne krajowych środków spożywczych.

W ramach urzędowej kontroli żywności organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzają ocenę bezpieczeństwa żywności znajdującej się na rynku. W tym celu pobierane są u producentów na każdym etapie działalności przedsiębiorstwa branży spożywczej oraz z obrotu handlowego próbki środków spożywczych, które badane są pod kątem obecności zanieczyszczeń chemicznych, mikrobiologicznych, biologicznych, znakowania, cech organoleptycznych oraz zawartości dozwolonych substancji dodatkowych. Badania przeprowadzane są w celu wyeliminowania z rynku żywności, która nie spełnia przepisów Unii Europejskiej oraz przepisów krajowych.

Badania przeprowadzane są w akredytowanych laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Gdańsku, Gdyni, Słupsku i Kwidzynie, które należą do Zintegrowanego Systemu Badania Żywności w woj. pomorskim, w laboratoriach Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Białymstoku, Olsztynie, Włocławku, Szczecinie i Tarnobrzegu oraz w instytutach naukowych.

W laboratoriach badania żywności poza województwem pomorskim zbadano 117 próbek pod kątem zawartości 3-MCPD, obecności materiału genetycznie modyfikowanego, zawartości histaminy, obecności *Camphylobacter*, stosowania promieniowania jonizującego, zawartości mikotoksyn T-2 i HT-2 oraz akryloamidu.

W 2007 roku w laboratoriach należących do Zintegrowanego Systemu Badania Żywności zbadano 5430 krajowych środków spożywczych pobranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu w różnych obiektach żywnościowo-żywieniowych. W porównaniu z 2006 rokiem zwiększeniu, o około 1000, uległa liczba zbadanych próbek krajowych.

Przeprowadzono badania mikrobiologiczne 4125 próbek, w tym w kierunku obecności Salmonelli 3374 próbek i w kierunku Listerii 1830 próbek.

Pod względem zanieczyszczeń chemicznych zbadano 1278 próbek, tym:

- 466 w kierunku metali szkodliwych dla zdrowia,
- 75 w kierunku pozostałości pestycydów,
- 42 w kierunku mikotoksyn,
- 40 w kierunku azotanów
- 364 na zawartość substancji dodatkowych dozwolonych,
- 5 na obecność organizmów GMO,
- 286 na inne parametry.

Ponadto oceniono 4934 próbki pod względem cech organoleptycznych, 2992 próbki pod względem prawidłowości znakowania, 1269 próbek w kierunku obecności zanieczyszczeń biologicznych i 128 próbek w kierunku zanieczyszczeń fizycznych.

Ze względu na niewłaściwą jakość zdrowotną zdyskwalifikowano ogółem 72 próbki produktów spożywczych, co stanowi 1,3 % wszystkich zbadanych próbek. W stosunku do roku ubiegłego liczba próbek zdyskwalifikowanych wzrosła dwukrotnie. Pod względem parametrów mikrobiologicznych zakwestionowano 55 próbek, w tym za obecność Salmonelli 13 próbek i 8 próbek za zanieczyszczenie Listerią. Podobnie jak w latach ubiegłych obecność bakterii chorobotwórczych stwierdzono w wyrobach ciastkarskich, w makaronach z udziałem jaj i w przetworach mlecznych. Pozostałe dyskwalifikacje dotyczyły m. in. niedozwolonej obecności bakterii w wodach butelkowanych oraz nadmiernej ilości drobnoustrojów w produktach mlecznych, w tym w lodach.

W wyniku badań chemicznych zdyskwalifikowano 3 próbki za obecność pozostałości pestycydów - ditiokarbaminianu w szpinaku i karbendazymu w pieczarkach oraz 1 próbkę kukurydzy na popcorn za nadmierną ilość mikotoksyny - deoksyniwalenolu (DON).

Pozostałe dyskwalifikacje dotyczyły nieprawidłowego znakowania, obecności zanieczyszczeń biologicznych, zmienionych cechy organoleptycznych oraz innych parametrów.

W 2007 roku zbadano 140 próbek materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością wykonanych z tworzyw sztucznych oraz naczyń porcelanowych i papieru. W wyniku przeprowadzonych badań zdyskwalifikowano i wycofano z obrotu chińskie salaterki z melaminy, w których stwierdzono nadmierną migrację formaldehydu

Bezpieczeństwo zdrowotne importowanych środków spożywczych.

Żywność pochodzenia roślinnego oraz materiały i wyroby do kontaktu z żywnością przywożone z krajów trzecich podlegają granicznej kontroli sanitarnej na przejściach granicznych w Gdyni i Gdańsku oraz w składach celnych. Każda partia importowanej żywności podlega kontroli dokumentacji i oględzinom, a także w uzasadnionych przypadkach pobierane są do badań laboratoryjnych próbki tych produktów w celu oceny ich bezpieczeństwa i jakości zdrowotnej pod względem kryteriów zawartych w przepisach wspólnotowego lub krajowego prawa żywnościowego. Każda partia środka spożywczego i materiału lub wyrobu przeznaczonego do kontaktu z żywnością oceniona w ramach granicznej kontroli sanitarnej otrzymuje świadectwo spełnienia wymagań zdrowotnych. Warunkiem dopuszczenia danego środka spożywczego do obrotu na terenie Unii Europejskiej jest uzyskanie pozytywnego świadectwa jakości zdrowotnej. Partie towaru, których oceny nie można dokonać na przejściu granicznym przekazywane są zawiadomieniem do właściwych powiatowych stacji sanitarnych w kraju.

W 2007 roku na podstawie oględzin towaru na przejściach granicznych dopuszczono do obrotu 7052 partie środków spożywczych, w tym 654 partie herbaty paczkowanej, 330 partii kawy rozpuszczalnej, 330 partii owoców świeżych, 154 partie owoców suszonych, 5419 innych środków spożywczych oraz 165 partii substancji pomagających w przetwarzaniu. W porównaniu z rokiem 2006 ilość partii towarów dopuszczonych do obrotu na podstawie oględzin uległa zmniejszeniu o 967 partii.

W trakcie granicznej kontroli sanitarnej oceniono na podstawie badań laboratoryjnych 6456 partii towarów, w tym 433 partie herbaty luzem, 2589 partii kawy surowej, 174 partie

ryżu i 3260 partii innych produktów żywnościowych, w tym 1027 partii orzechów arachidowych, laskowych i pistacjowych.

Łącznie w 2007 roku oceniono na podstawie przeprowadzonych badań i w wyniku oględzin w ramach granicznej kontroli sanitarnej na przejściach granicznych 13 508 partii surowców oraz przetworzonych produktów spożywczych. W stosunku do roku ubiegłego oceniono o 1285 partii mniej.

Udział procentowy poszczególnych rodzajów żywności, które ocenione zostały na przejściach granicznych w Gdyni i w Gdańsku przedstawia poniższy wykres.

Do badań laboratoryjnych pobrano 6859 próbek żywności importowanej, w tym do badań fizyko-chemicznych pobrano 6714 próbek oraz do badań mikrobiologicznych pobrano 145 próbek. W zakresie zanieczyszczeń chemicznych zbadano 284 próbki, natomiast pod względem parametrów fizycznych na obecność szkodników, ciał obcych, cech organoleptycznych zbadano 6430 próbek.

W wyniku przeprowadzonych badań chemicznych zdyskwalifikowano ze względu na nadmierną zawartość aflatoksyn 6 partii produktów, w tym 2 partie orzechów arachidowych z Chin i z Nikaragui, 1 partię ryżu z Pakistanu i po 1 partii chili, curry i gałki muszkatołowej z Indii.

Badania fizyczne wykazały obecność zanieczyszczeń biologicznych, w tym zapleśnienia, obecność szkodników i ich pozostałości, ciał obcych oraz zmienione cechy organoleptyczne w takich produktach importowanych jak: kawa surowa, suszone owoce, ziarno słonecznika, przyprawy, ryż i fasola. Produkty te decyzjami Państwowego Granicznego Inspektora Sanitarnego w Gdyni zostały zwrócone do dostawcy, zniszczone lub przeznaczone do rekondycji.

Ogółem 21 partii w/w produktów zostało zwróconych do dostawcy, 1 partia bananów została zniszczona, 7 partii towaru otrzymało zgodę na rekondycję pod nadzorem właściwych władz sanitarnych, a 1 partię ryżu przekazano do produkcji spirytusu technicznego.

Pod względem badań mikrobiologicznych, podobnie jak w roku ubiegłym, dyskwalifikacji nie uległa żadna partia żywności importowanej.

Ze względu na wysoki poziom ochrony konsumentów w Unii Europejskiej niektóre rodzaje środków spożywczych poddawane są przez Komisję Europejską szczególnym rygorom kontrolnym. Dotyczą one m. in. orzechów arachidowych, laskowych, pistacjowych, migdałów, fig, rodzynek oraz ich produktów pochodzących z Chin, Turcji, Egiptu, Brazylii,

Iranu i USA ze względu na zanieczyszczenie aflatoksynami. W ramach realizacji decyzji Komisji Europejskiej skontrolowano 296 partii wymienionych produktów, w tym z 36 partii tych produktów pobrano do badań próbki. Dyskwalifikacji uległa 1 partia orzechów arachidowych z Chin.

Granicznej kontroli sanitarnej podlegają również materiały i wyroby do kontaktu z żywnością pochodzące z krajów trzecich, w tym wyroby porcelanowe, wyroby ze stali nierdzewnej, folie do pakowania żywności oraz wyroby z tworzyw sztucznych. W 2007 roku dokonano oględzin 3469 partii tych towarów. Do badań pobrano 19 próbek naczyń porcelanowych oraz 3 próbki wyrobów z tworzyw sztucznych. Wyniki badań potwierdziły zgodność tych wyrobów z obowiązującymi przepisami.

W 2007 roku na przejściu granicznym w Gdyni i w Gdańsku oceniono ogółem 16 977 partii żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością. Ponadto przekazano do kontroli u odbiorcy 6483 partie tych produktów kierując zawiadomienia o przekroczeniu granicy do właściwych powiatowych stacji sanitarnych.

W ramach granicznej kontroli sanitarnej przeprowadzanej w składach celnych przez pracowników powiatowych stacji sanitarnych województwa pomorskiego oceniono:

- 515 partii środków spożywczych, w tym głównie suplementy diety,
- 120 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, wydając 244 świadectwa jakości zdrowotnej.

RASFF – System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Środkach Żywności Zwierząt

W 2007 roku w ramach systemu RASFF do Krajowego Punktu Kontaktowego w Warszawie przesłano 40 powiadomień o produktach żywnościowych oraz materiałach i wyrobach przeznaczonych do kontaktu z żywnością, w tym 38 dotyczących żywności oraz 2 powiadomienia obejmujące materiały i wyroby do kontaktu z żywnością.

Ogółem przesłano do Krajowego Punktu Kontaktowego 5 powiadomień alarmowych, które dotyczyły chińskich salatek z melaminy ze względu na migrację formaldehydu, wód butelkowanych z powodu zanieczyszczeń mikrobiologicznych oraz kukurydzy na popcorn ze względu na obecność nadmiernej ilości mikotoksyn.. Produkty te zostały wycofane z rynku przez producentów lub importerów przy współpracy z pracownikami pionu higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku woj. pomorskiego.

Powiadomieniami informacyjnymi objęto środki spożywcze, które nie spełniały kryteriów zawartych w przepisach Unii Europejskiej lub krajowych. Ze względu na przekroczenie dopuszczalnych pozostałości pestycydów w szpinaku i pieczarkach znajdujących się w obrocie przesłano 3 powiadomienia informacyjne.

Pozostałe 32 powiadomienia informacyjne dotyczyły partii towarów, które zostały zatrzymane w trakcie granicznej kontroli sanitarnej na przejściu granicznym w Gdyni przed wprowadzeniem do obrotu na teren Unii Europejskiej:

- ze względu na zagrożenie spowodowane nadmierną ilością mikotoksyn zakwestionowano 5 partii produktów, w tym 2 partie orzechów ziemnych oraz po jednej partii przypraw – gałki muskatołowej, chili mielonego i curry mielonego,
- ze względu na zagrożenie wynikające z obecności pleśni, stęchło-pleśniowego zapachu lub obecności szkodników zakwestionowano 20 partii towarów, w tym 5 partii ziaren słonecznika, 4 partie orzechów ziemnych, 3 partie kawy Robusty, 3 partie suszonych owoców, 2 partie przypraw oraz po jednej partii fasoli, ryżu i ziaren sezamu łuskanego,
- przyczyną pozostałych 7 powiadomień była obecność ciał obcych oraz niezgodności w dokumentacji (brak prawidłowego oznakowania).

W/w produkty nie przekroczyły granicy Polski i zostały zniszczone lub odesłane do kraju producenta lub importera.

Rozdział XI

Działalność w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia

1. Wprowadzenie

Działania podejmowane w 2007 roku przez pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia wynikały z założeń krajowych, regionalnych i lokalnych programów oraz z sytuacji epidemiologicznej w województwie pomorskim. W 2007 roku w Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa pomorskiego zatrudnionych było 32 specjalistów oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia, spośród których 27 (84%) posiadało wykształcenie wyższe, głównie pedagogiczne, medyczne i socjologiczne. Do ich zadań należało inicjowanie i koordynowanie działalności oświatowo-zdrowotnej i promocji zdrowia w szerokiej współpracy środowiskowej.

Tematyka działalności oświatowo-zdrowotnej i promocji zdrowia dotyczyła:

- profilaktyki chorób układu krążenia,
- profilaktyki schorzeń układu oddechowego,
- profilaktyki nowotworowej,
- profilaktyki uzależnień, w tym: palenia tytoniu,
- picia alkoholu i zażywania substancji psychoaktywnych,
- profilaktyki HIV/AIDS,
- profilaktyki chorób zakaźnych wieku dziecięcego,
- profilaktyki innych chorób zakaźnych (WZW typu A i B, Hib, grypa),
- profilaktyki próchnicy i chorób przyzębia,
- profilaktyki cukrzycy,
- pierwotnej profilaktyki wad cewy nerwowej,
- promocji zdrowia psychicznego,
- higieny osobistej i otoczenia,
- zapobiegania zatruciom pokarmowym,
- propagowania szczepień ochronnych,
- promowania zdrowego stylu życia, w tym zbilansowanej diety i aktywności fizycznej,
- zapobiegania wypadkom, ze szczególnym uwzględnieniem wypadków drogowych,
- opieki nad matką i dzieckiem.

Programy i akcje prozdrowotne inicjowane i przeprowadzane przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. pomorskiego skierowane były do:

- rodziców i opiekunów dzieci,
- dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym,
- młodzieży szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych,
- studentów,
- nauczycieli,
- wychowawców i pedagogów szkolnych,
- kobiet w wieku rozrodczym,
- pacjentów zakładów opieki zdrowotnej,
- konsumentów produktów spożywczych,
- pracowników zakładów pracy, w szczególności zakładów produkujących i wprowadzających żywność do obrotu,
- pracowników służby zdrowia (lekarzy, pielęgniarek, położnych i pielęgniarek środowiska szkolnego),
- strażników miejskich, strażaków, policjantów, żołnierzy,
- pracowników służby więziennej.

Liczba placówek objętych nadzorem w ramach działalności oświatowo-zdrowotnej i promocji zdrowia w woj. pomorskim przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Lp.	PSSE	Liczba placówek objętych nadzorem w ramach działalności oświatowo-zdrowotnej i promocji zdrowia	Liczba mieszkańców w powiecie	Liczba gmin
1.	Bytów	170	75 379	10
2.	Chojnice	212	92 001	5
3.	Człuchów	147	58 029	7
4.	Gdańsk	416	456 658	-
5.	Gdynia	510	251 183	1
6.	Kartuzy	231	112 700	8
7.	Kościerzyna	79	67 250	7
8.	Kwidzyn	181	80 963	5
9.	Lębork	182	63 659	5
10.	Malbork	82	104 528	11
11.	Nowy Dwór Gd.	54	35 498	5
12.	Pruszcz Gd.	259	87 627	8
13.	Puck	100	73 000	6
14.	Słupsk	202	190 297	9
15.	Sopot	76	39 344	-
16.	Starogard Gdański	150	122 000	13
17.	Tczew	110	112 716	5
18.	Wejherowo	130	184 392	7
19.	Woj. pomorskie	3 291	2 021 524	112

2. Realizacja zagadnień problemowych

W 2007 roku realizowano programy o zasięgu krajowym, wojewódzkim i lokalnym, dotyczące rozwiązywania następujących problemów zdrowotnych:

2.1. Programy krajowe

„Trzymaj Formę!”

Zasadnicze działania :

- przedstawiono cele i założenia programu oraz możliwości współpracy w realizacji programu
- przeszkolono agentów sklepików szkolnych dot. wymagań higieniczno – sanitarnych.
- przedstawiono epidemiologię otyłości i nadwagi
- omówiono podstawowe wymagania higieniczno-sanitarne dla pionu żywienia w szkołach /stołówki, kioski i sklepiki, automaty do środków spożywczych,
- przedstawiono przykładowe scenariusze oraz zasady zdrowego żywienia - 10 przykazań oraz aktywność fizyczną, projektowanie osobistego modelu zdrowego stylu życia,
- realizatorom programu przedstawiono zróżnicowane i zbilansowane sposoby odżywiania się młodzieży
- omówiono prawa konsumenta – wybrane elementy edukacji konsumenckiej
- przeprowadzenie ankiety w gimnazjach dot. żywienia uczniów oraz warunków do uprawiania aktywności fizycznej w szkole realizującej program.

Współpraca z mediami - Telewizja lokalna „Sotel”, telewizja kablowa Trójmiasta, program „Kawa i Herbata” TVP-1, Dziennik Bałtycki „Echo Pruszcza”, „Na zdrowie”, „Dziennik Człuchowski”, „Gryf Kościerski”, miesięcznik Nowy Kurier Nadbałtycki

Współpracowano z Placówkami Służby Zdrowia, PTOZ o/t w Słupsku, Federacją Konsumentów, Rzecznikami Praw Konsumentów, Zakładem Mleczarskim „LACPOL” w Kobylnicy, które wspierały program

Dodatkowe działania:

- przeprowadzono akcję pod hasłami:
  - **„Zdrowo jeść i pić –długo i zdrowo żyć”** w Zespole Szkół Technicznych w Człuchowie podsumowano realizację I edycji programu. Rozstrzygnięto międzyszkolny konkurs kulinarny na sałatkę. Odbyły się warsztaty na temat racjonalnego odżywiania, układania jadłospisów; prelekcje z udziałem dietetyka dot. zbilansowanej diety
  - **„Trzymaj formę nie tylko w Sopocie”**, która odbyła się w AQUA PARKU dnia 8 listopada 2007r. Ustawiono także stoiska ze zdrową żywnością, owocami i warzywami. Podczas przerwy w prezentacjach odbywała się degustacja zdrowej żywności a młodzież rozwiązywała krzyżówki, quizy dotyczące zasad racjonalnego żywienia, roli witamin dla zdrowia. Przeprowadzono także ankietę dotyczącą segregacji odpadów w gospodarstwach domowych, której wyniki przedstawiono uczestnikom imprezy.
  - W ramach podsumowania I edycji programu w trzech szkołach na terenie powiatu malborskiego odbyły się festyny: **„Dzień profilaktyki”**, **„Wiosenna promocja”**, **„Forum dla Zdrowia”**, w których wzięli udział uczniowie gimnazjum i szkoły podstawowej oraz ich rodzice. Podczas festynów udzielano porad lekarskich, badano zawartość poziomu cukru we krwi, odbywało się rozdawnictwo materiałów edukacyjnych.
  - impreza prozdrowotna **„Od aktywności do zdrowia”**, która odbywała się w gimnazjum. Uczniowie obliczali wskaźnik BMI oraz układali rzeczywistą piramidę zdrowia, uczyli się udzielać pierwszej pomocy przedmedycznej.
  - **„Na stres najlepszy dres”** w Ośrodku Sportu i Rekreacji w Człuchowie odbył się Turniej piłki siatkowej w drużynach mieszanych
  - **Pod patronatem Pana Andrzeja Wojtyły, Głównego Inspektora Sanitarnego** odbył się w dniach 16-17.06.2007 roku na Stadionie 650-lecia w Słupsku Festyn Zdrowotny **„Trzymaj Formę”**. Celem Festynu było promowanie aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia z uwzględnieniem prawidłowego odżywiania. Na podkreślenie zasługuje zaangażowanie wszystkich organizatorów imprezy, zwłaszcza pracowników publicznej i niepublicznej służby zdrowia, którzy przez dwa dni wykonali dużą liczbę badań-okolo 2700. (badania cholesterolu, poziomu cukru, ciśnienia tętniczego, masy ciała BMI, tkanki tłuszczowej, spirometryczne a także badania okulistyczne). Każdy uczestnik Festynu mógł zasięgnąć porad lekarzy, dietetyków, rehabilitantów, rzeczników praw konsumenta, pracowników Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Strzelinie. Ubezpieczenia zdrowotne przedstawiał Commercial - Union. Zakłady Mleczarskie „LACPOL” promowały swoje wyroby.
  - akcja w Centrum Handlowym Manhattan wraz z fundacją SYLWETKA, podczas, której przeprowadzano pomiary BMI, udzielano porad dietetycznych, wykonywano badania cholesterolu, poziomu cukru we krwi, ciśnienia tętniczego, poziomu dwutlenku węgla w wydychanym powietrzu, masy ciała BMI, tkanki tłuszczowej oraz spirometryczne
  - festyn ekologiczny na molo w Gdańsku –Brzeźnie zorganizowanego przez Urząd Miasta Wydział Środowiska przy współpracy z PSSE w Gdańsku. Udzielano porad dietetycznych, wykonywano badania cholesterolu, poziomu cukru we krwi, ciśnienia tętniczego, masy ciała BMI, tkanki tłuszczowej, poziomu dwutlenku węgla w wydychanym powietrzu.
  - W ZOO w Gdańsku-Oliwie w ramach festynu charytatywnego zorganizowanego wspólnie ze Szpitalem Zaspą i pod patronatem medialnym Radia Gdańsk udzielano

porad dietetycznych .Wspólnie z Fundacją SYLWETKA zorganizowano wiele konkursów dotyczących wiedzy o diecie zbilansowanej i zorganizowano marsz po zdrowie, pokazy Nornic - Walking.

- festyn „Do Sopotu po Zdrowie” podczas, którego odbył się marsz po zdrowie z kijami Nordic- Walking, w tym nauka i techniki chodzenia. Festyn zorganizowano we współpracy z Centrum Zdrowego Odchudzania „Sylwetka” w ramach promocji programu „Trzymaj Formę”. Odbywały się konsultacje lekarzy różnych specjalności, degustacje surówek oraz bicie rekordu Guinnessa na największe ciasto dietetyczne, rozdawnictwo materiałów m.in. dot. diety zbilansowanej.

W związku z realizacją programu odbyły się również:

- rozgrywki sportowe (rozgrywki uczniowskie gier zespołowych, pokazy sztuk walki , aerobiku, wyścigi żeglarskie, rajdy rowerowe, biegi przełajowe) ,
- rozgrywki rekreacyjne (wycieczki rowerowe, darmowe ćwiczenia w klubie fitness, spływ kajakowy)
- apele dotyczące odżywiania,
- konkursy na najładniejszy plakat promujący sporty ,
- inscenizacje o zdrowym odżywianiu
- warsztaty na temat racjonalnego odżywiania, układanie jadłospisów- prowadzenie

	SP		Gimnazja	
	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	264	X	352	X
Liczba szkół realizująca program	31	12	296	84
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	9 745	X	80 269	X
Liczba uczniów objętych programem	1 691	17	68 817	86
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	6	-	109	37

Uwagi, ocena materiałów edukacyjnych, napotkane trudności:

- Zbyt mała ilość materiałów otrzymanych przez placówki do realizacji programu
- Za późno rozpoczęto I edycję realizację programu,

Młodzież chętnie włączała się w realizację przedsięwzięć. Niestety koordynatorzy nie byli chętni do pracy metodą projektu, tłumacząc to brakiem czasu na stworzenie projektu.

Oprzyrządowanie - materiały są ciekawie opracowane.

Brakuje również ulotek z piramidą zdrowia.

„Radosny Uśmiech - Radosna Przyszłość”

Zasadnicze działania:

- poinformowano dyrektorów szkół podstawowych o kolejnej edycji programu
- spotkania z koordynatorami program, pielęgniarkami medycyny szkolnej
- dostarczono materiały edukacyjne (szczoteczki oraz pasty)
- organizowano narady, szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu
- przeprowadzono konkurs plastyczny pt. „Zęby myj, radośnie żyj”, do którego przystąpiło 128 szkół podstawowych. Na etapie wojewódzkim, spośród otrzymanych 54 prac nagrodzono 3 prace za zajęcie I, II, III miejsca oraz wyróżniono 20 prac. Na etapie centralnym 1 praca z województwa pomorskiego uzyskała 4 miejsce.
- informacje dotyczące przebiegu jak i rozstrzygnięcia konkursu umieszczono na stronie internetowej, miesięczniku Gdańskich Placówek Oświatowych – Nowy Kurier Nadbałtycki
- dokonano oceny realizacji programu w ramach wizytacji działalności oświatowo zdrowotnej w szkołach
- szkoły organizowały pogadanki, pokazy filmów, gry, zabawy, gazetki szkolne, testy wiedzy, instruktaże, krzyżówki, łamigłówki, rebusy itp.
- współpracowano z Urzędami Gmin

Dodatkowe działania:

- pozyskano do współpracy gabinety stomatologiczne, które dzieci odwiedzały w ramach programu, przeglądy stomatologiczne
- konkurs plastyczny na plakat w klasach I-III, na rysunek
- wystawy prac konkursowych w placówkach nauczania i wychowania
- informacje w prasie – Dziennik Bałtycki – „Gryf Kościerski”
- okolicznościowe apele w szkołach

	SP	
	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	665	X
Liczba szkół realizująca program	651	98
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	25 240	X
Liczba uczniów objętych programem	24 156	96
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	174	27

Uwagi, ocena materiałów edukacyjnych, napotkane trudności:

- konkurs plastyczny cieszył się zainteresowaniem zarówno wśród uczniów jak i nauczycieli
- realizatorzy wysoko oceniają materiały programowe
- program bardzo potrzebny szczególnie w środowisku wiejskim
- program pozytywnie oceniany przez realizatorów, dzieci cieszyły się z otrzymanych pakietów

W programie wzięły udział 2 przedszkola /70 dzieci/

„Wolność Oddechu – Zapobiegaj Astmie”

Zasadnicze działania :

- wytypowanie szkół do realizacji programu
- przedstawienie założeń programowych Państwowemu Powiatowemu Inspektorowi Sanitarnemu, szkolnym koordynatorom programu , pielęgniarkom środowiska szkolnego, pedagogom
- nawiązano współpracę z dr Elżbietą Gąsecką oraz dr Justyną Dolny, które podczas szkoleń dla szkolnych koordynatorów programu przedstawiły problematykę astmy oskrzelowej od strony medycznej tj. epidemiologię, etiologię, scharakteryzowały objawy astmy i strategie leczenia.
- przeprowadzenie szkolenia dla szkolnych koordynatorów programu
- przekazanie pakietów z materiałami i pomocami dla realizatorów programu
- przeprowadzenie oceny realizacji programu w ramach wizytacji w szkołach realizujących program
- we wszystkich szkołach przeprowadzono ankietę dla rodziców

Dodatkowe działania

- informacje o programie „Wolność Oddechu-Zapobiegaj Astmie” zostały umieszczone na stronie internetowej oraz Narodowego Funduszu Zdrowia, miesięczniku gdańskich placówek oświatowych „Nowy Kurier Nadbałtycki”
- program wspiera Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej oddział w Gdańsku i Słupsku
- w jednej ze szkół realizujących program w Chojnicach rodzice mogli skorzystać z bezpłatnej porady lekarza specjalisty chorób płuc i alergii

	SP	
	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	225 *	X
Liczba szkół realizująca program	49	22
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	26461	X
Liczba uczniów objętych programem	10145	38
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	42	86

* uwzględniono szkoły z pięciu powiatów realizujących program w roku szkolnym 2006/2007

Uwagi, ocena materiałów edukacyjnych, napotkane trudności:

- program jest chętnie realizowany
- materiały edukacyjne zostały ocenione bardzo wysoko jednak koordynatorzy szkolni zgłaszają zapotrzebowanie na większą ilość materiałów edukacyjnych szczególnie książeczek „W klasie z Jasiem”
- konieczne było również przegranie filmu z kaset VHS na płyty DVD, ponieważ niektóre szkoły nie miały możliwości ich odtwarzania

Profilaktyka HIV/AIDS

Zasadnicze działania :

- narady dla dyrektorów szkół, pedagogów, redaktorów, dziennikarzy oraz w sprawie pozyskania partnerów do kampanii medialnej
- organizacja konferencji prasowej
- szkolenia dla pedagogów, realizatorów programu, rodziców
- informacje w radiu, internecie, prasie,
- w szkołach odbywały się warsztaty, pogadanki, projekcje filmów

Współpraca: Fundacja „Pomorski Dom Nadziei”, Aquapark, Starostwo Powiatowe w Chojnicach, Słupsku, Wejherowie, Pruszczu Gdańskim – udostępnienie sali, Domy Kultury – finansowanie nagród; Urzędy Miast – sfinansowanie punktu anonimowego /Gdynia, Słupsk/, Laboratorium „MEDICA - LAB”, Szpital Zaspą, Pomorskie centrum Chorób Płuc i Gruźlicy – wykonanie badań i testów potwierdzeń, Ochotnicza Służba Ratownictwa Medycznego, lokalne media – rozpowszechnianie kampanii medialnej i punktu, ogłoszenie konkursu / Radio Gdańsk, Radio Weekend FM, Fabryka, Dziennik Bałtycki „Gryf Kościerski”/, MZK – rozwieszanie plakatów, Przychodnie terapii uzależnień – rozpowszechnianie pkt. anonimowego wśród pacjentów, PTOZ – przygotowanie ankiet do poradnictwa przed i po testowego.

Dodatkowe działania:

- zorganizowano konkurs literacki pod hasłem „W życiu jak w tańcu, każdy krok ma znaczenie”. Konkurs skierowany był do pełnoletnich uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Patronat nad konkursem objęło Radio Gdańsk i zadeklarowało 30 krotną emisję spotu radiowego dot. kampanii społecznej. Informacja i konkursie została umieszczona w miesięczniku gdańskich placówek oświatowych „Nowy Kurier Nadbałtycki”, na stronie internetowej PSSE w Gdańsku, Fundacji „Pomorski Dom Nadziei”, Gdańskiego Centrum Profilaktyki Uzależnień od Alkoholu
- konkurs literacki „Jak należy się odnosić do ludzi zakażonych wirusem HIV”
- organizowano i współorganizowano przeglądy form teatralnych w Gdańsku, Chojnicach, Starogardzie Gdańskim, Tczewie, Wejherowie, Kościerzynie, Człuchowie
- konkursy plastyczne (5)
- konkursy wiedzy o AIDS (2)
- działania edukacyjno-informacyjne połączone z rozdawnictwem materiałów edukacyjnych dotyczących HIV/AIDS, którymi objęto 7 salonów kosmetyczno-fryzjerskich na terenie Ustki
- uruchomienie w Słupsku punktu anonimowych bezpłatnych badań w kierunku zakażenia wirusem HIV w laboratorium „MEDICA - LAB” . Przebadano i przeprowadzono rozmowy okołotestowe z 130 osobami
- punktu anonimowych bezpłatnych badań w kierunku zakażenia wirusem HIV w Gdyni – w ramach akcji przebadano i udzielono poradnictwa przed i po teście 198 osobom.
- stoiska edukacyjne na dworcach PKP, PKS, i w PSSE

	SP		Gimnazja		Szkoły średnie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	174	X	231	X	216	X
Liczba szkół realizująca program	133	76	162	70	178	82
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	26 139	X	47 641	X	87 415	X
Liczba uczniów objętych programem	13 863	53	32 811	69	56 342	64
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	25	19	30	19	22	12

	liczba	%
Ogólna liczba ZOZ na danym terenie	406	X
Liczba ZOZ realizująca program	196	48
Liczba ZOZ, w których wizytowano realizację programu	30	15
Inne placówki:		
- Schronisko dla Nieletnich	1	
- Poradnia Uzależnień	2	-
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	1	
- Ognisko Pracy Pozaszkolnej	1	

Uwagi, ocena materiałów edukacyjnych, napotkane trudności:

- materiały edukacyjne charakteryzowały się różnorodnością oraz skierowane były do różnych grup odbiorców, co niewątpliwie wpłynęło na zwiększenie uwagi i zainteresowanie tematem. Zbyt mała ilość ulotek, plakatów oraz pakietów dla dziennikarzy.

„Program Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej”

Zasadnicze działania

Szkoły realizujące program zaopatrzone zostały w materiały informacyjne (ulotki, zakładki, składanki, plakaty oraz broszury).

Program w szkołach ponadgimnazjalnych realizowany był na lekcjach biologii, godzinach wychowawczych oraz zajęciach przygotowania do życia w rodzinie. Wykorzystano różne formy realizacji programu także jak: zajęcia warsztatowe, prelekcje z wykorzystaniem foliogramów, projekcje filmów, pogadanki, formy wizualne.

Szkoły ponadgimnazjalne zostały pisemnie poinformowane o ogłoszonym konkursie na scenariusz zajęć edukacyjnych na temat pierwotnej profilaktyki wad cewy nerwowej zorganizowany przez Departament Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej Głównego Inspektoratu Sanitarnego oraz Instytut Matki i Dziecka w Warszawie .

Ponadto przeprowadzono działania edukacyjne wśród kobiet planujących potomstwo i wśród pacjentek poradniami dla kobiet, poradni rodzinnych.

Dodatkowe działania:

Nawiązano kontakt z Poradnią Rodzinną przy Kurii Metropolitalnej w Gdańsku-Oliwie. Dostarczono materiały oświatowo- zdrowotne, które wykorzystywane były podczas zajęć dla kandydatów na małżonków.

Współpracowano z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, PTOZ.

Zorganizowano „Festyn Zdrowotny” na terenie Kliniki „Salus”. Udzielano poradnictwa, przeprowadzono rozmowy indywidualne, oraz rozdawano ulotki edukacyjne. Festyn zorganizowany był dla społeczności lokalnej. Zadaniem objęto ok. 700 osób. Akcja cieszyła się dużym zainteresowaniem kobiet w wieku rozrodczym.

	Gimnazja		Szkoły średnie	
	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	11	X	215	X
Liczba szkół realizująca program	11	100	154	72
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	1 228	X	80 105	X
Liczba uczniów objętych programem	1 228	100	31 095	39
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	-	-	54	-

	liczba	%
Ogólna liczba ZOZ na danym terenie	113	X
Liczba ZOZ realizująca program	41	36
Liczba ZOZ, w których wizytowano realizację programu	4	-
Inne placówki: - Poradnia Rodzinna - szkoła rodzenia	31 1	uczestnicy kursów przedmażeńskich

Uwagi, ocena materiałów edukacyjnych, napotkane trudności:

Program cieszył się bardzo dużym zainteresowaniem, koordynatorzy chętnie realizowali program. Duży problem stanowi brak materiałów edukacyjnych do realizacji programu.

2.2. Programy wojewódzkie

„Stres pod kontrolą” 2006/07 - celem programu jest ułatwienie młodym ludziom radzenia sobie ze stresem

Cele szczegółowe:

- dostarczenie wiedzy na temat jego istoty, objawów i uwarunkowań
- zwrócenie uwagi na ewentualne negatywne skutki stresu i ich wpływ na zdrowie, samopoczucie oraz sprawność psychospołeczną
- wskazanie sposobów zapobiegania tym skutkom i redukcji napięcia emocjonalnego
- pokazanie pozytywnych stron stresu - jego działania mobilizującego i prorozwojowego

Grupa docelowa – młodzież klas maturalnych oraz III klas gimnazjalnych

Ramy czasowe - od listopada do końca maja

Koordynator – PSSE Chojnice, Człuchów, Tczew, Nowy Dwór, Pruszcz Gdański, Lębork, Sopot,

Realizatorzy - pielęgniarki szkolne –19, nauczyciele biologii – 23, pedagodzy szkolni – 67, wychowawcy – 62, dyrektorzy szkół -12.

Zasadnicze działania

Podczas narad uzgodniono, że obowiązującymi formami są: projekcja filmu, elementy treningu autogennego oraz spotkania z rodzicami.

Przypomniano, że program będzie oceniany podczas wizytacji w placówce.

Partnerzy: Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Chojnicach –pomoc w organizacji narady z koordynatorami, Starostwo – Wydział Edukacji – pomoc w organizacji narady z dyrektorami szkół ponadgimnazjalnych. dyrektorzy placówek nauczania i wychowania oraz szkolni koordynatorzy i pielęgniarki szkolne – pomoc przy organizacji narad szkoleniowych, przedsięwzięć prozdrowotnych podejmowanych w ramach realizacji programu.

Współpraca: Dziennik Bałtycki

	Gimnazja		Szkoly średnie	
	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	11	X	74	X
Liczba szkół realizująca program	3	27	59	80
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	426	X	10 292	X
Liczba uczniów objętych programem	209	50	6 878	67
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	-	-	25	42

Wnioski, napotkane problemy, trudności, ocena materiałów edukacyjnych, uwagi zgłaszane przez realizatorów

Program chętnie realizowany. Realizatorzy podkreślają, że uczniowie chętnie

i z zainteresowaniem uczestniczą w zajęciach związanych z programem. Przeprowadzenie programu nie sprawiało trudności realizatorom.

Profilaktyka chorób nowotworowych – zapobieganie rakowi szyjki macicy

Cel główny programu:

- obniżenie zachorowalności i umieralności kobiet na raka szyjki macicy w Polsce o około 50% do 2014 roku

Cele szczegółowe:

- podniesienie poziomu świadomości społecznej w kwestii badań profilaktycznych
- wprowadzenie światowych standardów postępowania profilaktycznego (edukacja, podnoszenie kwalifikacji osób realizujących program)

Grupa docelowa: dziewczęta szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, młode kobiety i przyszłe matki (w poradniach „K”, SP i NZOZ - ach, zakładach pracy)

Ramy czasowe - IX-XII 2007

Koordinator - pracownicy OZ i PZ PSSE: Bytów, Człuchów, Gdańsk, Gdynia, Kartuzy, Kościerzyna,

Realizatorzy: położne – 33, pielęgniarki NZOZ - ów – 55, pielęgniarki szkolne – 81, lekarz ginekolog – 45, lekarz onkolog – 6, nauczyciel biologii – 8, pedagodzy – 22 wychowawcy klas – 10, ZHP harcerze hufca – 15

Zasadnicze działania:

- prowadzono kolportaż do szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, poradni „K”
- umieszczono informacje na stronie internetowej dot. zapobiegania rakowi szyjki macicy

Partnerzy/ współpraca: lekarze ginekolodzy, naczelnia pielęgniarka ZOZ, gabinety specjalistyczne (poradnia nowotworowa), Wojewódzki Ośrodek Koordynujący Populacyjny Program Profilaktyki Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy- Michał Brzeziński, Pielęgniarki i pedagodzy szkolni w placówkach nauczania i wychowania, w których program jest realizowany, nawiązano współpracę z firmą farmaceutyczną MSD, Fundacją „Piękne narodziny”, Wojewódzkim Ośrodkiem Koordynującym Populacyjny Program Profilaktyki Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy, NZOZ Salus, Polskie Towarzystwo profilaktyki zakażeń HPV.

	Gimnazja		Szkoly średnie	
	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	13	X	40	X
Liczba szkół realizująca program	11	85	26	65
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	5 320	X	11 184	X
Liczba uczniów objętych programem	1 620	30	4 384	40
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	1	-	4	15

	liczba	%
Ogólna liczba ZOZ na danym terenie	174	X
Liczba ZOZ realizująca program	68	40
Liczba ZOZ, w których wizytowano realizację programu	8	12
Inne placówki: - ZHP	1	-

Profilaktyka chorób nowotworowych - zapobieganie rakowi piersi

Cel główny to propagowanie profilaktyki raka piersi wśród dziewcząt ze szkół ponadgimnazjalnych, pacjentek poradni K

Cele szczegółowe

- uwrażliwienie na fakt istnienia raka piersi
- opanowanie technik samobadania piersi
- przyswojenie nawyku samokontroli piersi w kolejnych etapach życia

Grupa docelowa: uczniowie szkół ponadgimnazjalnych , pacjentki poradni kobiecych.

Ramy czasowe: wrzesień-czerwiec 2007

Koordynator: pracownicy pionu OZ i PZ PSSE

Realizatorzy : pedagodzy – 51, pielęgniarki szkolne – 105, nauczyciele biologii – 57, dyrektorzy szkół -2, wychowawcy klas – 11, lekarze ginekologodzy – 41, lekarze onkolodzy – 2, położne – 10, opiekun koła PCK -1, przedstawiciele firmy AVON – 6, studentki Akademii Medycznej -7.

Zasadnicze działania:

- szkolenia dla pielęgniarek medycyny szkolnej oraz środowiskowych, koordynatorów programu, uczniów
- wizytacje w szkołach
- udział w „Marszu Życia” zorganizowany przez klub Amazonek i Urząd Miasta
- prelekcje z wykorzystaniem fantomu piersi
- przeprowadzono szkolenie w Urzędzie Miasta Słupsk dla pracowników, na którym przedstawiono techniki samobadania piersi i ćwiczenia samobadania piersi na fantomie oraz możliwość wykonania badania USG piersi
- wykład dla Kobiet z Koła Gospodyń Wiejskich z powiatu chojnickiego

Współpraca: Urząd Miejski w Gdańsku, Starostwo Powiatowe – Wydział Edukacji (Słupsk, Pruszcz Gdański, Kościerzyna), Szpital Specjalistyczny w Słupsku – Ośrodek Rehabilitacji Diennej, Klub Amazonek, Klinika „Salus” w Słupsku, Przedstawiciele firmy AVON, Media lokalne: telewizja „Sotel”, „Vectra”, TVK, Dziennik Bałtycki – „Echo Pruszcz”, „Gryf Kościerski”, Akademia Medyczna w Gdańsku.

	Gimnazja		Szkoły średnie	
	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	42	X	226	X
Liczba szkół realizująca program	34	81	151	67
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	3120	X	65 470	X
Liczba uczniów objętych programem	2850	91	25 230	39
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	15	44	46	30

	liczba	%
Ogólna liczba ZOZ na danym terenie	219	X
Liczba ZOZ realizująca program	74	34
Liczba ZOZ, w których wizytowano realizację programu	11	15

2.3. Programy lokalne

Profilaktyka chorób nowotworowych – zapobieganie rakowi szyjki macicy

Cel główny programu zapobieganie rakowi szyjki macicy

Cele szczegółowe

- - edukacja młodzieży szkolnej i rodziców,
- - propagowanie szczepień przeciwko zakażeniom wirusem HPV,
- - zaszczepienie dziewcząt z rocznika 1994 /ok.. 1200 osób/

Grupa docelowa: dziewczęta szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, młode kobiety i przyszłe matki (w poradniach „K” , SP i NZOZ - ach , zakładach pracy)

Ramy czasowe - V - XII 2007

Koordinator - pracownicy OZ i PZ PSSE Gdynia,

Zasadnicze działania - pozyskanie z Urzędu Miasta funduszy na zaszczepienie wszystkich dziewcząt z I klas szkół gimnazjalnych

Uwagi: program został przyjęty bardzo pozytywnie – Urząd Miasta zarezerwował fundusze na zaszczepienie dziewcząt z rocznika 1994.

„Stop wszawicy”

Cel główny programu: podniesienie świadomości nt. wszawicy wśród rodziców, zmniejszenie liczby przypadków wśród dzieci

Cele szczegółowe

- - wyeliminowanie sytuacji nawracającej wszawicy wśród uczniów,
- - zwiększenie wiedzy nt. wszawicy, zapobieganie i postępowanie w przypadku zakażenia,

Grupa docelowa - uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych

Inicjator: PSSE: Chojnice,

Ramy czasowe - I - XII 2007

Koordinator: dyrektorzy szkół, PSSE Chojnice

Realizatorzy: pielęgniarki medycyny szkolnej – 12, pielęgniarki środowiskowe – 11, pracownicy ośrodków pomocy społecznej - 4

Zasadnicze działania:

- program lokalny „Stop Wszawicy” powstał na podstawie zebranych i przeanalizowanych danych ze szkół podstawowych i gimnazjów
- do czynnego uczestnictwa przekonano samorządy lokalne i ośrodki pomocy społecznej: miejski i gminny.
- przedstawiono założenia programowe koordinatorom i realizatorom programu
- przygotowano i przeprowadzono szkolenie dla realizatorów (prezentacja multimedialna)
- przygotowanie materiałów edukacyjnych dla rodziców (ulotki) i rozdano realizatorom
- uzgodniono przepływ informacji w razie wystąpienia problemu wszawicy i nawracającej wszawicy między pielęgniarką szkolną, pielęgniarką środowiskową i pracownikiem socjalnym.
- ustalono i uzgodniono zakres obowiązków i czynności poszczególnych realizatorów programu.

Partnerzy: Urząd Miasta - Wydział Edukacji, Urząd Gminy - Gminny Zespół Oświaty, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Pielęgniarki szkolne, Grupowa Praktyka Pielęgniarek Środowiskowych, Przychodnia Wiejska Gminy.

	SP	
	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	40	X
Liczba szkół realizująca program	40	100
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	1193	X
Liczba uczniów objętych programem	1193	100
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	10	25

Tydzień profilaktyki w szkole „Moje życie bez uzależnień”

Cel główny- Promowanie profilaktyki uzależnień /alkohol, narkotyki, nikotyna/

Cele szczegółowe

- Kształtowanie postaw prozdrowotnych
- Promocja zdrowego stylu życia
- Zwrócenie uwagi i uwrażliwienie młodzieży na konieczność przeciwdziałania uzależnieniom
- Stworzenie możliwości przedstawienia treści dotyczących profilaktyki uzależnień w wymiarze artystycznym – konkursy plastyczne i poetyckie oraz w wymiarze multimedialnym

Grupa docelowa - młodzież szkół gimnazjalnych 11 placówek i 5 placówek ponadgimnazjalnych.

Inicjator programu Powiatowa Stacja Sanitarno –Epidemiologiczna w Człuchowie

Ramy czasowe - wrzesień - grudzień 2007

Koordinator - OZ i PZ PSSE Człuchów

Realizatorzy - pielęgniarki szkolne –4, nauczyciele biologii – 2, pedagodzy szkolni 13, nauczyciele plastyki – 5, nauczyciele języka polskiego - 11

Zasadnicze działania:

- przeprowadzono naradę dotyczącą pozyskania partnerów,
- przeprowadzono szkolenie dla pedagogów szkolnych w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej,
- ogłoszenie w miesiącu wrześniu Powiatowych Konkursów „Uzależnienia wokół mnie” w dwóch kategoriach; fotograficznym i poetyckim, dostarczenie do 16 placówek nauczania i wychowania
- Ogłoszenie wyników konkursu i wręczenie nagród przez sponsorów,

Współpraca: Starostwo Powiatowe w Człuchowie, Urzędy Miast i Gmin, Miejski Dom Kultury, Społeczne Ognisko Muzyczne, pedagodzy i dyrektorzy placówek nauczania i wychowania, Eko- Szkoła Życia w Wandzinie, Beata Krzyżanowska psycholog, Grażyna Radziemska terapeuta oraz pensjonariusze, Dziennik Bałtycki.

	Gimnazja		Szkoły średnie	
	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	11	X	6	X
Liczba szkół realizująca program	11	100	5	83,3
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	2815	X	1995	X
Liczba uczniów objętych programem	2815	100	1995	100

Rejonowe Mistrzostwa Pierwszej Pomocy PCK i Obrony Cywilnej

Cel główny - dostarczenie wiedzy z zakresu udzielania I pomocy oraz przeciwdziałanie występowaniu wypadków poprzez upowszechnienie zasad bezpieczeństwa i wykształcenie nawyków ich przestrzegania

Grupa docelowa - uczniowie szkół ponadgimnazjalnych

Inicjator programu:- Zarząd Rejonowy PCK

Ramy czasowe- IV – V 2007r.

Koordinator: PSSE, ZR PCK

Realizatorzy: pielęgniarki środowiska szkolnego , nauczyciele PO, Dyrektorzy szkół.

Zasadnicze działania:organizatorzy przygotowali pozorowane urazy, podczas których pokazano jak się zachować, pokazy I pomocy, testy wiedzy

Współpraca: Straż pożarna, Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta, Prasa lokalna – Dziennik Bałtycki”. „Gazeta Malborska”.

W programie wzięło udział 6 szkół średnich, w których uczestniczyło 240 uczniów. Wszyscy uczestnicy mistrzostw wykazali się szeroką wiedzą teoretyczną oraz dużymi umiejętnościami udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Olimpiada PCK „Zdrowy Styl Życia”

Cel główny - promowanie zdrowego stylu życia wśród młodzieży szkolnej poprzez pogłębianie wiedzy uczniów nt. zagrożeń zdrowotnych

Grupa docelowa - uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych

Inicjator programu: Zarząd Rejonowy PCK

Ramy czasowe- III – IV 2007r.

Koordinator: PSSE, ZR PCK

Realizatorzy: pielęgniarki środowiska szkolnego – 7, pedagog szkolny – 7, wychowawcy klas – 6, Dyrektorzy szkół -3, nauczyciel biologii - 1

Zasadnicze działania: przygotowanie uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, dla których olimpiada jest etapem Ogólnopolskiej Olimpiady. Zwycięscy kwalifikują się do etapu

okręgowego rozgrywanego w Gdańsku. Uczniowie biorący udział w olimpiadzie odpowiadali na pytania dotyczące higieny osobistej, zasad zdrowego żywienia, profilaktyki uzależnień od nikotyny, alkoholu, narkotyków, zapobieganie urazom i wypadkom, zasad udzielania pierwszej pomocy oraz podstawowe wiadomości o ruchu PCK.

Współpraca: Starostwo Powiatowe, Urząd Miasta, Prasa lokalna – Gazeta malborska.

	Gimnazja	Szkoły średnie
	Liczba	Liczba
Liczba szkół realizująca program	6	5
Liczba uczniów objętych programem	125	51

Wiedza uczniów biorących udział w olimpiadzie została bardzo dobrze oceniona przez komisję sędziowską, która wyłoniła trzech zwycięzców, którzy zakwalifikowali się do dalszego etapu konkursu. Wszyscy uczestnicy finału otrzymali nagrody rzeczowe fundowane przez Urząd Miasta i Zarząd Rejonowy PCK w Malborku.

Profilaktyka próchnicy zębów – konkurs przedszkolny „Zdrowy Ząbek”

Cel główny - podniesienie wiedzy wśród dzieci nt. higieny jamy ustnej i zdrowego odżywiania.

Grupa docelowa - dzieci przedszkolne

Inicjator programu: OZ i PZ PSSE Malbork

Ramy czasowe - II – III 2007r.

Realizatorzy: wychowawcy – 2, Dyrektorzy przedszkola -2

Zasadnicze działania: przekazanie wiedzy dot. higieny jamy ustnej, przygotowanie dzieci z dwóch przedszkoli na terenie Malborka do udziału w konkursie plastycznym.

Współpraca: ZR PCK – fundator nagród.

W konkursie wzięło udział 50 dzieci, które prezentowały wykonane przez siebie prace plastyczne i omawiały zasady prawidłowej higieny jamy ustnej wszystkie prace zostały nagrodzone. Konkurs cieszył się dużym zainteresowaniem.

Szkoła XXI Wieku

Cel główny - propagowanie zdrowego stylu życia wśród społeczności lokalnej

Cele szczegółowe: przeciwdziałanie uzależnieniom /alkohol, narkotyki, nikotyna/, zachęcenie uczniów i nauczycieli do podejmowania działań mających na celu promocje zdrowia.

Grupa docelowa - młodzież i nauczyciele szkół ponadgimnazjalnych

Inicjator programu: OZ i PZ PSSE, Wydział Promocji Zdrowia Starostwa Powiatowego

Ramy czasowe - I – XII 2007r.

Realizatorzy: pedagodzy szkolni - 11

Zasadnicze działania: szkoła opracowała cele, które realizuje cały rok, uwzględniając poniższe tematy:

- przeciwdziałanie narkotekom oraz spożywaniu alkoholu wśród młodzieży,
- uświadomienie konieczności bycia tolerancyjnym wobec zarażonych AIDS,
- zdrowotne następstwa palenia tytoniu.
- sport to zdrowie

Współpraca: Ognisko pracy pozaszkolnej, Placówka Leczenia Uzależnień, Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna.

	Szkoły średnie	
	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	11	X
Liczba szkół realizująca program	10	90
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	5 208	X
Liczba uczniów objętych programem	5 047	96

Bezpieczne Przedszkole

Cel główny - propagowanie zdrowego stylu życia.

Cele szczegółowe: kształtowanie prawidłowych nawyków żywieniowych oraz zachęcenie do aktywności fizycznej poprzez zabawę.

Grupa docelowa - dzieci przedszkolne w wieku 4-6 lat

Inicjator programu: OZ i PZ PSSE, Wydział Promocji Zdrowia Starostwa Powiatowego

Ramy czasowe:- III – IV 2007r.

Koordinator: - OZ i PZ PSSE Wejherowo

Realizatorzy: wychowawcy i nauczyciele przedszkoli, rodzice dzieci

Zasadnicze działania: poinformowano pisemnie dyrekcje przedszkoli o założeniach programowych /zajęcia warsztatowe, pogadanki, konkursy, zajęcia ruchowe/, prezentacja dowolnych form scenicznych „Bawimy się zdrowo”

Współpraca: władze samorządowe, Dom Kultury SM Janowo.

	Przedszkole	
	Liczba	%
Liczba przedszkoli na terenie	59	X
Liczba przedszkoli realizująca program	13	22
Liczba dzieci, do których adresowany jest program	1 426	X
Liczba dzieci objętych programem	585	41
Liczba przedszkoli w których wizytowano realizację programu	3	-

Program realizowany od kilku lat cieszy się dużym powodzeniem wśród dzieci, które chętnie przystąpiły do konkursów i zajęć warsztatowych.

„Twój Piękny Uśmiech”

Cel: dostarczenie uczniom ważnych informacji dotyczących zapobiegania chorobom jamy ustnej;

Grupa docelowa: uczniowie szkół gimnazjalnych; /10 szkół, 515 uczniów/

Ramy czasowe: maj 2007

Koordinator : OZ i PZ PSSE - Malbork, Kwidzyn

Realizatorzy : pielęgniarka środowiska szkolnego, wychowawca klasy, stomatolog, nauczyciele biologii, pedagodzy szkolni

Zasadnicze działania : przeprowadzono prelekcję dla młodzieży – 91 uczestników, odbywały się gry i zabawy, projekcje filmów,

Wskazana jest kontynuacja programu ze szczególnym uwzględnieniem pokazu techniki szczotkowania zębów. Uczniowie pozyskali odpowiednią wiedzę z zakresu higieny jamy ustnej i prawidłowego odżywiania.

3. Realizacja interwencji nieprogramowych

3.1. Interwencje nieprogramowe ogólnopolskie i wojewódzkie

Profilaktyka meningokokowa – kampania społeczna

Cele: podniesienie wiedzy na temat zagrożeń zakażenia meningokokami

Grupa docelowa: uczniowie szkół, pacjenci, społeczność lokalna

Inicjator programu: Główny Inspektor Sanitarny. Ramy czasowe: II – XII 2007r.

Koordinator: OZ i PZ WSSE i PSSE. Partnerzy: media lokalne – 35, Gminny Zespół Oświaty

Realizatorzy: lekarze – 41, pielęgniarki – 68, nauczyciele – 1101, wychowawcy szkolni – 210, pedagodzy – 55, dyrektorzy szkół – 137, dyrektorzy przedszkoli, wychowawcy – 221, pielęgniarki medycyny szkolnej – 46, dyrektorzy Domu Dziecka – 9, HD i M, HŻŻ i PU, Epidemiologia

Zasadnicze działania:

- - Przekazano gotowe materiały do placówek oświatowo – wychowawczych i służby zdrowia,
- - opracowano materiały dla placówek wypoczynku dzieci i młodzieży

- - opracowano informacje na stronę internetową.
- - Ukazały się informacje w prasie lokalnej: Dziennik Bałtycki, Kurier Kwidzyński, Głos Pomorza, Kurier Sopocki, Gryf Kościerski, Dziennik Malborski, Panorama Kociewia, Informator Obrony Cywilnej i Zarządzania Kryzysowego
- w radiu: HIT FM, WAWA, Gdańsk
- - Udzielano poradnictwa metodycznego w zakresie realizacji kampanii społecznej przeciw meningokokom
- - przeszkolono pracowników pionu HD i M PSSE do kampanii w placówkach letniego wypoczynku
- - w Urzędzie Miasta Słupsk przedstawiono prezentację multimedialną , zaproszono młodzież szkolną, przedstawiciele władz lokalnych i organizacji pozarządowych
- - przeprowadzono 26 wizytacji w przedszkolach i żłobkach

Współpraca: z lekarzami w zakładach opieki zdrowotnej, z nauczycielami i dyrekcją szkół, Ośrodek szkolno – wychowawczy, Telewizja „Kamena”, Urząd Miejski – Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych, Starostwo Powiatowe, Wydział Polityki Społecznej, radio „Kaszebe”, HIT FM, Gdańsk, telewizja – Kamena, Sotel, TV3, prasa – Kurier Kwidzyński, Dziennik Bałtycki, Głos Pomorza, Kurier Sopocki, Gryf Kościerski, Dziennik Malborski, Panorama Kociewia, Informator Obrony Cywilnej i Zarządzania Kryzysowego.

	SP		Gimnazja		Szkoły średnie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	378	X	352	X	118	X
Liczba szkół realizująca program	303	80	250	71	114	97
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	51 623	X	74 673	X	32 941	X
Liczba uczniów objętych programem	42 748	83	31 273	42	30 991	94
Liczba szkół, w których wizytowano realizację programu	3	-	1	-	-	-

	liczba	%
Ogólna liczba ZOZ na danym terenie	454	X
Liczba ZOZ realizująca program	180	40
Liczba ZOZ, w których wizytowano realizację programu	8	-
Inne placówki:		
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	1	
- Apteki	8/28	
- Sanatorium „Tęcza”	1	--
- Ośrodek socjoterapii	1	
- Placówki leczenia uzależnień	1	
- Dom Dziecka	1	
- obiekty wypoczynku letniego	403 (ilość osób objętych programem 27 176)	

Zainteresowanie problemem było bardzo duże. Całość materiałów gotowych i opracowanych we własnym zakresie została rozdysponowana.

Światowy Dzień AIDS - Kampania Multimedialna – 1 grudnia

Cele: podniesienie poziomu wiedzy na temat zakażeń HIV/AIDS, kształtowanie postawy tolerancji wobec osób żyjących z HIV

Grupa docelowa: młodzież, społeczność lokalna

Ramy czasowe: wrzesień- grudzień

Koordynator: WSSE, PSSE

Realizatorzy: nauczyciele – 571, pedagodzy szkolni – 241, wychowawcy – 155, dyrektorzy placówek nauczania i wychowania – 69, pielęgniarki – 245, pracownicy miejskiego domu kultury – 3, edukatorzy - 3

Zasadnicze działania

- narady w celu pozyskania partnerów
- warsztaty w Miejskim Domu Kultury dla 8 grup teatralnych przygotowujących się do konkursu małych form teatralnych
- tygodniowa akcja bezpłatnego i anonimowego testowania krwi w kierunku HIV
- konkursy plastyczne (5)
- konkurs na małą formę literacką (1)
- konkursy wiedzy o AIDS (2)
- przeglądy małych form teatralnych w Chojnicach, Gdańsku, Człuchowie, Kościerzynie, Starogardzie Gdańskim, Tczewie, Wejherowie (7)
- konkurs literacki pod hasłem „W życiu jak w tańcu, każdy krok ma znaczenie” (1)
- happening w Sopocie i Człuchowie (2)
- konkurs na prezentację sytuacji epidemiologicznej wylosowanego kraju lub kontynentu połączony z charakterystycznym dla niego tańcem – PSSE Słupsk (1)
- olimpiady międzyszkolne wiedzy o AIDS (5)

Współpraca: radio „Gdańsk”, „Weekend FM”, „Kaszebe”, „Fabryka”, prasa Dziennik Bałtycki, Głos Kaszub, Gryf Kościerski, Nowinki Gniewskie, Gazeta Tczewska, Nowy Kurier Nadbałtycki, Informator Pelpliński, Ośrodek Profilaktyki Rodzinnej w Chojnicach, Starostwo Powiatowe w Chojnicach, Chojnicki Dom Kultury, Spółka Park Wodny, Starosta Człuchowa, Burmistrzowie i Wójtowie, Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Człuchowie, Miejski Dom Kultury, Społeczne Ognisko Muzyczne, Fundacja „Pomorski Dom Nadziei”, Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej, Gdańskie Centrum Profilaktyki Uzależnień od Alkoholu, Urząd Miasta Gdyni, ZKM, Szpital na Zaspie, Przychodnia Terapii Uzależnień, Starostwo Powiatowe w Kościerzynie, Kościerski Dom Kultury, Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej, Starostwa Powiatowe w: Malborku, Sztumie, Nowym Dworze, Pruszczu Gdańskim, Słupsku, Starogardzie Gdańskim, Centrum Kultury i Sztuki w Tczewie.

Profilaktyka cukrzycy – „Pomaluj życie na NOVO”

Cele upowszechnianie przesłania, że cukrzyca nie przekreśla możliwości pełnego i twórczego życia, uświadomienie społeczeństwu zagrożenia zachorowania na cukrzycę i konieczności okresowych pomiarów poziomu glukozy we krwi.

Grupa docelowa: osoby z cukrzycą oraz członkowie ich rodzin.

Inicjator programu: Novo Nordisk Pharma Sp. z o.o., Polskie Stowarzyszenie Diabetyków, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej

Ramy czasowe - rok 2007r.

Koordynator: pracownicy pionu OZ i PZ PSSE

Realizatorzy: placówki służby zdrowia – 208, Stowarzyszenie Diabetyków – 12, Środowiskowy Dom Samopomocy – 1, Świetlice środowiskowe – 3, lekarze – 4, pielęgniarki – 23, nauczyciele biologii – 5, szkoły – 83.

Zasadnicze działania

- zebranie informacji o placówkach zajmujących się problematyką cukrzycy
- wystosowanie pism do NZOZ - ów, Polskiego Stowarzyszenia Diabetyków informujące o ogólnopolskim konkursie plastycznym pod hasłem „Cukrzycę możemy zmieniać- nadając życiu nowe barwy”
- dostarczenie materiałów plastycznych potrzebnych do wykonania prac konkursowych, zachęcając do udziału w konkursie
- zamieszczenie informacji o konkursie na stronie internetowej
- przekazanie informacji nt. profilaktyki cukrzycy do lokalnej prasy /6/
- zorganizowanie punktów informacyjnych
- wykonanie pomiarów poziomu glukozy we krwi
- przeprowadzono 12 wizytacji w placówkach służby zdrowia

Współpraca: prezes stowarzyszenia diabetologicznego, Paradnie Cukrzycowe, Poradnie Diabetologiczne, Stowarzyszenie Diabetyków – Klub Młodego Diabetyka, Urząd Miejski, Starostwo Powiatowe.

Światowy Tydzień Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego

Cele: promocja działań dotyczących czynników mających największy wpływ na występowanie wypadków drogowych: szybka jazda lub pod wpływem alkoholu, brak zapiętych pasów lub kasków, bezpieczeństwo na drodze dzieci i młodzieży, podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej.

Grupa docelowa: dzieci, młodzież, uczniowie szkół

Ramy czasowe - 23-29.04.2007

Koordinatorzy: pracownicy OZ i PZ z PSSE

Realizatorzy: PSSE, dyrektorzy przedszkoli – 22, nauczyciele przedszkoli – 64, dyrektorzy szkół – 109, nauczyciele szkolni – 1062, pedagodzy szkolni – 55, wychowawcy klas – 210, pielęgniarki medycyny szkolnej – 26, Wydział Ratowników Medycznych – 10, Policja – 26, Domy Dziecka – 10, Fundacja „Bezpieczni w Ruchu Drogowym”.

Zasadnicze działania

- przeprowadzono pokazy i naukę pomocy przedmedycznej w szkołach – 140 uczestników
- spotkania w przedszkolach z policjantami na temat bezpiecznej drogi do i z przedszkola, pogadanki: „Jestem wzorowym pieszym”, „Bezpieczny Przedszkolak” –uczestniczyło 5730 osób /227 przedszkoli/
- Turniej Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych - 320 osób
- Konkursy dotyczące znajomości znaków drogowych i sygnalizacji świetlnej, na najbezpieczniejszego rowerzystę, konkursy plastyczne „Znaki Drogowe”, Sygnalizatory Świetlne”, „Bądź ostrożny na drodze” – /28 konkursów/ - 2575 dzieci przedszkolnych
- przygotowano w 3 przedszkolnych ogrodach miasteczko ruchu drogowego, podczas którego dzieci wykazywały się wiedzą na temat bezpieczeństwa na drodze – udział 230 dzieci
- kampania profilaktyczna w Centrum Handlowym Manhattan pod hasłem „Kieruj bez procentów”. Celem było zmniejszenie liczby przypadków prowadzenia pojazdów przez osoby nietrzeźwe oraz pod hasłem „Młodość bez procentów”, której celem było zwiększenie świadomości społecznej na temat istniejącego prawa zakazującego sprzedaży alkoholu nieletnim. Prowadzone były pokazy udzielania I pomocy przedmedycznej. Uczestnicy ponad 4000

Współpraca: Urzędy Miejskie, Starostwa Powiatowe, Komendy Powiatowe Policji, Państwowa Straż Pożarna, Dom Kultury w Tczewie, Fundacja „Bezpieczni w Ruchu Drogowym”, Spółdzielnia Inwalidów, firma POKO-AL., redaktorzy mediów.

W obchodach uczestniczyło – 59 placówek przedszkolnych i 160 szkolnych.

Ukazało się 14 artykułów w prasie lokalnej, 4 audycje radiowe, 4 informacje w telewizji kablowej – Telekab, TVK.

Zapobieganie zatruciom pokarmowym m.in. grzybami

Cele: uświadomienie społeczności lokalnej jak zapobiegać zatruciom tj. higiena osobista, higiena sprzętu kuchennego, prawidłowego przechowywania żywności poprzez zachowanie łańcucha chłodniczego, informowanie jak zbierać grzyby, kiedy i gdzie? /m.in. ochrona środowiska leśnego/, zapoznanie z grzybami jadalnymi, niejadalnymi i trującymi

Grupa docelowa: młodzież oraz społeczność lokalna, pracownicy placówek wypoczynku letniego (obozy, kolonie, półkolonie)

Inicjator programu WSSE, PSSE

Ramy czasowe: cały rok (maj – listopad zatrucia grzybami)

Koordinatorzy - WSSE, PSSE

Realizatorzy - WSSE i PSSE, księża, pielęgniarki szkolne, media lokalne -6, dyrektorzy szkół i ZOZ - ów

Zasadnicze działania

- przeprowadzono prelekcję dla uczestników obozu pod namiotami na temat zatruc pokarmowych ze szczególnym naciskiem na produkty żywnościowe przechowywane poza urządzeniami chłodniczymi
- gazetki ścienne dot. niebezpieczeństwa zatruc grzybami i zatruc pokarmowych
- dyżury grzyboznawców
- informacje w lokalnej prasie na temat zatruc (6)
- w placówkach oświatowo-wychowawczych opracowano gazetki szkolne na temat zatruc z grzybami
- przekazanie poradnika na płycie CD „Bezpieczne Lato” do placówek wypoczynku letniego
- umieszczono informacje na stronie internetowej

Współpraca: Sekcja HD i M, HŻŻ i PU, epidemiologii, Kościerski Dom Kultury

Wystawa grzybów

Pracownicy OZ i PZ brali udział w organizacji i obsłudze wystawy grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących. Zorganizowano 3 kilkudniowe wystawy grzybów.

Cel główny: zapobieganie zatruciom grzybami, podniesienie poziomu wiedzy o grzybach jadalnych i niejadalnych, ich zbieraniu, przechowywaniu, ochrona środowiska leśnego.

Cele szczegółowe: zapoznanie zwiedzających ze sposobem zbierania grzybów zapoznanie zwiedzających z gatunkami grzybów jadalnych i trujących, przedstawienie postępowania w przypadku podejrzenia lub wystąpienia zatrucia grzybami.

Grupa docelowa - ogół społeczeństwa

Inicjator programu – WSSE

Ramy czasowe - sierpień - wrzesień 2007

Koordinator i realizatorzy - WSSE, PSSE

Współpraca: media lokalne, Kościerski Dom Kultury, Pan Marcin Wilga członek Internetowego Klubu Miłośników Grzybów „Dasz Grzyb”

Wystawa grzybów Organizowana przez WSSE w świetlicy.

Wyeksponowano 80 gatunków grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących. Wystawę odwiedziło ok. 1400 osób.

Wystawa trwała przez trzy dni 12-14.09.2007r.

W godzinach przedpołudniowych wystawę oglądały przede wszystkim dzieci i młodzież w grupach zorganizowanych popołudniami osoby indywidualne często całymi rodzinami. Udzielono podczas wystawy 2 wywiadów radiowych, 2 prasowych. Wystawę odwiedziła ekipa TV Gdańsk, przygotowała program dla serwisu informacyjnego „Panorama Gdańsk”.

Wystawa grzybów Organizowana przez PSSE Kościerzyna w Ratuszu Miejskim w Kościerzynie w dniach 19-20.09.2007r. WSSE w Gdańsku pomagała w organizacji wystawy oraz w identyfikacji i oznaczaniu eksponatów na wystawę.

Na wystawie wyeksponowano 63 gatunki grzybów. Wystawę odwiedziło ok. 1000 osób.

Wystawa grzybów Organizowana przez PSSE Słupsk w dniach 26-27.09.2007r. w PSSE.

Podczas wystawy pełniło dyżur 2 grzyboznawców, którzy odpowiadali na pytania, wyjaśniali wątpliwości. Dla grup zorganizowanych mieli przygotowane prelekcje na temat występowania, znaczenia i zbierania grzybów. Wystawę odwiedziło ok. 1000 osób

Bezpieczeństwo wypoczynku dzieci i młodzieży „Bezpieczne Lato”

Cele: zapewnienie bezpieczeństwa wypoczynku dzieci i młodzieży, poznanie zasad ruchu drogowego, nauka udzielania pomocy przedmedycznej

Grupa docelowa: dzieci i młodzież korzystające z wypoczynku, uczniowie szkół, nauczyciele, pedagodzy, organizatorzy wypoczynku.

Inicjator programu – WSSE, ramy czasowe- II - IX 2007r.

Koordinator - pracownicy pionu OZ i PZ PSSE, WSSE

Partnerzy: pracownicy pionu HD i M WSSE i PSSE, Pomorski Urząd wojewódzki w Gdańsku – Wydział Zarządzania Kryzysowego, Zakład Utylizacji w Gdańsku

Realizatorzy: kierownicy, wychowawcy placówek wypoczynku – 301, pielęgniarki – 4, Komenda Policji – 4, przyszli ratownicy Wydziału Ratownictwa – 10, nauczyciele – 103, dyrektorzy szkół – 48.

Zasadnicze działania:

- redagowanie tekstu,
- opracowanie graficzne do poradnika z poszczególnych tematów: "I Pomoc przed lekarska, Inwazyjna choroba meningokokowa, Kleszcze, Zatrucia pokarmowe – Salmonelloza, Narkotyki, Ukąszenia przez żmije, Wścieklizna, Wszawica, Bezpieczna kąpiel, Zatrucia grzybami, AIDS. Burza.",
- Nawiązano współpracę z Pomorskim Urzędem Wojewódzkim w Gdańsku – Wydziałem Zarządzania Kryzysowego,
- przeprowadzono szkolenie dla pracowników pionu Higieny Dzieci i Młodzieży oraz OZ i PZ PSSE
- Nawiązano współpracę z Zakładem Utylizacji w Gdańsku
- Nagranie poradnika na pyty CD i rozdysponowanie 500 sztuk
- przekazanie poradników „Bezpieczne Lato” do organizatorów wypoczynku za pośrednictwem pracowników pionu HD i M PSSE
- udzielenie instruktaży kierownikom kolonii i obozów
- pokazy i nauka udzielania I pomocy
- nawiązano współpracę z mediami lokalnymi ECHO
- udzielenie wywiadu dla prasy lokalnej

Współpraca: Komenda Policji , Automobil Klub Bałtycki – organizacja turnieju /jazda po torze przeszkód/, Kuratorium Oświaty.

	SP		Gimnazja		Szkoly średnie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	106	X	21	X	23	X
Liczba szkół realizująca program	27	25	15	71	6	26
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	18 960	X	9 206	X	9 623	X
Liczba uczniów objętych programem	5301	28	2850	31	2509	26
	liczba					
Inne placówki: - obiekty wypoczynku letniego	403 (ilość osób objętych programem 27176)					

3.2. Interwencje nieprogramowe lokalne

Wszawica – zapobieganie

Cele: zapoznanie rodziców, nauczycieli i dzieci z problematyką wszawicy, zapoznanie ze sposobami walki z wszawicą.

Grupa docelowa personel placówek nauczania i wychowania oraz uczniowie i ich rodzice. Ramy czasowe - I - XII 2007

Zasadnicze działania: opracowanie ulotek i plakatów na temat zapobiegania wszawicy, pozyskanie funduszy od Wydziału Edukacji w Gdańsku na wydrukowanie ulotek i plakatów na temat wszawicy przeznaczonych do rozdawnictwa w placówkach oświatowych, dystrybucja materiałów informacyjnych, udzielanie porad i instruktaży w placówkach nauczania i wychowania dot. postępowania w przypadku występowania wszawicy.

Kampania w trakcie wdrażania i realizacji, zasięgiem objęła: 84 przedszkola, 91 szkół podstawowych, 56 szkół gimnazjalnych w Gdańsku.

Temat kampanii został podjęty przez PSSE w wyniku licznych sygnałów ze szkół różnych szczebli. PSSE opracowała materiały i nawiązała współpracę z Urzędem Miasta w celu pozyskania środków.

Wścieklizna

Cele: zapewnienie dostępu do informacji mieszkańcom Gdańska,

Grupa docelowa - mieszkańcy Gdańska. Ramy czasowe - sierpień 2007.

Zasadnicze działania - opracowano ulotki informacyjne skierowane do mieszkańców strefy zapowietrzonej Gdańsk Wrzeszcz, przeprowadzono akcję informacyjną w przedszkolach dot. bezpiecznych zachowań dzieci na terenach leśnych i w parkach.

Akcją objętych zostało ponad 300 obiektów z terenu Gdańsk Wrzeszcz: placówki oświatowo-wychowawcze, sklepy, Zakłady Opieki Zdrowotnej.

Ponadto informacja została zamieszczona na stronie internetowej.

Przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii

Cele: zwiększenie poziomu wiedzy o szkodliwości alkoholu i narkotyków.

Grupa docelowa - dzieci i młodzież. Ramy czasowe - I-II 2007.

Koordinator - PSSE w Chojnicach. Realizatorzy - nauczyciele szkół podstawowych - 12

Zasadnicze działania: w ramach gminnego konkursu odbyły się: recytacje wierszy o tematyce zdrowotnej, prelekcje, wystawa prac o tematyce alkoholowej i narkotykowej.

	SP	
	Liczba	%
Liczba szkół na terenie	40	X
Liczba szkół realizująca program	12	30
Liczba uczniów, do których adresowany jest program	1834	X
Liczba uczniów objętych programem	60	4

Zapobieganie HBV, HCV, HIV

Cele: podniesienie poziomu wiedzy na temat wirusowych zakażeń krwiopochodnych i postępowania w przypadku narażenia na materiał zakaźny

Grupa docelowa - pracownicy gabinetów zabiegowych. Ramy czasowe - rok 2007.

Koordinator - OZ i PZ PSSE Chojnice

Realizatorzy - ZOZ - y, NZOZ -y, gabinety stomatologiczne, ginekologiczne, laryngologiczne, laboratoria.

Zasadnicze działania - przekazanie materiałów informacyjno – edukacyjnych

	liczba	%
Ogólna liczba ZOZ na danym terenie	130	X
Liczba ZOZ realizująca program	30	23

Promowanie zachowań prozdrowotnych u dzieci – kształtowanie nawyków żywieniowych.

Cele - podniesienie poziomu wiedzy na temat właściwego odżywiania

Grupa docelowa - dzieci przedszkolne. Ramy czasowe - IV - V 2007.

Koordinator - OZ i PZ PSSE Chojnice

Realizatorzy - wychowawcy poszczególnych grup

Zasadnicze działania - w ramach realizacji interwencji przygotowano i przeprowadzono pogadanki, krzyżówki, inscenizacje z dyskusją, rebusy i zagadki.

Liczba uczestników - 90 dzieci /1 przedszkole/.

Punkt anonimowego i bezpłatnego badania krwi w kierunku HIV

Cel główny: podniesienie świadomości dotyczącej zakażenia HIV/AIDS, propagowanie badań krwi w kierunku HIV.

Grupa docelowa: osoby dorosłe /18-39 lat/ aktywne seksualnie

Ramy czasowe: listopad-grudzień 2006

Koordinator : pracownicy OZ i PZ PSSE Gdynia. Realizatorzy: Pielęgniarki, edukatorzy, pracownicy PSSE.

Partnerzy: Urząd Miasta, ZKM Gdynia, Pomorskie Centrum Chorób Płuc i Gruźlicy – Szpital Zaspą, Media lokalne, PTOZ.

Zasadnicze działania: wystąpiono do Urzędu Miasta o sfinansowanie punktu. Zorganizowanie punktu pobierania krwi w kierunku HIV w ramach, którego wykonano test

198 osobom, zorganizowano konferencję prasową – przedstawiciele 10 mediów, 5 wywiadów radiowych, informacji prasowych. Rozpropagowano punkt w 120 miejscach: w placówkach szkolno – wychowawczych, placówkach służby zdrowia, uczelniach, aptekach, zakładach pracy.

Punkt anonimowych badań w kierunku HIV w Gdyni funkcjonuje jest od pięciu lat, w okresie trwania ogólnokrajowych kampanii społecznych inspirowanych przez Krajowe Centrum ds. AIDS. Organizowany jest przez PSSE Gdynia przy pomocy WSSE oraz PTOZ, a finansowany przez Urząd Miasta Gdyni.

Zdecydowanie wzrasta świadomość zagrożeń związanych z zakażeniami HIV. Coraz mniej pojawia się ludzi, którzy ulegają lękom związanych z komarami, wspólnym używaniu naczyń i codziennymi kontaktami z osobami zakażonymi HIV. Wzrosła liczba par wspólnie zgłaszających się na badania szczególnie tych, które zamierzają rozpocząć współżycie oraz osób, które planują urodzenia dziecka.

3.3. Inne przedsięwzięcia

Piknik na Zdrowie - we współpracy ze Studenckim Kołem Naukowym Akademii Medycznej w Gdańsku, Urzędem Miasta, Elektrociepłowni Wybrzeże, firmy Polpharma odbyła się impreza podczas, której prezentowano i prowadzono dystrybucję materiałów o tematyce zdrowotnej – profilaktyka raka piersi, zbilansowana dieta, prawidłowe odżywianie, profilaktyka antynikotynowa. Wykonywano badania profilaktyczne, udzielano konsultacji i porad lekarskich.

Festyn „Zielony weekend – Ekologiczna sobota” - na molo w Gdańsku – Brzeźnie z inicjatywy Urzędu Miejskiego przy współpracy PSSE odbył się festyn ekologiczny.

Celem była promocja wizerunku Miasta Gdańska oraz wszystkich instytucji biorących udział w festynie, kształtowanie postaw prozdrowotnych i zachowań proekologicznych, wykonano pomiary: ciśnienia tętniczego krwi, tlenu węgla w wydychanym powietrzu z płuc u palaczy, poziomu glukozy we krwi. Prowadzono rozdawnictwo materiałów oświatowo – zdrowotnych. Liczba uczestników: około 5000.

Festyn „Zooterapia” - zorganizowany wspólnie z Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa w Gdańsku, PSSE w Gdańsku, Strażą Miejską, Państwową Strażą Pożarną, Policją, Centrum Profilaktyki Uzależnień. Podczas imprezy można było oddać honorowo krew, udzielano porad dotyczących zdrowego stylu życia. W ramach promocji zdrowego stylu życia wykonano: 100 badań poziomu CO w wydychanym powietrzu u osób palących, 200 pomiarów poziomu glukozy we krwi, 300 pomiarów ciśnienia tętniczego krwi. Wszystkim osobom udzielono poradnictwa dot. szkodliwości palenia, racjonalnego odżywiania, cukrzycy, chorób układu krążenia, aktywnego trybu życia. Liczba uczestników – ponad 600 osób

Festyn „Do Sopotu po Zdrowie” PSSE w Gdańsku we współpracy z Centrum Zdrowego Odchudzania „Sylwetka” zorganizowało imprezę, podczas której wykonano pomiar: ciśnienia tętniczego krwi, badanie poziomu glukozy we krwi, badanie poziomu tlenu węgla w wydychanym powietrzu z płuc u palaczy.

Udzielano informacji dot. szkodliwości palenia tytoniu oraz udzielano informacji dot. zdrowego stylu życia, bezpłatnych porad lekarzy, porad dietetycznych. Odbył się bieg na dystansie 4km, taniec z kijami Nordic Walking, aerobic, gimnastyka w profilaktyce osteoporozy, wykład multimedialny „Żywienie – Ruch – Zdrowie”. Akcja realizowana przy wsparciu Urzędu Miasta. Liczba uczestników – około 7000

Festyn „Trzymaj Formę nie tylko w Sopocie” - impreza odbyła się w Aqua Parku, której organizatorem było PSSE w Sopocie we współpracy z Urzędem Miasta i przedstawicielami Aqua Parku, podczas której udzielano informacji dotyczących racjonalnego i zdrowego odżywiania, odbyły się konkursy, quizy, zabawy sportowe. Przy współudziale ZOZ dokonano: pomiaru ciśnienia, poziomu cukru we krwi. Liczba uczestników – około 500 osób

Akcja „Trzymaj Formę nie tylko w Sopocie” - odbyła się w Sali Herbowej Urzędu Miasta Sopot. Impreza skierowana do mieszkańców Sopotu, młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej. W formie prezentacji multimedialnych przedstawiono: „Trzymaj Formę – jak żyć zdrowo”, „Zakażenia meningokokowi”, „Stan sanitarny kąpielisk w Sopocie w 2007r.”, „Kąpiel w wodzie bez bakterii- jaki mamy na to wpływ”, „Na co zwracać uwagę w sklepie”, „Substancje i preparaty niebezpieczne, stosowane w codziennym życiu”, „Legionella – czy żyje w moim domu?”, „W życiu jak w tańcu, każdy krok ma znaczenie”. Liczba uczestników – około 300 osób

„Przełam przemoc. Rodzicu nie jesteś sam” - we współpracy z Urzędem Miasta w Człuchowie, MOPS, PSSE, Komendy Powiatowej Policji, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej, Klubu Abstynenta „Krokus”, psychologami /łącznie 15 osób/ zorganizowano spotkanie dla rodziców, dyrektorów placówek nauczania i wychowania /60 uczestników/. Odbyły się również zajęcia warsztatowe dot. przeciwdziałania przemocy, spektakle profilaktyczno – edukacyjne „Pomóż mi”.

Dni Godności Osób Niepełnosprawnych - kolejny raz już przeprowadzona została impreza, której głównymi bohaterami były osoby niepełnosprawne i ich rodziny. Obchody połączone były z Ogólnopolskim Biegiem Tura. Zorganizowano namiot sanitarny, w którym prowadzone były badania pomiaru ciśnienia, BMI, cholesterolu, poziomu cukru we krwi. Udzielano porad promujących zdrowy styl życia. Przedsięwzięcie zostało zorganizowane przez PSSE w Człuchowie we współpracy z SP ZOZ, Starostwem Powiatowym w Człuchowie. Liczba uczestników: około 2500.

Kampania Antynarkotykowa - Wspólnie z Samorządowym Centrum Gospodarczym w Człuchowie zorganizowano akcję dla rodziców /45/ i 2 klas gimnazjalnych /52 uczniów/ „Blżej siebie – dalej od narkotyków”, prelekcje, rozdawnictwo ulotek i broszur.

W ramach akcji „Potrzeba profilaktyki w naszej szkole” odbyło się spotkanie uczniów /82/ i nauczycieli /6/ z terapeutami z ośrodka w Łękinii.

Od września do listopada młodzież /65 osób/, nauczyciele /8/ uczestniczyli w szkoleniach organizowanych przez Eko – Szkołę Życia dotyczących profilaktyki antynarkotykowej.

Konkurs plastyczny „WZW A” - ogłoszono i przeprowadzono konkurs plastyczny w 7 przedszkolach na terenie Pruszcza Gdańskiego. W konkursie wzięło udział 55 przedszkolaków. Fundatorem nagród było Starostwo Powiatowe i Urząd Miasta.

Konkurs plastyczny „Zdrowa Rodzina” - dotyczył prawidłowych nawyków żywieniowych. Do konkursu przystąpiło 11 szkół z terenu Pruszcza Gdańskiego, klasy I-III – 205 uczniów. Realizatorami byli nauczyciele biologii oraz plastycy. Fundatorami nagród było Starostwo Powiatowe i Urząd Miasta.

4. Podsumowanie

W 2007 roku, podobnie jak w latach ubiegłych, największy zasięg miały ogólnopolskie programy edukacyjne, które były wdrażane, nadzorowane i koordynowane przez specjalistów oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia WSSE w Gdańsku i powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych na terenie całego województwa pomorskiego. Programy te wyposażone były w pomoce dydaktyczne i materiały oświatowo-zdrowotne przeznaczone zarówno dla adresatów programów, jaki osób przeprowadzających działania edukacyjne. Pomoce dydaktyczne i materiały wydawnicze dostarczane były przez Państwową Inspekcję Sanitarną do placówek oświatowo-wychowawczych, zakładów opieki zdrowotnej i innych jednostek organizacyjnych zapraszanych do współdziałania w programach i przeprowadzanych akcjach. Tematyka podejmowanych działań wynikała ze wskazań Komisji Europejskiej, WHO, sytuacji epidemiologicznej w Polsce oraz problemów i potrzeb zdrowotnych, występujących w różnych regionach. Prowadzona i rozwijana działalność Państwowej Inspekcji Sanitarnej wynikała z realnych możliwości prowadzenia nowoczesnej edukacji zdrowotnej w całym kraju.